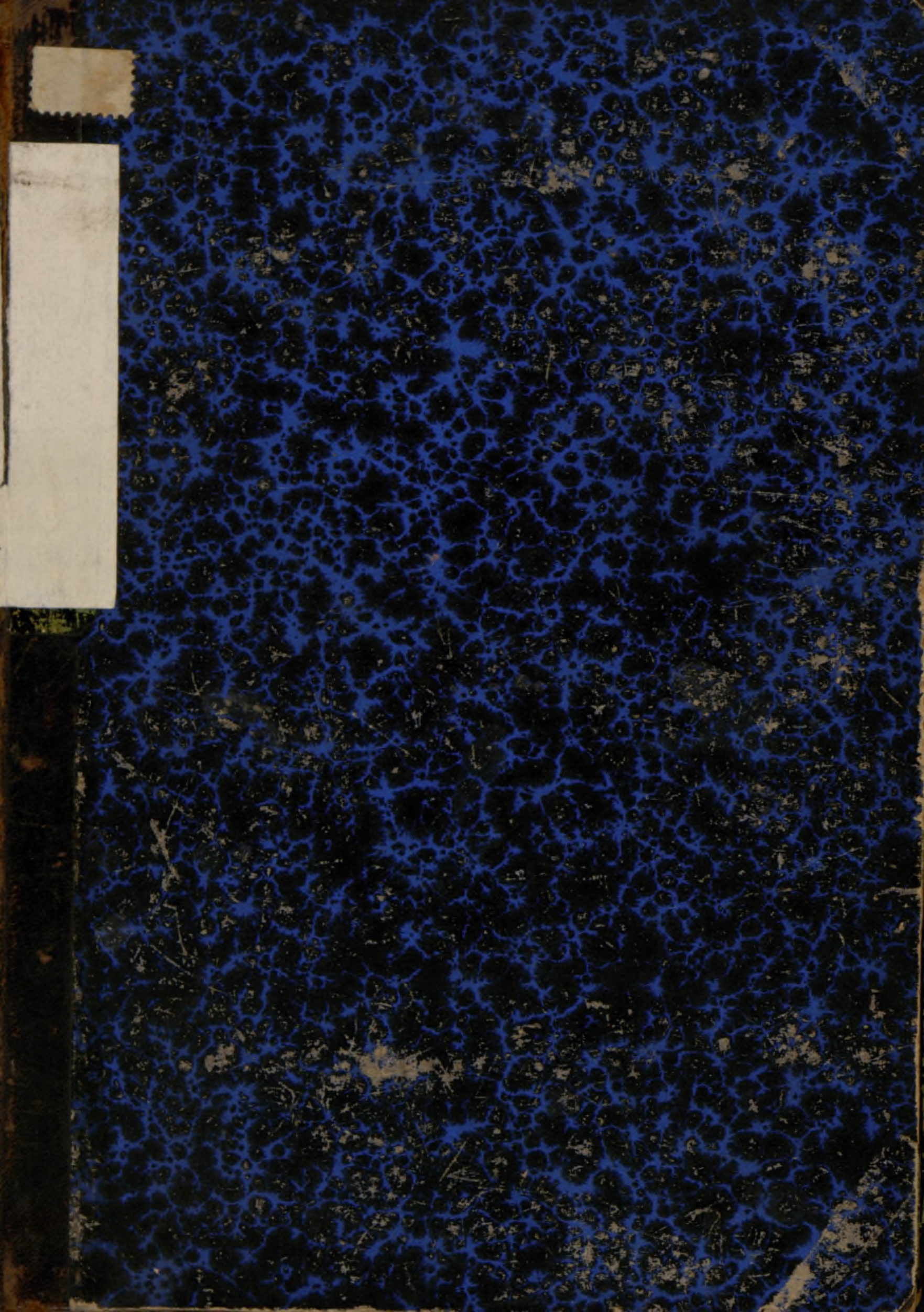

T. Mutsu.

Laenu raamatukogu

Määrused

- 1) Lugejal tuleb raamatu hindkaitsjoniks sisse maksta.
- 2) Lugeja on kohustatud raamatu puhtali ja terwelt hoidma vastasel korral kaotab kaitsjoni.
- 3) Lugeja võib raamatut kuni kahe nädalini oma juures pidada.
- 4) Maks raamatute tarvitamise eest on 10% raamatu hinnast ehk kuu wiisi 2 raamatut korraga, 75 kop. kuus.

Laulu ja mängu leht.

7. ak. 1891. N 1-12 96 lk.

Laulu ja mängu leht. Noodi jagu. 96 lk.

2

1. eks 1

583

583.

T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

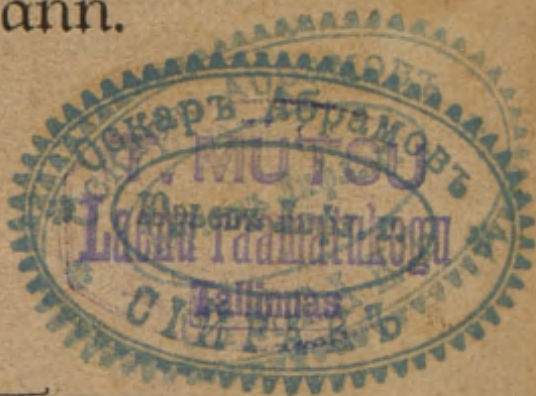
Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Seitsmes aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. R. A. Hermann.

Tartus.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu ja kirjadega.

1891.

Sisekord

Laulu ja mängu lehe VII. aastakäigule 1891.

Elukirjeldus.

	Nr.	Stk.
August Ahlqvist	5	33

Jutud.

Ulewi maja.	1—4	2
Wana koolmeister	4—5	25
Moriani.	5—8	38
Üks kunstniku paar	9	66
Esimene ja viimane Adagio	10	75
Organiisti valimine	11—12	85

Õpetlikud tükid.

Ras Eesti rahwas on laulus tagasi jäänud või edenenu.	1	1
Hiina rahwa luulekirjandusest.	2	9
India luulekirjandusest	3	17
Suur laulupidu	6	41
Laulust ja mängust	7	9
Eesti luulekirjanduse ajalooft	8	57
Eesti wanadest kiriku-lauludest 9 ja 11	9 ja 11	65
Kuulsate komponistide elust	10	73
Heli ja karskus	12	89
Eesti luul	12	90
Täiendus Eesti kirjanduse lühikese ajaloolise ülevaate kohta	12	91

Sõnumid muusika elust.

Nr. 1, 2, 4, 8, 9, 10, 12.

Salmikud.

Mu süda	1	8
Kuu	1	8
Suht-nõr	2	15
Meitsi Saima	2	15
Gejel ja jänes	2	16
Kalapüüf	3	23
Dis kodumaal	3	24
Dõ laul	4	32
Riiki-kärbes	5	40
Õnne täht	6	47
Tui, jänes ja hobune	9	71
Siire paar	10	79
Piipa-põrnikas	11	87
Laul	11	88
Laulu mõim	11	88
Musträästas ja hunt	12	95
Elu helmed	3	23
Muusika mõtteterad	10	79
Mõistatus	11	88

Seda ja teist.

	Nr.	Stk.
Therese Brunswid	1	7
Mozart'i pääluu	1	7
Wine pruut.	1	7
Kunstnikude palgad	1	8
Broua Patti	2	14
Suurtüki mees.	3	21
Ja	3	21
Puru wana.	3	21
Kentsakas omakasu püüdmine	3	21
Kudas see sünnib raskuse seadusega toftu?	3	21
Rahlane sõna	3	22
Wana preili	3	22
Hirmus	3	22
Ra seletus	3	22
Terane mõistus	3	22
Kannatlik ija	3	22
Tohtreile jääb ilka õigus	3	22
Muus tänu	3	22
Une wasta	3	22
Sandi uhkus	3	22
Siig tänulit meel.	3	22
Ilus unenägu	3	22
Walimise põhjus	3	22
Ust airab	3	22
Teraw keel	3	23
Jüüfi tarkus	3	23
Haruldane lugemise märk	3	23
Philogenos	4	32
Laulja Simonides	4	32
Wanal ajal	4	32
Wana aja muusikatundjate seas	4	32
Tawet ja Koljat	7	55
Lahke piduandja	7	55
Ei jaa mõlga	7	55
Mitte muidu	7	55
Adelina Patti lapsesõlwest.	7	55
Chmatu	7	56
Kardetaw katse.	7	56
Paganini	9	70
Ilka petawad	9	70
Kangekaelsus	9	70
Anna	9	71
Talumees kontserdil	9	71
Talumees ooperis.	9	71
Mäitemängul	9	71
Uhte piduperemee	9	71
Ilka kohaselt	9	71
Ei läinud korda	9	71
Mõtte jõud	12	95
Mitmesugused rahwa üleskatswa- tamise abinõud	12	96

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Kas Gesti rahwas on laulus tagasi jäänud wõi edenenu.

Uuemal ajal on mõnelt poolt, nii hästi suusõnal kui ajalehtedes, kuulda olnud, et Gesti rahwas olla laulmises wähi-käiku teinud. Ei olla enam nii kaunist laulu ega iluheli kuulda kui alles hiljuti, kõige rohkem aastal 1870 kuni 1885. Wõib küll olla, et nii mõnigi laulukoor on hingusele läinud ja mõnigi pahemini laulma hakanud kui enne laulis; aga üleüldiselt ei ole see siiski tõsi. Tahame üleüldiselt otsust Gesti laulu üle anda, siis peame seda rohkem kui ühest ainjast seisukohtast waatama.

Esimene seisukoht oleks, kui küsime: Kas on laulmise himu meie rahwa seas tagasi läinud wõi suuremaks saanud? Seda küsimist wastaks kõige paremini lauluseltside arv: On see suuremaks kaswanud ja on seltsides rohkesti laulu kuulda, siis ei ole ju laulmine milgi kombel tagurpidi läinud. Ei ole meil nõuu otse arwustikulisi teatusi lauluseltside kaswamise üle siin ette panna, waid ütleme lühedalt: lauluseltside arv ja ka laulmine nendes ei ole sugugi vähemaks jäänud, waid on ühte puhku tõusnud ja edenenu. Enne oli seltsisid hoopis vähem kui nüüd. Sulk seltsisid on oma põhjuskirjad riigi-walitsuse poolest kinnitada lastud ja käiwad koos laulu harjutamas. Alga ka muidu käib mitmel pool salgakene laulu-armastajaid koos ja õpib laulusid; jest see ei ole milgi kombel keelatud laulu õppimas käia; igal kwartetil wõi kahetordisel neljahäälsel kooril ei ole ju kohe võimalik seltsiks kokku heita ja põhjuskirjasid kinnitada lasta. Ülemad ei nõuagi seda.

Teine seisukoht oleks, kui küsime: Kas on kontsertisid nüüd vähem kui enne kuulda? Ka siin peame wastama: Ei milgi kombel ole lugu nii. Enne oliwad kontserdid koguni harwa: Mitu aastat läks mööda, kui keegi koor nii kaugele jõudis, et ühe kontserdi andis, ja siis jooksis rahwas murdu kokku seda kuulama. Nüüd on selle poolest asi teine. Kontsertisid on üsna tihti. Seda kihelkonda ei olegi, kus aastas mitte ühte wõi paari kontserti ei anta. Juba üksikutes küladestgi kuuled üsna tihti kontsertides laulusid kõlmas. Peaaegu igal koolil maal on oma laulukoor, kes mõnelgi korral õige ilusasti laulda oskab, nii kui just juhataja juhtub olema. Teisel korral ei lähe muidugi laul nii hästi wõi ei kõlba ka sugugi, aga teda on ometi olemas. Hää tahtmine oli näha. Koor ei tohiks enne wälja astuda, kui oja ette kantawaid laulusid käes on, küll siis asi läheb.

Kolmas seisukoht oleks, kui küsime: Kas on laulu puhtus kaswanud wõi kahenenud? Ka siin peame kostma: Laulu puhtus on kaswanud ja ei ole mitte kahenenud. Laulmise wõim ja oskamine on suurem kui enne. Kui laulda tahetakse, siis

osatakse jeda ka, jeda ei mõi salata. On koor mõi selts waewaks mõtnud kogu tulla õppima, siis jõuab ta ka laulda. Tõsi on, et meie laulukooridest veel vähesed on jõudnud iseäranis suurele täiusele saada ja suuremate ringkondade tähelepanemist enese poole tõmmata. Aga kindlasti võib ütelda, et see võimalik oleks, kui aga mõni hääde häältega koor jeda just ette võtaks. Üksnes jeda on väga soovida, et rahvas ikka soojalt laulust osa võtaks ja jeda rõõmuga kontsertidele ja pidudele kooli lähets. See on kõige parem äratus lauljatele, ja sünnib jeda, siis ei ole karta, et laul waike jääb.

Kõige selle pääle waadates peame oma päälkirja küsimise pääle wastates ütleva: Eesti laulmine ei ole mitte tagasi jäänud, waid on õige suurel sammul edenenud.

Mlewi maja.

I.

Kui ma Berlinis kroonuteenistuses olin, oli jään minu ülemaks leitnant von Geldern; muidu pilt-ilus mees, aga kahjuks liig kergemeelne. Leitnant von Geldern oli tubli ohwitser; tal oli rohkesti julgust, kindlat tahtmist, tarwilisi teadusi, pidas oma polgu seas kõige eeskujulisemat korda — eraelus talitas ta nõnda, nagu peaksiwad kõik inimesed üksi selle pärast tööd tegema, et temal siis hää oleks jeda wilja maitsta. Ta elas iga päew toredat elu, widas kihla, mängis, jõi, pidas kallid ratsa- ja sõiduhobuseid, ühe sõnaga ütelda, ta elas nagu miljonäri poeg kunagi, ilma et tal mingisugust warandust oleks olnud. Tema isa oli küll mõisaomanik, aga mõisa pääle olivad wõlad tehtud, mille abil ta oma rohkearwulist lastekarja wõis kaswatada ja harida.

Leitnant oli ta kõige esimene poeg, ja isa armastas teda iseäraliselt. Sage-dasti oli ta pojale hääb „tasuraha“ saatnud ja niisama ka mitmed poja wõlakirjad ja wõkslid wälja lunastanud. Wiimaks aga kadus ka tema kannatus, ja ühel ilusal päewal awaldas ta pojale, et tal edespidi mitte võimalik ei ole tasuraha jaata ehk tema wõlatähtesid üles osta. Ta andis pojale nõuu jala päält ennast teenistusest lahti paluda ja maale mõisa pääle elama tulla, kus temast weel midagi wõiks wälja tulla.

See oli raske löök leitnandile.

Tal oli suur hulk auuwõlgasid, mida ta mitte maksta ei jõudnud; ka täitis teda iseäraline hirm isa mõisa ja tema walju karistuse eest. Noorel mehel ei jäänud oma meeleärakeitmisel muud nõuu üle, kui isa kutsumist tähelepanemata jätta ja ennast rikka naese kõrimeise läbi kuristiku kaldalt, kuhu ta jõudnud, päästa.

Ta oli ju ilus noor mees, auusast perekonnast, mispärast ei oleks siis temal see kordaminema pidanud, mida nii mitmed teised läbi teinud, kes temast weel ma dalamal seisiwad.

Kõige esiti laenas ta nii palju raha, kui aga wähegi sai, ja elas weel toredamat elu kui enne; ühtlasi tegi ta peenemates ja jõukamates perekondades iseäralist tutwust.

See oli temal, kui noorel pilt-ilusal mehel väga kerge, sest et tema ilusa wäljanägemise taga niisama kullalt põhja arwati olewat. Talle awati ukjed ja tütarde südamed — aga siisgi ei tahtnud kuskil kobjaplaanid hästi korda minna, mis sellest tuli, et hoolikad wanemad noore sõjamehe waranduse kohta omal wiisil teatusi korjasiwad ja niiviisi leitnandi tõsi seisu teada saiwad.

Paul wõitles meele ärakeitlikult ja wõitis tosinate kaupa noorte tütarlaste südamed, kes teda ohwriwalmi meelega armastasiwad, aga wanemad astusiwad om

„ei“ sõnaga nagu tondid wahela, ja ehk küll tütreid awaldasiwad, et nad Piibli sõna põhjusel, „naene peab isa ja ema maha jätma ja mehe poole hoidma,“ walmis olid temale minema, ei wõinud meie õnnetu kangelane jarnast ohwrit mitte wastu wõtta — ei mingil tingimisel, ehk ta oma süda tihtigi meeleäraheitmise ja armastuse pärast lõhki ähwardas minna. Tema tarwitas ju raha, palju raha, selle pärast seisiwad temale wanemad ligemal kui tütreid; esimestel oli aga iga kord otsatu mure ja hirm, kui leitnandi herra v. Geldern nende majale ligines.

Noore sõjamehe tee läks päew päewalt ikka libedamaks ja kardetawamaks. Wiimaks käis ta weel ainult selle pärast rikkastes perekondades, et oma wõlauskujaid uskuma panna, nagu teeks tema siin ehk jälle perekonnas hääd „plaani.“ Tema oli ikka selle ehk teise noore naesterahwaga kihlatud, muud kui see kihlamine pidi esiotja ikka saladuselt jääma — ainult lühikeseks ajaks, nõnda kinnitas ta igale wõlauskujale. Temal läks jagedasti korda, oma wõlauskujaid sedawiisi petta ja ennast mõni aeg wee pääl pidada.

Wiimati saiwad ka tema ülemad õnnetu leitnandi kurnadest harjutuskäikidest teatust ja teda manitseti tõsiselt. Teised ohwitserid waatasiwad oma muidu armsa seltsimehe pääle tõsiste nägudega. Bind ta jalgade all hakkas ikka kuumemaks minema. Wõlauskujad tungisiwad ikka enam pääle, ja omas wiimises meeleäraheitmises otjis leitnant Paul von Geldern ühe rikka Juudi sugust pangapidaja üles, kellel üks wana ja inetu tütar oli, ja sai warstigi sellega kihlatud.

Tema äiapapad auustasiwad waejed kroonumehed igal pool, ja ta oli muda-rikas. Tütar lubas, et ta enesele nii ilusa mehe leidnud, ristiustu heita. Teised ohwitserid oliwad meelt heitmas selle üle, aga Paul v. Geldern'i usaldus kaswas wiimsete juhtumiste põhjusel wägewasti.

Ta tarwitas seda lõikuse aega ka kasulikult, ja warsti oli tal raha nagu wana-paganal heinu. Äiapapa, kes seda selgesti teadis, pigistas ühe silma kinni.

Leitnant oli oma hää ja targa südamega inetu mõrvoja wastu tark ja wiisakas nagu rüütel. Mõrvoja ise armastas oma peidmest nagu jumalat, ja nõnda oli kõik siinamaale hästi — jälle tuli pangamaniku majasse üks külaline.

See oli Gelderni pruudi Almalie onutütar Roseni maalt.

Tema nimi oli Rebecka, ja tema ise oli homuikumaa iluduste seas esimese auuhinna wäärt. Tema näojume oli filmapaistwalt tumekas, nagu ise pikergune, juu punane ja täidlane, filmad juured musta karwa, sügawa waatega ja siidipehmed; otjaesine kõrge, puhas, waba, luulerikas; juuks mustjas-sinikas ja laenetaw. Selle iluduse kuju ja kasu oli kõrge, ja tema käik majesteetlik.

Leitnant oli seda uut ilmutist nähes natukene kohmetu, siis wainustuse pärast nagu pool hull.

Ta hakkas seda naesterahvast kõige oma hingeägedusega armastama. See ilus naesterahwas ajas ta meeled segi ja pää ringi käima — ta armastas nüüd esimest kord ja täie jõuga. Ta oli siinamaale ainult ajawiiteks naesterahwaid armastanud, aga nüüd algas tema südamel wõitlus, mille jarnast ta ial enne ei olnud läbi teinud.

Aga ta oli ju selle inetu Juudi plika külge köidetud, ja nii kõwasti, et selle kõie katkestamine ta auu oleks mofka pannud. Selle inetu tütarlapse rähaga pidi ta ju omad auuwõlad maksma, kui ta mitte alatuks ja auutuks inimeseks ei tahtnud jääda!

Siinamaale ei olnud ta oma pruuti küll mitte armastanud, aga näha wõis ta teda ikka. Nüüd tuli selles asjas koguni isesugune muudatus. Ta wihtas, jah põlgas seda ilmsüüta tütarlast enam kui ialgi enne, sest et ta teda oma hingepeena põhjuselt pidas. Ta elas ainult tema ilusale onutütrele, kellel aga, nagu ta teada sai, mingisugust suurt warandust ei olnud.

Sellel ajal õppisin ma leitnanti tundma. Bangaomanik Sternberg kutsus mind oma poole piduõhtuks. Ma olin osaw cellomängija ja Sternberg suur muusikafunsti auustaja, ja nõnda sain ma Paul v. Geldern'iga tuttavaks.

Ta oli minu vastu väga lahke, ajas minuga filmapaistwalt kava juttu ja kutsus oma äritust jelle läbi ära warijata.

Nii pea kui tema pruut meie poole tuli, tegi ta temaga suunitud nalja ja oli tema vastu väga kohmetu; astus aga tema pruudi õutütar meie ligidusesse, siis hakkas ta kange ärituse pärast warijema, rääkides tussusiwad ta huuled, ja tema silmist kiirgas nagu metslik walu wälja.

„Leitnandi herra, Teie räägite täna ainuüksi oma sõbraga, kellega iga päew rügemendis kokku saate ja ei tee teistest midagi wälja,“ heitis talle Rebekka ette ja waatas oma suurte imeliste filmadega leitnandi otja. „Teie põgenete ju täna kõigi naesterahwaste eest — mis oleme meie kurja teinud?“ lisas ta weel juurde.

Paul von Geldern wõttis kõik oma jõuu kokku. „See herra siin,“ ütles ta punastades ja segaselt, „on esiti täna minu sõbraks saanud — oma imeilusa mängimise läbi — ma tundsin teda siia maale ainult kui soldatit — jelle pärast palun ennast wabandada. Päälegi,“ lisas ta siis weel juurde, „saan ma sellest filmapilgust saadik ainult Teie sõna kuulma.“

„Meie ei taha kedagi sõnakuulamisele sundida,“ rääkis nüüd ta tema pruut wahel. „Siin peab kõik wabatahtliselt sündima. Mina wihtan sundust, mida mulle keegi tahab päale panna, nii pea kui ma seda tunnen,“ ütles ta peaaegu kõrglikult ja lõi helesinised filmad täis terawat walgust oma peidmehe päale.

Peidmees wastas seda waadet peaaegu hirmuga. „Sulle ei pea ka keegi mitte kõige pisemat sundust päale panema,“ ütles ta oma pruudile ja wõttis ta oma kae kõrwale. „Mina mõtlen niijama, — südamewabadus — südamekõidikud! Teisiti ei ole see ka võimalik,“ lõpetas ta ja waatas õõgawal pilgul Rebekka otja, kes aga rahulikult, selgesti ja juurel filmal tema päale waatas.

Eht küll Almalie enese ette maha wahtis, siisgi oli ta tähele pannud, kuhu tema peidmees nende sõnade juures oli waadanud, sest ta oli kõik see õhtu tõsine ja tagasihoidlik.

Mina märkasin kohe, kuida lugu nende kolme wahel seisis. Et mulle leitnandi eluford kaunis tuttav oli, siis olin ma tema tulewiku pärast kaunis mures.

Rebekka olemine oli üsna isejugune ja iseäraline. Ta ligines leitnandile nähtawalt häämeelega, aga rääkis temaga väga tagasihoidwalt ja külmalt ja ei näidanud mitte jälgegi soojematest tundmustest.

Tema õutütar oli kõrwalisesse kambrisse läinud, ja leitnant lükkas oma tooli rohkem Rebekka ligemale — jääl küsis jee ohwitseri käest: „Mis pärast ei taha Teie põllumeheks hakata, herra v. Geldern?“

Leitnandile löödi nagu nuiaga päha; ta kahwatas ära ja waatas kohkunud näol Rebekka otja.

„Mis pärast Teie seda küsite?“ kogeldas ta, „ma olen ju sõjamees ja loodan ka selles olemises midagi teha. Mis põhjusel peaksin ma seda elukutset nii häkisti ära heitma? Kuida Teie üleüldsi jelle küsimise päale tulete, mu preili?“ uuris ta raskesti hingates ilusa tütarlapse käest edasi.

„Ma pean seda elukutset kõige paremaks, iseäranis weel ühele mõisnikuseisusest inimesele,“ lisas ta rahulikult juurde ja waatas rahulisel; sügawal pilgul äritatud noore mehe otja. „Ma arwan, Teie isa saab sedasama soovima.“

Ta ütles seda iseäralise, kaaluwa naeratusega.

Leitnant tahtis meelt ära heita. „Igatahes on jee elukutse väga kaunis,“ wastas ta kohmetult, „aga mitte igauhe tarwis. Meie perekonnas on juba ammuft saadik lugu nii olnud, et kõige wanem poeg kroonuteenistusesse lähed ja nõnda on

lugu ka minuga. Päälegi tunnen ma enese selle elupõllu pääl kaunis õnneliku olema. Olgu noh," lisas ta siis juurde, "Teie ilusate filmade pärast võiks inimene ka kas või hobuserauutajaks hakata."

Rebecka naeratas kergesti. "Mis on minu filmadel sellega tegemist?" vastas ta nagu ennegi, "nad ei pea kedagi midagi tegema sundima; päälegi on hobuserauutamise amet auus amet," lõpetas ta viimaks ja tõttas oma onutütre juurde, kes vaheajal jälle tuppa oli astunud.

Tänaõhtune pidu ei läinud mitte nii lõbusasti nagu muudel õhtutel — ka leitnant jättis täna warem jumalaga, ja mina tegin tema eesmärgi järel.

Kodu minnes tegi leitnant üleüldisele waitimisele sellega otja pääle, et ta minuga järgmistel sõnadel juttu algas: "Ma võin ju Teie vastu awalik olla, herra Türkheim. Teie teate ju niisama hästi kui teisedgi siin, kuida minuga lugu seisab. Wististi seisab see tütarlaps, see Rebecka, wana kuradiga ise ühenduses, et ta täna õhtu nendest asjadest hakkas juttu ajama, mida keegi teine inimene maa pääl ei tea kui mina ükshinda, ehk ta seisab minu isaga või wõlauskujatega kudagi wiisi ühenduses."

"Ma arwan wiimastega," wastasin mina, "ja tema teraw juudilik mõistus seabis siis järgmised asjad kokku."

Leitnant ei kohtnud selle pääle midagi. Meie teed läksiwad warsti lahku, ja meie lahkumise kui wanad tuttawad südameliku käe pigistusega.

II.

Seda, mis ma eespool jutustanud, sain ma alles neli nädalit pärast Sternbergi juures olevat piduõhtut teada. Ma sain pärast seda pidu sagedamini leitnandiga kokku. Ta oli minu vastu kaunis kinnine, aga kui ta märkas, et ma vastu oma tahtmist Sternbergi pidust saadik tema elulugu kaunisti tuttawaks saadud, ei püüdnud ta oma saladust minu eest enam nii wäga warjata. Wiimati seisis mul tema kibe seiskuford nagu peeglis selgesti filmade ees.

Õhtotja pidasin ma oma „sõbra“ pahaks inimeseks. Tema rahalaenamise wiisid ei olnud mitte mulle meele järele, ja tema olek Sternbergide vastu tuli mulle wäga alatu ette, tema armastus waeke inetu Juudi neiu vastu oli filmakirjalik pettus, terwe tema olek tuli mulle alatu ja must ette.

Pärast poole aga, kui ma seda noort meest ligemalt tundma õppisin, kui ma tema libedat meeleäraheitmist märkasin, milleks talle kuri saatuse põhjust andnud, nägin ma ära, ei need kui tormilised järeldused meele äraheitlusest abiotsemiseist olnud. Tema ei tahtnud ju kui ohwitser oma seltsimeeste auu enese läbi teotada, ta otsis teesid, abinõusid, kuida ennaft, oma ja teiste auu päästa. Kui ta seekord, kui ta isa talle taskuraha ei lubanud anda, ennaft teenistusest lahti oleks wõtnud, siis oleks tal terwe rida auuwõlgasid maksta jäänud; wõlauskujad oleksiwad nagu hüäned tema kallale tormanud, ja tal ei oleks ometi mingisugust abinõuu olnud nende waigistamiseks. Terwe tema elu oleks awalikuks saanud. Mäng, mida ta ohwitseri auuga mänginud, oleks terwele ilmale tuttawaks saanud. Ühelt poolt tema kerge meel ja teiselt poolt tema auutundmus ajasiwad teda aga niisuguse tee pääle, kus ta praegu seisis ja kus pääl ta hukatusele ja häbitusele ikka ligemale sammus.

Temale ei oleks seekord muud nõuu üle jäänud kui oma wõlgasid maksta ehk enesele kuuliga otja teha — ta wõttis tundud tee pääl esimest nõuuk.

Kes teab, kas kõik mitte kaunis hästi ei oleks läinud, kui mitte Rebecka sinna wahale ei oleks tulnud.

Ma nägin ta meeleäraheitlist wõitlemist oma südamega; ta waewas ennaft otjatusti, et oma mõistmata armastust Rebecka vastu lämmastada; tal oli selge aru-

saamine selle kohta täies, et siin järelandmine ühtlasi ka tema auusurm oleks olnud. Ta mõitles otse kangelase viisil. Asjata! Ta võttis kõik oma jõuu kogu, et oma pruudi ees armastajad peidmest mängida. Asjata! Ta ei jõudnud seda, mis tema sees elas ja mäsas, mitte ära varjata ega salata. Sternberg ja tema tütar said juba liiga varagi aru, kuida leitnandi südame lugu oli. (Järg tuleb.)

Sõnumid muusika elust.

Rein Wally Schausel on Saksamaal kuulsa laululinnuks tõusmas. Noorik Vili Lehmann, Saksa suur sopranilaulik, on Pariisis kolmes kontserdis R. Wagneri viisid ette laulnud, päälegi Saksa keeli, ja parislased on käsi lahkutanud. See on õige suur imeasi, kui mõtleme, et Brantse maalrid Saksa kunsti-wäljanäitusele oma piltid ega kujusid ei saanud.

Henri Marteau, tubli klaverimängija, leiab Saksamaal palju kiitust.

Franz Wüllner on Kölni linnas koorilaulu oma osawa juhatusega väga ilusaks viilnud. Tema koor laulab Saksamaal kõige ilusamini.

Rein Sonja Schefzow, sündimise poolest wenelane, on viimasel ajal Saksamaal Berlinis, Dresdenis ja Münchenis oma ilusa klaverimänguga kõige suuremat kiitust leidnud.

Reich-Rheini laulu- ja mängupidu kasuks on rikkad mehed 30,000 marka kuludeks oma taskust lubanud, kui kuludega ei peaks välja tulutama.

Verdi lauleldus Otello on 14. jaanuaril Riias esimest korda suure kiitusega mängitud.

Jules de Swert, maailma kõige suure cello-mängija, on 14. jaanuaril Ostende linnas ära suranud, kus ta oma mänguriista õpetajaks konservatoriumis oli. Tema oli sünd. 4. aug. 1843 Brüsselis. Juba 15 aasta wanaduses oli ta konservatoriumi läbi teinud, ja leidis tema väga ilus mäng igal pool, kus ta kontserdil mängis, kõige suuremat kiitust.

Gilbert des Roches, pärisnimega baroni proua Jules Legoux, lugu peetud Brantse helilooja ja klaverimängija on hiljuti ära suranud.

Grahv Geza Zichy, kuulus ühe kõige klaverimängija, on Ungari rahvusliku theatri direktoriks Budapesti linnas jaanud.

Fredrik Pacius, Soomemaa kuulus laulude looja, on kolmandal jõulu-pühäl 27. detš. 1890 siit maailmalt lahkunud. Terwe Soome maa leinab teda taga. Tema oli ju Soome isamaalse laulu looja, mis ka Eesti keeles tuntud on: „Me isamaa mu õnn ja rõõm.“ Ka palju muid ilusaid laulusid on Pacius loonud. Ta oli 82 aastat wana.

Leon Delibes, üks Brantse maa ja terve maailma kuulsamate heliloojatest, suri 5. (17.) jan. Pariisis 55. eluaastas ära. Tema oli sündinud 1836 St. Germain du Val's.

Jean Verhulst ja Gunnar Forgelberg, esimene Hollandi helilooja ja teine Rootsi laulja ja lauluõpetaja, on 5. (17.) jan. 1891 ja 26. nov. 1890 ära jurnud, 57 ja 50 aastat wanad.

Richard Wagneri auustamine läheb Saksa maal mõnes kohas juba liiaks. Nõnda on näituseks Dresdenis Saksa kuninglikus teatris 56 korda Wagneri tükka mängitud, kuna iga teise suurema helilooja tööd ikka enamasti vähem kui 10 korda muulu on mängitud. Ilus on, kui prohvet isamaal armas, aga liiale ärgu aetagu seda ka mitte.

Seda ja teist.

Therese Brunswid, grahwi tütar, on suure helilooja Beethoveni kihlatud mõrsja enam kui 4 aastat olnud, ja nimelt aastatel 1806—1810. Sest kihlusest ei saanud abielu, sest et Beethoven kindlat lohta ei leidnud, kus oleks võinud perekonna elu elada. Mõned arvavad koguni, et grahwi tütar Guicciardi, teda Beethoven ka tõrd enesele kaasaks tahtis, keegi muu ei olnud kui see Therese Brunswid. Asi aga ei ole wististi nõnda, sest preili Guicciardi'ga ei ole Beethoven iganes kihlatud olnud, waid see oli mööda minew soow. Nüüd hiljuti 1890. aasta lõpul on koguni Therese Brunswid'i, Beethoveni pruudi, pilt üles leitud ja tahetakse trükkis avaldada. Beethoven on preili Brunswid'i väga palawasti armastanud ja on tema wennaga, grahw Franz Brunswid'iga, väga hää sõber olnud. Beethoven ei jõudnud seda armastust enam oma südamest wälja kiskuda: Ta jäi eluajaks poisimeheks. Niisama ei ole ka grahwi tütar Therese Brunswid mitte oma peidmest ära unustada jõudnud, waid on wanaks tüdrukuks jäänud ega ole kellegi teise mehega edespidi abielusse astunud.

Mozart'i pääluu on praegu kuulsa anatomi Hyrtl'i käes Wieni linnas, kuna ta teha, nagu teada, Wienis ühes teiste meistritega maetud on. See pääluu on aga juba Mozart'i sündimise linnale Salzburg'ile Hyrtl'i poolest kingitud, kus teda Mozart'i sündimise majas mälestuseks peetama saab.

Pime pruut. Wieni linna Hernals'i alewi kirikus laulatati 1891 januari kuul imeline paar abielusse. Üks Wieni endine iludus astus altari ette. Aga endisest iludusest oli koguni kole inetu neiu saanud ja päälegi täiesti pime — ilma silmanägemiseta. Teda talutati kätt pidi altari juurde. Kümne aasta eest oli see neiu Wieni linna elanikkude armjam iludus. Ta oli laululind ühes awalikus laulude majas, nagu neid Wienis õige rohkesti leida. Niisugustes majadesse lähewad wienlased õhtuti aega wiitma ja laulusid kuulama. Nagu see peaaegu alati sünnib ilusate neiude juures, oli sellel ilusal tüdrukul palju auustajaid. Teda hüüti „walge Boldi,“ sest ta nägu oli walge, läikiw, ilus, nagu marmor. Ta hää oli kõlaw ning puhast nagu ööpikul. Aga „walge Boldi“ ei olnud mitte kergemeelne tüdruk, ja kõik tema hulga auustajate meelitused ei mõjunud midagi ega pannud neid puhusest langema. Wiimaks oli ta väga õnnelik, kui üks peenikese nahk-käsitöö tegija, Julius Dworaczek nimi, ilus noor mees, temale ligines ja teda enesele naeseks tahtis. Paraku oli pruudi õnn lühike. Dworaczek jättis töötegemise hooletusesse, jõudis ühte puhku wiltsamale järjele ja elas wiimaks üksnes Boldi armuannetest. Noor neiu lootis esiti weel, et mees end parandab, aga kui sellest lootusest midagi ei saanud, siis käis neiu isa selle pääle, et neiu peidmehest end lahti ütles. Neiu ütles end ka wiimati temast lahti. Selle üle wihastas muidugi põlatud peidmees väga. Talwekuu 11. päewal 1881 ootas ta neiu ja läks temaga ühes neiu ühe tutwa juurde. Nii pea sai mõlemad tuppä jaiwad, walas üle käte lainud hukka saanud noor mees neiu le weewlihapatust üle näo, ja ise wõttis kiwiti ning juri jäälsamas paigas. Neiu wiidi hospitali, kus ta küll muidu terweks sai, aga tema silma-nägemine oli nõrgaks lainud, ja nägu oli nagu üles künatud maa sügawaid armisid täis, weel palju inetumaid kui rõuge armid. Härda südamega inimesed aitasiwad teda. Willem Ender, üks noor mees, kes neiu juba enne iluduse ajal oli armastanud, ligines temale. Neiu le toimetati näokate, mille tagast karkist inetut nägu ei wõidud näha. Sirmi kandis ta filmade katted. Siis tuli uus õnnetus: Neiu sai täiesti pimedaks. Ender tahtis näidata, et ta ka nüüd neiu ei põlga ja lastis end pimedaneiu laulatada, selle nägu kätte ja looriga kinni oli. Üksnes lauluhääl on weel noorikule jäänud, millega tal wõimalik on oma elu mõni tõrd lõbustada.

Kunstnikkude palgad. Liig palju kuulda kehtusi, et kõiksuguseid ameti-pidajaid liig palju on. Ja tõtt on jaa! sees ka; mõnigi advokat, arst, ehk mõni muu ameti pidaja võib ennast wõi pää päale pöörata, aga edasi ta oma asjaga ei saa. Aga nad peatsiwad seda „pää päale pööramist“ tõsiselt pildiks ümber seadma, ja nad saatsiwad rohkesti imestama, et seda seltsi pääga töö koguni kasuta ei olegi. Mooruses peab midagi korralikku õppima. Kunst-wilistaja ehk elajate-häälte järeletegija Humbertus, kes Pestis rahwale ette wilistab, saab oma waewa eest 2000 marka kuus ja priid reisi-kulud. — 2000 marga eest kuus, prii reisi-kulu, tingis ennast warju-moondaja Ralph Terry Magdeburgi. Temale võib ta wari küll armas olla, ja ta oleks kõige õnnetum inimene maailmas, kui ta teda kaotama peaks, nagu waene Peter Schlemil. — Astub juur lindude taltsutaja, Rakadu-direktor Aleksander näitelawal rahwa ette, siis nõuab ta 2400 marka kuus ja 300 m. reisikulust. — Aga mis on see Rakadu-direktor Samuel Sothart'i wasta? Elewantide mees, kes praegu Pariisis oma seitseme tugewa elewandiga etendusi annab ja 7000 m. kuus saab ja 1000 m. reisi-kulu. — 5 osawat Japani-maa turnijat ja nõia-kunsti tegijat, kes kui ahwid peenikeste bambus-riidwade wahel turniwad ja roniwad, saawad 4200 m. kuus ja 500 m. reisi-kulust. — Mõlemad õeksed Ungar Sisters, kes liikuma trapetsi pääl turniwad ja roniwad, saawad 5000 m. kuus ja 500 m. reisi-kulu. Praegu on nad Wienis. — Kõietantsija Sadow Londonis saab 400 naela sterlingi kuus ja tema seltsimees teeb oma asja paljalt 9000 m. eest kuus. — Nõiatunsti-tegija Paul Cinquervalli New-Yorkis nõuab 4000 dollarit kuus ja kuulus turnijate perekond Sylvester Schäffer 10,000 franki kuus. — Jmeilus turnijanna, kes riigiteatri hoonetes trapetsi pääl turnib, saab kuus palgaks 3200 m. ja reisikuludeks 250 m. — Eugenie Petrescu, kes neishamas teatrites ette astub, saab aga 2400 m. ja 240 m. reisikulu. Kõik juured kunstnikud, need naeste- ja meesterahwad siin, nagu arwud näitawad. — Näitemängu kõrgem kunst ei wõi niisuguste summade kõrwal ette astuda. Nasta palgad 20,000 m. kuni 30,000 ei jõua nende wastu ja üle 30,000 ei makseta Saksa-maa teatris kuskilgi. Kõige suuremat palka Saksa-maa näitelawal saab Agnes Sorma, Berlini teatri direktori käest. — On näha, et nüüd tõesti ilmas nii läheb: üks hää pää ei maksa midagi, kui mitte sugugi tema pääl seista ei wõi.

M u s i d a.

Mu jüda on kõlaw kannel,
Mis heljub elu-puul;
Selle kandle pääl mängiwad marud
Ja hellam eha tuul.

Mu jüda on läikiw laine,
Kui tormid waikiwad,
Siis päike, kuu ja tähed
Ja põhjas põlewad.

Mu jüda on fini-hallik.
Kas lendab ehk lehwib ta tiib,
Jkka kaunimad kalda pildid
Ja pärlina merele wiib.

Willi Andl.

Ruu.

Maa nüüd magab waiba all,
Ruu käib õhus ülewal,
Rändab kuldse mõttega
Üle terve ilmamaa.

Näeb ta õue ilust und,
Puiatab wälja pehmet lund,
Et wõiks taimed kartmata
Ema rinnal hingata.

Wõtab kallid kewade
Ema rinnalt waiba'se,
Saawad taimed tärkama,
Uneist üles ärkama.

Hõljub õhus õilme-puu,
Oh, kuis naeratab siis kuu!
Aga sest, mis näinud ta,
Sõna ta ei jutusta.

Willi Andl.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastas kättesaamisega 1 rubla; pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Hiina rahwa luulekirjandusest.

Kaugel Aasia-maa hommitu-pooltes jaos elab määratu suur Hiina rahwas, kellel kõige rohkem hingelisi maailmas on. Hiina rahvast loetakse umbes neli sada miljonit hinge suureks. Et maailmas waevalt 1600 miljonit inimest elab, siis on neljas osa kõigist maailma rahvastest Hiina rahwas, see on, iga neljas inimene maailmas on hiinlane. Meil eestlastel on asja hiinlastest ja nende waimuharidusest rääkida, sest meie wäike rahwas ei ole muud midagi kui pisuke oks sellest puust, mille kõige jämedam haru Hiina rahwas on: sest keeleteadus ja rahwaste uurimine näitab, et kõik Soome sugu rahwad Hiina ja Mongoli rahwaga wanasti sugulased on. Seda sugulust on weel mõnest sõnastgi ära tunda, mis Hiina keelest leides oma keeli sõnadega kõrwa paneme. Nõnda näituseks leiame Hiina keeles sõna „hoa,“ Türgi keeli „ei,“ Ungari keeli „jo,“ Soome keeli „hyvä,“ Gesti keeli „hää,“ „hea“ ehk „hüwa“ (hüwä). Hiina keeles on sõna „niu,“ Ungari keeli „né,“ Soome keeli „neito,“ Gesti keeli „neiu.“ Siin ei ole suurt tarkust wajagi ära tunda, et need sõnad algusest ühed on. Kui siis hiinlane ütleb, „hoa niu,“ siis kõlab see peaaegu niisama kui eestlane ütleb „hea neiu.“ Ka muid sõnu on weel Hiina keeles, mis Gesti keele omadega kogu käiwad, nagu näituseks Hiina keeli „tian,“ Gesti keeli „taewas“ (kus wiimne -s, nagu teada, enne -n on olnud); Hiina keeli „mu,“ Gesti keeli „puu;“ Hiina keeli „kong,“ mis just sedasama tähendab, nagu Gesti keeligi „kong.“

Et Gesti keel ühes teistega kui wäikse rahwa keel suurest muinastüwist juba mitme tuhande aasta eest Aasiast lahkus, ei ole temal wõimalik olnud rändamisel enesele wana kirjandust sigitada. Hiina rahwas jäi wanasse kohta Aasiasse elama ja on sääl haritud rahwaks juba ühel ajal saanud, mil teised rahwad weel haridusest ega raamatutest midagi ei teadnud. Nõnda on Hiina rahwas juba 800 aastat enne Kristust isemoodi raamatutrukkimist osanud, mis umbes 600 aastat pärast Kristust juba väga täiendati. Oma keelt kirjutada on hiinlased weel waremini mõistnud. Et nende keel juba väga wanal ajal kirjutamiseks pruugiti, siis on ta ühesilbiselt jäänud, see on, igal sõnal ei ole rohkem kui üks ainus silp. Ka on Hiina keeles igal sõnal oma märk, nii et kes Hiina keeli lugeda tahab, see peab mitu tuhat märki tundma.

Hiina ajalugu ulatab ligi 3000 aastat enne Kristust muinasajasse tagasi, mil keiser Jo-hi riigi asutas. Aga kirjasid nii wanast ajast ei ole seni ulatanud. Keisril oli wõimused üle terve rahwa. Mõni muinasäegne Hiina keiser ei armastanud

kirja, selle pärast on palju wanu mälestusi kadunud. Walitsuse käjud on aga weel alale jäänud, ja wanad Hiina wäginemed olivad politseiliikmed, kes riiki korras hoidisid. See wana kord on peaaegu tänapäewani ulatanud, ja selle pärast näib meie meelest kõik Hiina haridus, olu ja elu, nagu wana, wõõras ja iseäraline olewat, mis ta ka on: Ta on ise, ilma wõõra rahwa mõjuta, jeks saanud, mis ta on.

Umbes kuusjada aastat enne Kristust sündis Hiina-maa kõige kuulsam poeg ja kirjamees, kelle nimi on K o n g - f u - t s e, Europa wiisil kirjutatud Konfucius. Riik oli korratu. Seadust küllalt ei olnud. Kong-fu-tse, ehk lühedalt Kong-tse, kes targaks meheks kaswas ja õppis, wõttis ette riigi ja rahwa elu parandada. Muul wiisil ei wõinud ta seda, kui kirjutas raamatuid. Meis seisjs, kuda rahwa elu peab olema. Ühes raamatus Hiina keeli „T-king“ seisjs õpetus häädest kombetest; teises raamatus, Hiina keeli „Schu-king, on ajalugu, ja kolmandas raamatus, Hiina keeli „Schi-king,“ on hulk Hiina rahwa wanu salmikuid kokku pandud, mis enamasti kõik ütlemata ilusad on. Need kolm raamatut on Hiina rahwal seejama, mis meil piibel on — suur kalliks peetud püha kiri. Kõige ilusam ja tuumakam, lõbusam ja mõnusam on muidugi kolmas raamat oma luuletustega. Tema on Hiina kirjanduse mere kõige kallim pärl. See luulewara näitab meile wanu Hiinlasi kõige kannimast küljest ja teeb tõeks, et nende elul igi 3000 aasta eest puhas ja väga karske ning meelepäraline on olnud. Rahwas, kelle elu täis mõjukat luulelist wõimu oli, on kõrgel järjel seisnud, ja nende järeltulijad praegusel ajal ei ole mitte nende sarnased, sest et nad ei ole osanud ajaga edasi astuda. Kõrgeloomulistes luuletustes kiidetakse siin kõige kõrgemat taewa jumalat. Mõjulistes luuletustes kiidetakse puhast elu. Armas on lugeda, kuda ka Hiina-maal naesterahwas auus on peetud; sest selles hiinlaste pühas kirjas laulatakse waimustatud kombel armastusest naesterahwa ja meesterahwa wahel, aga ei mitte kiimalust äratades, waid puhtalt ja woorjalt; armastust kahe sugu wahel kiidetakse kõige armsamaks asjaks maailmas, nimelt ainsaks, mis inimese elu lõbusaks teeb. Ka waejuse kaebamisi ja raskusi on Kong-fu-tse osanud siin ilusasti kirjeldada. Imelisel jõul kõneleb see luuletuste kogu. Tarkust kiidetakse, rumalust ja tuimust laidetakse, mõnusat õpetust jagatakse wälja selles kirjas. Ka naligi ei puudu selles raamatus.

Küll on Hiina kirjamehed ja salmijad weel pärast palju luuletanud, aga nii kõrgele pole nad saada jõudnud kui Kong-fu-tse. Mõnda elaswad näituseks 8. aastajal pärast Kristust luuletajad Tu-fu ja Li-thai-pe; nad sünnitasiwad mõndagi, mis ilus, aga Kong-fu-tse wasta ei saanud nad. Pärast on weel ära lugemata hulk luulemehi tõusnud, aga meie neist siin pikemini ei räägi; nad ei olnud muud kui Kong-fu-tse puudulised järelkäijad. Hiina kirjandusel on enam kui 200 pakku raamatut üksnes näitemängusid täis. Luuletusi on terve meri, aga nad ei ole suured asjad, kui ka mõnigi kaunis salmik nende seas on. Hiina-maa kõige parem juttude kirjutaja Kao-ti-ti elas 15. aastajal p. Kr. Kõige ilusam tema juttudest on luuletaja „Sse-gup'i“ ja neiu „niu Hung-yu“ armastuse lugu.

Praegugi kaswab Hiina kirjandus, ja teistestgi, nimelt Saksa ja Prantsuse keelest, pandakse paremaid raamatuid Hiina keelde ümber.

M l e w i m a j a .

(Järg.)

Amalie awaldas ühel päewal õnnetule leitnandile, et ta talle ta sõna tagasi annab; ta olla teda tõsiselt armastanud, nagu üks inetu tütarlaps ühte ilusat, waimurikast meest aga armastada wõib. Ta armastada teda weelgi, rääkis ta talle edasi, ta olla ka teadnud, et leitnandi tundmused tema wastu mitte soojad ei olla olnud; nüüd aga, mil ta märganud, et leitnant kõige meelte ägedusega tema onu-

tütart armastada ja seda armastust mitte salata ega varjata ei jõudwat, pidada ta oma sõna tagasi võtma, sest et elu ilma armastuseta pörgupiin leitnandile loewat. „Teie kosjite mind mu raha pärast, herra leitnant,“ ütles ta raskesti hinge tõmmates. „Teil on palju wõlgasid, ja neid tahksite minu kaasawarast tasuda. Seda tuleb fagedasti ette, ja ei ole selle juures midagi iseäralist ega hirmutawat. Teie olete hää südamega inimene ja oleksite wististi lahkesti ja sõbralikult minuga ümber käinud; sellega oleksin ma rahul olnud, kui ma aga Teie kõrwal eluteed oleksin wõinud käia. Nüüd aga, kus minu onutütar meie wahel seisab, katkeb ka see wiimane side, mis meid weel kord hoidis; Teie oleksite pärast poole minu pääle hakanud wiha kandma, sest et Teie sunnitud olite mind mu raha pärast kosima — selle pärast, herra leitnant, ei wõi ma mitte Teie naeseks saada ja annan Teile Teie sõna tagasi.“

Paul von Geldern andis sõnata, aga südamliselt ja soojasti, inetu aga hää südamega tütarlapse kaele juud. ja ei tulnud Steinberg'ide poole enam millalgi külaliseks.

Rebecka oli häkitselt ära reisinud, ilma et Paul oleks teadnud, kuhu, ja warsti saadi tema nurjaläinud kosjaplaanidest kõiges linnas teada.

Selle järeldus oli, et leitnant oma teenistusest lahtiwõtmise palwe sisse andis ja siis jälgedeta ära kadus — imelisel wiisil ei lausunud ta wõlauskujad mitte paha sõna talle järele. Ka rügemendi ülemate juures ei antud niisuguseid wõlanõudmise palwefirjasid sisse. Leitnandi wekslid oliwad nagu maa alla kadunud. Kõik rääkiswad temast ennemini hääd kui halwa. Ka pangaomanik Sternberg wakis iga kord ehk tegi üsna teistest asjadest juttu, kui mõni tuttav selle kohta teatust joowis saada.

Linnas räägiti siisgi, et Amalie oma juurest warandusest, mida ta ema käest pärandanud ja mille üle ta oma hääksarwamise järele wõis walitseda, leitnandi wõlad olla ära maksnud. Aga õiget otjust sellele asjale ei saadud millalgi. Pärast sain ma Paul v. Geldern'i wanemate käest kirja, milles nad mind palusiwad enestele nende poja adressi üles anda. Et ma aga isegi tema adressi ei teadnud, siis pidin ma nende ainult kahetsewa wastuse saatma. Tõesti ei olnud ka mitte kellelgi kõige vähemat aimu, kuhu leitnant jäänud.

* * *

Kaks aastat oli sest saadik mööda läinud. Minu kohta oli nendel aastatel juur tähtsus.

Ma olin kaupmehena Amerikaspe wälja rännanud ja sinna ühe noodikaupluse asutanud ning sellega kõik oma waranduse kaotanud. Mul ei jäänud muud nõnu üle kui cellomängijana enmast New-Yorkis ära elatada. Ma wõitlesin raskesti elu-ülespidamisega, tihti ei olnud mul midagi süüa. Puudus, kurbtus ja mure wiskasiwad mind haigewoodisse, kust mind hospitalisse wiidi. Sää! sain ma küll jälle terveks, aga mul ei olnud kuigi palju raha taskus, kui ma haigemajast wälja astusin.

Terwe mu warandus oli weel 40 dollarit juur, pääle selle weel natukese pesu ja minu hää cello ka.

Nii astusin ma ühel hommikul uulitsale, ja elujõgi woolas minust tuimalt, külmalt, osawõtmata! mööda. Möödatõttajate külgelöömised ja tõukamised tuletasiwad mulle meelde, et ka mina minema pean. Kuhu?

Murumasin wilistas. Nagu unes läksin ma tema järele, lunastasin enesele pileti. Ma tahksin põhja poole sõita.

See oli mai-kuu keskajal. Ilm oli ütle mata ilus. Ma igatsesin kohisewate wete ja waihtete, tumedate järwede maale — mul oli niisugune tume plaan pääsje tulnud — jää! rikaste wabrikuomanikkude juures kontsertisid anda — ja astusin wafjali esije pääle.

Sääl nägin ma korraga ühte inimest, kes minu tähelepanemist oma pääle tõmbas.

Tema nägu wõisin ma ainult kõrvalt näha, siisgi tuli mulle ette, nagu oleks ta mulle tuttav — see kõrge kasuga, sirge seisuga mees, ehk ta riided küll kaunis ärakulunud olivad — sääl pööras ta ennast ümber ja „herra von Geldern, Teie siin?“ hüüdsin ma imestusega.

„Herra Türnheim, Teie ka Ameerikas ja päälegi veel moosetant,“ ütles ta waluksa naeratusjega. „Nagu näitab, kiusab meid mõlemaid saatust taga,“ ütles ta siis oma ilusate filmadega terawasti minu otja waadates.

„Ma olin haige,“ wastasin mina ja tundsin, kuida häbipuna wastu tahtmist mulle palgetesse tuli.

„Rahjuks 'pole mina millalgi haige olnud,“ wastas mu sõber niisuguse häälega, nagu tunneks ta minu üle kadestust jelles asjas. „Ma olen juba ligi weerand aastat kerjaja, kes mitte kerjata ei saa — millest ma elanud olen, seda ei tea ma mitte — aga et ma mõne päewa pärast nälga olen surunud, see on nii kindel nagu kuld. Mul 'pole mitte punast krossi praegu taskus.....“ lõpetas ta ja pigistas huuled walustasti kokku.

„Tubliks lõunasöögiks ulatab minu kujuk veel,“ kostsin ma tõsiselt tema kahwatanud näo pääle waadates. „Olge nüüd minu külaline; esiti sööme, siis peame nõuu, mis me edespidi ette võtma peame.“

(Järg tuleb.)

Sõnumid muusika elust.

Maścagni on Italias ühe uue noore helilooja nimi. Tema ilus lauleldus «Cavalleria rusticana» (maamehe elukomblis jileldus) on juba terwes ilmas mängitaw. Teda loodetakse Italias Verdi asemele saawat, kes juba väga wana on.

Suudi muusika-kontsert on 11. jan. Rooma linnas olnud — harwa juundiw asi. Esiti toodud mitu wana Hebreä moodi laulu, nagu neid umbes Daweti lauludes teatatud on, kuuldawale, ja siis olnud kõne Hebreä muusikast. Laulujuhataja olnud keegi Aristide Franceschetti ja kõnepidaja markii Gino Monaldi.

Vincent d'Indy, noor Prantsuse komponist, leiab oma isamaal, aga ka Saksa-maal palju auu. Tema on mitmed väga ilusad mängutükid mängukoorigele loonud.

Karl Becker, seminari-muusikaõpetaja Neuwiedis, on hulga wanemaid ja uuemaid Saksa rahwalaulusid korjanud, millest 200 tükki pidada warsti trükkis wälja tulema. Laulud olla enamasti kõik jeni ajani tundmata ja teadmata. Muusikatundjad wõtawad sellest väga suurt osa, nagu Saksa-maal üleüldse rahwalaulust palju ingu peetakse.

Florian Zajic, suur wiulimängija, on Berliini elama tulnud ja Sterni konserwatoriumi wiuliõpetajaks Emil Sauret'i asemele hakanud. Emil Sauret, ka kuulus wiulimängija, läheb Londoni elama.

Otto Dorn leiab Saksa-maal laulelduse-loojana kiitust.

Th. Roschat on ühe laulu-mängu loonud Tirolis maa rahwawiiisidest.

Baroniproua Bauduin Wienis loob kiriku-laulusid ja on Rooma püha isa ja Saksa-Roburg-Gotha herzogi Ernst II käest kuld-auurahad selle töö eest saanud.

Noorik Lillian Sanderson laulab Saksa-maal kontsertidel ja leiab väga palju kiitust. Ka Württembergi kuningliku perekonna ees on ta hiljuti laulnud ja kuninga proua käest rahwa-laulude laulmise eest väga ilusa briljant-rinnanõela kingituseks saanud.

Suur Saksja laulu-pidu saab Amerikas lehekuul olema. Sellest pidust on juba üle 10,000 lauljat lubanud osa võtta. Põhja-Amerikas elab palju sakslasi. Pidu on Newark'is New-York'i ligi.

August Bungert'i „kuuwalge laulud“ ja muud leiavad Saksja-maal ning Amerikasgi waimustatud wastuwõtmist.

Milagro Gorjé, väike 10-aastane tütarlaps Hispandas, laulab kõige raskemad ooperi-laulud näitemängudes ette, ja ta hääli ei ollagi wäsinud, kui ta kuu laulnud. See on ju noor Patti, kes ka õrnas eas on nõnda laulnud. Loota on, et väike neitsi kord ka suureks lauljaks jääb.

Professor Leschetzki, suur klaverimängija Wienis, kuulsa laululinnu Marcella Sembrich'i mees, on Rootsi kuningaga poolest Wasa-ordu auutähe saanud.

Leonhard Wolff, Bonni linna muusikadirektor, on jäänud ülikooli muusika-professoriks walitud.

R. Małkowski, kuulus Poola muusikameister, on nüüd Breslau's mängu-juhataja ja teda loetakse suureks muusika-meheteks.

Radzlas Mierzwinski, maailma kõige suurem tenori-laulja, laulis jõulu-ajal 1890 Tartus ja Tallinnas kontsertidel. Tema laul on küll nii ilus ja wägew, tema hääli nii armas, kõlaw, mõjus, et asjata oleks teda siin katsuda kirjeldada. Seda peab igaüks ise kuulma, nagu selle lehe toimetaja seda tegi. Mierzwinski hääli on nii haritud, et ta just kui naesterahwas kõige ilusamad keerutused ja trillerid wälja wiristab, kuna muidu mehe jämedam hääli jaks ei paindu. Tema on meeste fugu lauljate kroon.

12 Hermine Spies, üks Saksja-maa praeguse aja kuulsam soprani-laulja, andis januari-kuul 1891 Tartus ja Tallinnas kontsertid. Ta on tubli laulja, aga üksnes Saksja kooli järele: Kludusi ja keerutusi, trillerid ja ettelööki ei tee ta mitte, waid laulab „tunde-rikkaid“ laulusid, mis aga aegamööda üksluine kuulda.

Joseph Sliwinski, suur klaverimängija, andis januari-kuul Tartus ja Tallinnas kontserti.

Geesti suur laulu-pidu, mis juwel Tartus Keisri Majesteedi 10-aastase walituse mälestuseks ära peetama saab, näib õige tubli saawat. Juba üle kakstuhat lauljat on üles antud ja üle nelisada mängijat, nõnda siis rohkem, kui ühelgi laulupidul enne seda.

Raimund von zur-Mühlen, proua von zur-Mühlen, preili von Ramm, proua Lucie von Beh, baroni proua Osten-Sacken, Woldemar Stjerna, kõik meie maa mõisniku-sugu inimesed, on lauljateks hakanud ja teenivad selle läbi leiba — muist Saksja-maal, muist siin.

Emil Göze, Saksja tenorilaulja, laulab Hollandis ja leiab hääd wastuwõtmist. uus muusika-felts on New-Yorkis elule ärganud. See tahab Amerika heliloojate tööd, kui need hääd on, aga trükkijat ei leia, ette kanda lasta.

Otto Hegner, noor 14-aastane klaverimängija, leiab Saksja-maal ikka enam auustajaid. Riisamuti on lugu klaverimängija preili Magda Eisele'ga ja nooriku Johanna Klinkerfuß'iga.

Richard Wagneri pidu-mängud, mis iga juwel Bayreuthi linnas ära peetakse, pidada ka sellel juwel olema. Juhataja olla kapellmeister Felix Mottl.

Alfredo de Conti, Italia baritoni-laulja, leiab oma kodu-, Saksja- ja Türgi-maal palju kiitust oma lauluga. Riisamuti ka Hispania neiu Cervantes, soprani-laulja.

Preili Carreño lõune-Amerikast näib kõige suuremaks klaverimängijaks naeste seas tõuswat, kui ka sakslased Clara Schumann'i ja Sofie Menterit kõrgemaks armawad — muidugi, et need ise ka sakslased on.

Proua Schrad y on ka uuemal ajal kuulsaks klaverimängijaks tõusnud. Adelinea Patti on kolme mehe poolt, kelle nimesed Schürmann, Percy ja Harrison, 46 kontserdiks laulma tellitud. Need mehed maksavad Pattile iga kontserdi eest umbes 5000 rubl. (550 naela sterlingi) ja saavad selle eest piletiraha enestele.

Bernhard Stavenhagen mängib klaverit Inglise-maal ja leiab kiitust. Eugend'Albert mängib Hamburgis, Rudolf Panzer Breslaus, preili Martha Kemmert Frankfurdis ja mujal Saksa-maal, Kaver Scharvenka Ameerikas New-Yorkis ja mujal linnades; kõik need on suured klaveri-mängijad.

M. Bazzini, Italia helilooja, leiab oma laulude- ja mängudega kiitust.

Preili Lydia Müller Tartust, Eesti wanemate laps, leiab Saksa-maal oma ilusa lauluga ikka rohkem kiitust. Hiljuti on ta Darmstadtis kontserdil laulnud.

Alice Barbi, neiu, kes ka Tartus ja Tallinnas 1890 sügise laulis, on Saksa-maal väga kõrgeks peetud soprani-laulja.

Franz Ondricek, Böömi wiuli-mängija, leiab Austrias ja Saksa-maal palju auu.

Eugen Gura oli omal ajal Saksa-maa üks kuulsam tenori-laulja. Müüd on laulmisest wanadusel tagasi astunud, aga tema poeg Hermann näib isa ilusa hääle pärinud olevat ja leiab rohket kiitust.

Uus mälestuse-sammas Richard Wagnerile pidada Leipzigit ehitatama. Üleüldse on Saksa-maal mälestuse-sammaste ehitus moeks, ja Saksa rahvas annab jaks palju raha.

Professor Jenő Hubay, Ungari wiuli-mängija, on Tartus ja Tallinnas jõulu-kuul nii ilusasti wiulit mänginud, et kõik täis imestust olivad. Hubay on waheajal üheks kõige suuremaks wiulimängijaks tõusnud.

Klaveri häälelepanija Bonardin on hiljuti Pariisis ära surmud. Tema, kes väga wana mees, olnud kaua aega Beethoveni klaverit häälele pannud.

Italia riigi-walitsus annab riigikassast aastas umbes 200,000 rubla wõrt muusika koolidele abi.

Giuseppe Tartini, kuulus 18. aastajaja wiulimängija, on 1692 12. aprillil uue kalendri järele Pisano linnas Italia-maal sündinud. Tema sünni-linn tahab müüd tema 200-aastast sünni-päewa juurel kombel pühitseda. Termes Italias on raha-korjamine alanud, et kuulsale Pisano pojale sünni-linnas tore hiilgaw auusammas wõiks ehitatud saada. Raha tulla palju kofku, ja loota olla, et sünnipäewal auusammas lahti saab tehtama.

Carl Czerny, kuulsa klaveri-õpetaja 100. sünnipäew oli 9. (21.) februaril. Tema klaveriõpetamise raamatud on weel praegu terwes ilmas pruugitawad.

Giuseppe Verdi, Italia mängu- ja laulu-isa ja maailma kõige suurem muusikameister ning helilooja, on ikka weel tegew, ehk ta küll väga wana on. Hiljuti on ta uue luulelduse, nimega „Falstaff“ komponeerinud, mis peagi Genua linnas saab lauldama.

Seda ja teist.

Proua Patti, nagu teada, maailma kõige suurem laululind, on 1891 aasta algul õige suurde pahandusesse juhtunud. Tema oli kontrahi asjajuhatajatega ära teinud, et ta januari-kuul pidi Berlinis ja siis Peterburis ja Moskwas kontsertides laulma ja nimelt igas linnas 6 korda. Piletid hakati müüma; aga Peterburi politsei ei lastnud raha enne Inglise-maale Patti kätte saata, waid nõudis, et Patti peab Bene-maale ja nimelt Peterburi tulema, siis saab raha, sest jagedasti olla

juhtunud, et laululinnud enne raha kätte said ja pärast ei tulnudgi laulma, ning seda wiisi jäiwad pileti-ostjad rahast ilma. Selle tingimisega ei tahtnud Patti enam Peterburi tulla ja ei tulnudgi. Ka Berlinis laulda ei tahtnud laululind enam, aga kontrahi-tegija ei jätnud, siis laulis ometi, aga olla sandemini laulnud kui enne: ühed ütlevad, 47-aastase laululinnu hää ei tahta enam nii hästi heliseda, teised ütlevad, et pahameel olnud laulu sandisti-tõlamise põhjus. Aga Peterburi asjata-litaja, hr Zet, ei olnud sellega rahul, et Patti Peterburi ja Moskwasse ei tulnud. Ta läks Berlini wõõrastemajasse, kus laululind korteris oli. See oli parajasti Nizza linna ära reisimas. Aga hr Zet ei olnud laisk, waid kaebas Berlini poliit-seeisje tõendades, et temal olnud kirjasid wahetades ja Berlini reisides õige suur kulu, umbes 4000 rubla. Zet nõudis, et kui Patti selle kulu ära maksab, siis võib ta Nizza poole lõunamaale lennata. Politsei wõttis Zet'i nõudmist kuulda, ja pa-rajasti, kui laululind raudtee wärsali tahtis minna, astus politsei-mehe uksest sisse ning andis teada: „Siin on hr Zet'i kaebus, kui 4000 rubla (8400 marka) wälja maksate, siis võite reisida; ei maksa Te seda mitte, siis on mul käsi Teid puuri panna.“ Laululind puuris! Kust kolmakkümmeend see kottu sündis! Ei jäänud Pattil muud nõuu, kui maksis hapul näol 4000 rubla wälja, siis sõitis edasi. Paraku ei ole asi sellega veel otjas. Et Patti kontrakti ei ole pidanud, see on, ta ei ole Peterburis ega Moskwas laulnud, selle eest nõuab Zet waljusti 40,000 rubla kahjutasumist. See protsejs peab kohtu ees peagi algama. Patti pidi Peterburis ja Moskwas iga õhtu laulmise eest 7000 rubla saama, nüüd ei saa ta muidugi seda, waid peab, nõnda tahetasse, kahjutasumist palju tagasi maksma. Aga Patti ei ole naesterahwas, kes end nii ruttu kimpu lasseb ajada. Tema ütleb: „Minu kontrakt oli nõnda, et raha kontsertide eest pidi Peterburist Londoni saadetama ühte rahapanka, kust ma ta kätte oleksin saanud. Seda ei ole tehtud, selle pärast ei ole mina mitte kontrahi murdja, waid need, kes raha ei saatnud. Olgu nad rahul, et mina nende käest veel päälegi kahjutasumist kohtu läbi ei nõua. Herra Zet jäägu siis üsna rahule!“

J u h t - n ö ö r.

Muret otja eelt,
Pilwed taewa teelt
Lõbu-lauluga
Lahkelt lahuta.
Selge ilmaga
Saab siis üle maa
Kulla-filmaga

Päike waatama.
Ja su elu-teel
Died õitj'wad weel,
Kui ka kewade
Ammu ära läin'd
Sume sügise
Nasal wõõrsil käin'd.

Willi Andl.

Reitsi Saima.

Kuuke astub alla orgu
Põdra-karjaga,
Silub Saima siidi-juuksid
Hõbe-harjaga.

Saima suigub sängi süles
Kallu-kaare ees,
Palgel paisub purpur-puna,
Kael tal kuldsees kees.

„Näguš neid, mu maguš möršja,
„Maga wähe weel!“
Saadab paadist Saima tõrwa
Koidul kullakeel.

„Langeb laulit hõbe-õlma,
„Pead pulmad siis,
„Waihiwad siis juwe-salmid,
„Waihib waba wiis.“

Saima ärkas. Lootsik lendas,
Kerge laene püüd,
Praksus puruks. — Neitsi Saima
Peab pulmad nüüd.

Willi Andi.

Gesel ja jänes.

Mäe harjal istus jänes.
Mehikesel rõõmus meel:
'Pole hoolt tal, 'pole muret,
Mis siis loomal puuduks veel?

Mäest alla astus eesel,
Jänes joonelt haugutas:
„Käid nii kiirelt, wana pikk-kõrw,
Külap kepp sind kihutas!”

„Oma nime alati kägu,
Kukkudes, ise kuulutab!
Westile kannan wilja kotte,
Sinna töö mind talutab.”

„Westi kapsaaeda kargan
Igal õhtul mina ka,
Aga koti-kooma kandjat
Minust ial küll ei saa.
Miks ka kõwert teed ja kõnnid?
Lähem on otse alla siit.
Sinu lõugadel loodud
Kapsad jääb ja haljas niit.”

„Lähem küll, kuid tee on waesem,
Ma ei ole sinust laisem.
Kutem saan ma ammu sinna
Säält, kus hää on alla minna.”

Jänes naerab: „Jookskem wõitu,
Kumbas meist teeb asja läbi!
Peaksin ma kaotama,
Kannan mina eesli häbi!”

Gesel warsti seega walmis,
Mööda teed siis alla tõttab.
Jänes jääb veel kiikitama,
Halli halpust naerda wõtab:
„Wile jalg ei jäta kimpu!
Küll ta, rumal, wiimaks näeb,
Et tall' pärast, nagu nüüdgi,
Iffa eesli häbi jäeb!”

Wiimaks waja teele minna,
Ja nüüd pani tulist ta

Otse alla järjast mäest,
Et on ime waadata!
Oh ja tark! Su tagumised
Hoogul, liiga pikad nüüd,
Gespool liiaks lühikesed,
Kas on eesli sellest süüd?
Waata, naera nüüd veel halli!
Jänes kukkus kuserpalli!
Mina, mokad lõhki löödud,
Oh, kuis saamad kapsad jõödud?
Minestas mees, ja asi paha,
Just kui jurnult jäi ta maha!
Kui ta wiimaks üles ärkas,
Jälle natukene märkas:
Juba wahtis hoolega
Kõhe westi poole ta!
Aga häbi hüppajal!
Põlgtud eesel ammu all!
Wiljakotid ammu kadund,
Wabalt, rahus puhkab mees,
Mõlder on neid maha ladun'd,
Nüüd on palgaks jahud ees!

Metša jänes salamahiti!
Temal meeles wõidu hind:
„Kargaja, ja kaotasid,
Oma auu ja waotasid
Igamees sest tunda saab:
Nimi tihti waletab:
Eesli nimi on küll minu,
Aga eesli häbi minu!
Pikki kõrwu kannan sa,
Tõde tunnistuseks ka!
Ja ka seda loodan ma
Jal ja ei unusta:
Tahad rohket wilja niita,
Waata, et ju tee on kiita!
Minanips sull' õpetuseks,
Lõhkend mokad mälestuseks!

-f.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastas kättesaamisel 1 rubla, poolaastas 60 kop. — Jse ära tuua aastas 80 kop.; poolaastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

India luulekirjandusest.

Glas kord Aasia maal Himalaja mägedest lõune poole minna ilusal paradiisi farnasel lagedal maakohal üks rahwas, kelle nimi nüüd on tuntud India rahwa nime all. See rahwas rääkis Sanskriti keelt, mis, ehk ta küll wägewa rahwa keel, siiski juba rohkem kui tuhat aastat maailmast koguni on kadunud, nii et ükski rahwas enam teda ei räägi. Selle rahwa keel on Hiina ja Egiptuse keele kõrwal üks kõige wägematest maailmas. Sanskriti keel on peaaegu kõigi Indo-Euroopa (indo-germani) keelte isa, wõi seisab sellele vähemalt väga ligi. Tema on Greeka, Ladina, Prantsuse, Saksa, Inglise, Wene, Slaawi, Lättawi ja teiste nende sugulaste alguskeelte ligem laps.

Sanskriti keel on maailmast igawesti kadunud, aga ta on wägewad mälestused järele jättnud. Need mälestused on suured kirjatööd, mille lugemise pärast õpetlased weel täna päewani igal suurkoolil Sanskriti keelt uurivad ja tundma õpiwad. Ligi 1800 aastat enne Kristust hakati Sanskriti keeles juba raamatuid kirjutama ja salmikuid luuletama. India rahwas hakkas oma jumalaid kiitma ja kummardama. Kirjamehed, kes kirjakunsti olivad õppinud, kirjutasiwad rahwa suust kiituse-laulud, pühad salmid ja palwed üles, ja neile pandi nimeks „Weda“ raamatud. Sõna „veda“ tähendab Sanskriti keeles „teadmist“, aga ka „ilmutamist.“ Nõnda olivad siis „Weda“-raamatud indlaste pühakiri. Oma jumalatele tegiwad indlased weel pärastgi palju kiituselaulusid ja palweid, ja nende kiituselaulude ja palwete kogu nimi oli „Puranä.“

Aga need kirjad ei teinud India rahwa ja kirjanduse nime kuulsaks, waid India rahwa kuulsakstegijad olivad iseäranis kaks päratu suurt rahwaluuletust ehk lugulaulu, mille nimed on „Mahabharata“ ja „Ramajana.“ Need kaks on India rahwal jedašama, mis Gesti rahwal suur lugulaul „Kalewipoeg“ ja „muinastutud“ on. Sõna „Mahabharata“ tähendab „suur laulja“, ja sõna „Ramajana“ tähendab „Rama muutus.“ Mahabharata sees on 100,000 rida luuletust, mis India wägimeeste wõitlust üksteisega jutustawad, ja nimelt seda, kuida kaks kuningat ja nende sugu, Pandu ja Kuru, üksteise wastu heitlewad, kuni wiimaks Kuru oma suguga langeb ja Pandu wõitjaks jääb. Lõpmata pikad lahingutirjeldused lähewad üsna igawaks lugeda. Mahabharata sees on kõige ilusam lugu „Maal ja Damajanti“, mis selle pääalkirja all õnnets ka Gesti keeles iseraamatus on wälja antud, ja igati wõib teda mõne kopiku eest enesele osta. — Ramajana jutustab, kuida jumal Wifhnu on seitsmendat korda lihaks saanud. India rahwa õpetuse järel on nimelt kolm üli-

jumalat olemas, need on taewa kõige ülem jumal *Brahma*, maailma looja ja peremees, kelle nimi pärast *Indra* on; siis *Vishnu*, kõige hää sünnitaja, ülespidaja ja ksjutaja; ja viimaks *Shiva*, kõige asja hävitaja ja äralõpetaja maailmas. Ramajana luuletus jutustab üksnes Vishnuist, ja nimelt, nagu üteldud, tema seitsmendast lihaks-saamisest. Vishnu olla üleüldse kümme korda inimeseks saanud ja mitme nime all ilmas elanud, seitsmendal korral Rama ja viimasel korral Buddha nime all, kelle ust weel praegu Indias suuremat osa walitseb. — Nii hästi Mahabharata kui ka Ramajana luuletuses on muinasjutu loomus ja India rahwa palaw luulewõim on nii suur, et meie põhjamaa rahwas waewalt seda mõista suudab.

Hoopis inimlikumad kui luuletused on India rahwa näitemängud. Neid mõistame rohkem. India rahwas on enam kui muud maailmas aru saanud, et inimeste looja on kõigest kaks inimeste sugu maailma elama pannud, ja need on 1) meeste-sugu ja 2) naeste-sugu. Looja on määranud, et nende kahe sugu wahel peab armastus olema. Selle pärast on armastus meeste- ja naeste-sugu wahel India näitemängude pääsiju. India rahwas, palawa maa kuuma werrega inimesed, himustawad ning armastawad hoopis suurema firega ja leitsakuga kui külma werrega põhjamaa inimesed. Piltamine ja naljatamine ei puudu ka neis näidendites, ja see käib enamasti pagana-pappide ja munkade kohta nende nuumatud kõhtudega. Pappide ja munkade nimi on, nagu teada, brahminid. — Kõige ilusamad India näitemängud on „*Mrihakatika*“, mis kuninga *Sudraka*, „*Malati* ja *Madhava*“, mis kirjamehe *Bhavalhuti*, ja „*Sakunthala*“ ning „*Wikramorvasi*“, mis India kõige suurema näitemängude sünnitaja ja kirjamehe *Kalidasa* kirjutatud on. Need on kõige ilusamad, õrnemad ja lehtawamad armastuselugud ja on natuke aega enne Kristuse sündimist sünnitatud. Kalidasa on pääle nende weel väga palju ilusaid juttusid ja salmituid loonud.

Kalidasa kõrwal on weel luuletaja *Ghatakarpara* ja armastuselaulikud *Tshaura* ja *Amaru* nimetada. Opetlikka luuletusi loi *Bharttrihari* ja tundeluuletusi *Sanfara* *Aharja*. Kõige kuumemate armastuselalmide looja Indias on *Sodewa* „*Gitagovinda*“ laulukogu luuletaja. Selles laulukogus jutustatakse, kuida Vishnu jälle kord Krishna nime all inimeseks saanud ja siis karjase Govinda näol ilusa karjatiudruku Radha peidmeheks hakanud. Gitagovinda on India piibli „Ülem laul.“

Pääle kõigi nimetatud kirjatoode on iseäranis mõistujuttude kirjutamine elajatest väga moodis olnud. Rahwa suust koguti raamatu „*Vishnuforma*“ siju mõistujuttusid. Pärast seda sündis niisamati ka weel „*Sitopadesha*“ (lahke õpetus). — Viimaks kogus kirjamees *Somadewa* weel kolmanda raamatu täie walmisid ja mõistujuttusid, „*Brihatkatha*“ nimega (suur jutustus).

Nagu näha on India kirjandus väga rikas, kui ka rahwas ise maailmast kadunud. India kirjandus seisab aga maailma otsani.

Alewi maja.

(Järg.)

Meie astusime õllejaalisje. Ma tellisin süüa ja juua, ja mu sõber pihitis niikaua oma elukäiti Amerikas.

Tal ei olnud nii palju julgust, et ennast pärast ksjaplaani nurjamine mist maha lasta, seletas ta. Ta tulnud Amerikasje, wõtnud 2000 marka kaasa, et siin enesele parajat kohta otsida.

Ametit ei olnud ta mingisugust õppinud. Rojameheks, kotitandjaks, teenriks ei tahtnud ta hakata — ta raha hakkas lõppema. Tal oli õige kena hää ja muidu hää muusikatundmine, päälegi suur kogu naljalaulusid pääs. Ta hakkas ühe kohwi-trahteris naljalaulude lauljaks.

Suits ja ülearu palju laulmine rikkusiwad ta hääle nõnda ära, et ta jellele kohale jumalaga pidi ütlema. Nüüd oli ta juba 3 kuud ilma kohata ja sissetulekuta olnud. Oma minewikust ei lausunud ta sõnagi, ja mina olin mõistlik küllalt, niisama waitida.

„Mis Teil ees on, tahate Teie siit kohast ära reisida?“ küsis ta mind.

„Ma tahtsin Griebdale minna ja jääl oma celloga kontsertisid anda.“

Ta ohkas sügawasti.

Tema kurw näojume läks mulle sügawaspe südamesse. „Kas Teie veel wähesegi laulda saate?“ küsisin mina tema käest.

„Mu hääle on ennast wiimaste päewade sees hästi parandanud, ja hää söögi ja rahulise puhkamise juures saaks ta mõne päewa pärast jälle endine olema.“

„Hää küll. Ma annan Teile sõbra wiisil hääd nõuu. Mul on veel 38 dollarit. Seda ei taha aga meie mitte raudtee kurku wistata. Meie sõidame ainult kuni Elmironi ja algame jäält oma kunstniku reisi jala pääle, nimelt külast külast ja talust talusse. Niipalju me ikka teenime, et ülespidamist saame. Nõnda jõuame terwelt ja odawalt Griebcity, kus palju rikkaid inimesi elab. Ma arwan jääle kontsertisid anda.“

„Ma olen Teile selle sõbralise nõuu eest väga tänulik,“ ütles hr von Geldern. „Iseenesest mõista, wõtan ma Teie ettepaneku wastu. Mul on küll häbi, Teie tasku pääl elada, kuna Teil isegi elunõuusi napisti on — aga minuga wõrreldes olete Teie ometi nagu Krösus. Wististi on saatus ehk kõrgem tahtmine seda ise nõnda juhtinud, et meie täna siin wafjalis kokku saime. Olgu see meile hääks ettetähendus!“

Meie tõusime üles ja tegime minekut. Paar tundi hiljem tormasime üle jõgede ja sildade, üle wäljade ja nurmede. Ligi õhtut olime oma eesmärgile jõudnud ja jättsime raudtee maha. Meie sammusime jala kaugel sinawate siniõhuliste metsatukadega kaetud kõrgustikkude poole.

III.

Meie olime koguni ihesugune paar. Leitnant kõrge kasuga ja sirge käimisega. Tema riided oliwad küll väga ära kulunud, aga ta nägi siiski kaunis kena wälja. Mina, palju vähem ja kõhnem, cello selja pääl. Haigus oli mu rammu äru kurnanud; ma pidin sagedasti seisma jääma ja hinge tõmbama.

Nõnda sammusime meie kahekesi edasi.

Oli Amerika väga kena suwe-ilmaks. Õht oli nii puhas ja selge, et majasid ja puud väga kaugele wõis näha; pilwed oliwad suured ja hiilgasiwad hõbekarwaliselt. Õhtu täitis kullawiisil wiirwendaw walgu.

Ilm oma iluga ei mõjunud meitesse mitte tarwilise järeldusega. Meie olime kuni alewisje raudteega sõitnud, see maksis 18 dollarit, nüüd oli meil veel 38 penikoormat jala ära kõmpida, ennegu Griebse oleksime jõudnud. Selleks kulus kõige wähe-
malt üks nädal ära. Meie kunst pidi meid tee pääl üles pidama, sest ma olin kindlasti ette wõtnud, järelejäanud 20-st dollarist mitte krossi wälja anda, waid seda Griebcitys etteastumise jaoks hoida.

Mul oliwad wiisakad riided seljas, aga minu sõbra omad ahwardasiwad meie sissetõtmisele ja hääle kärele taktistust teha. Iseäranis ahwardasiwad ta saapad teenistust ülesütelda.

Kui meie mitmetunnilise rändamise järele juba usaldawamaks olime saanud, awaldasin ma oma sõbrale teatud muret tema jalanduude kohta.

Ta ütles, et ta isegi selle pääle olla mõelnud ja tõmbas nad jalaft ära, et nad mitte enne päralejõudmist ära ei lõpeks.

Nii oli õhtu kätte jõudnud.

„Meie peatsime kufagil proowi tegema,” andsin ma sõbrale nõuu. „Ma arvan, selles eesolevas külas peame meie oma kunsti läbi enestele ööforterit ja ülespidamist teenima, jelle pärast oleks üks kofkufharjutamine väga tarvilik.”

Leitnant oli sellega ühes nõuus, ja nõnda käänasime meie tee päält natukesse kõrwale ühesse pöösasse ja hakkasime jälle oma kofkumängimist pääle.

Päike wajas madalamasse; nagu tumepunane fullaford kattis terwet loodust; kõik oli waike, ainult siin ja seal siristasiwad unejoowastuses mõned linnud.

Wõsastikus jahisesiwad lehed tasekesti. Mul ei olnud kaasamängimiseks tuld ega mu sõbrale laulmiseks nootisi tarwis. Nõnda algas proowikontsert pääle. Kõige esiti laulsime „Kui inimene tuleb ilmale,” siis „Müüd ilm on widewikul” ja „Kui kallist kodust läksin,” siis harjutasime weel mõned kunstlaulud Gumberti, Rüdeni, Abti ja Franzi muusikatükkidest selgeks.

Minu sõber laulis kaunis ilusasti ja tundmuslega. Ma ise laulsin baritoni kaasa ja tegin celloga iga wärvi lõpul toreda järelmängu ise oma luule järele.

Meie läksime jälle maanteele ja sammusime küla poole.

Sääl pidasime ühe suurema maja ees kinni, mille akendest hele tulewalgus tanawa pääle langes, ja hakkasime oma kontsertiga äkisti waikele ööl pääle.

Juba esimeste toonide ajal tehti aknad lahti, ja inimesed astusiwad läwede pääle. Meie kuulsime eneste ümber käimist ja laternate walguft, ja warsti olime me kuulajatest ümberpiiratud. Mina mängisin suure lustiga, ja mu sõber laulis hästi. Amerika rahwalauluga tegime lõpetust. Ma haarasin ühe torukübara ja laterna oma kätte ja hakkasin päältkuulajate seast raha kerjama.

Päältwaatajate hulk wähenes filmapilgul, aga siiski kufkus leitnandi kübarasse rahasid, ja kui ma pärast ülelugesin, oli jeda juft üks dollar ja kümme centi.

Ma küsisin päältkuulajate käest, kas nad weel meie mängimist soowiwad.

Selle pääle kõlas waimustatud „Hurraa!” Meie laulsime ja mängisime uuesti.

Müüd oli meie sissewõtte juba kakskülli dollarit juur. Meie olime wäsinud, lõpetasime etenduse ära ja otsisime wõõrastemaja ülesse, üürisime enestele kena korteri ja magasime õiglase und. Selle eest maksime 1 dollari ja 20 centi öö ja päewa päält.

Järgmisel päewal ostsin ma enesele ühe laterna, sest meil oli kindel nõuu, jarnaseid öökonsertisid edasi anda, et jelle läbi enestele ülespidamist teenida.

Järgmisel õhtul läks asi niisama hästi ja weel paremini. Meie teenisime 4 dollarit, aga järgmisel päewal ainult 1 dollari, sest et ilm wihmaseks oli läinud.

Rändamine oli meile suureks kasuks; minu sõbra leitnandi (ma nimetan teda ainult jelle pärast leitnandiks, et ta meile jelle nime all tutaw on) pösed hakkasiwad jälle endisel wiisil punetama.

Tema saapad lõppesiwad wiimati nõnda otja, et ta konsertisid minu hommi ku kingades pidi andma.

Nõndawiiši jõudisime kuni Jamestown'ini, mis väga ilus linn on ja kena järwe kaldal seisab.

Meie sissewõtmise oli wiimaste päewade sees väga wäikeseks jäänud, jellepärast wõtsime nõuaks kuni õhtuni suuremate majade ees mängida ja siis pärast kufgil õllefaalis üht üleüldist konsertit anda.

Meie ees oli juureruumiline maja, mille tagast ilusasti sisse seatud aiad wälja paistsiwad.

Maja esimeses otjas oli pood ja teises wõõrastemaja, milles, nagu kuulutuselt näha, jääwett, õlut, whisti, punshi ja grogi wälja müüdi.

Ülemise korra pääl, mille akende ees lumiwalged gardinad helendasiwad, näitas jõukas majaperemes olewat. Maja ise kandis weidi kurwaloomulist kuju. Maantee oli waike. Ma wõtsin cello wälja, minu sõber oli juba ammu minu hommi kingad

jalga ajanud ja kuue eest kinni pannud. Meie jäime maja ette seisma ja algasime oma kontserti.

Mina mängisin celloga lühikeste lookeste fisssejuhatusteks, mille päale laul „Ära tee nalja, Raadite,“ algas. Leitnant laulis tugewasti, ja kenasti kõlas laul lõunese juweõhu fissse.

Meie laulsime teist wärssi, ma waatasin oma cello päale, kui korraga üks iseäraline toon, mis mitte ka kõige metslikumas muusikas ei tohi ette tulla, mind mu mõtetest üles äratas. Leitnant niipjäs õhu järele, nagu oleks talle warblane kurtu lennanud ja ajas filmad pärani lahti — ka minu cellogi waitis filmapilt, sest maja läwele ilmus — Rebekka Samter Booseni maalt, kes kord Sternbergi perekonnas külaliseks oli olnud.

Leitnandi nägu oli nii punane nagu küpsiks saanud kirsimari; nagu marmorituju seisjis ta meie ees ja tõmbas omad alla langenud käed rusikasjse. Rinninaelutatud filmil waatas ta Rebekka päale. Mina wärisefin niifama kange ehmatuse ja häbi pärast.

„Olete siis Teie tõesti, herra leitnant, ja Teie, herra priitahtlik kroonuteeniija?“ küsis Rebekka meie käest, kui meie sõnatult tema ees seisime. Ta tuli nii rahulikult ja rõõmsalt meie poole, nagu oleksime meie Sternbergi jaalis, ainult tema hingetõmbamine näitas wähe rutuline olewat. Üheks filmapilguks tõusis talle puna palgesse, ja tema filmades leekis korraga nagu salatuli. Ta rääkis wäga rahulikult meiega; ta oli weel ilusamaks ja kenamaks kaswanud, ehk küll tema riided wäga lihtsad oliwad.

„Jah, meie oleme tõesti, preili,“ leidsin ma wiimaks sõnu, kuna leitnant sõnata jääb seisjis, ainult kaks suurt pisarat weeresiwad üle tema pruuniks põlenud ilusa, aga kõhna näo. „Meie olemes mõlemad õnnetuise lapsed, juhtumise kaupa saime meie New-York'is kofku, ja meie toidame endid, nagu näete, auusasti ja korralikult, olgugi ka wähe iseäraliselt,“ lisasin ma weel juurde.

Ta waatas arusaawal, selgel pilgul minu otja ja pakkus leitnandile, kes weel ikka sõnata jääb seisjis, sõbralikult kätt. Leitnant hoidis seda wärisedes omas käes ja tahtis talle juud anda, mida aga tema mitte sündida ei lastnud. Selle juures langes tema pilk ka minu sõbra kehwide jalaõuude päale. . .

„Palun Teid minu wõõrad olla,“ ütles ta selle päale, „tulge ligemale!“ ja ta astus meie ees wõõrastemajasjse.

(Järg tuleb.)

Seda ja teist.

Suurtüki mees (sõjas): „Leitnandi herra, praegu on üks pommikild minu nina ära kistunud.“ — Leitnant: „Ole rahul, mu poeg, — ega kõikidel ei wõiju terve pää otjast ära kistud saada!“

Ssa: „Siisikene! nüüd pane oma titefene kõrwale, istu ilusti lauda, pane enesele salwrätt ette, söö rahulisti oma suppi, ära lobise ja ole õige wiisakas. Siisikene: „Aga, isa — küll on sinul palju soowisid!“

Puruwana. „Waata jääb seda wana raugakesst; — ta on mõlemate kõrwade pääl nii kurt ja päale selle pime, et ta wist sedagi ei ole märganud, kui surm teda kutsumas käis.“

Rentjakaš oma kasu püüdmine. „Kui mul ometi nii palju paberiraha oleks, kui kahe hobusega wõimalik on ära wedada!“ — „Noh, siis annaksid ja mulle ometi ka sellest paar kamalu-täit?“ — „Mitte punast kopikatgi!“ — „Miks siis mitte?“ — „Soowi ise enesele midagi!“

Rudas see sünnib raskeise seadusega kofku? Mida kergem inimene on, seda sügawamini ta langeb.

Rahtlane sõna. Rohu esimees: „Noh, kaebtusealune, Teid on see lord wabaks mõistatud; hoidke ennast aga edespäi halwade inimeste eest!“ — Kaebtusealune: „Jah, auuline kohtuherra, ma loodan, et ma ialgi enam siin Teie ees ei seisja.“

Wana preili: „Tohtri herra, minu majas saab kõik põhjalikult jälle uueks ja ilusaks tehtud — selle pärast tahan ma wahetajal reisi pääle minna“ — Tohter: „Aga preili, siis peaksite Teie just koju jääma!“

Hirmus. Kaewu-Radri: „Noh, nüüd Mäli, see sina ennast aga ka walmis! — Ajalehes seisab, et pärast uut aastat maailm hukka läheb.“ — Mäli-Mäli: „Oh ja kallid aeg! Seni ei ja ma oma figugi rammusaks jõota!“

Raheletus. „Mispärast peaks herra Togu oma käsi ikka nii palju laotama, kui ta kõnet peab?“ — „See on arusaadaw. Tema kõned on nii wesiised, et ta neid ujumise waral päästa püüab.“

Terane mõistus. „Baroni herra, eestöas ootab kuus tumma, kes Teiega rääkida soovivad.“ — Baron (mõttes): „Kas nad aga ka tõesti tummad on?“ — Teener: „Seda ma kindlasti küll ei tea — aga nad ütlevad seda kõige vähemalt.“

Rannatlik isa. „Noh, armas Mikk, täna on minu 49-jaas sünnimispäew; ütle mulle nüüd, mitu aastat ma enne sind olen sündinud. Mina olen nüüd 49 aastat wana ja sina 8 aastat.“ — Mikk (arwab): 8 maha arwata 49-st teeb 41 aastat. Oh, isa, siis oled ja aga kaua pidanud mind ootama!“

Tohtrile jääb ikka õigus. Tohter: „Noh, armas perenaene, kas Teie mees on rohtu wõtnud?“ — Perenaene: „Wuidugi, auulik tohtri herra.“ — Tohter: „Kas ta wõttis terve pudelitäie.“ — Perenaene: „Jah, terve pudelitäis.“ — Tohter: „Ja kuda see siis temasse mõjus?“ — Perenaene: „Wäga hästi, auulik tohtri herra. Nii pea kui minu mees terve rohu-pudeli oli wõtnud ja kõigest wäest wasta seina wisanud, siis on temal see poolt wist midagi lõhki läinud.“ Tohter: „Ja kus ta nüüd on?“ — Perenaene: „Kõrtsi läks.“ — Tohter: „Oleks tema rohu minu eeskirja järele tarwitanud, siis oleks ta juba kolm tundi waremalt wõinud kõrtsi minna.“

Auus tänu: „Täna wäga, et Teie minu ära kadunud raha punga olete mulle kätte toonud. Kui Teie lord midagi peaksite ära kaotama ja mina seda leidma, siis tahan seda Teile ka kätte anda.“

Une wasta. Hans: „Kas ja ei tea mõnda abinõuu üleliigse une wasta.“ — Kaarel: „See ennast pää pääle püsti, siis ei wõi sul silmad kinni wajuda.“

Sandiuhkus. Herra (kerjusele, kes temalt armuannet palub, aga ise joobnud on): „Säh sulle natukene raha, aga ära seda jällegi ära joo!“ — Kerjaja (jämedalt): „See ei puutu Teisse ka mitte vähematgi. Oma rahaga wõin mina teha, mis ma ise tahan!“

Liig tänulik meel. Herra (kerjajale): „Ma olen Teile ju alles tunni eest 5 kopikat andnud — mis Teie nüüd juba jällegi otsite?“ — Kerjaja: „Oh hääde inimeste juures käime meie mitu korda päewas!“

Slusunenägu: „Ah, ja kallid aeg! see on hirmus, oh, see on hirmus!“ „Noh, mis ja siis nii kibedasti hulud?“ — „Jah, ma nägin unes — et minu ämm oli ära surmud! Oh, Sumal, on see küll wilets!“ — „Noh, ole ometi waga, see oli ju ainult tühi unenägu!“ — „Jah, see'p see hirmus lugu ongi!“

Walmimise põhjus. „Kudas wõisite teie ometi linna wolimeeste walmisel oma hääle trahteripidajale Tõmbakule anda; sel mehel pole ju aimugi wolimehe kohustest ega linna tarwitustest!“ — „Kuula nüüd, tema usub mulle wõlga anda, miks ei peaks ma siis temale mitte ka omalt poolt usaldust kinkima!“

Ussaitab. Ühes haigemajas kirjutab tohter haigele rohtu; et aga tema palawiku juurust mõõta, paneb ta temale kaenla auku soojamõõtja. — Arst (kolme

tunni pärast tagasi tulles): „Noh, kuidas käsi läib?“ — Haige: „Nende tilkade järele ei tunne ma küll veel mitte paranemist, aga see klaastoru kaenla augus — näib väga mõjus olevat!“

Tera w keel. A: „Kui palju oli eila herra Geldbergi piduõhtule kutsutud?“ — B.: „Kunstiümmend jalga, kaskümmend sõrme, kaks wiinlit ja üks hää!“

Jütsi tarkus. Küla koolis saawad lapsed Wene keeles kutsutud. Wäikene Metsamahi Jüts on ka nende seas ja ta peab järgmise lause: „Въ ꙗкѡ много деревьевъ“ *) Cesti keelde ümber panema, aga temale ei tule sugugi meelde, mis sõna ꙗкѡ tähendab. Inspektori herra püüab last, temale tema isa ametit meelde tuletades, otsitawa sõna päale juhatada ja ütleb: „Noh, Jüts, mõtle ometi selle koha päale, kus sinu isa nii sagedasti ja nii kaua wiibib! Kas sa mulle nüüd ei wõi ütelda, mis въ ꙗкѡ tähendab?“ — Jüts: „Kõrtsis!“

Haruldane lugemise märk. Üks wana professor, kes selle poolest kuulus oli, et ta väga unustlik oli ja wahest jägawal uurimisel wälimisi asju mitte hästi tähele ei pannud, oli omale õhtuks ühe heeringa tellinud. Kui ta oma juurest raamatust ühe tähtsa ja põnewa tüki oli otsani lugenud, tahtis ta juutäis soolast wõtta. Sääl leiab ta aga, et heeringas taldreku päält kadunud on. Otsib — otsib, mis ära, see ära! Kui ta järgmisel õhtul oma juurt raamatut edasi lugema hakkab, leiab ta korraga tema lehtede wahelt — oma eilase heeringa. Tema oli selle ise oma käega lugemise märgi asemel raamatu waele pannud.

Elu helmed.

Kes oma rumalust mõistab warjata, see ei olegi rumal. —

Tublid peremeeft ei tunta mitte tema käskudeft, waid ject kudas neid täidetakse.

Hääd naljameeft tuntakse tema tõijest olekust. —

Kes midagi ei usu, jeda ei usu mina ka mitte. —

Kes ütleb, et ta ialgi ei ole waletanud, see waletab siis just esimest korda. —

Kes rumalatega mõistab läbi käia, see wõidab; nullidega on kõige kergem rehkendada.

Mitte see ei tee hästi, kes auu ja tatumise pärast hääd teeb; waid tee ja hääd just niisama wagus ja jalaja, nagu teeksid ja kurja.

Kalapüük.

Luhalt kõlas laulu hää:	Kalatestel kange rutt,
Neiu kõndis kalda pääl;	Neiu laugel kibe mutt.
Wete wallast tahtis ta	Õhtul tuli noodaga
Õnne püüda õngega.	Noormees nukrat trööstima.

Püüdis kalu kapa täis,

Püüdis teisi püti täis,

Läts siis päisi neiuga

Püügist juttu westama.

Willi Andl.

*) Metsas on palju puid.

Sis kodumaal.

Ära looda, lõuna laane lind,
Et ma siidi-paelus püüan sind.
Lenda, linnuke,
Lenda lühale,
Eh! sääl leiad, mis sul nõuab rind!

Sis mul õitseb kallil kodumaal,
Noor ja nägus nõmme nõlwa na'al.
Kus kord lapsena
Käisin karjaga,
Sinna jõuan jälle juve a'al.

Willi Andi.

Eesel ja jänes.

Mäe harjal istus jänes.
Mehikesel rõõmus meel:
Pole hoolt tal, pole muret,
Mis siis loomal puuduks veel?
Mäest alla astus eesel.
Jänes joonelt haugutas:
„Käid nii kiirelt, wana pikk-kõrw,
Küll ep kepp sind kihutas?“
„Oma nime alati kägu
Kukkudes ise kuulutab!
Westile kannan wilja kotte,
Sinna töö mind talutab.“
„Westki karpjaaeda kargan
Igal õhtul mina ka,
Aga koti-, koorma-kandjat
Minust ial küll ei saa.
Miks ka kõwert teed ja kõnnid?
Lähem on otse alla siit.
Sinu lõugadele loodud
Kapsad sääl ja haljas niit.“
„Lähem küll, kuid tee on waesem,
Ma ei ole sinust laisem,
Kutem saan ma ammu sinna
Säält, kus hää on alla minna.“
Jänes naerab: „Jookskem wõitu,
Kumbas meist teeb asja läbi!
Peaksin ma kaotama,
Kannan mina eesli häbi!“
Eesel warsti seega walmis,
Mööda teed siis alla tõttab.
Jänes jääb veel kütitama,
Halli halpust naerda wõtab:
„Wile jalg ei jäta kimpu!
Küll ta, rumal, wiimaks näeb,
Et tal' pärast, nagu nüüdgi,
Iffa eesli häbi jääb!“
Wiimaks waja teele minna
Ja nüüd pani tulist ta
Otse alla järjast mäest,

Et on ime maadata!
Oh sa tark! Su tagumised,
Hoogul, liiga pikad nüüd,
Eespool liiaks lühikesed,
Kas on eeslil jellest süüd?
Waata, naera nüüd veel halli!
Jänes kukkus kuterpalli!
Nina, mokad lõhki löödud,
Oh, kuis saamad kapsad jõödud?
Minestab mees, asi paha,
Just kui furnult jäi ta maha!
Kui ta wiimaks üles ärkas,
Jälle natukene märkas:
Juba wahtis hoolega
Rohe westki poole ta;
Aga häbi hüppajal!
Põlgtud eesel ammu all!
Wilja-kotid ammu kadun'd,
Wabalt, rahus puhkab mees,
Mõlder on neid maha ladun'd,
Nüüd on palgaks jahud ees!
Metsa jänes salamahiti!
Küll ep kadak katab sind!
Aga eeslil silmad lahti,
Temal meeles wõidu hind:
„Kargaja, ja kaotasid,
Oma auu ja waotasid;
Iga mees jest tunda saab:
Nimi tihti waletab!
Eesli nimi on küll minu,
Aga eesli häbi sinu!
Pikki kõrwu kannan ja,
Tõe tunnistusiks ka!
Ja ka jeda loodan ma,
Jal ja ei unusta:
Tahad rohket wilja niita,
Waata, et ju tee on kiita!
Minanips sul õpetusiks,
Lõhke'd mokad mälestusiks!“

—f.

Talu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks. T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

Vastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Wana koolmeister.

Kui praegust põlwe endiste aegadea wõrdleme, siis peame küll tunnistama, et meie päiwil rahwa haridusel ja koolide seisukorra parandamisel tublisti tööd tehtakse. Endiste ära suitsunud ja tahmaсте tubade asemel on meile juha rohkesti uusi ruumikaid, puhtaid ja lahkeid koolimajasid tekkunud, ja neid tuleb ühte puhku weel juurde. Mõnes kohas on koguni nägusad kiwi-hooned üles ehitatud, mis isegi mõne wäiksema linna uulitsale ainult ehteks wõiksid olla, ja nad on noore soo hariduse paigaks pühendatud. Sagedasti näeme ka weel wiljapuu- ehk lille aia, enamasti küll mõlemad ühendatud, maja ees ehk kõrwal, seda mööda, mille waimu laps praegune maja elanik on ehk tema eelkäija ametiwend on olnud. Koolmeistriteks ei seata uuemal ajal ka mitte enam üks puha misjuguist inimest, kes wähe lugeda, kirjutada ja rehkendada mõistab, ametisse, nagu seda wanal ajal sagedasti juhtus, waid nüüd peab iga-üks oma seadusliku tunnistuse omanik olema, et tema ka tõesti oma kohuseid täita jõuab, ja et ta seda hoolikalt peab tegema, selle eest on ka ülemalt poolt muretsjetud. Seks on jälle ülewaatajad seatud, kes koolisid katsumas käiwad ja nende puudusi õiendawad. Kõikidel on palju tegemist siisse päritud statistika teatuste ja muude aruannete kokkuseadmisega, nii et õige imeks tuleb panna, kui neist herradest mõni ka weel nii palju priiaega saab, et ta mõne kasuliku käsiraamatu ehk siisurikka lugemise-raamatu koolide kasuks võib kirja panna ja trükki anda. Jah, nõnda saab siis meie päiwil, mõne puuduse pääle vaatamata, koolide edendamiseks tublisti töötatud. Asi on paranenud ja saab edespidi weel paranema, kui uued seadlused juba igal pool on kindlasti juurdunud. Uus õlu peab, nagu tuttam, ikka enne käärima, kui ta selgub. Aga nii juur kui meie lootus ka uuema aja teaduslikult kaswatatud ja ette walmistatud kooliõpetajate pääle on, ei tohi meie siisgi mitte tänuta neid wanu mehi ära unustada, kes omal ajal peaaegu ilma abinõuudeta, ja ilma et keegi neil ühte puhku kannul oli, auusasti oma ametit pidasid ja mitmesuguseid raskeid talistusi ära wõita mõistisid. Kui see kunst on, wäikese jõuga suuri asju korda saata, siis mõtelge auustades ka meie wanade koolmeistrite pääle, kelle arm iga päewaga wähenemas on ja peagi hoopis kadunud saab olema. See oli selle küsimise tõsisem külg, wastame teda kord ka naljakamalt poolt.

Ühel sügisel päälõunel, mis temal waba oli, istus Raasiku koolmeister Hans Madisson üksinda oma elutoas ja puhastas armjaks ajawitels oma püssi. Tema oli neljakümne wõe aastane mees, kestmise kaswuga, tugewate luudega ja kaunis kiw, poolhalliks läinud tihedate juustega ja teraste silmadega, mis patsude kul-

mude alt wahel ka õige wihasesti wõiswad waadata. Et tal oma töö juures oli jõe saanud, oli tema kaelarätku ja westi kõrwale heitnud ja üksnes lühikese kuue jämeda linase järgi üle selga ajanud, kuna temal juba kaunis ära kulunud tuhwlid jalas olivad. Kuna ta tublisti õõrus ja nühtis ja pikast piibust suitsupilwesiid lastis, kuulis ta all toatse lingi lõginat ja warsti pääle selle oma teistpoolt, kes tüdurul abiks oli koolituba küürimas, oma kõlawa häälega hüüdwat: „Minge aga ülesse, minu mees on ülewal, esimene üks paremat tätt!“

Kergetel sammudel astuti trepist üles, ukse pihhta koputati; ja sisje astus wiisakas noor herra peenikeses pidu-ülifonnas, kübarat nahkkindaga käes hoides; ta heitis oma kuldeste prillide läbi kaunis imestawa pilgu wana Wladisjoni pääle ja ütles siis auupaiklikult kummardades: „Minu nimi on Meigas, Anton Meigas; ma tulin kohe esimesel wabal päälelõunel oma auustatud naabrit vaatama.“

„Näe imet, siis olete Teie ju meie uus ametiwend Kadamust!“ hüüdis Wladisjon teda imeks pannes silmitsedes, „Tere tulemast, herra Meigas! Aga ma ei julge praegusel filmapilgul Teile kättgi pakkuda — aga, kirmaste pärast, käite Teie uued koolmeistrid küll peenikeses riides!“

„Kooliõpetaja peab ka oma wäliste kombe ja oma riiete läbi oma seisusele auu tegema.“

„Jah, selle poolest on Teil küll õigus,“ kiitis Wladisjon lahkesti. „Aga meie peame siis küll alla minema — ma ei saa aru, miks mu naene Teid ülesse on juhatanud.“

(Järg tuleb.)

M e w i m a j a.

(Järg ja lõpp.)

Leitnant astus wiivitades järele, ukse juurde jäi ta koguini seisatama. „Tulge, tulge, herra leitnant,“ julgustas teda Rebekka tuttawa lahkusega, „meie oleme Amerikas, ja siin on palju miljonärisid ilma saabaste- ja sukkadeta käinud, enne kui neile õnn wasta naeratas. Meie tahame ka nõuu pidada, kuida Teie paremale järjele wõiksite saada, sest Teie olete ju nüüd ühe endise sõbra juures,“ lisas ta südamelikult juurde.

Leitnant astus tummalt üle läwe ja istus arglikult laua juurde.

Selle pääle tõttas Rebekka jaalist wälja ja tuli siis ühe suure lauaga tagasi, mille pääl õlu, munad, sink ja külm praad rohkel arwul seisis.

„Nüüd wõtke natukene kehakinnitust, mu herrad,“ ütles ta, „ma pean natukeseks poodi minema, jääb on ostjad;“ ta jättis meid üksinda ja läks ära, arwamise järele wististi selle pärast, et ta meie nälgjalist söögijärgi ei tahtnud näha.

Ma hakkasin tublisti söögi kallale.

Pärast poole sai ka leitnant oma tundmuste üle wõitu, nii et talle söök kaunisti maitsuma hakkas.

Rebekka ilmus jälle meie seltsi ja istus oma õmbluse-laua juurde maha.

„Ega Teie mu onutütrest Berlinis midagi ei ole kuulnud, hr leitnant?“ küsis ta siis. Meie seltsimees raputas tummalt peäd.

„Mina ei tea ka midagi temast,“ rääkis Rebekka jälle edasi. „Minu sellekordne külaskäik läks mulle väga piinlikuks,“ rääkis ta taha, „ja ma sõitsin warsti kodu.“

„See minu külaskäik Sternbergide pool oli enamasti jumalaga-jätmise jaoks, sest minu wanemad olivad nõuiks wõtnud wälja rännata. Meie kauplus ja kaubitsemine hakkas tagurpidi käima, nii olime sunnitud kodumaad jumalaga jätma.“

„Meie ostsime selle asutuse siin oma onu käest ära, kes Sakamaale tagasi tahtis rännata, ja meie käsi käib tõesti paremini kui oodatagi wõisime. Minu isal on ka Griecitys üks koofusnööbiwabrik, ja on ta praegu jälle, kuna ema New-Yorki tarwitusi ostma sõitis. Ma olen praegu pääle teenrite ja ühe selli üsna üksinda kodus.“

„Herra Türkheim on kunstnik,“ rääkis ta jälle natukesel aja pärast edasi, „ja saab siin hästi teenistust leidma, selle pärast pole mul tema kohta mingisugust muret. Aga Teist, herra leitnant, ei saa laulikut. Teie hääl on veel nõrk, päälegi on siin laulikuid nagu liiwa mere ääres. Teie peate teist teenistust otsima ehk midagi muud pääle hakkama.“

Ta jäi jälle wait.

„Aga ma pole ju muuks kui soldatiks õpetatud, mu preili,“ kostis nüüd leitnant wärisewal häälel, „ja teist ametit ma ei mõista!“

„Teie võite aga veel midagi õppida,“ wastas Rebekka, „selleks ei ole inimene millalgi liig wana.“

„Kes saaks enesele nii suurt õpipoiissi võtma, nagu mina olen? Siin nõutakse kõige päält, et inimene midagi oskama peab — mina olen juba ligi 30 aastat wana — kene õpipoiis!“

„Kes?“ küsis Rebekka sõbralikult. „Mina, hr leitnant, mina võtan Teid õpipoiisiks, kui te aga mind oma meistriks tahate pidada. Minu sell läheb warsti ära, ja koht jääb tühjaks. Teie saate selle enesele ja peate kaupmeheks õppima. Palka ei saa Teie esiotja mitte. Teie peate enne ameti selgeks õppima.“

„Aga“ julges leitnant punastades wahel rääkida.

„Aga — minu wanemad — mõtlete Teie. See maja ja kauplus on täitsa minu oma. Minu onu kinkis ta minule, ja siin olen mina perenaene ja peremees kokku,“ ütles ta siis filmapaietwa kindlusel. „Aga üht asja peate mulle siiski töötama, wandega kui auumees kinnitama, et Teie mitte minu pääle kui ilusa naesterahwa pääle, selle ümber peab libitsetama, ei waata, waid kui leiwaandja ja perenaese pääle, kes Teile palka maksab ja Teiega hästi mõtleb.“ Ta hääl kõlas rahulise, kindlalt, julgelt.

„Minu olek on väga imelik,“ algas selle pääle leitnant wärisewa häälega. „Oma minewikust ei tohi ega taha ma rääkida. Ma olen kerjaja, keda Teie, mu preili, maantee päält leidnud — nõnda on awalikult ütelda minu seisukoht. Teie pakkumine on mulle nagu päästmine taewa ime läbi, ja ma peaksin Teie ette langema ja Teid tänama — aga kas ma jõuan seda täita, mis Teie minult nõuate, seda ei tea ma mitte,“ lõpetas mu sõber oma kohmetut kõnet.

„Küll Te jõuate, kui aga tahate,“ wastas selle pääle Rebekka tõsiselt, „päälegi on Teie seisukoht praegu niisugune, et Teie täitma ja tahtma peate. Ma olen ikka Teie saatusest osa võtnud,“ tähendas Rebekka edasi, „ja ma kahetsefin Teie olekut Berlinis tõesti südamest. Ma nägin kõik ära, ja see tegi mulle meelegaiget, et üks mees enmast raha pärast tahtis ära müüa. Minu lugupidamine ja auustamine Teie wasta kadus selle läbi ära, ja ma oleksin Teid ometi hää meelega auustanud. Saatuse lahutas meid ära, juhü nüüd aga jälle kokku; ma pakun Teile abi tahan Teist auustat, tublid mees teha, aga Teie ei võta mu pakkumist hää meelega wasta. Teie peate tööd tegema õppima ja oma jõuust edasi püüdma, ükski siis jõuate õnnelisele järjele.“

„Ma ei jõudnud ei seekord ega ka nüüd oma südame üle walitseda,“ tähendas mu sõber raskesti ja sügawasti hinge tõmmates wahel.

„Siis olete minu jaoks kadunud,“ kostis Rebekka selle pääle kustumud häälel. „Mees, keda ma auustada ei wõi, on minule igawesti kadunud. Teie räägite südamest. Mul on ka süda, hr leitnant, aga ma summin teda waitima,“ lõpetas Rebekka ja waatas oma ette maha.

Tütarlapse wiimaste sõnade ajal hakkaswad minu sõbra filmad äkisti hiilgama. „Ma tahan katjuda, kas ma Teie käsufid jõuan ära täita.“

„Mul pole Teie jaoks mingisuguseid käsufid, herra leitnant,“ kostis Rebekka, „waid ainult kindlad piirid, mille sees meie wastastikku elame ja millest üle minna ei tohita. See on ainuke tee, mille pääl meie oma tegewuses teine teise kõrwal tohime käia ja mille abil ma — awalikult ütelda — Teist midagi wõin loota. Meie

juutide juures on sarnased kasvatusekunstlased tuttavad asjad ja tulevad sagedasti ette, iseäranis sugulaste wahel. Ma tahan Teie kui ühe kaugema sugulase pääle waadata ja Teiega selles mõttes ümber käia."

Reegi sõitis wanfriga ukse ette, ja Rebekka tõttas toasti wälja. Meie jäime tuppä oma mõtete sisse. Wõis mõni minut mööda läinud olla, kui Rebekka jälle tuppä tuli. Tema järel astus kõrge kasuga hallijunkseline wanadlane herra, kelle piklik hommikumäa nagu ja sügawtumedad, terawad silmad tunnistasiwad, et ta Rebekka isa oli.

"Ma olen juba oma isaga selle üle rääkinud," ütles nüüd Rebekka ja tutvustas meid oma isaga, kes meie käsi lahkesti ja südamliselt raputas.

"Herra leitnant saab siis minu tütre kauplusesse astuma ja Teie, herra Türrheim, olge meie külaline nii kaua, kui ise soovite. Ma palun seda südamest ja soowin, et Teie, herra leitnant, oma uues ametis õnnelikum oleksite. Ta on Teie endisest kutsest väga mitmeti teisfugune, aga ma loodan, et Teie taksitused ära wõidate."

"Ma ei tea oma minewikust enam midagi, herra Santer," kostis nüüd mu sõber selle pääle.

"See on väga õige, noor sõber. Kõik sillad on minewiku woog alla wiinud, kõik laewad on hukka saanud, uues maailmas on uus inimene!"

VI.

Mina jäin ainult kolmeks päewaks nende lahtete inimeste juurde külaliseks. Selle aja sees nägin ma oma sõpra kaupluses tegewuses olevat, kirweid, saagisid ja pöitlisid kaalumat, neid järele lugemat ja siis raamatusse sisse kirjutamata. Ma nägin teda wiljakottisid tolmuft puhtaks floppiwat, suitsetatud kalasid nõõri pääle kuiwama panemat ja ärikirjasid ära kirjutamata. Siin ja jääl ilmus Rebekka ja juhatas teda rahulisel, perenaese wiisilisel sõnal, juhatas tema tähelepanemist selle ja teise asja pääle jne.

Minu sõber katsus usinuse ja hoolega ennaft oma uues ametis täiendada.

Tema ehk õigemini minu hommikufingad näitasiwad nii hästi ta perenaesele kui ka temale enesele häbi tegemat, ja kogemata juhtusin ma kuulma, kui Rebekka temaga selle üle rääkis.

"Ma olen nende kolme päewa sees tähele pannud," ütles ta, "et Teil selle uue ameti jaoks oma jagu annet ja tahtmist on ja ei kahtle mitte, et Teie warsti palka hakkate saama. Selle pääle waadates tahan ma Teile ühe summakese ette anda, et sellega omaale tarwilisi asju wõiksite muretseda. Sajast dollarist saab küllalt. Siin nad on, palun kwitungi." Nende sõnadega ulatas Rebekka oma uue jelli kätte sada dollarit.

"Ma tänan Teid kõigest südamest ja katsum oma wõlga pea ära tasuda," kostis mu sõber rutulise ja ägeda hingetõmbamisega.

"See päew, millal see sünnib, saab minule rõõmupäew olema," wastas Rebekka mahedasti ja heldelt.

Minu ärareisimise päew jõudis kätte, ja mu sõber palus mind, et ma sellest sajast dollarist ühe osa omaale reisikuludeks wõtaksin. Ma arwasin, et mul seda tarwis ei tule ja wõtfin ainult nii palju wastu, kui ma tema eest olin wälja pannud.

Ta saatis mind wafjali ja hoidis kaua minu kätt oma käes. "Sumalaga," ütles ta siis, "aga peatse jällenagemise pääle. Meie teed lähewad siin lahtu. Teil on oma kunst, see annab Teile eluülespidamist ja wabadust! Kui õnnelik Teie olete! Mina olen jell oma armukesse juures, armastan teda weel enam kui ialgi enne, saan selle käest süüa ja palka, keda ma rohkem auustan kui mõnda jumalannat, keda ma meeleärakeitlise ägedusega armastan, nagu seda aga üks mees teha wõib — ainult selle pärast, et oma wiletjat elu tema armu läbi alal hoida. Misfugune hirmus tagasiwamine saatuse poolt! Mis peab sellest wälja tulema? Olete Teie tema jüda-

messe juutnud waadata? Tohin ma lootagi? Ilma lootujeta saaksin minema!" rääkis ta walusjal toonil.

"Ma usun, et Teie loota tohite," wastasin mina. "See tütarlaps ei oleks Teid mitte oma juurde teenistusesse wõtnud, Teid mitte oma ligiduses sallinud ega Teie eest nii palju waewa näinud, kui ta mitte Teid oma jaoks ei püüaks kaswatada."

"Aga ta on ju külm kuni südameni. Ta ütles ju, et see juutide wiis olla, mõnda waest inimest aidata. . ."

"Wäga tõsi," kostsin mina, "aga tema on noor, ilus, terve, peenikeste tundmustega naesterahwas, ja see ei näe Teites mitte ainult abitarwitajat, waid midagi enam. Trööstige ennast, Rebekka on tark, olge Teie ka, Rebekka tahab Teiest meest teha, tehke Teie ise ka enesest, Rebekka ei taha mitte Teie pääle üles waadata, ärge waadake Teie ka, waid olge mõistlik, siis saate Teie siin uues ilmajaos õndsama ja täielisema õnne leidma, kui jääl wanas maailmas see võimalik oleks olnud."

"Sumal andku, et Teie tõtt räägiksite," ütles sõber sügawasti hinge tõmmates.

Ma tormasin raudteel edasi, ikka ligemale oma eesmärgile.

Herra Santer oli mulle hulga soowituskirju kaasa andnud; ma toimetasin nende adresside järele kätte, ja mind wõeti mitmetes perekondades ülilahkesti wastu. Mulle anti mitmesuguseid nõuusi, millede kohta ma midagi kindlat ei awaldanud ega midagi ka tagasi ei lükanud. Ma tahtsin esiotja ühte kontserti anda, et selle läbi tuttavaks saada.

Ma üürisin ühe saali, lasкин kuulutused trükkida ja neid linnas ümber kanda. Selle pääle kulutasin ma omad wiimsed kopikud, ja ma kartsin wähest sissewõtmist.

Aga ma petsin ennast. Sissetulek käis kõigist ootustest üle — ta oli 200 dollarit juur. Minust peeti suurt lugu.

Rebekka ja tema wanemad olivad ka päältkuulama tulnud, minu sõber oli ametitalituste pärast kodu jääma pidanud.

Ajalehed kuulutasiwad mu nime nagu pasuna läbi wälja, ja kuhu ma ial läksin, leidjin ma rohkesti osawõtmist ja rohkesti ka sissetulekut.

New-Yorkist sain ma kutseid kontserdireisidele, mille eest mulle kõrgeid summasid pakiuti. Mul ei tulnud enam meeldegi, kusgil muusikatundisid andma hakata, sest et õnn, mis enne minu juurest ära põgenes, mind nüüd jälle üles otsis. Ma reisisin linnast linna, trükkisin Amerika wiisi toredad kuulutused ja teenisin kontserdi päält tihti ka 500 dollarit. Esimese aasta jooksul oli mul juba 30,000 dollarit panka pandud, ja ma olin kõige esimene cellomängija ühendatud riikides.

Aga ma ei taha mitte enesest rääkida. Mu elukäik oli niiviisi, nagu kunstnikudel loomulikult läheb, aga mu sõbra saatus oli palju tähtsam, palju rassem.

Ma kirjutasin talle tihti ja pakkusin talle raha, et ta iseseiswalt wõiks elada. Aga ta tänas mind mu abi eest ja ei wõtnud wastu.

Mai-kuu oli jälle kätte jõudnud. Mu tee wiis mind jälle järwede kaldale, ja ma wõtsin nõuaks oma endist kunstijeltilist Jamestown'i waatama minna.

Kui juur wähe oli minu endise ja nüüdse sinna-minemise wahel! Nüüd astusin ma kui rikas ja kuulus mees wagonist wälja. Mis on küll minu sõbrast saanud, mõtlesin ma iseeneses — kas tal weel minu hommikuringad alali peakiwad olema. Nii pea kui ma tema pääle mõtlesin, seisis ta ikka neis ringades mu waimusilma ees.

Ma sõitsin läbi linna alewi tuttawa majakese juurde. Maja juures ei olnud midagi muudetud. Ma astusin saali. Rõõmularjatusega tõttas mulle Rebekka wastu. Ta oli weel täidlasemaks kaswanud kui see kord, ja kandis ka korralisi riideid.

"Tere tulemast meie wäses majakeses," hüüdis ta mulle wastu. "Kui ma Teie kontserti esimest kord Griecitys päält kuulasin, teadsin ma juba, mis Teist saab. Teie sees elab Sumal, kui ta lillesid ja metsasid loi. Teie olete enam kui lihtnimene, ja Teie ei tunne neid alatuid muresid, mida meesugune iga päew peab kannatama."

„Aga siisgi, preili Santer, mõtelge selle pääle, et ma ainult raha eest mängin. Ma tahan häämeelega rikkaks saada. Sellest näete, et ka mina selle poole püüan, mida Teiegi taga ajate.“

„See on narr, kes jeda ei teeks, vastas Rebekka. Raha on võim ja vabadus, ja viimast tarvitab kunstnik enam kui liht inimene. Aga nüüd pean ma Teie sõpra kutsuma,“ ütles ta korraka, „temast on tubli, truu kaupmees saanud, ilma temata ei saaks ma praegu läbigi,“ lisas ta sõbralikult ja rõõmsasti juurde, „temast peetakse siin ja mujal pool suurt lugu.“

„Hm,“ tegin mina nagu ootamata wiisil, „on ta oma elukorraga ka rahul?“

„Näitab nõnda olevat,“ vastas Rebekka, aga enam mitte nii kindlal toonil nagu enne.

„Ma tahan ta ruttu siia saata, see saab talle palju rõõmu tegema, oma wana sõpra jälle näha.“

Mõne filmapilgu pärast astus minu endine kunstiseltsiline tuppa. Ta näitas wähe kõhnemaks jäänud olevat, aga tema käik ja kõne oli ikka endine, sirge ja kindel nagu ohwitseril.

Ta teretas mind südamelikult ja soovis mulle mu kunstnikuks-saamise teel palju õnne.

„Kes oleks jeda uskuda võinud,“ ütles ta, „kui meie seekord Elwina taga pöödsustikus proowi tegime — awalikult ütelda — mina ei pidanud Teie cellomängimisest suurt lugu, aga täna olete Teie juba kuulus kunstnik, kuna mina —“ ta waikis.

„Ja Teie?“ küsisin mina.

„Noh, minust on kaupmees saanud, kes oma perenaese käest hääb palga saab,“ kostis ta kurwalt.

„Kas ta ialgi pole märku andnud, et Teie talle ligemal seisate?“ uurisin mina.

„Ta on nagu esimeselgi päewal sõbralik, rahuline, rõõmus, õrn, tark ja minu perenaene.“

„Teie ei ole ialgi julgenud temale awaldada, mis Teie rinnas pakitseb?“

„Selle järele, kuida meie elanud, ei olnud mul tõesti selleks julgust. Ma ei julgenud mitte ta filmagi waadata, sest mu hing ähwardas kinni jääda kange ägeduse pärast, kui ma tema ligidal wiibisin. Ma wärisegin selle mõtte juures, et ta mu awalduje tagasi lükkab.“

Rebekka ilmus ja kutsus ta ära, sest et kaupluses midagi ette oli tulnud, mida tema pidi ära diendama. Ta lubas warsti tagasi tulla.

„Noh, kuida Te oma sõbra eest leidsite?“ küsis Rebekka.

„Wäljast poolt kõige paremas korras, aga see poolt weel ikka niisama õnnetu nagu seekordgi,“ kostsin mina.

„Mis Teie sellega tahate ütelda?“ küsis Rebekka weidi kohmetult.

„Kas Teie siis mitte ei peaks teadma, kuida minu sõbra siidamega lugu seisab?“ pärisin mina otsekoheselt eesmärgi poole tõtates.

„Ma tean jeda,“ kostis Rebekka, ja hele puna lendas üle tema näo.

„Kas ta Teie lugupidamist ja auustamist weel ei ole ära teeninud?“ tüürisin ma edasi.

„Seda on ta ära teeninud,“ vastas Rebekka.

„Kas Teie tema hingewalust ja kannatusest osa ei wõta?“ pärisin ma jälle ilusa tütarlapse käest.

„Miks pärast kannatab ta hingewalu?“ küsis korraka Rebekka kõwasti. „Mees nagu tema ei peaks mingisugust valu kannatama.“

„Teie walmistate temale hingewalu, preili,“ ütlesin ma wähele.

„Mina? Oh ei mitte!“ hüüdis ta. „Ma kannatan tema pärast niisama — niisama nagu esimesel filmapilgulgi, kui teda nägin.“

„See ei mõju weel tema kohta; õdelik lahkus ei taju ta kauaaegist armastust ära, mu preili.“

„See'p see asi on,“ andis Rebekka wastuseks, „tema tundmused pole weel nii kaugele taltsutatud, et ta wagahele, rahulikult armastada võiks. Meessegaw äge-

dus ei jünni mitte elu fiske — kas kare elusaatus seda ägedust temas veel ei ole lämmastanud? Mul pole ägedust ega kirgesid, ma armastan rahulikult, truusti, sügavasti, ühesuguselt, ma põlgan meeleägedust, ma ei jalli seda, ta kibutab inimest rumalatele tegudele, ta näitab inimese loomulõitvust, ja mees, kes kirglikult armastab, see ei jünni mitte minule."

Ma vaatasin imestades selle ilusa naesterahwa otja. Tema puhta, kerge, karste otjaesise pääl hingas sügaw rahu, tema ilujatest silmadest hiilgas nagu õnnis rahuilu wälja.

"Aga kui herra von Geldern seda kauemini kannatada ei jõuaks, kui ta siit ära läheks — minuga kaasa tuleks — mis siis?" küsisin ma põnewalt.

"Siis kurwastaksin ma, et üks ilus mees, kes nüüd ka auus on, ja keda ma armastan, mitte minule ei kõlbanud," wastas Rebekka.

"Kõht, mis Teie temale andsite, õhutas tema lootusi, pani teda uskuma, et Teie tema kui liht jelli kohta ei mõtle. Aga Teie keelasite ära, et ta Teile ial teistiti kui perenaesele ja leiwaandjale ei tohi ligineda."

"Seda oli hädasti tarwis, sest et ta selle läbi iseennast uuesti on leidnud, sest et selle läbi üks kadunud inimene auususe ja õiguse teele on tagasi juhutatud. Selle juures ei tohtinud ta ei paremale ega pahemale poole waadata, waid pidi üksi oma eesmärgi silmas hoidma, pidi kõige esiteks meheks saama selle sõna täies tähenduses. Nüüd peab ta tundma, et asjalugu üsna teine on, et ta mees on, et ta waba, auus mees on, kes ennast auusa töö läbi edasi on aidanud, kes pimeduse ja wiletsuse jeeft wälja roninud, ennast porist puhastanud ja kes mulle nüüd julgesti oma kätt wõib pakkuda kui mees, kes minuga ühe wääriline, keda mina kui naene wõin auustada. Misparast awaldab ta nüüd veel seda nõtrust, misparast ei küsi ta minu käest, kas ma tema naeseks ei tahaks saada?"

"Ta oli nende piiride läbi, mis Teie ettetõmmanud, araks, kartlikuks läinud, ei julgenud oma südant awaldada."

"Pea ma teda selle juures aitama, temale sammu wastu astuma? Mees peab kosima, mind peab ta kosima, ta ei pea mitte kartma," kostis Rebekka, "ta on kaks aastat juba minu kaaskaupleja, osawõtja minu fiskeetulekust, ma pean temast lugu, ta wõib rääkida, nagu ta süda sunnib, ja seda peaks tema kui mees tegema. Astuks ta nüüd minu ette ja ütleks: „Rebekka, ma soowin sind abikaasaks," siis kostaksin mina: „Ma tahan ju truuts, armastajaks naeseks saada."

Rebekka ei olnud mitte tähele pannud, et wiimaste sõnade ajal minu sõber ukse wahale oli ilmunud.

Rahwatanud näol aga kindlasti astus ta kohkunud tütarlapse poole.

"Rebekka," küsis ta walju wärisewa häälega, "ma küsin ju käest, tahad sa minu abikaasaks saada?"

"Ma tahan," kostis ta oma suurte päiksesilmadega tema otja waadates. "Ma wõin seda nüüd teha, ja sina ei pea mitte kaebama, et ju naene sind mitte kõigest hingest ei armasta," lisas ta juurde.

See on minu sõbra elulugu ja temaga ühtlasi lõpeb ka meie kunstireis otja.

Rosenthal-Bonini järelt Eesti keelde tõlkinud J. P a r w.

Sõnumid muusika elust.

Alice Barbi, kuulus Italia maa laululind ja nägus neiu, andis aprilli algusel Tallinnas ja Tartus ilusaid kontsertisid, mida kõik läksiwad kuulama.

Loomine, Josef Haydn'i ära rääkimata ilus helitöö (oratorium), toodi Tartu ülikooli laulukoori poolest aulast väga mõnusasti kuuldawale. Neiu Daehne, Saksa teatri liige, laulis väga ilusasti solo-kohad.

Suurest laulupidust, mis Tartus juunikuul ära peetaks, on enam kui 2500 lauljat lubanud osa võtta, ka mängijaid on üle 700. Nõnda siis saame koori kuulda, millel üle kolm tuhat osavõtjat on.

Seda ja teist.

Philoxenos, wana greeklane ja luuletaja, elas Syrakuse linnas. Tuntud hirmuvalitseja Dionysos tahtis hääl meelel luuletaja auu saada. Ta lastis Philoxenose enese ette kutsuda, luges temale oma salmituid ette ja küsis: „Noh, kas ei ole ilus?“ Aga Philoxenos ütles: „Si kõlba koeralegi kuulda!“ Valitseja sai vihaseks ja saatis nuhtluseks Philoxenose maa-alustesse kängidesse raskele tööle, kus kõige suuremad kurjategijad kubja-käpi all kiwa mürdsiwad. Mõne kuu pärast lastis Dionysos Philoxenose wälja tuua arvates, et ta nüüd ometi teise mõtte on saanud, luges talle jälle oma salmituid ette ja küsis tema otsust. Aga kiitwa otsuse asemel ütles Philoxenos: „Saada mind aga jälle kiwa mürdma!“ Kas Dionysos seda tegi, ei teata.

Laulja Simonides elas wanal Greeka-maal. Keegi Leophron oli wõiduajamisel oma ema-eesliga hobuste üle wõidu saanud ja wiledamini ajada suutnud. Nüüd soovis ta, et Simonides tema wõidu auuks pidi laulu laulma. Simonides ütles: „Mina ei laula ema-eesli auuks.“ Leophron pakkus lauljale juure summa raha. Simonides tahtis raha hää meelega saada, aga laulmine oli tal raske. Wiimaks leppis ta ja laulis nüüd: „Oh teie hobuse ja eesli tütrede, õnn teile, õnn teie jalgadele! Wiledad olete ja wiledaks jääte, peremehe mõistusele auu teie teete!“

Wanal ajal, kui Greeka rahwas mängis ja laulis, olla ka niisuguseid muusika-mehi olnud, kes tuule kohinat ja muid looduse hääli järele teha püüdnud. Säärast muusikat hüüatakse täna päew „eeskawa-muusik.“ Apollo jumal wõidelnud kord lendawa maduga. Üks muusika-mees tahtnud seda järele teha. Tõesti olnud tema muusikast lendawa madu hammaste plagin kuulda. Kas peaks kõigi olemas?

Wana aja muusikatundjate seas on järgmine Ladina wana-sõna tõusnud: „asinus ad lyram,“ see on meie keeli: „eesel (peab kõnet) kandlele“ ehk meie meelel: „wasikas wiulile.“ Teine sõna oli: „in asini aures canere“ s. o. „eesli kõrwadesse laulda (ei maffa)“ ehk Eesti keeli „härja kõrwa häälitsema!“ — Nõnda oli üks wana Egiptuse helimeister paari tuhande aasta eest und näinud, et tema eesli ees kannelt mänginud. Warsti pärast seda kutsuti kandlemängija ühe rikka mehe juurde iluhelidega lõbu looma. Paraku ei olnud kandlemeisteri mäng rikka mehe meelt mööda, sest rikas helihõber kisas kõrwu finni hoides: „Küllalt, küllalt, jäta järele ja kasi minema!“ Hirmus pahandatud meister hakkas nüüd mõistma, mis unenägu tähendas ja jutustas: „Mina nägin üle-eila ööse und, et ma eesli ees kannelt mängisin—“ Waewalt oli see sõna üteldud, kargatas teine weel hirmusamalt vihaseks ja hüüdis: „Kas sina, lujur, kandlekäperdaja, mind julged eesliga wõrrelda!“ Waene kandle-mängija sai siis rikka mehe käest ehk Egiptuse wiisi wemmeldada ja wiisati wiimaks uksest wälja.

Dõ laul.

Dõ, oh õõ, ja waitne õõ!

Langen, kuuldes õhtu hääle,

Sinu õrna õla pääle,

Kui laps ema rinnale,

Kus ma leian hinguse.

Dõ, oh õõ, ja waitne õõ!

Sinu pehme une tiivad

Meelitawad mind ja wiivad

Sinna, kus mu kodumaa,

Kus mõin rahus hingata.

Mangu Sild.

Talu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, postes aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; postes aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

August Ahlqvist.

Mõndagi meest on Soome maal olnud, kes oma sündimise maale kasuks elasid. Nende seas ei ole Ahlqvist mitte viimaste seas.

August Engelbert Ahlqvist sündis uue kalendri järele 7. augustil 1826 Kuopio linnas Kesk-Soomes. Eht küll waehest sugust, läks tal ometi korda nii kaugele õppida, et ta wõis ülikoolis käia. Ta õppis Helsingi ülikoolis keele- ja mõtteteadust. Nii pea kui magistriks oli saanud, wõttis ta pika teekonna ette, mis teda aastal 1853 kuni 1858 läbi terve põhja-Wene ja õhtu-Siberi maa wiis. Selle teekonna wili oli, et Ahlqvist Wotšha-Wordwini keele üle grammatika kirjutas, mis aastal 1862 Peterburis trükiti. Pärast sai ta Helsingi ülikoolis Soome keele professoriks, ja jelles ametis on ta hulga keeleteaduslisi kirjased wälja andnud, mida me siin kõiki ei hakka nimetama, sest et see pitale wiiks.

Ahlqvist oli väga lugupeetud ülikoolis ja oli peagi selle kooli suureks ehteks. Viimaks waliti ta selle ülikooli rektoriks, see on ülemaks päämeheks ja juhatajaks. Selles ametis oli ta hulga aastaid, siis pani ta selle ameti maha ja oli kuni surmani Soome keele professoriks. Aastal 1889 juri ta terwest Soome maast väga taga leinatud.

Mõnda on lühedalt Ahlqvisti elukäik. Waatame natuke tema tegewuse päale, mis teda suureks tähtjaks kirjameheks tõstis.

Juba wara liikus Ahlqvisti südames soow oma armja emakeele, Soome keele, kasuks midagi teha. Ühes Elias Lönnrotiga, Soome suure lugulaulu „Kalewala“ koostajajaga, püüdis ta Soome keelde tuumakat ja tublid kirjandust joetada. Soome keel pidi terve maa keeleks tõstetama ja igal pool Soomes pruugitaw olema, see oli ka Ahlqvisti elu põhjusemõte. Juba 1847 aastast saadik oli ta ajalehe „Suometare“ kaastööline ja pärast ajutine toimetajagi. Selles ajalehes avaldas ta tuumakaid kirjatuhtijid rahwale lugeda. Need leidsiwad waimustatud wastuwõtmist. Soome rahwa iseloom ei ole mitte mitme aastajajase orjapõlwe läbi rikunud ja selle pärast ostab see rahwas oma tähtsamatest poegadeist lugu pidada. Ahlqvistist hakati ka väga lugu pidama.

Aga ei mitte üksi kirjamehena, waid weel enam luuletajana mõjusiwad Ahlqvisti tööd väga rahwa seka. Ühte ilusat luuletust teise järele laskis Ahlqvist oma sülest ilmuda. Need laulud, mis tema südamest on tulnud, on ka terve rahwa südamesse läinud, ja ühes ilusate wiisidega laulab neid Soome rahwas weel praegu ühte puhku. Paljud neist on ka Gesti keelde tõlgitud, millest kõige tutwam on J. W. Jannseni

ümber tehtud „Mu armas kallis isamaa.“ Ahlqvist'i luuletajaline jala-nimi on A. Ohjanen. Selle nime all leiame igas Soome laulukogus tema loodud jalmikuid. Soome rahwa juurde ja selle läbi ka maailma kirjandusesse jääb tema nimi kustumataks.

Wana koolmeister.

(Võpp.)

Wana mees teadis, mis kord ja kohus nõudis: tema tallutas külalise alla ja tegi lutsu olewa „külaliste kambri“ ukse lahti, kus esiotsa küll pime ja kaunis sum-punud õht oli, aga kui aken ja aknaluugid lahti olivad tehtud, siis sai ta heledal walgusel õige lõbusaks. Kõik majariistad läikisivad puhtusest, põrandal ei nähtud täppigi jalgest sisse kantud musta, ja ahi läikis kui peegel. Madisson palus oma ametiwenda sohwa pääl istet võtta ja teda silma pilguks wabandada, mööda minnes aga hüüdis ta oma abikaasale: „Tee meile kohwi, aga hääd, kuuled ja!“ Ta jooksis siis jälle ülesse, pesi käed ja filmad puhtaks ja tuli warsti oma pühapäewa ülikonnas jälle alla külalise juurde. Üks auu nõuab ju teist. Nii uhke ja peenikene, kui herra Meigas ei olnud ta küll weel ammugi mitte.

Toodi kohwi ja hääd leiba ja nende kõrwaliseks patju koort ja wärsket wõid — Madissonil oli ju oma naese tõttu, kes jõuka taluomaniku tütar oli, mõni waku-maa põldu pärisomanduseks ja kats lehma laudas — ja herra Meikale näis toit tema jalareisi pääle ka kaunis juupäraline olewat, ehk küll tema jeda wastawõtmist esimesel külastäigul, nagu mõndagi muud asja, wähe weidra leidis olewat.

„Teie elate siin kaunis üksiku koha pääl,“ ütles tema

„Jah, umbes nende talude keskel, kelle lapsed minu juures koolis käiwad.“

„Kas Teie juba kaua selle koha pääl olete?“

„Juba saab ligi kolmkümmend aastat,“ naeris Madisson.

„Noh, siis olete Teie ümberkaudse rahwaga ja nende eluwiiisiga wististi õige tuttav. Kas selle nurga noor sugu ka kõrgemaid waimu-andeid awaldab? Kas Teie, näituseks, saate selle üürise ajaga see terwe pensum, mis realiate poolest nõutakse, oma lastega läbi võtta?“

„Mis Teie ütlejite?“ küsis Madisson, kes, nagu näis, tarwitatud wõõrastest sõnadest mitte aru ei olnud saanud.

„Kas Teie lapsed õpiwad hää meelega geografiat ja ajalugu?“

„Noh, läheb korda. Mis neile just waja on, jeda neile ikka ka õpetatakse, nõnda koduseks tarwituks.“

„Misjugu õpetuswiisi arwate Teie looduse-teaduses kasulikumaks, kas analütilikult ehk sünthetilikult asja seletada?“

„Pagan võtku Juudi keele putru!“ mõtles wana auus Madisson, „aga mind ei pea ja lõksu ajama!“ Ta tõmbas paar tublid matju oma uuesti põlema pandud piibust, kortsutas nagu sügawas mõttes oma otjaesist, tegi juu lahti ja jaatis juure suitsupilwega need targad, aga wähe kahtlased sõnad sõudemaie: „Just jeda mööda, kudas asi nõuab!“

„Ma saan aru, mis Teie mõtlete,“ ütles herra Meigas elawalt.

„Waata mõttelugejat! Kui mul enesel sest vähematgi aimu oleks,“ mõtles Madisson oma südames naerdes.

„Mina olen põhjusemõttelikult koguni Teie poolt,“ rääkis herra Meigas edasi, „esiteks on waja jeda õpetuswiisi tarwitada, pärast teist! Siis jääb õpend, kui ta kumbatgi pidi sisse tuubitakse, lastele täiesti päha. Iseäranis repeteerimise ja rekapi tuleerimise juures mõiks sünthetilikku wiisi hääks kiita. Kui aga aeg jeks jätkuks! — Ega korrapidamine klassis Teile raske ei ole?“

Sõnast korrapidamine sai Madisson jälle väga hästi aru.

„Mitte vähemaltgi,“ vastas Madisson hääle tujul, „nii kaua kui meil urvaplaastrit veel mitte vaja ei ole apteegist osta, waid teda ka toa tagast saada on.“

Nad rääkijiwad sellest ja teisest veel edasi. Üleüldse hakkas Madissonile tema külaline jutu jooksul itka rohkem meeldima, ja südamete sulamine ja kaswaw usaldus ja sõbralik lahkus näis nende wahel wastastikune olewat. Rumbgi awaldas wiimaks ka jeda puhtast südamest teisele, mis nad teine teisest esimesel filmapilgul oliwad pidanud.

„Mina oleksin Teid, kui uksest sisse astusite, kõige vähemalt riiginõuunikuks pidanud,“ ütles Madisson naerdes, „ja Teie olete mind wist talupojaks ehk metsawahiks pidanud.“

„Palun wabandada!“ waidles herra Meigas wiijakasti wasta. „Aga ma pean tunnistama, et Teie mind oma käsilolewa tööga wähe imestama panite. Kas Teie sagedasti jahi pääl käite?“

„Ei — see on harwa — praegusel ajal väga harwa. Muiste, jeda ma kinnitan Teile, olen ma mitu ja mitugi rammusat jäneft ja punasenahta kanawarast koju toonud. Waadake, ka selle hundi olen ma ise lastnud, kelle naht jääl leentooli ees põrandal on — oh ja aeg, see oli ometi kena! Mis on maailmas lõbusam kui jahimehe elu?“

„Aga meile on kangesti keelatud jahi pääl käia?“

„Seda ma tean, jeda ma tean, paraku! Selle wasta on meile mitmesuguseid uusi kohuseid pääle pandud. Muiste sai sest küll, kui koolmeister lastele lugemist ja kirjutamist, rehkendust ja katekismust õpetas; nüüd aga peab tema — kudas Teie jälle ütlesite? — riulites õpetust andma ja pääle selle kõigi „wooruste“ ja „kunstide“ poolest päämees olema: ei tohi kaarti lüüa, ei juua, ei jahi pääl käia, poliitikast peab ta ennast eemal hoidma, aga käsitöö kurjust soowitatakse temale, wiljapuude ja mesilaste kaswatamist — kõik on häa ja ladus, kui inimene jeda aga ise mõistab ja kangekaelsed talupojad jeda, mis ja mõistad, ka wasta tahakijawad wõtta. Aga ma heidan ennast ülemate käsu alla ja teen, mis ma ial mõistan ja wõin. Sunapuid oskan ma pookida ja filmitada, nagu kunstärner, ja oma Pluto, kes siin meie nurgas kõige targem ja agaram määra-koer oli, olen ma ülema metsaherrale ära müünud . . .“

„Kas Teie ka turnite?“ päris herra Anton Meigas.

„Lugege selle pääle wastust I. Mojeje raamat 17, 17,“ vastas Madisson naerdes, kes oma piibli raamatut ka kaanest kaaneni tundis. „Ei, kui inimene nii wanaks on saanud, kui mina, ei hakka ma enam sifu kombel karglema. Poisid roniwad, maadlewad ja hüppawad siin juba ilma juhatuseta, et rohkem kui küll saab.“

„Nu—u jah,“ ütles herra Meigas wähe wenitades, „ega wanematelt kooliõpetajatelt nii palju ei nõutagi, nende pääle waadates pigistab kooliwalitsus wahest teise filma finni. Aga meie, kes alles ametisse astume, peame oma terve jõuu ja mõistuse kogu wõtma, sest meile ei anta armu. Meie, nooremad, peame kõik eeskirjad i-täpini täitma, koolis kui kodus, aias ja aasjal, kirjade sissejaatmisel ja aruannete koostuseadmisel, olgu meil praegu ameti-talitus ehk waba aeg. Uus rahwakoolide inspektor näib selle poolest väga käre mees olewat, kes kõik tähele paneb ja väga pahaseks wõib minna, kui kõik käsku mööda ei ole täidetud.“

„Minu juures ei ole ta veel käinud,“ ütles Madisson.

„Ma käisin minewal pühapäewal linnas ja läksin siis alandlikult ka temale auu pakkuma,“ jutustas herra Meigas edasi. „Ta tahab ligemal päewadel jälle maale jõita koolisid katsuma. Aga nüüd on mul ka tõesti vaja koju minna — aeg on juba kaunis hiline.“

Tema lahke wana ameti-wend läks teda veel tüki maad jaatma ja tuli siis mõtteid mõlgutades koju tagasi. „Jah, tõsi küll, nüüd walwatakse hoolega meie te-

gewuße üle, ja meie oleme kui tuli laternas, ka minul on põhjust küll enese nahka kaitsta. Kõik, mis minu uueaegsed ametivennad teevad ja toimetavad, seda ei jaks ma neile küll mitte järele teha, aga üksigi mõistlik inspektor ei nõuagi seda. Aga kalapüüdmise ja jahilkäimise pean ma küll hoopis maha jätma — tahan seda ka teha! Minu pärast jäägu püis warna roostetama — ehk parem, ma müün tema kogu ni ära. Dru Jüri on mulle tema eest juba ammugi hääb hinda pakkunud."

Selle kiiduväärilise ettevõttega astus ta oma „külaliste tuppa," pani piibu tubakat täis ja jõi mõtetes nii palju külma kohvi, kui järele oli jäänud.

Korraga ilmus tema juurde möldri Matši, umbes üheteistkümnene aastane linalakka jõmpšikas:

„Sja saadab palju terwist, et homme lastakse weskli tamm maha, ja saatis käsku — lastis koolipapad paluda, et andku koolipapa mulle homme prii-päewa, ja koolipapa tulgu ise ka omale kala otšima!"

Nõnda pajatas poisike jootjust weel lõõtsutades.

Lühikene, raske wõitlus algas „koolipapa" südames. Miks pidi just nüüd, kui ta omale kõige parema sihi oli silmade ette seadnud, kui ta kõik wanad patud oli töötanud maha jätta, linalakka poisikese juu temale jäherdust kiusatust kuulutama? Koolmeister teadis küll, mis ta kohus selle pääle wastata oli: „Kuuled sa, pois, ma ei wõi sulle luba anda homme koju jääda, siis peatšid sa enne kohaliku kooliülema juurde minema, ja ega seegi sulle jeks luba ei anna. Minul aga ei ole sugugi wõimalik tulla, sest ma pean koolis olema; ja kui minu isa minule need kalad ka koju peats saatma, siis ei tea ma sugugi weel mitte, kas ma neid tohin wasta wõtta," — ja ta wõttis piibu suust, ja nagu tema tõsijest näost ja kortsutatud kulmudest näha oli, tahtis ta tõesti poisikesele jäherdust kindlat wastust anda — aga sest ei libisenud sõnakestgi tema huulte üle! Suu jäi kinni, otsekui oleks pitsari all olnud. „Aleg annab arutust — mõtles meie wana sõber. Weskli oli ju lähedal, waewalt paar wagu maad — järwekene oli kaunis suurekene ja kubises kaladest — mis sa mait tahad teha — mis kord õpetusest puudu jääb, seda wõib ju teine kord kuhjaga tašuda! —" ta tõmbas weel paar tublid, ätilist matšu piibust, siis aga lendas nagu päikese paiste ta mehise näo üle, ja tõsiste sõnade „ei ole sugugi wõimalik" asemel küsis ta järewal silmal: „Mis kella aegu algab siis see tantš?"

*

*

*

Teisel hommikul umbes kella üheteistkümnene aegu sammus tugew halli juwepalitoga ja sinise laia põhjalise mütsiga herra üksikult seiswa koolimaja poole. Sügisene päewapaiste ja kiirem käik olivad wist wõõrasse herrasse mõjunud, sest kui ta ukse oli lingist lahti wõtnud, pühkis ta jahedas eeskojas higi oma otšaesi eest ja kuulas paremat kätt ukse ees, aga jääl ei olnud kohku ega kahku kuulda. Ssegi teada oli „külaliste kammer" eilse tarwituse järel koristatud ja seisjis jälle tawalikus rahus ja pimeduses.

„Siin ei wõi kool olla," mõtles wõõras herra ja pööras end teisele poole. Tühi waew, pahemal käel ei olnud ka kippu ega kõppu kuulda. „Wist on kool ülewal teise korra pääl," mõtles ta ja astus pikkamiši trepist ülesse, mis tema tüheduse all wähe raskatas.

„Kas jääl teegi on," hüüdis Madissoni emanda tugew hääle kõõgist.

„Kas herra kooliõpetaja kodus on?" küsis wõõras omalt poolt wastu.

„Ei, minu mees on praegu natuke alla Wana-weskile läinud, kus parajasti tamm maha lastakse."

„Wõi nõnda?"

„Kas Teil waja on tema enesega kohku saada?"

„Minu nimi on Markus, olen rahwakoolide inspektor."

„Wõi nõnda? Ah, olge siis nii hää ja astuge filmapilguks siia tuppa; Madisson tuleb warsti, ehk ma lasen teda kutsuda.“

Wiihastasti, aga mitte vähemaltgi häbelikult ehk kohmetult, juhatas Madissoni emand inspektori herrad oma elutuppa, mis nii puhas ja korras oli, et tal muidugi vähematgi kartust ei olnud wõõrast sinna sisse lasta, kui jee ka koolide käre inspektor oli. Ta oli kord juba ülewal, mis tarwis siis alla „külastiste kambrisje“ minna, mille ust ta muidugi mitte igauhele ei awanud.

Temal oli, nagu pärast nähti, päris õigus. Waewalt oli tüse herra tooli pääle istunud ja hinge wähe tagasi tõmmanud, kuna ta imestades seinä pääl rippuwat haljast tuleriista ja muud toakraami ning sisseseadlust rahul olles oli filmitseenud, kuuldi raskeid sammusid trepi pääl.

„Mamma,“ hüüdis Madisson, kes praegu koju tuli, rõõmsal häälel, „tule ometi siia ja waata, misjuguised kalad mul on, üks õige tubli purikas on ka nende hulgas!“

Mamma ruttas wälja, temale wasta.

„Kas ja hull oled! Ruttu tõmba weesaapad jalast!“ sosistas tema, aga jee sosistamine oli ka kõrwalisest toas kuulda, sest et ta naesterahwa wiiji järele wähe ukse oli praokile jättnud, „uus rahwakoolide inspektor on siin!“

„Et sind —!“ urises Madisson pahaselt ja lipjas magadis-kambrisje.

„Miks peab nii jägedasti maailma elus kahetjus lõbu kannul käima ja sapitilt rõõmu-karikasse jattuma? Miks saab meile ka kõige selgem taewas nii jägedasti tumestatud?“

Nõnda mõtles meie auus koolmeister, kuna ta oma märgi ja mudaseid saapaid jalast kistis. Aga temal ei olnud teiste riiete selga-panemiseks ialgi palju aega tarwis, ja peagi seisib ta, ehk küll punetawa pääga, oma ülema ees.

„Mul on wäga kahju, inspektori herra, et Teie olete pidanud ootama, aga —“

„Ja mul on ka wäga kahju,“ jähwas inspektor, kelle kops juba küllalt oli puhata saanud, tema wabandamise wahel, „wäga kahju, et meie esimene kottupuuumine niisugune pidi olema, kooliõpetaja isand; kahe wõrra on mul sest kahju, kui ma selle pääle mõtlen, kui hääs korras ma täna Teie ameti-wenna Meika kooli Kadatul olen leidnud.“

Madisson läks näost peaaegu weel punasemaks. „Ma tean, et ma süüalune olen,“ wastas ta, „aga ärge olge käre jäherduse wana mehe wasta, kui mina olen, kelle kooliga Teie lootuslikult ka wähegi saate rahul olema. Kui keegi nii ükshiku koha pääl elab, nagu mina, siis wõtab ta iga lubatud meelejahutust, mis talle kord juhtub, rõõmuga wasta, ja kui ma oma üleaedse juurde lähen omale paar kalatest tooma, siis ei ole jee weel mitte jahi pääl käimine.“

„Kui jee Teie priitundidel peaks juhtuma, siis ei oleks seda suuremalt pahaks panna, ehk küll selle üle weel wõimalik waielda oleks, kas Teie neid kasulikumalt ei wõiks tarwitada. Aga kui Teie oma lusti pärast oma koguise täitmata jätate, neljapäewa hommitul kalale lähete ja koolilapsed koju saadate —“

„Mis?“ hüüdis Madisson heledal häälel, sest ta märkas, et tema westil nüüd jälle jahwatust oli. „Mina olewat koolilapsed koju saatnud? Roh, Sumal hoidku mind seda tegemast! Ma olen waewalt üks tunni ke kodust ära olnud, ja lapsed on kõik rahulikult all koolitoas.“

„Mis Teie ütlete?“ hüüdis inspektor nüüd imestades ja umbuslikult. „Siis peawad nad küll wäga wagašed olema, sest ma olen ukse taga kuulnud ja ei ole vähematgi häält kuulnud.“

„Seda ma neile ei oleks ka soowinud, et nad midagi enesest oleksiwad kuulda lastnud,“ ütles Madisson iheäralise rõhuga. „Ma olen neile midagi rehkendada and-

nud; nüüd mõivad nad wast oma ülesandega juba walmis jaanud olla; kui soovite, siis läheme alla neid vaatama."

Pääd kõngutades läks inspektor koolmeistriga trepist alla. Wana koolmeister tegi koolitua ukse lahti, ja waata imet! Sää! istus rohkem kui seitsekümmend last wagu si ennaft oma tahwite üle kummardades ja priimus ehk esimene pois — kes mitte Madissoni kõige noorem poeg ei olnud — kiikitas kui kujukas kantsli astmel, rehendas ise aga ka; kõik kargaswad teretuseks kui wedrud pingist üles ja seiswad sirgesti kui küünlad, kui aga koolmeister käega ford näitas, istusiwad kõik jälle oma koha pääle.

"Millega peame alustama, herra inspektor? Mis Teie käst on?"

Rahwakoolide inspektor ei olnud mitte üksnes tark ja terane, waid ka hää südamega mees. Ta lastis oma filmad weel ford imestusega üle terve waguja klassi käia ja waatas siis oma tasku-uuri pääle. Ta pakkus wanale koolmeistrile kätt ja ütles: "Ma arwan, herra Madisson, et lapsed nüüd juba küllalt on wagu si istunud, ja ma olen jaks forrats ka küllalt juba näinud. Armas herra Madisson, pidage lõpu-palwe ära!"

Kirjutanud M. Põdder.

Moriani.

Meie rääkisime minu wana isa juures Mantiusest, sellest maailma-kuljast tenorilauljast, keda tema hõbe-heleda, ime-mõnuja ja mõimja hääle pärast Berlinis kuningliku operi elu-aegjeks liikmeks oli walitud, kes aga imelikul kombel oma hääle peagi täiesti kaotas. Operi walitus, kes kohustatud oli, temale surmani kõrget palga maksta, lastis teda kuljate pahanduseks siiski ikka weel näitelawale astuda, ehk küll tema sololaul nagu mõne tundmata linnu tasane peenikene piirsumine kuulda oli, mis üksnes rahwa naeru äratas, nõnda et operi walitus wiimaks teda enam jügugi ette astuda ei tohtinud lasta, aga juure palga ikka edasi pidi maksta.

"Sah, tõsi küll," ütles minu wana isa, "oli weider ja naljakas waeke Mantiuse pääle waadata, kui tema kättega wehkledes näitelawal seisjis, ilma et tema juust wähe-matgi häält oleks tulnud; — jäherduft lugu olen ma siiski weel üks teine ford oma elus näinud, nimelt Pariisi linnas, — aga sää! oli rahwas ise süüalune, et tema petta sai, aga mitte operi walitus, kes kaua selle rahwa soowi wasta oli pannud ja wiimaks selle rahwatuju täitmise pärast põhjatut kahju pidi kandma. — Kas teie ei ole midagi N a p o l e o n M o r i a n i st kuulnud?"

"Napoleon Moriani?" küsis keegi. "Sah, ma mäletan weel tema nime; tema oli Londoni operis üks kõige tublimatest ja kuljamatest lauljatest, sel ajal kui Lumblj sää! direktor oli. Mis temal, sellest kõik maailm waimustatud oli, Mantiusega tegemist oli?"

"Tõsi küll," ütles minu wana-isa tasakesti naeratades, "Moriani oli Londoni operis esimene tenorilaulja, ja kõik maailm kõlas tema kiitusest. Mina ei ole tema laulu ialgi Londonis kuulnud, kus ma ainult üürifest aega wiibisin, sest ma ei armasta inglasi ega Inglise maad, — kõik on nende maal külm ja hall, nagu nende udu, ja sää! on tarwis napsi juua, et weri aga soojaks jääks. Mina ei wõi teile selle pärast midagi Moriani hääle metallilifest kõlast jutustada, mida nii kõrgesti kiideti, et ta kõiki nõialikul wäel pidawat waimustama. Tema kunstniku-elu ei tunne ma selle pärast mitte, — aga ma olen Pariisis tema surma näinud."

"Kas ta siis Pariisis ära suri?"

"Minult kunstnikuna. Kus ta inimesena ära on surnud ehk mis temast pärast on jaanud, sest ei tea mina wähe-matgi, — seda juhtub ju sagedasti, et näitelawa kuljad ja kõrgesti kiidetud kangelased ilma jäljeta pimedusesse ära kaowad,

nii et neist enam kõhtu ega kahtu kuulda ei ole — nagu wabad metselajad kõige paksemasse padritusse redusse lähewad, kui nad märkawad, et neile aeg tulnud on siit maailmast lahkuda, kus nad enam oma oja õhtu ja walguft ei leia. Aga kui kunstnik on Moriani Pariisis juure Salle Ventadour'i (ütle: sall wangtaduud) näitelawal, järawate küünlate paistel, Pariisi uhkimate elanikkude filma all — jah, see oli iseeneſe-tapmine — iseeneſe-tapmine täis wiha, põlgamiſt ja piſkamist Seine-äärſe linna kohta, keda tuhanded nõnda armastawad ja keda Moriani nõnda wihtas, furnud."

Meie paluſime wana herrad meile ſeſt pitkemalt jutustada, ja ta algas ka nõnda:

"See on lühikene, iſeäraline lugu — tema haſatufſt on mulle jutustatud, tema otſa olen ma iſe näinud, ja praegu on mul weel meeles, kudas ta Pariisi linna ſihama pani.

Napoleon Moriani oli noore mehena Pariisi tulnud, ja keegi ei aimanud, miſ-ſugune kulla-auſt tema kõriſ wõis olla; ta armastas küll muufikat ja ſai temaſt aru, nagu kõit, kellel kaſ wõi iſa-iſadeſt ſaadit tiſt Italia rahwa werd ſoontes tuſſub, ſelle rahwa werd, kelle üle helde loodus nii rohkelikult walguſt, wärwiſid ja iluhääli on walanud — aga Moriani laulis üksnes oma waba aja lõbuſamaks mõõdaſaatmiſeks, ſeſt muidu pidi tema edeſpidine elu kaupmeheliku rehſendufe kindla põhja pääle rajatud ſaama. Tema oli ühes juures pangamajas raamatupidaja ja ſai juba nii palju palga, et ta ennaſt omal kaunis karſil elu-wiifil ilma juurema mureta elatada wõis. Sääl haſſas tema kahekümne kolme aastane jüda eſimeſt korda armastuſes ilutſema ja teda iſſa uſinamale ja wirgemale tööle ſihutama, et ſelle läbi wõimalikult ruttu tarwiliſi ſulgi oma wäikeſe peja ehitamiſeks kofku kanda.

Emilie Duval oli noor õmbleja neiu, kes iſeennafſt ja oma ema nõela abil toitis, aga muidu kõige ſelle iluga ja wiifakuſega ehitud oli, miſ meeterahwa jüdanſt ſütitab ja noori Pariisi naeſterahwaid üle kõige maailma on kuulſaks teinud. Keegi, kes keda iſe läbi ei ole teinud, ſaab waewalt ſeſt aru, kudas ſee jünnib. Need naeſterahwad ei olegi õiguſe järele iluſad, ſeſt Italia ja Hispania omad näitawad palju juuremat iluduſt; aga lõunepoolſemad neiuad ja nooriſud on wagafed, peaaegu laiſad, kuna Pariisi naeſterahwa juures kõit elab ja keeb; iga ſamm, iga kehaliikumine, käetoſtmine, filma pilgutamine kõneleb nende juures ja toetab ja ſeletab kenafſti krimpſu tõmmatud juuſt woolawaid ſõnu, nõnda et neile koguni teine magu ja tähendus ſaab ja nad iſeäraliſeſt waimuſtufeſt eluſtatud on. Selle juurde tuleb weel ühelt poolt naeſterahwale omane häbelik ja tagaſihoidlik oleſt ühelt poolt, kuna teiſelt poolt jälle filmad ja juu täieſti wallatuſt ajawad; ühelt poolt on nad inglifefed, teiſelt poolt päriſ üleannetud waimufefed, juſt nagu waheſt nende filmad wagafſti ja mahedafſti waatawad, waheſt jälle ſelmilikul tigiduſel järawad. Nad on meeterahwale mõiſtatufeſ, mille armamiſel need tingimata oma jüdame rahu kaotawad, ilma et nad ialgi ſelgele otſufele ſaakſiwad.

Nõnda oli Emilie Duval (ütle: emilii düwal). Moriani oli teda oma püha-päewafſtel ſjalutamifſtel linna ligidal olewas kuulſas puieſtikus, Bois de Boulogne (ütle: boá dö bulónj), tema ema ſelſſis ſagedafſti näinud, oli arglikult temaga tutwuſt teinud, neiu filmad oliwad teda nõidufſlikul wäel kütſendanud, et ta nagu kalafene õnge otſa jäi — ta oli neid kofju ſaatinud ja luba ſaanud neid waatama tulla, ja peagi täitis tema jüdanſt noore armafſtufe unenägudega ja lootufſtega ainult ſelle neiu pilt.

(Pöofeli.)

Kiili-kärbes.

Kiili-kärpse tõugufene
 Sõudnud praegu kalda poole,
 Päewa tõusul puhkab tema,
 Kõikum pilliroog tall kättiks.
 Wahib jõe wahu pääle,
 Mõtleb mõtteid mõndajugu:
 Tema teab, et kiili-kärpsel,
 Kui ta tiiwad kätte saanud,
 Minus päew aga antud aega,
 Ilma ilust ilutseda.
 „Minu elu mingu mööda,
 Nagu waht siin laenetega,
 Kui aga täna iga tundi
 Lusti liües wiita wõin.
 Sellest pean nüüd weel aru,
 Kudas elust magu tunda:
 Tõest' õnneks tuleb hiiüda,
 Et oma elu otja teau!
 Terwe elu tuum ja tera
 Pole mul muud kui mäng ja tants.
 Sellest tahan rõõmu tunda,
 Seni kui päike paistab weel.
 Ja kui päike looja läheb,
 Kargan siis weel kiiremalt
 Suren siis ka kergemalt!”

Nõnda mõeldes kiili-kärbes
 Pani siwa riide selga,
 Mis teda kaunil kombel ehtis,
 Kandja teiste hulka kandis,
 Wõiste lendama wurinal.
 Kesje tast kergemalt tõuseks,
 Kesje tast kiiremalt kiiguks?
 Pea ta jõuab paju poole.
 Pajul ladwas otjad longus,
 Miks neid kurwalt maha jurub?
 Vendaja, kes leinab sind?
 Kärbes laulab päewa kiirel,
 Ded naer'wad nalja heites,
 Kooril weeretawad wiisi:

Lenda, lenda ülespoole,
 Aegamiši maha siis,
 Päewal rõõmus, õhtul hauas,
 See on kiili-kärpse wiis.

Lenda, kuni õhtu jõuab,
 On meil julgus elada,

Lenda, et sind waew ei rõhu,
 Ega mure kätte saa.

Lenda, naera, nalja heida,
 Hüppa, karga, lusti löö!
 Magus on siis sinu elu,
 Meelest läheb jurma-öö.

Ikka rõõmsamini mängi!
 Mõlla hullemini weel!
 Siis, kui päike looja läheb,
 Lõpeb elu, kaob meel.

Lenda, lenda ülespoole,
 Aegamiši maha siis
 Päewal rõõmus, õhtul hauas,
 See on kiili-kärpse wiis.
 Küll teed imet, kiili-kärbes!
 Eimene oled ikka!
 Praegu püüab ülespoole,
 Leina-paju ladwa poole.
 Paju kutsub wäe kaupa,
 Tõmbab teda nõia kombel:
 Kärbes tõuseb taewa poole,
 Vendab leina-paju latwa.
 Häda, häda! Ämblik teinud
 Wõrgu waeleid wõrgutama,
 Kiili-kärbes paelus finni!
 Häda, häda, kes nüüd päästab?
 Ämblik ruttab, seljas rist tal,
 Seob kududes saaki finni.

„Ämblik, tige, oh mis teed sa?”
 „Surmariiet kujun sulle!”
 „Algamas nüüd päew ju alles,
 Kuju siis, kui päew ju weereb!”
 „Oled leina-paju ladwas,
 Küll ma tean, mis teha tuleb:
 Surmasärki kujun sulle,
 Matan, matan sinu maha!”
 „Ämblik, ämblik, jäta järel!
 Lootsin, et kui päike loojas,
 Tuleb jurmatunnitene!”

„Sina lootsid? Tühi lootus!
 Mõtles ise, mis ja lootsid!
 Aru pidasid küll sina,
 Aga otjuse teen mina!”

—f.

Laulu ja mängu leht.

T. MUTSU

Laenu raamatukogu

Tallinnas

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Sisub kuus korda.

Sind aastaks kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Ise ära tuua aastaks 80 kop.; pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudese kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Suur laulupidu.

Neli suurt laulupidu on eestlastel jeni ajani olnud. Esimene oli Tartus aastal 1869 Gesti rahwa 50-aastase wabastamise mälestuseks umbes 800 lauljaga ja mõne mängukooriga; teine oli Tartus aastal 1879 üleüldse laulu edendamiseks umbes 1550 lauljaga ja 400 mängijaga; kolmas oli Tallinnas aastal 1880 umbes 800 lauljaga ja mitme mängukooriga keiser Aleksandri II. 25-aastase walitsuse mälestuseks; ja neljas oli Tartus nüüd aastal 1891 Keisri Aleksander III. Majesteedi 10-aastase walitsuse mälestuseks. Iga pidu oli juwel juuni-kuu kesk-päewadel, sest et siis Gesti põllumeestel külwi- ja heina-aja wahel wäike puhke-ajake on. Kolmest esimesest pidust on mujal kõneldud, ja meie wõime neist ka teisel kohal jutustada, aga kõige wiimastest peame siin kohal mõne sõna lühedalt lugejatele teatama.

Neljanda juure laulupidu mõte ärkas aastal 1890 juuni-kuul. Tema esimene wäljarääkija oli tuntud raamatukaupmees M. Vares. Kohe wõttis Dr. K. A. Hermann mõtte omaks. Palwekirja ülematele pandi üles ja anti Dr. K. A. Hermann ja H. Treffneri nimega Liwi-maa kubeneri herra kindral-leitnant Sinowjewi kätte. Piduluba tuli juba kahe kuu järel. Siis paluti weel hr zensor J. Truusmann'i läbi Gesti-maa kubeneri herra würst Schahowskoi käest Gesti-maa kohta luba. See luba tuli ka warsti. Oktobri-kuul 1890 astusiwad Gesti Kirjameeste seltsi kui pidu-juhataja soovil muusikatundjad kokku ja walisiwad pidulaulud wälja. Nende hulgas oli Wene, Saksa, Läti, Soome ja rohkem jagu Gesti laulusid, mis trükiti. Dezembri-kuul 1890 jaadeti esimesed ja jaanuari- ning märzi-kuul 1891 teised ja wiimjed noodid lauljate kätte. Üleskutse oli ajalehtedes avaldatud, ja selle pääle oli endid umbes 2600 lauljat ja 600 mängijat Kirjameeste seltsi eestseisusele üles andnud. Lauljatest oli poolsoja sega- ja teine pool meeste-koorisid; mängijatest umbes 500 paju- ja puhujat ja 100 keelpilli-meest.

Ettevalmistamised pidule läksiwad ühte puhku edasi. Kirjameeste seltsi eestseisus tegi esiti oma keskel tööd. Piduloometund waliti alles lihawõtte ajal 1891. Emest koosolekut pidas loometund laupäewal pärast lihawõtet. Loometonna esimeheks waliti Tartu linnapää Dr. W. v. Bock, abiks Dr. K. A. Hermann. Hr Dr. v. Bock ei wõtnud ametit wastu, niisama ka hrd v. Grote ja prof. v. Raupach mitte. Koosolekuid ja tööd juhtis Dr. K. A. Hermann. Loometonnast wõtsiwad osa 25 meest ja pääle selle weel seltsi eestseisus. Pärast jäiwad 5 meest ära; teised jäiwad pidu walmistama. Et palju raskust ja takistust ära wõita oli, läks ettevalmistamine väga rängaks. Kõik ei ole iganes ühes mõttes ega olnud ka kõik ettewõtte sõbrad.

Sellegi pärast läks töö tasest sammu edasi ja piduaeg jõudis ligemale. Peagi tõstis ka pidu kõlakoda end piduaia üles poole.

Pidu eespäeval, 14. juunil, waraselt juba jõudis mitu sada lauljat ja mängijat jeltsi majasse. Terwel päeval tuli siis ühte puhku pidulisi. Peagi oli näha, et umbes üle 2000 lauljat ja 600 mängijat pidule oliwad ilmunud. Kui see ka mõni sada vähem oli, kui üles oli antud, siisgi oli see palju rohkem kui ühelgi endisel pidul.

Esimene pidupäew, 15. juuni, tuli kätte. Ilm oli väga ilus ja selge, kui ka palaw. Hommiku wara kell $1\frac{1}{2}$ juba oli waimuliku kontserdi mängu-proow D. Wirthaus'i juhatusel. See läks väga ilusasti. Kell $1\frac{1}{2}$ algas laulu-proow Dr. R. A. Hermann'i ja Erlemann'i juhatusel. Kui esimene suur ja raske koorilaul oli läbi lauldud, mis otse taewaliselt kõlas, ütles juhataja: „Tänu, südamelik tänu, auulised lauljad, see oli ilus! Teie olete meie rahwa auu tõstjad ja suurendajad ja olete näidanud, et meie rahwa seas laul hästi heliseb.“ Kõik laulud läksiwad väga hästi.

Nüüd oli kell 10 pidu-jumalateenistus Wene Digeuji järele Georgiuse kirikus. Jumalateenistust pidasiwad preestrid Besferebrennikow Tartust ja Tiisik Tallinnast.

Kell 11 oli pidu-jumalateenistus Ewangeli-Luteri usu järele St. Maarja kirikus. Pidujutlust pidas konsistoriumi nõunik ja praost A. H. Willigerode, altari-teenistust Rambahja õpetaja J. Rennit.

Kell 1 seadis end Kirjameeste jeltsi aias pidu-rong üles; umbes poolteist sada koori oma ilusate lippude lehitamisel seadsiwad endid nüüd siin kokku. Suur pidurong liikus nüüd pikkamisi läbi Kiwi-uulitsa, Henningi platsist ja Kiwi-sillast üle raatuse ette, kuhu ka kümne-tuhandete kaupa inimesi kogusiwad üsna rääkimata ilusad rongi läbikäiku waatama. Muusika-koorid mängisiwad ilusaid tükkisid. Dr. Hermann kõneles pidu tähendusest mõne sõna, ja siis müras huraa ja kõlas keisri-laul kümnetuhandetest juundest. Selle järele liikus rong läbi Nüütli-uulitsa üle puusilla jälle jeltsi majasse tagasi.

Pärast lõunat kell $4\frac{1}{2}$ algas waimulik kontsert pidu-aias. Rahwast oli rohkesti kuulama tulnud. Esiti mängiti pasunatega waimulik tükk. Siis tuli koral „Wõta nüüd Issandat wägewat kuningat kiita,“ jega- ja meestekoori ning pasunatega. See kõlas wägewasti, otsegu taewalik laul. Väga ilus kõlas ka D. Wirthaus'i laul „Oh tõuse!“ Hästi helisesiwad ka meestekooridest Kirnbergi laul „Tõstke silmad ülesse“ ja Mozarti palwe-laul „Wagaduse pühal tiival,“ mille järele R. A. Hermann troosti-laul „Üle maailmade käimise raja“ tasest ja ometi wägewalt südamesse käis. Ära rääkimata wõimukalt hüüdis nüüd pasunate heli Beethoven'i suremata laulus „Kõik taewad laulwad Jehowale kiitust.“ Pärast waheaega helises ka ilus Volkmani waimulik wiuli-koor kuuljate kõrwa. Meestekoor laulis nüüd Säbelmann'i tasest armast palwe-laulu „Helde Issa taewa jeeft“ ja Klein'i wõimjat psalmi „Me Jumal on me warjupait.“ Jääralise meistritüki tegi jega-koor ära Haydni ränka kiituse-laulu „Ta on, kel auu ja kiitust annan“ täiesti wigata kuuldawale tuues. Selle wahel tuli pidu-kõne „Kolmest Aleksandrist“, milles prof. Köler kolme keisri hääteguisid meelde tuletas. Siis kõlas Läte laul „Wärawad järeawad“ jega- ja meeste-koorist iluhelil, mille järele Mozarti „preestrite kopr“ pasunatega mängiti. Pärast waheaega lauldi laitmata ette kolm meestekoori Zwysig'i „Issandale auu andkem“, Schuberti „Mu laul, oh tõuse ja“ ja Bornianskij „Püha Issand Sebaot.“ Imewõimul liigutasiwad jäudant Mühlingi väga ilus aga raske psalm „Issand, kuis kõrge on su nimi“ ja Lorenzi „Jumal meie warjupait,“ mis mõlemad väga mõnusasti kuuldawale toodi. Lõpuks tuli weel Wirt'i waimulik sonatette pasunatega. Sellega iganes rääkida wõidi, see ütles, et jeni ajani weel Eesti keeles ega üleüldse meie kodumaal nii ilusad laulu ega mängu kuulda ei ole olnud. Küll on endistel pidudel wägew meestekoor helisenud, aga nii suur jega-koor ei ole weel enne iganes meie seas kuulda olnud, liiatigi nii puhast laulu lauldes.

MUTSU
TALLINNA

Esimene pidupäew oli sellega mööda, ja õhtul oli üksnes veel näitemäng Tallinna näitlejate poolest.

Teine pidupäew tuli kätte. Ilm oli niisama ilus ja palaw. Pühapäew oli see. Hommikku kõlasid kolme kiriku tornist pasunamängud maha. Ka Tartu linn, kes endistel pidudel vähem oli Eesti laulupidust osa võtnud, oli juba esimesel pidupäewal end lippudega ehtinud; see ehe jäi ka pühapäewal majade külge ja rohkendati teda päälegi.

Hommikku kell 8 oli jälle ilmalik pasunamängu proov, ja kell 11 algas ilmaliku kontserdi lauluproov. Mõlemad läksid jällegi väga hästi ja andsid pärastlõunese kontserdi kohta kõige paremat lootust.

Kell 2 alles võis teine pidurong seltsi maja juurest end üles seada ja liikuma hakata. Lippude lehvimisel ja mängu saatusel pikalisel sammul käies liikus määratud rong jällegi Kiwi-uulitsast läbi üle Henningi platsi, ja kui hotel „Bellevue“ ees oli prof. Köleri teretanud, üle kiwisilla raatuse eest mööda üles Doome mäele, kus ta waremete ees seisatama jäi. Siin pidas H. Treffner lühikese kõne Tartu linna terwiseks. Rong läks läks nüüd läbi laia uulitsa, kus ta politseimeistri Rast'i maja ees teretas, üle puusilla jälle seltsi majasse tagasi.

Pärast lõunat kell 4^{1/2} algas siin aias ilmalik kontsert Wägewasti kõlas enne Riesleri pidumarsis pasunatest. Siis helises mõjukalt Miina Hermann'i laul „Samaa hiilgawalt pinnalta“ ja Jurjani kena kewade-laul „Oh kewade, kuis olid ja nii ilus!“ Armsalt igatsedes kuuldi siis segakoorist Thomsoni laul „Randte koju mu terwised“ ja iseäranis wägewalt ja wõimsalt K. A. Hermann'i kahetooriline pidu-laul „Oh laulge nüüd ja tõstke häält.“ Pasunakoos mängis Weberi tükki ja pärast waheaga wiulukoor Riesleri juubelimarssi. Nüüd lauldi meestekooris kaks Eesti rahwawiisi „Kus käisid ja?“ ja „Tuulekesed tuhistanwad“, mis K. A. Hermann häätele seadnud. Selle järele tuli veel üks Eesti rahwawiis, see oli pulma-laul „Laulgem poisid, laulgem neid“ A. Thomson'i ja K. A. Hermann'i kottukõlaga; see oli rahwale nii meele pärast, et ta kolm korda pidi lauldama. Selle järele tuli pidukõne, mis Dr K. A. Hermann „laulust ja mängust“ pidas. Kõne leidis palju kiitust ja kõnelejat lasti elada. Kõne järel ilmus Tartusse jõudnud Liwi-maa kubeneri herra kindral-leitnant Sinowjew pidule ja wõttis sellest lahkesti osa. Wõimsalt kostis Glinka laul „Kiitust, jah kiitust sull“, Wene Tšaar“, ja selle päale korrati pulma-laulu ja lauldi väga mõnusasti Läte „laulu rõõmule“ jega- ja meestekooriga. Waheajal mängis pasunakoos Bellini „lapse nuenägu“ ja wiulikoos Donizetti lugu Lucia Lammermoorist väga kenasti. Siis laulis meestekoos Ungari rahwawiisi „Kõju“, Soome rahwawiisi „Rannamees“ ja Thomsoni „Kannel armas, kannel kallis“ väga puhtasti. Kubeneri herra pidas nüüd lühikese kõne Keisri Majesteedi 10-aastasest walitjusest, mille järel keisri-laul kolm korda lauldi ja kubeneri herra Majesteedi terwist jõi. Kubeneri herrad lasti elada, ja siis läks kõrge herra tänades ära. Veel kõlas Bajici „Soldatikoos“ pasunatest, ja siis lauldi Printsi „Metša-kaja“ laul ja iseäranis Kappel'i „Õhtu õhud“ väga ilusasti ette. Pasunamäng tõi veel Riesleri „Mälestuse marsi“ kuuldawale.

Mõlemal kontserdil juhatas Dr. K. A. Hermann jega-koori ja kahe koori laulusid, Erlemann Põltsamaalt meestekoori laulusid, D. Wirkhaus Wäägwerest pasunakoorisid ja H. Wirkhaus Tartust wiulukoorisid. A. Läte juhatas oma loodud „Laulu rõõmule“

Laulu ilu kohta oli üksnes ainus otjus, ja see oli: Nii ilusasti ei ole igaüks veel eestlaste seas kooris lauldud. Laul ja mäng on nii kaunisti läinud, et ta Eesti lauljatele ja mängijatele, aga sellega ka tervele Eesti rahwale kõige suuremat auu ja kiitust teeb. Sellega oli teine ja pää-pidupäew mööda. Õhtul oli veel kena näitemäng Tallinna „Lootuse“ näitlejate poolest ja ökonomi poolest pidusöök.

Kolmas pidupäew on lühedalt ära jutustatud. Hommikku wara kell 8 tulwad lauljad koku ja läksid lippusid lehitades rongis kubeneri herra Sinowjewi korteri ette teda teretama, mis ilusasti sündis. Enne lõunat oli wabatahtline

üksikute kooride laulmine, mil iga koor seda laulis, mida soovis. Pärast lõunat kell 4 algas võidu-laulmine ja mängimine, mil üksikud koorid auuhindade saamise pärast armsas võitluses olivad. Auuhindade mõistjate komisioon oli kõige parematest Eesti muusikatundjatest kokku pandud. Selleks olivad palutud. Kunstnikud R. Türrpu ja Miina Hermann, siis veel ka Erlemann'i, J. Säbelmann, D. Wirthaus ja Dr. R. U. Hermann. Segakooridest langesivad võidud nõnda: I. auhind Polli-Peraküla, II. Wiljandi „Koidu“ seltsi ja III. Siisaku lauljatele. Meestekooridest said auhindasid: I. Jüri kihelkonna, II. Aruküla (säältjamaast kihelkonnast) ja III. Maarja-Magdaleena meestekoor Tartu ligidalt. Pajuna-kooridest said I. auhinna Siisaku, II. Holstre ja III. Jõhvi pajunakoor. — Lõpuks lasti veel kõiki elada, kes pidu edendanud, nii hästi üksikuid liikmeid kui pidu toimetonda, ka Eesti komponistide kõiki üksikut.

Pidu oli väga ilus. Seda tunnistavad kõik rõõmuga, kes temast osa on võtnud. Ta on palju äratust laulus ja mängus teinud. Rõõm ja kenadus oli nii suur, et asjata oleks siin katjuda seda kirjeldada. Pidul saab veel kaua osavõtjatel meeleis seisma

Moriani.

(Järg.)

Moriani armastus oli viimaks ka tunnistuseks tema keele üle välja libisenud, ja ta oli neiu oma kätt eluühenduseks paktunud; neiu oli jäherduse naeratusega, millest armastus, kaastundmus ja kelmlis meel välja paistis, selle pärast aga seda meeldivam ja äritavam oli, tema arga armastuse tunnistuse vastu võtnud, ja nüüd hakkas noor mees seda usinam ja suurema õhinaga töötama, et õige pea jäherdusele seijule jõuda, kus ta oma Emiliele kindlat kodupaika võiks pakkuda.

Ena Duval omalt poolt ei olnud, nagu naine, oma tütre mõtetest tulewiku kohta mitte suuremalt lõbustatud. Ta ei olnud mitte liig lahke noore kaupmehejelli vastu, wiskas wahest mõne kibeda sõna oma jutu seka ja ütles lausa välja, et Emilie küll paremat põlwe võis näha, kui tema oma priiskest iludusest kasu püüda mõistaks ja ennast ena nõuu järele kunstantijate kooli üles võtta laseks, kus temale tee läikivale tulewikule awatud saaks. Waelel Morianil käis niijugustel juttudel jubedus üle ihu, aga Emilie jurus end siis mahedasti tema külge ja waatas nii magusl pilgul tema otja, et noor mees kõik ruttu ära unustas ja jällegi päris õnnelikul tujul oma alandlikkudest lootustest tulewiku kohta rääkima hakkas.

Emand Duval ja tema tütar elasivad ühes wäikeses uulitsas Moriani ligidalt. Iga õhtu pärast kontori kinnipanemist tuli noor mees oma armastatud neiu vaatama, kus ta ka nende lihtsast õhtusöögist osa wõttis, ja wabadel päewadel läksiwad nemad linna ümberkaudistesse kohtadesse end kosutama. Emilie armastas muusikat, ja iseäralik rõõm oli temal Italia lauludest, mida Moriani nii mahedasti ja mõnusasti laulda mõistis. Et ka selle läbi oma armastust üles tunnistada, laulis noor mees jägedasti selle maja ees, mille erkis emand Duvali elukorter oli, mõne oma „canzonetta"dest, mis Emilie nii hää meelega kuulas. Ta awas siis pooleli oma akna ja jaatis talle pärast laulu lõpetust sõrme otjadega ühe lendawa muju tänuks alla, mille pääle Moriani siis täis õnnetuundmust kitsast trepist ülesse läks.

Nõnda oli lugu mõnda aega läinud. Sääli pani ta tähele, et Emilie ennast oma olekus tema vastu märkasti muutis. Tema endine wallatu noffimine muutis ennast nüüd wahest kibedaks pilkamiseks; pilkawa põlastusega kehitas ta oma õla nukkusid, kui Moriani oma plaanidest tulewiku kohta rääkis ja igatsetud kodupaika oma waimu filmade ette kujutama hakkas. Sagedasti keelas ta Morianit teda õhtuti vaatama tulemast, sest et temal liig palju tööd olla, ja ka wabadel päewadel ei

tulnud temaga enam jalutama. Veel enam aga pahandas ja äritas Morianit ema olek tema vastu, kes temale oma põlastust lausa tunda andis ja sagedasti teotawate sõnadega tema waeisusest rääkis, mis teda ometi pidada tagasi hoidma ühe noore neiu juurde tikkumast, kellel palju paremat põlwe loota olla, kui ühes temaga kitsituses ja waeisuses kiratseja. See tegi Moriani kurwaks, aga ta armas seda kõik ema halasamata auuahnuse süüks, kes oma alatise kirumise läbi ka tütre meele segaseks tegi. Ühel päewal olivad nad mõlemad Moriani tungiwa palwe pääle wälja Bois de Boulogne'sse läinud, ja suur rõõm oli siin noorel mehel looduse iludusest, milles ka tema armukene kahewõrdse iluga näis ehitud olewat ja mis ka tõesti Emilie tema vastu palju lahkemaks tegi, kui ta wiimasel ajal oli olnud. Sääl tundis ta korraga, et Emilie käsi, mis tema käewarre pääl puhkas, korraga wärises; ruttu lastis neiu temast lahti ja astus sammude kōrwale, kuna ta häbelikult punastades omad filmad maha lõi.

Õhmatades oma filmi üles lüües nägi Moriani wäga uhket, suurtõugu moodi noort meest enese ees seiswat, kes teda üksi filmapilt ülemeelse piltamisega nagu küsides filmitse ja siis Emiliet sõberdusel sõbralikul wiisil teretas, et see Morianil südamest läbi lõikas. Wana emand Duval kummardas wäga sügawalt ja alandlikult ja ütles siis iseäralisel naeratusele:

„See on meie onupoeg, herra Robert, kes hiljuti Pariisi on tulnud, — Teie ei ole veel mitte herra Morianiga kokku juhtunud,“ lausus ta wõõra vastu, nagu wabandades edasi, „see on üks tuttav, kes meid wahest vaatamas käib.“

Uhkemoeline, upjaks noor mees filmitsees veel kord Morianit pääst jalgadest, kuna ta käega kergelt kübarat puudutas; jälle lendas pilklik naeratus tema näo üle, aga ühtlasi wälkusiwad tema filmad waenulikult ja ähwardawalt. Tema wõttis Emilie käe oma kaenlasse ja läks, salal jutul ennast tema poole kummardades, ühte pimedasse kōrwalisesse ridaspuiestikusse, mis suurest jalutamisest teest risti läbi jooksis. Moriani, kes walusast imestusest kui tardunud oli, läks wana eidega, kes pikalisel sammul ennast eelminewast paarist tagasi hoida püüdis ja nüüd Morianiga iseäranis elawalt rääkis, neile tasakesti järele. Ta ei kuulnud, mis emand Duval rääkis, tema filmade põlew pilt oli ainult Emilie poole pöördud, kes ennast oma nii järsku ilmunud onupoja käewarre pääle toetades, selle sõnu, mis ta temale kōrwa sõjistas, tähelepanemisega kuulas.

Wiimaks jäiwad nad seisma, wõõras surus Emilie kätt, ja Moriani kuulis veel neid sõnu, mis ta Emiliele tungiwalt ja peaaegu käskiwalt toonil ütles: „Sellele peab aga lõpetus tehtama, — see on minu tahtmine.“ Siis teretas ta lühedalt, uhkel kombel, nagu ülem alamat, emandat Dubali ja astus Morianist mööda, ilma et ta teda ühe pilguga oleks riivanud.

„Kes see oli?“ küsis Moriani wärisedes, kuna ta Emilie käest kinni haaras.

„Sa oled seda ju isegi kuulnud, minu sõber,“ wastas neiu ninakalt ja pahasel toonil, „minu onupoeg — herra Robert — ehitusekunstnik,“ lisas ta siis veel wenitades juurde, kuna peenikene piltamine tema huulte ümber lehwis, „tema on Pariisi tulnud ja ka meid vaatamas käinud.“

Moriani tahtis veel edasi küsida, walus kahtlus näris tema südant, ja kibedad sõnad olivad temal keele pääl, aga Emilie pööras ennast kōrwale ja ütles lühedalt: „Lähme koju, — täna ei ole siin suuremat lõbu, ja ma tahan parem ühe wäga tarwilise töö ära lõpetada.“

Moriani nägi, kuidas onupoeg Robert ühe kōrwalise ridaspuiestiku suus hobuse selga istus, mis toredas mundris tallipoisiks auupakkisult temale ette tõi, mille pääle ratsanik ruttu nende filmist kadus.

Moriani kõndis nuktal näol mõlema naesterahwa kōrwale — Emilie oli morsis, emand Duval lastis wahest torkawaid sõnu kuulda ja ütles poole häälega, aga kuuldawalt, et tema tütrele waja ei olewat sõberdust sundimist jallida, mis tema wabadust takistada.

Sinna kõrbiiste juures läkšivad nad lahtu — Moriani pakkus nukral näol Emiliele kätt ja waatas kurwasti tema otša. Üks filmapiilk näis, nagu oleks Emilie tema tummast küsimisest ja palwest liigutatud, ta surus tema kätt, kuna ta filmadest üks šoe pilt Moriani nagu endistel päewadel hüüdis:

„Kas ma pean täna teile tulema?“ küsis ta.

Emilie waatas maha, nagu otšiks tema parajat wastust — ema aga wõttis ruttu tema käewarrest kinni ja tõmbas teda enesega edasi, kuna ta jumalaga-jätmi-seks wähe pääga nifutas ja weel tagasi hüüdis:

„Ei, ei herra Moriani, — Emilie on kibe töö, mis ta hõmbjeni peab ära lõpetama, ja tal on waja efsitamata töötada.“

Moriani wahtis neile weel kaua üksi filmi järele — tema südames oli raske wõitlus tõusnud. Wiha ja walu, armastus ja põlgatus, kahtlus ja ikka jälle uuesti tarkaw usaldus, meeleheitus ja ikka weel elaw lootus, see kõik mäsšas läbi-segamini tema südames ja täitis teda ütlemata haledusega.

Ta jõudis oma wäikesesse toatesse tagasi, ja ilma et tema mõtted olekšiwad selgunud, läkšivad tunnid kuni õhtuni mööda. Kui aga päitene looja läks, kui see filmapiilk kätte jõudis, mil ta muidu täis õnne ja rõõmsat lootust oma armu-tese juurde oli rutanud, jääb astus selle pilt jälle nii armsasti ja kaunisti tema waimu filmade ette nagu ennegi. Ei, see ei wõinud ju wõimalik olla — nii halb ja kawal ei wõinud Emilie olla, ta ei wõinud teda petta, teda, kes ju ainult selle neiu jaoks oma elu oli pühendanud. Üksnes tema ema pidi süüalune olema, et see wõõ-ras nii julgesti Emiliele ligineda tohtis — wana moor oli ju alati jäherduši halwu tähenduse sõnu tarwitanud — üksnes ema püüdis tüdart hukatuse teele saata, — aga weel ei olnud ta selle libeda tee pääle jattunud, Emilie jüda pidi ju selle wasta tõrkuma; tema, Moriani, pidi seda jüdant puhtuses hoidma, pidi teda päästma, — küllap Emilie tema palwet kuuleb ja tema juurde õige tee pääle tagasi tuleb.

Ta kargas istmelt üles, pimedus oli juba pääle tulemos — nagu pool unis-tades, ühte puhku Emiliega rääkides, paludes ja maenitsedes läks ta seda uulitsat mööda edasi, kus ta armuene elas, ja jäi wäikse maja ette seisma.

Altnad olivad walgustatud, talle näis, nagu oleks ta Emilie warju näinud walgetest atnakardinaist mööda heljuwat. Kõik armastus ärkas uuesti tema südames, — ta astus afna alla ja algas üht neist Italia lauludest laulma, mis Emiliele kõige rohkem meeldis, — ta pidi ju lõbusa minewiku pääle mõtlema, kui ta tema laulu kuulis, pidi teda enese juurde üles kutsuma ja teda jälle oma kaisju wõtma.

Tema laulis wähe tasama häälega — kõik tema hing kõlas tema laulust ja näis armsate puhtate häälte mõnul armu-tese juurde ülesse tõuswat.

Ta ei panuud seda tähele, kuidas üks laia mantliga kaetud meesterahwa kogu, kes kahtlasel, ettewaatlikul sammul selle wäikesesse uulitsasse oli astunud, nagu imes-tades seisma jäi ja siis kuulates maja warju puges.

Järjest pehmemaks ja mahedamaks läks tema laul, hale ja jüdant liigutaw palwe armastatud neiu, millest tema igatšew hing mitte jätta ei wõinud. Warjud liitufiwad walgustatud wäikse afna ees — Emilie kuulis teda, ta tuli temale was-tust andma, temale üttema, et ta teda armastab, et ta temale tahab truutiks jääda.

Uken kõlises, — üks pool liikati lahti — aga südamest läbilõikawa hädakisaga lõpetas laulja oma laulu — sest ülewal ilmus jeešama noor mees nähtawale, teda wana eit oli onupojaks Robertiks nimetanud, ta kummardas ennaft üle afna laua wälja, plaksutas käsi ja hüüdis naerdes:

„Bravo! bravo! — Aga sest saab nüüd juba küll, sõbrašene,“ lisas ta siis pilgates juurde, „minge oma teed ja laulge mujal oma armastuse laulusid — meil on praegu lõbusamat tööd teha kui Teie häälitsemist kuulata.“

(Järgneb.)

Sunne täht.

(Muinasjutt.)

Rõndis osaw kandle-lööja,
Meister mängimise tööl,
Uitis mööda õitswat aasa
Mai-kuu hele-walgel ööl.

Waene laps ja waene põlgtud
Hulkaja, kuis oli ta;
Ijamajast wälja ilma
Tõtnud oma kandlega.

Minult, kui ta sõrmed liik'sid
Kandle keeltele mängides,
Oli ta ka kangelane,
Suur ja wägew wõinumees.

Sest ta mängis nii, et jäiwad
Kuulatama torm ja tuul,
Jätsid jala jahisemist
Rohilised lehed puul.

Mängis heina haljendama
Kuiwa waele kalju pääl; —
Wägew, wäga wägew oli
Tema kandle keelte hää.

Rõik küll ilm ja maa ja loodus
Waimustusel kuulsiwad,
Kuid ta mängu jala-wäest,
Jal ei aru saanud nad.

Ei nad mõistnud, mis neil häätel
Taewalikku mõnu tõi,
Nagu hinge jala-kambri
Ütsgi waadata ei wõi.

Mäng'ja ainult ise tundis
Oma igatsuste tuld;
Teadis, mis ta südant täitis,
Kinda, pääd, mis põrm ja muld.

Sest ju sündimisest saadik
Otsis wäsimata ta
Ühte paleust, mis kuulnud
Armastuseks hüütama.

Küll ta rändas, küll ta otsis,
Aga ei ta leidnud weel. —
Nii ta praegu murelikult
Istus jõe kalda eel.

Waade wiibis wete pinnal,
Sügawas ta filmas jää
Lumi-walget järwe-roosi
Peegliliste woode pääl.

Ja ta südamesse tungis
Walu igatsuste hoos:
— Nägemata närtsib, sureb,
Siin ju ilus süüta roos!

Kas ei wõiks ta parem olla
Waene maha jäetud neid?
Murelikul mängumeistril
Ammu ihaldatud leid! —

Ja ta tundis, kudas tuli
Tema rinnust üles kees;
Tundis tuhat-kordset wõimu
Kandle keelte, käte kees.

Taewalikult mängida siin
Igatses ta ainja öö;
Tahtis oma mängu mõjul
Ette tuua ime-töö.

Ja ta sõrmed liikusiwad
Kandle kuldakeelte pääl.
Üle jõe waitse woode
Helkis mahe, armas hää.

Ja kui nagu unenäost
Mäng'ja film end selgitas,
Oli tema kõrwal murul
Tütar-laps jää istumas.

Ilus piiga palja jalu,
Waeses riides, räbalais;
Tuule käes ta külmetamas
Ütfinda ja nutmas näis.

Õnnelikul tänu tundel
Mäng'ja murult tõusis ta,
Kattis seda maha-jäetud
Oma sooja mantliga.

Silus seda wäikest päikest,
Suukseid, mis nii jasitud;
Andis tema sõrmetestel,
Külmen'd sõrmetestel juud.

Meelitawaid, armsaid sõnu
Sofistas ta tema eel,
Kuid see waene laps ta ees siin
Kuutsus, nutma jäi ta weel.

Tasa wulijewal' weele
Pisarates pilguga
Waatas ta; — talt noormees küsis:
— Laps, mis küll weel nutab ja?

Kas sull' küll ju kaunim ase
Bole minu kaenlas siin?
Ilma otjani, kui ihtad,
Käte pääl sind kandes wiin! —

Nutma jäi see waene laps weel:
Läbi nutu tema hääl
Rääkis: — Etz su film küll näe siis
Meid sääl hiilgwa woode pääl?

Höbe-ehtes, kulla-säral,
Peened wete piigad nad,
Uhkesti ja jumalikult
Hiilgwas wahus tantšiwad.

Tuhat-kordjel iludusel
Ehitud need hällijad,
Ja mu õladel on ainult
Kantud waesed räbalad! —

— Jäta nuttu, lapsukene
Mängija nüüd lausus ta;
— Minu mängu sala-wõimu,
Weel ei teda tunne sa!

Kõik, mis soowid, kõik, mis ihtad
Toob sull' jelle kandle hääl! —
Ja ta laskis jälle sõrmi
Käia kullast keelte pääl.

Jälle kostis kaugel wõimul
Heli läbi waitse öö;
Jälle ilmus mängijale
Silma ette ime-töö.

Sameti- ja siidi-ehteid
Kandis tütarlapse piht;
Ilu-kuninganna oli
Waesest lapsest jaan'd, kes liht.

Diamandid, kallid kiwid
Särasid ta juukse sees,
Ja nüüd kummardas ta ette
Õnneline mängu-mees.

Suuteles ta walgeid käsa,
Roosi-karwa põskesi';
Kuid ta armuke jäi waat'ma
Ikka weel nii kurwasti.

Waat'ma kesköö taewa poole,
Kuhu hiilgas eha-loit, —
Vigines kui sala-sammul
Almariku sõber Roit.

— Mis sa, armsam, näed sääl? — küsis
Temalt mures mängu-mees
— Jumalad sääl õnne maitš'wad,
Nagu me siin ilma sees! —

— Etz sa näe, — tall' rääkis piiga;
— Kudas hiilgab taewa wiir
Nende ilust, nende õnnest,
Paistab, nagu päikse kiir?

Ilusaks ja nimetad mind,
Uga ei mu iludust
Näe üksi'gi siin põrmul,
Kus wast pimedus, mis must! —

— Armukene, tröösti end weel!
Rääkis talle mängu-mees;
— Weel on mõnda sala-wäge
Warjul minu kandle sees! —

Ja ta istus piiga ette
Uuest' oma kandlega;
Uuest' kostsid õrnad hääled
Üle mere, üle maa.

Kuni pilwedeni üles
Tungisid nad ime-wäes. —
Kaua, kaua, nii ta mängis,
Kuldne nõidlik kannel käes.

Kui ta jälle ümber waatas,
Polnud siin ta armsamat;
Minult kõrgel uut ja hiilgwat
Tähte nähti särawat.

Täheke see hiilgas, järas,
Hiilgas nagu ime-töö
Läbi pimeduse, udu,
Kesköö warjude ja öö.

Igaüks wõis imestada,
Igaüks wõis hõisata,
Minult waene kandle-lööja
Kurwemalt jäi ohkama.

Sest ta nägi nüüd nii kõrgel
Rauge ilma ruumi sees
Poleust, mis pitad aastad
Omaks püüdnud otsides.

Kaua on weel oma kannelt
Mängul ta siin helistan'd,
Kuid ei ial need ime-keeled
Oma endset heli jaan'd. —

Ilmas aga seda tähte
Õ n n e t ä h e k s h ü ü t a k s e;
Otsitakse, — wäsimata
Omaks jaada püütakse.

Kuid, ehk ots'ja film ta ees ka
Ikka kuldsest hiilg'mas näeb,
Ots'jat põrmus siin ei näe ta; —
Igauest' tal wõõraks jääb.

J. J.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. R. A. Hermann.

Annub kuus korra.

Sind aastas kättesaamistega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. R. A. Hermann Tartus.“

Laulust ja mängust.

(Kõne, mis Dr. R. A. Hermann suurel laulupidul 16. juunil pidanud.)

Muulised pidulised! Kaugelt ja ligidalt meie armsa kodumaa pinnalt olete suurel hulgal kokku tõtanud pidu pühitsema. Mis pidu see on? Seda teab küll igaüks isegi: See on Keisri Majesteedi kümne-aastase walitsuse mälestus, mille üle jellel pidul juba nii sagedasti on kõneldud. Meed sõnad, mis siin Teile kõneleda tahan, käiwad aga pidu iseloomu kohta. Selle iseloomu pääle waadates peame weel korra küsima: Mis pidu see on? Selle küsimusele wastame: See on laulu- ja mängu-pidu. Pidul iseloom on siis-muusikaline, sest nii hästi laul kui ka mäng on laiemas mõttes muusika. See on see armas kunst, mis iluhelide wõimul inimeste südameid lõbustab ja neid igapäewastest muredest ja talitustest üles poole tõstab. Inimesel on ju alati see himu ja igatsus paremasse ilma tõusta, mureta ja hooleta olla. Laul ja mäng teewad, et inimene seda wõib. Sest kes laulab ehk pilli mängib, ei jellel ole mitte muret ega waewa; kui ka tema waew ehk mure jelle läbi ära ei lõpe, aga ta unustab teda laulu ja mängu ajal ära.

See iluheli sünnitamine ja mure ja waewa unustamine on esimene põhjus, miks inimesed juba väga wanal ajal on muusikat armastanud ja kalliks pidanud. Heidame waimus eneste silmad kaugesse muinasmuuseumi, siis leiame, et enam ehk vähem haritud rahwad ikka laulu ja mängu on edendanud.

Piibel jutustab meile, et juba Adama ja Ewa, kõige inimesesugu esi-isa ja esi-ema, üks poeg, nimega Jubal, olnud suur mängumees, ja temast tulnud kõik pillilööjad ja wilepuhujad. Ei wõinud see Jubali muusika praeguste mänguriistade helide kõrwal suur asi olla; siisgi tunnistab ta, et juba esimesed inimesed maailmas on muusikat armastama hakanud ja iluhelide wõimust aru saanud. Jubal on siis kõigi lauljate ja mängijate, laulu ja mängu esi-isa. Tähele panna on, et siin mänguriistadega iluhelide sünnitamine wanem on kui laulmine, sest laulmine on palju hiljemini nimetatud.

Inimesesugu on Jubali põhjusel muusika-kunsti edendamises kaswanud. Aga see kunst ei läinud Jubali käest milgi kombel otsekoheselt wiisil Iisraeli rahwa kätte, sest Iisraeli rahwa muusika oli Egiptuse rahwa käest päritud, kelle maal ja all Iisraeli rahwas, nagu teada, kaua elas. Kuigi iluheli Egiptuse rahwa juurde tuli, on teadmata. Aga meil on teada, et egiptlased väga wanal ajal on oma wiisi õige ilusat muusikat sünnitanud. Iseäranis ühe mänguriistaga, mis praeguse kandle sarnane oli, on nad palju mänginud. Seda mänguriista mängiswad ka noored neid, ja

kes templis jumalatele läkšivad teenistust tegema. Nad mängisivad ja laulsivad eneste häälega sinna juurde.

Piiblis räägitakse meile, kuida Dawet ja Salomon terwed lauluseltsid ja mängumeeeste hulga on pidanud, et jumalateenistuse ajal templis mängu ja laulu kuulda. Daweti lauluraamatus on hulk mänguriistu nimetatud, aga muidugi ei tea meie, mis mänguriistad need on olnud. Riipalju siisgi kuuleme, et puhk- ja keelpillide wahel wahet on tehtud.

Uga ka teised naabrirahwad jääl ümber kaudu on muusikat armastanud. Kõige wähem on muusik Hiina-maal edeneda saanud, ja on weel praegu madalal järjel.

Indogermani sugu rahwaste seas Indias ja Persias on ka laulmist olnud, niisamati mänguriistadega mängimist. Kõige täielikum aga ei ole nende muusik mitte olnud, ja meie võime temast üksnes praeguste jäält rahwa wiiside järele aimu saada.

Wanad greeklased ja roomlased on ka väga mängu ja laulu armastanud. Neil oli koguni muusika jumalaidgi olemas, nimelt Apollo ja Orpheus, kes ojawad mängumehed olnud, nagu nad arwawad. Väga ilusaid wiisid on wististi greeklastel ja roomlastel olnud, aga neist ei ole pea ühtegi meie ajani jäänud. See tuleb sellest, et nemad helid ehk toonid weel üles kirjutada ei ole mõistnud. Küll nimetatakse meile toonitõugusid, mis greeklaste käest olla päritud, aga ühtegi wiisi ei ole neis meile jäänud. Umbes arwata võime üksnes, kuida nad on laulnud. Kõigest, mis wanadest kirjadest selle üle leiame, peame imeks pannes tunnistama, et wana Greeka muusik väga selle muusikaga sugulane on olnud, mis meie wanemates Eesti rahwa wiisides leiame. Teistes kirjades olen mina lugenud, et wana Greeka muusik wana Egiptuse muusikaga pea üks olewat, sest ka greeklased olla oma muusika egiptlaste käest saanud. Jällegi on finnitatud, et wanal maailmal kadunud Meda wõi Madai rahwal olnud iseäraline laul ja mäng, mis Egiptuse omaga sugulane olnud. Nõnda siis leiame jällegi üsna imeks pannes, et meie Eesti rahwawiisid Meda rahwa omadega sugulased peawad olema. Opetatud mehed arwawad keeleteaduse põhjusel, et Meda rahwas olnud meie rahwa esiwanemad. Nimi meda ja maidai-gi olla jeesama, mis Eesti keeles on: maa; Madai-mees on siis jellesama tähendusena nagu maa-mees. Nõnda siis awab laul ja mäng meile siin sügawamal kombel teaduse hallika jooned, päälegi salajooned, ja meie võime imeks panna, kuida võime muusika wõimul teaduse walda siisse tungida.

Uga kõik need nimetatud wanad rahwad ei jõudnud muusikas nii kaugele, et nad oleksivad wõinud lauluwiisid nootidesse üles kirjutada, nagu seda meie võime. Nad ei ojanud mitte weel heli paberisse panna. See kunst sai alles pärast, kui mitu sada aastat juba mööda läinud, inimestele tutwaks. Jah, imelik on see kunst küll: Niisamati kui raamatu lugeja sõnad raamatu tähtedest kofku loeb, niisamati loeb ojaw laulja helid ehk toonid noodist ära ja laulab ehk mängib neid. Üks elab siin maal, sünnitab uue wiisi, loob uue laulu, saadab Amerika-maale, ja jääl wõib teda nooditundja kofhe niisamati laulda. See on juur edenemine, mis inimese waim on leidnud. Uga kes oli see mees, kes esimesed hääled ostas paberi pääle kirjutada? Jah, siin ei teata wastust. Wist jääb selle tubli mehe nimi alatiks tundmata. Teatakse üksnes, et see wist Italias on sünninud, kus ühel aastajajal üks Guido di Arezzo juba enam kui ühe-häälelisi laulusid ostas nooti kirjutada. Pärast on teised tema põhjal edasi läinud. Ilusal Italia-maal on sest saadik muusik alati helisenud.

Pärast läts ka Italiast Saksa, Prantsuse, Inglise, Hollandi ja mujale maale. Wõib olla, et jäält ka muusik Ungari ja Wene maale on teed leidnud, edasi minnes ka eestlaste ja soomlaste jekka. See sünnib muidugi üksnes kunstmuusika kofhta, mis nootidesse üles kirjutati. Rahwawiisid on wenelastel, ungarlastel, soomlastel, eestlastel juba enne olnud, ja on neid juust suhu lauldud. Ka mänguriistad on neil igauhel ise wiisi olnud.

Waatame wähe tagasi oma rahwa muusika pääle. Gestlastel on laulujumal olnud, kelle nimi oli Wanemuine, seesama, kelle nimi Soomes on Väinämöinen. Meie rahwas ühes Soome rahwaga on siis ilu-heli jumalikuks asjaks pidanud. Laulujumal Wanemuine oli jumalik mees, tema laul ja mäng oli taewalik. Meie, kes laulu ja mängu armastame, oleme Wanemuise lapsed. Tuletame Wanemuist Dr. Fählmanni kirjade järele meelde. Fählmann kõneleb nii:

„Inimestel ja elajatel oli üks keel. Eks weel täna päew tarfu inimesi ole, kes elajate keeli oskavad ja elajate juttu kuulavad. Keel oli aga igapäewaseks pruutimiseks, elu tarwituste jaoks. Müüd kutsuti kõik loomad üleüldisele koosolekule kokku, kus nad pidukeelt pidivad õppima, see on laulu, et endid rõõmustada ja jumalaid kiita. Kõik tuliwad kokku, kel elu ja hing sees, Tartu Taara mäele, kus püha tammit kaswas. Ohus sündis südant sulatav kohin, ja laulujumal Wanemuine tuli maa pääle maha. Ta silitas oma käheraid juukseid ja habet, kohendas riideid, kõhatas hääle puhtaks ja katsus siis mängu. Müüd mängis ta ühe eesmängu ja laulis wiimaks kiidulaulu, mis kõigi kuuljate südamesse tungis, temal enesel aga kõige enam. Waitus walitses koosolekul, ja igaüks kuulas tähele pannes laulu. Emajõgi peatas oma jooksu, tuul unustas oma rutu, mets, loomad ja linnud kuulasiwad tähele pannes päält, ja ka kõwersilm metshalijas wahtis metsa puude wahelt wälja. Aga mitte kõik, kes jääl oliwad, ei saanud kõigest aru. Tammiku puud pidasiwad jumala mahatulemise kohinat meeles, ja kui teie tammitus kõnnite ja jeda pühalikku kohinat kuullete, siis teadke, et jumalus teie ligi on. Emajõeale jäi tema riiete kohin meelde, ja nii jagedasti, kui ta kewade oma uue nooruse üle ennast rõõmustab, kohiseb ta, nagu ta jääl kohisemist kuulnud. Tuul oli kõige heledamaid hääli tähele pannud. Mõnel loomal oli häälte kõla meele järele olnud, teistel jälle keelte heli. Laululinnud pidasiwad tema eesmängu meeles, iseäranis ööpik ja lõõke. Kõige wiletsam lugu oli kaladega: nemad pistsiwad pääd filmadeni weest wälja, aga unustasiwad kõrwad wette; nad nägiwad juu liikumist ja tegiwad selle järele, aga jäiwad tummaks. Üksnes inimene sai kõigest aru; sellepärast tungib tema laul südame põhja ja ülesse jumalate eluasemele. Ja wanake laulis taewa suurusest ja maa toredusest, Emajõe kallaste ehetest ja nende endistest toredusest ja inimeste soo õnnest ja õnnetuselt. Ja laul liigutas tema südant nõnda, et tal piisad filmist weeresiwad, mis läbi kuue kuue ja seitsme järgi tungiwad. Ja siis lendas ta Wanataadi eluhoonetesse temale laulma ja mängima. Pühadele kõrwadele on õnniks antud mõne korra kõrgest ja kaugelst tema mängu heli kuulda. Et inimesed hoopis ära ei unustaks, jaadab ta aeg ajalt oma kästjalad weel praegu maa pääle maha. Tema isegi tuleb korra jälle tagasi, kui õnn jälle maapäalistel nurmedel aset wõtab. —“ Nõnda kirjutab õnnis Fählmann.

Armjad pidulised! Meie oleme kokku tulnud jeda pidukeelt kõnelema, see on laulma ja mängima. Laul ei ole meie rahwa seast mitte lõpnud, waid on edenenu. Rõõmuga on lauljad ja mängijad õppinud ja harjutanud, seni kui nad laulda oskasiwad. Nad on kokku tulnud laulma ja mängima, et taewa lagi lajab ja et kaugel kaarel kjab. Ei olnud neil mahti majadesse jääda, kui käes oli tund, et pidule pidi tulutama. Meie rahwas ei taha mitte nende jeltjis olla, kes endid murest maha muljuda ja suurest eluhädast surruks suruda lasewad. Laul ja mäng teiste lõbude sees peawad need olema, mis meie meelt mõnul mõlgutawad ja meie elu elatawaks teewad. Ja tõesti ei ole see mitte tühi sõnade kõla, mis meid siin waimustab, kui me iluhelid kuuleme, waid see on jumalik hää, mis meid kaunidusele kutsub. Kõik wagadus ja woorus tuleb meie meeles mõlkuma, kui ilusat puhast laulu ja mängu kuuleme. Kõik haritud maailm on jeda ära tundnud, et muusikal juur hariduse wõim ja wägi sees on. „Kus lauldas, sinna istu maha, ei kirjad inimesed laulda taha.“ Juba see wäga pruugitaw sõna näitab, kui tõsine ja juur see wõim on. Waras ja rõõwel, kes pimeduses roomawad ja ligimesele kurja teha tahawad, ei need laula ega

mängi, waid nad teewad jalaja kurja. Rõige selle pärast on meil asja küllalt jook-
wida, et armas muusika-kunst laulus ja mängus ikka kõlaks. Jah, kõlugu laul ja
mäng alati ja tehku meid paremaks ja tõstku meid kõrgemale. Elagu Eesti laul
ja mäng!

Moriani.

(Särg.)

Ta tõmbas akna jälle kinni, nii et klaasid klirisesiwad — tema kõrwal, ennaft
tema õla najale toetades, oli Emilie seisnud — ta lõi oma käe truutu neiu ehtme
ümber ja mõlemad kadusiwad toa tagumisesse ruumisse.

Moriani seisjs, nagu oleks ta wälgust rabatud — temal oli see tundmus,
nagu oleks terve maailm kogu langenud ja seisaks ta sügawa haura ees, mis kõik
armajaid neelanud — tema pää hakkas ümber käima — ta tuius wasta maja müüri
ja toetas wigades oma pääd külmade kiwide wasta.

Sääl tuli kiirel sammul see meesterahwa kogu, kes ennaft maja warju hoides
tema laulu oli päält kuulunud, tema juurde. Üks tugew käsi wõttis temast kinni ja
madal hää ütles wõõramaa kõnekõljugaga:

„Kaske see petis tüdruk läheb, kuhu ta tahab, minu noor sõber — Teil ei ole
waja niisuguse kergemeelse plika pärast halatseda — kellele taewas nii rikkaid andeid
on jaganud, nagu Teile, selle kohta ei tähenda sõherdune wäikene kahju midagi: peagi
saawad hertsoginnad ja würstinnad Teie armastuse pärast waidlema.“

Segasel filmal waatas waene noormees wõõra otja. Ta nägi enese ees ühte
kaunis rammusat, lahket, meelehädad awaldawat nägu, millest sinised, elawad silmad
särasiwad; wõõra mehe wähe sõherad juuksed, mis uuemoelisest kübarast kaetud oli-
wad, hakkasiwad juba halliks minema, eest lahti löödud mantli alt paistis laitmata
piduülikond.

„Herra,“ küsis Moriani kurwasti, „kes Teie olete? — Miks segate Teie
ennaft minu kurblikusse loosse, mis küll sagedasti ka teistele mõjub,“ lisas ta sü-
dame walust wärisewal häälel juurde „aga siisgi seda waeft südant murrab, kes nii
rumal oli, et ta armastuse ja truuduse pääle lootis?“

„Sätame selle jutu kõrwale,“ ütles wõõras õige lõbusal tujul, „räägime parem
kuuluse, anu ja kulla wulinal jookswast hallitast, mis nii rikkalikult ja wägewasti
Teie rinnust wälja woolab. Mõherdune õnn,“ kõneles ta weel elawamalt edasi, „et
ma siia ära eksisin — ma tahtsin ühe pidu päält tulesse jala oma hotelisse tagasi
minna ja olin õige tee päält kõrwale juhtunud — ja parajasti tahtsin ma Teilt
selles tundmata uulitsas juhatust paluda, jääb aga hakkajate Teie laulma — Sumala
eest — see on kallis warandus, mis ma siin olen leidnud — warandus Teie kui
minu jaoks, ja kui see wäikene petis neiu jääb ülewal seda aimaks, siis saaks ta
Teiega küll koguini teisel toonil rääkima.“

„Ma ei saa Teiest aru, herra,“ ütles Moriani.

„Küll Teie edespidi kõigest aru saate — tulge minuga kaasa minu hotelisse,
maitswa õhtusöögi juures saame meie paremini teine teisega tutwaks, kui siin kül-
mal uulitsal. Mina olen Lumley, operi direktor Londonis, ja Teie, minu herra,
saate pea, kui Teie end ühe aasta olete koolitanud, maailmas esimene tenorilaulja
olema, kuulusega ja kullaga kaetud, ja Europa-maa ilusamad naesterahwad saawad
Teid auustama ja Teie sõprust otsima.“

„Kas see peaks võimalik olema?“ küsis Moriani kurwalt, kuna ta pää ennaft
uhkusega tõstis, „mina ei ole oma häälest ialgi lugu pidanud, olen üksnes ajawii-
teks laulnud —“

„Seda parem,“ hüüdis Lumley, „siis ei ole tema juures midagi ära rifutud, ja Teie võite seda ennem oma kooli läbi teha — aga tulge, tulge, õõsine külm õhk võiks Teile kahjulik olla — Teil on kasulikumat tööd teha, kui igatsedes jäherduse petliku neiu afna all seista.“

Moriani astus uulitsa keskele. Tema alles kurvasse näosse tekkis uus meelekindluse jume — ähwardades tõstis ta oma käe väikse afna poole ja hüüdis:

„Jah, tõsi — ma tahan üles astuda walgusele, kuulsusele ja hiilgusele — naera ja aga ja pilka, sina vilets petja — minu süda ei pea mitte lõhkema, aga sinule saab tema iga päew oma needmise saatma, ja pead langema sügavamini ja sügavamini, ja kibeal kahetsemisel sellele kõrgusele üles vaatama, mille pääle ma tõusta tahan!“

Ta wõttis Lumley käest finni, — kawal direktor sidus ettewaatlikult oma juure siidise taskurätiku oma kogemata leitud tenorilaulja kaela ümber ja mõlemad tõttasid ruttu linna toremate jagude poole.

*

*

*

Üks aasta oli mööda läinud — jääl kuulis terve haritud maailm uuest lauljast Napoleon Morianist, kes Londonis oli näitelawale astunud ja kes kõigi kuuljate waimustatud teatuste järele Rubini, Ronconi ja Tamburini kaugele selja taha jättis. Londoni ajalehed täitsiwad oma weergusid tema kiitusega, ja Themse äärse linna juurtjugu elanikud, kes muusikast nii juurt lugu peawad ja nii hästi aru saawad, pakkusiwad temale waimustawalt auu ja kiitust.

Kui juurte pidude ja lõbuduste aeg Londonis mööda oli, siis läks Moriani Italia maale, laulis Rooma linnas, Mailandi skalas — Wienis, ja ükskord ei hoolinud ta koguni Peterburi jääst ja külma — igal pool lendasiwad loorberi pärjad temale wasta — kuld, meesterahwa imestamine ja naesterahwa igatsus ja armastus, iga uue linna elanikud, kelle ees tema oma hõbepuhast, nii hõrna ja siiski nii tugewat häält kõlada lastis, käiswad hõijates tema wõiduwankri taga, millega ta läbi Europa reisib.

Minult Pariisis ei olnud tema weel mitte laulnud, ja parislased hakkasiwad pahandama, et nende juures, haritud maailma keskpunktis, nagu nad ise arwawad, see uus täht kunstitaewas weel mitte ei olnud tõusnud. Meelepaha, mis selle pärast linna rahwa südant täitis, läks wiimaks ka ajalehtedesse, ja need tungisiwad herra Batel'i, Théâtre Italien'i, endise Salle Ventadour'i. direktori kallale, et tema kuuljat Napoleon Morianid Pariisi muusikaliste ja uudishimuliste elanikkude ette näitelawale toots. Seda ei olnud ju weel enne kuulnud ega nähtud, et Londonis pidi laulja olema, keda Paris ei tundnud, kes pääle selle weel kõigis muudes päälinnades oli laulnud, mille pääle Paris muidu pool põlgliku filmaga waatas, enne kui tema Théâtre Italien'i poolt, kes operi asjus end ülemaks kohtumõistjaks ja otsustajaks pidas, mitte häätskiitmist ei olnud leidnud. Herra Batel, kelle kallale ka kõige tähtsamad kunstnikud palwetega tormasiwad, wõttis wiimaks nõuaks omalt poolt esimest sammud astuda, sest et Moriani ise ennast jugugi pakkuma tulla ei tahtnud. Tema kirjutas kuuljale lauljale ja palus, et ta üles annaks, mis ta selle eest nõuab, kui ta Pariisi laulma tuleb. Ta ei saanud selle kirja pääle wastustgi. See sünnitas palju pakku werd — aga herra Batel ei julgenud sellest häbemata olekust rääkida. Ta reisib ise Londonisse Morianiga suusõnal oma asja ajama.

Laulja, kelle peenitene õrn tegumood wähe haiglast ehk roidunud olekut näitas, ja kes aeg ajalt kuiwa kõha kuulda lastis, wõttis herra Bateli uhke külmusega wasta. Waewalt oli külaline oma soovim awaldanud, kui Moriani pilklikult naerma

hakkas ja hüüdis: „Teie olete oma reisi ilmaaegu teinud, herra — mina ei laula mitte Pariisi linnas.“

Nende sõnadega pööras ta selga, läks teise tuppa ja jättis operi direktori, kes kui keeletu oli, sinna seisma.

See oli liig! — Batel reisis ka jala päält Pariisi tagasi ja jutustas oma sõpradele ja hääsoovijatele seda häbemata tempu. Peagi teadis terve Pariisi linn, et maailmas lähedust inimest leida on, kes hullus ülemeelsuses teistele eeskujuks oleva maailmalinna elanikkudele sel kombel vastu hakata julges. Bahandus oli üleüldine, aga siiski ei julgenud Parislased, terve Europa naeru kartes, sest avalikult rääkida, ajalehed tõivad mõne tüü Moriani väärtuse alandamiseks, kaua aega ei nimetatud teda, nagu oleks see kõiku räägitud olnud, mitte sõnagagi. Nad tahtsiwad häbemata mehe koguni tähele panemata jätta, kes julges suur ja kuulus olla tahha, ilma et Pariisi haritud seltskond seks ka oma kinnitust oleks andnud.

Aga Moriani kuulsus tõusis parislaste nukrusest hoolimata järjest kõrgemale — mitu aastat läks mööda ja ikka mõnuhamaks ja kõlatamaks näis Moriani hää minewat, ikka wägewamalt mõistis ta ka kui näitleja üliõhawa mänguga waimustada. Wõõrad, kes Pariisi tuliwad, rääkisiwad üksnes Morianist ja ikka jälle Morianist, ja wihasstatud parislased arwasiwad nende nägudest lausa pilkamist selle üle wälja paistwat, et see säraw täht igal pool tuttav oli, ainult mitte Pariisis. Mõned suurtjugu seltskonna ja muusika-kunsti liikmetest sõitsiwad üle mere Londonisse, et jääda jeda lauljat kuulda, kes parislastele jeda auu ei andnud, et ta ka neid oleks waatama tulnud. Suure waimustusega tuliwad nad tagasi, ja nende suust wõolask Moriani kiitus — nad ei wäsinud jutustamast, kuidas tema oma kõige hiilgawamas mänguõhas, nimelt Edgardo õhas operis „Lucia,“ nii õhawasti mõistwat surra, et ükski teine näitleja ega laulja nii kõrge kunsti järjele ei saawat.

Jällegi tõusis torm Bateli wasta. Tema pidi süüalune olema, et Moriani Pariisis laulda ei tahtnud, tema oli lauljat kudagi wiisi pahandanud — tema pidi jeda jälle hääks tegema, mis ta oli halwasti teinud — ta oli sunnitud Moriani Pariisi tooma. Jällegi hakati waele direktori kallale tungima ja temale ette heitma, et tema ei olla mõistnud selle aja kõige kuulsamat lauljat Pariisi tuua, ja rahwas pidada nüüd tema kõlbamata asjaajamise wiisi pärast kannatama. Waewatud Batel wõttis nõuaks weel kord Londonisse reisisda. Enne aga uuris tema hoolega Moriani minewiku lugu, kas ta jäält wast mõne koha leiaks, kuhu tema hammas hakkaks, sest teadu pärast oli, et laulja enne Pariisis elanud. Önn oli kiusatud direktori poolt — ta sai kuulda, et kuulus laulja ükskord olla ühe õmbleja mansjeli, Emilie Duvali, armastuse sidemetes olnud, ja ta leidis wiimaks, kui ta jälgi mööda edasi hakkas minema, ka selle Emilie üles.

See naesterahwas oli mõnda aega jeda laia lõbu ja kergemeelsuse teed käinud, mille pääl nii palju tema seisuse- ja suguõdedest häbi ja wiletsuse hana poole tõttawad. Aga ta oli kõwema halastamata südamega olnud kui suurem osa teisi, ta ei olnud oma uhke ja rikka lõbuelu joowastuses ialgi küлма arupidamist ja rehendamist ära unustanud, ja wiimaks oli temale koguni õnneks läinud, üht wana grahwi, d'Albrémont (ütle: dalbremóng), kes juba kõik maailmas oli maitšnud, nõnda kindlasti wõrgutada, et see temale altari ees oma kae pakkus. Grahw oli wäga rikas mees, ta nimi oli Brantsujemaa wana mõisnikusugude seas kuulus, ja tema noor abikaas lastis enesele selle üle kirjaliku tunnistuse anda, et temale igal aastal kindel, tähtjas rahasumma wälja maksetakse, kui grahwi mõisad ja lossid pärast tema surma peaksiwad tema perekonna ligemate pärijate kätte langema, kes wana mehe naesewõtmise pärast tuld ja tõrwa sülitasiwad. Noore grahwinna d'Albrémont'i eest oliwad küll suurtjugu seltskondade ühesed luffus — aga see ei hoolinud sest põlastusest, mis suurtjugu perekonnad tema wasta ülestunnistasiwad; ta wõttis omalt poolt

ka terariista kätte, et nende wasta jõdida. Tema tõllad olivad kõige toredamad üle terve Pariisi linna, nende uste pääl järele grahwu suur wapp, hobused olivad kõige kallimat tõugu. Kus aga uus grahwinna ennast awalikult näitas, jääb äratas tema oma riiete uhkuse ja iluduse läbi kõigi teiste naesterahwaste kadest, ehk need küll end nõnda seadsiwad, nagu ei oleks nad teda sugugi tähele pannud. Grahwinna maja oli jeeft kui wäljast poolt kuninglikult ehitud, ja kui üksigi suurtugu naesterahwas oma jalga tema ukse läwe üle ei pistnud, siis ei olnud tema jaoks ometi mitte lõbusast jeltstonnast puudust, sest see kubises ülemeelsetest noortest lõbu-, elu- ja teaduse-meestest, kirjanikkudest, kelle lahke soowitaja ja edendaja wana grahw oli, sest et ta Emiliat tingimata ja pimedast pääst usaldas.

Batel ilmus grahwinna d'Albrémonti juurde — jutustas temale oma kimbatusi ja lisas juurde, et üks hää sõna selle ilusa proua poolt, kelle pärast Moriani esimene armastus oli olnud, kalki lauljat küll nii pehmeks teeks, et ta Pariisi tuleks.

(Järg tuleb.)

Seda ja teist.

Tawet ja Koljat. Kooliõpetaja: „Noh, Jassifene, mis sul siis wiga on?“ — Jass (nuukjades): „Mina ja rätsepa Willem mängisime Tawetit ja Koljatit.“ — Kooliõpetaja: „Ahah, ja siis on see kord wist küll Koljat wõitu saanud?“ — Jass (oma selga hõõrudes): „Ei, mitte Koljat, waid wana rätsepp, kelle aknaruudu ma kiwidega olin katki wiisanud!“

Lahke piduandja. — Endine Jiri-maa abikuningas, lord S., andis kord oma maakondade esimeestele juure pidusöögi, millest tema kõiki mõisnikka osa wõtma kutsus. Sööma-ajal pani hoolikalt pidu peremees tähele, et keegi tema külaliste jeeft terve praetud kana laua all taskusse pistis. Ehk küll pidu peremees muidu õige lahke ja wõõraste wastawõtlik oli, pahandas teda siiski jäherdune ahnus. Nuttu jooksis tema kõõli, tõi oma käega kuuma soostiga täidetud soostikanuu, astus pikanäpuliselt maiasmoka juurde ja ütles kõige lahkemal toonil: „Herra, see kana-kene wõiks Teil õhtuni ometi ära kuiwada; lubage, et ma temale soosti pääle walan!“ Ja nende sõnadega walas ta temale terve kannu-täie soosti taskusse.

Ei saa wõlga. Üks noor dragunite polgu ohwitser ratsutas ühe paraadi ajal Brantfusi kuninga Ludwig XIV. eest mööda, kui korraga tema hobune kõrwale kargas, nõnda et ratsanikul kübar pääst maha lendas. Keegi tema sõpradest tõstis kübara sel kombel üles, et ta oma mõõga otsaga temast läbi jorkas ja teda siis tema omaniku kätte ulatas. „Sandis,“ hüüdis seda nähes dragunite ohwitser, „ma oleks ennemalt soowinud, et sa oma mõõgaga minu ihusse oleksid jorganud, kui kübarasse!“ Kuningas kuulis neid sõnu ja nõudis nende üle seletust. „Sire,“ wastas ohwitser, „haawa-arsti juures wõin ma wõlgu saada, aga oma kübarasepa juures mitte.“ — Kuningale meeldis see wastus nõnda, et tema wiibimata kõik selle noore ohwitseri wõlad ära maksis.

Mitte muidu. Maene: „Oh, Mart! Kas sinu süda siis midagi ei tunne, kui sa selle pääle mõtled, et sa meie kümne aastases abielus iga aasta läbikaudu 80 kuni 100 rubla oled kõrtsis ära purjutanud?“ — Mees: „Jegi mõista — temal on see uhke tundmus, et ma ütelda wõin: Ma ei ole mitte muidu elanud!“

Adelina Patti lapsesõlmest. — Adelina Patti, üle maailma kuulus laulja, jutustas kord ühele muusikujõbrale järgmise loo oma lapsesõlmest. „Mina olen teatri laps, selle pärast ei ole mul, nagu soldati lastelgi, õiget kodupaika. Minu isa oli Sidsislia saarelt pärit, minu ema oli Rooma linnas sündinud

ja üles kaswanud; minu isa oli tubli tenorilaulja ja rahwale meeldiw näitelawa liige, ema aga oli rohkem: tema oli suur kunstilaulja. Minul enesel oli väga peenikene kõrwade kuulmine; laulu hiniu, laulu anded ja wõim ärkaswad minus juba aegjasti, mille pärast ma ka juba väikse lapsena oma poolwennalt päris korrapäralisi õpetundisid laulmises ja oma õelt Carlottalt klaverimängimises sain. Selle juures olin mina, nii kaugele kui minu mälestus tagasi ulatab, kui hull muusiku ja teatri himuline. Iga õhtu, kui minu ema näitelawal mängis, istusin mina operis, ja iga lauluwiis, iga kehaliigutus jäi mulle kustumata meelde. Kui mind siis pärast kojutulekut woodisje oli magama pandud, tõusin ma jalaja jälle üles ja mängisin öölambikese paistel kõik need etendused weel ükskord läbi, mis ma teatris olin näinud. Minu isa punase-woodriline mantel ja ema wana julekübar olivad mulle muutusrikkaks ülikonnaks, ja nõnda näitlesin, tantšisin ja lõõritasin miua — paljaste jalgadega, aga kunstlikus ehtes — kõik operi lood läbi. Ühtlasi täitsin ma ise ka rahwa osa, plaksutasin kiitust ja wiskasin iseendale lillekimpusid, mis ma, mitte ilma ojawuseta, kokku mütsutatud ajalehtedest walmistasin. Sääl tabas meie perekonda raske hoop. Meie operi omanik jäi pankrotti ja kadus ära, ilma et tema oma kunstnikkudele wõlgnewad palgad oleks wälja maksnud, terwe näitlejate seltskond läks maailma laiali, ja Italia oper Madridi linnas oli sellega hingusele läinud. Minu wanematel ei olnud teenistust, meid oli kaunis suur perekond, ja nõnda tuliwad meile häda ja mure peagi külalijeks. Minu isa wiis ühe tüki majakraami teise järele laenumajasje ja ei teadnud jagedasti, millest meie ennast järgmisel päewal pidime toitma. Mina aga ei saanud sellest kõigest suuremat aru, waid laulsin oma jõodu hommikust õhtuni. Korraga äratas minu laul isa tähelepanemist ja temale tuli mõte päha, et mina oma lapsehäälega wast meie terwet perekonda wõiksin kõige juuremast hädast päästa. Ja, tänu Jumalale! ma päästsin teda ka. Mina pidin — *je it je a a s t a t w a n a* — kontserdi-lauljana rahwa ette astuma ja tegin seda täiesti lapseliku rõõmuga ja usaldusega. Mind seati kontserdi saalis klaveri kõrwal laua päale püsti, et kuuljad seda titekest ka n ä h a wõiksinwad; rahwast, raha ja kiitust tuli rohkesti. Ja kas Teie ka teate, mis mina laulsin? See'p see kõige imelikum ongi: üksnes kõige kunstlikumaid aariaid, nagu „Habemeajajast“ jelle *Una voce poco fa*, nendesamade ilustustega, just nõnda, nagu ma seda aariat weel tänapäew laulan, ja siis weel muid farnaseid tükkisid. Mul oli nüüd aga rõõm näha, kuida panti pandud riided ja wäärtasjad üks teise järele meie majasje jälle tagasi tulema hakkasiwad ja nendega ühes jõdame rahu ja lõbus olek. — Nõnda oli siis Adelina Batti lapsena juba seda lubanud, mis ta pärast täies eas igapidi on täitnud ja weel täidab — kes teab kui kaua; jelle lõõkse löör, kes aastas on miljonite kaupa raha sisse wõtnud, näib kindel kui teras olewat.

E h m a t u s. Poisikene: „Ema, ära ehmata, wäljas ukse ees on üks furnukeha maas!“ — Ema (suures ehmatuses läed üle pää kokku lüües): „Kas wast isale peaks mõni õnnetus . . . Ma pean ometi ruttu waatama minema! . . .“ *P o i s i k e n e:* Aga ema, see on ju üksnes hiire furnukeha!“ — Ema: „Mis? — Üksnes furnud hiir! — Dota, ja jõe jõmpsitaks, küll ma find selle eest roogin — mind nõnda ehmatada! (Annab poisile walu). *P o i s i k e n e* (huludes): „Aga ma ütlesin sulle ometi otjekohe: Ema, ära ehmata!“

K a r d e t a w k a t s e. M ä r t: „Ma tahaksin ometi hääle meelel teada saada kas see tõsi peaks olema, et mõisa Willem ilusa Miili juures kosjas olla käinud, aga säält pika ninaga olewat koju saadetud.“ „Küsi seda ometi tema enese käest. Kui ta sulle lõpsu kõrwa äärde annab, siis wõid ja kindlasti uskuda, et see jutt tõsi on.“

— dd —

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Tallinnas Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Gesti luule-firjanduse ajalooft.

Kirjandus, luuletus ja muusik j. o. laul ja mäng on kolm asja, mis end ühe rahwa elus kõige rohkem ja selgemalt väljaspidi avaldavad. Kirjandus on luuletusele ja muusikale põhjuseks, sest ei see ole võimalik, et mõni rahwas luuletab või noodi järele laulab, kui tal weel kirjandust ei ole. Enne õppis inimene lugema ja kirjutama, siis alles mõis ta ka luuletusi ehk salmikuid kirja panna. Oli juba luuletusi olemas, siis tuli nagu iseenejst ka wiis neile juurde. Sellest tekkis laulmine sõnadega. Aga helisid ehk toonid ei mõistatud siis weel ammu mitte üles kirjutada. See tuli alles umbes poole tuhande või natuke rohkema aastate eest. Inimene-fugu õppis alles hilja helisid üles kirjutama. Aga laulda mõistis rahwas juba enne helide üleskirjutamist, mängida wilega ja mõne keelpilliga niisamuti, ehk sellest küll meil täit teadmist ei ole.

Kirjandust on juba väga wana ajal rahwaste juures olnud. Võib olla, et ka meie rahwal juba tuhandete aastate eest on kirjandus olnud, kui ta alles juurte haritud rahwastega Aasia-maal üks rahwas oli. Pärast lahkus ta sellest rahvast ja kaotas rändamisel läbi Aasia ja Europa kirjanduse mälestusegi. Keegi ei kirjutanud umbes tuhande aasta eest Gesti ega Soome keelt. Ahategi Gesti ega Soome sõna, pääle sõna „jumal,“ ei ole meil praegu teataval, mis tuhat aastat kirjast on. Küll räägivad wanad ajaraamatud, et põhja-Wene-maal elanud kord Soome fugu Biarmia ehk Pärmi rahwas. Sellel rahwal olnud kulda ja hõbedat küllalt, ja ta teinud sellest koguni suure fuju, keda nad kummardanud ja „jumalaks“ nimetanud. See oli siis nende jumala fuju, ja sõna „jumal“ oli juba siis tutwaks saanud. Muid sõnu ei ole mitte teada. Aga ka seegi sõna on väga õpetlik, sest ta on otse jüda Gesti-Soome sõna ja näitab nende keelte kõrget wanadust. See sõna siis, mis praegugi Gesti ja Soome keeles kõige pühamat ja kõrgemat olewust nimetab, on ühes ka Soome-Ugri rahwaste wanem sõna, mis aga lõune-pooliste Ugri rahwaste, nagu näituseks Magyari rahwa, keelest koguni kadunud on, sest nende juures on „jumala“ nimi hoopis teist wiisi.

Esimene, kes meile Gesti keeli sõnu on järele jätnud, nagu päranduseks wanast esiwanemate ajast, on kuulus Liwi-maa ajaloo kirjutaja Läti Hindrik. Muidugi teada ei ole see mitte kirjandus, waid aga mõned sõnad, nagu „pää,“ (ei mitte „pea“), „laula,“ „pappi,“ „maja,“ „malewa“ (sõjawägi), „kihletunde“ (kiheltond), „eme“ (ema), „Metsepoole“ (Pärnu maakond), „Sakala“ (Wiljandi maakond), „Ugala,“ „Ugaunia“ (Tartu maakond), „Nurmetunde“ (Nurmetond, see on Põltsamaa, Pil-

listwere ja Kolga-Jaani kihelkond), „Gerbecunde“ (Järvekond, Järwa-maa) ja mitmed mund Eesti keelsed sõnad. Meist võime näha, et Eesti keel peaaegu seljamal järjel seisis, nagu nüüd, ja et eestlane, kes 800 aasta eest elas, wististi veel praegust eestlast mõista võiks. Vähe pikemad olivad paljud Eesti keele sõnad sel ajal — umbes praeguse Soome keele taolised, see on kindel. Wististi oli sel ajal Eesti keeles palju ilusaid rahwalaulusid, regewärsisid ja wanu juttusid, mis nüüd anmu kadunud on.

(Järg tuleb.)

Moriani.

(Järg ja lõpp.)

Grahwinna läks jeda kuuldes segaseks ja nagu häbelikuks. Ta mõtles küll selle pääle, kui raskesti ta üks kord jeda waest noort meest oli teotanud — aga teiselt poolt äritas see tema edewust ja auuahnust, kõigele maailmale näidata, et üksnes temal see võimus on olnud, Pariisi elanikkudele jeda kaua igatsetud rõõmu teha, et nad wiimaks Morianid kuulda saawad — kõik need juurtõugu naesterahwad, kes nii uhkesti üle öla tema pääle waatasiwad, saaksiwad siis kadeduse pärast kollaseks minema — ja siis liikus ka tema enese südame põhjas see salalik soov, et ta jeda meest, jeda terve Europa imestas, jälle orjana oma jalgade ees saaks nägema. Ta heitis pilgu peegli pääle ja naeratas, sest peegel ütles temale, et ta ikka veel wäga ilus oli — ja veel ilusam ja ahwatelewam, kui see wäikene õmbleja, jeda Moriani muiste oli nii palawasti armastanud.

Tema kirjutas ühe paberipoogna pääle, mis juure kuldse grahwi-wapiga oli kaunistatud, järgmised read:

„Terve Pariisi linn igatseb kuuljat Morianid kuulda saada, aga kõige enam see, jeda ta muiste armastas ja kes nüüd, nii rumal ja ülekohtune tema teguwis ka on olnud, siisgi mitte ära ei wõi unustada, kui palawasti tema omalt poolt ka Morianid on armastanud ja veel armastaks, kui see mitte ilma seletuseta temast ei oleks lahkunud.

Minewikku ei ole võimalik muuta — aga teda tasuda ja süüdi hääks teha on küll võimalik. Tulge, Teie, jeda ma veel julgen oma sõbraks nimetada; grahwinna d'Albrémont saab kõik tegema, et Teie selle kurbtuse täiesti ära unustate, mis Teile kord sünnitas wäikene, rumal, aga oma süüdi kahetsem

Emilie.“

Selle hooljasti finni pandud kirjaga reisis Batel teist korda üle wäina. Ta laskis Morianile oma jäälolekut teada anda ja saatis teenri läbi oma nimekaardi grahwinna kirjaga tema kätte, kuna ta ise karsitult kuulja mehe otjast ootama jäi.

Moriani oli oma magamise-toas. Ta oli näost kahwatanud ja lastunud ja seisus ühe awatud laeka ees, milles kuld- ja paberirahad ja mitmesugused pangapiletid olivad. Ta luges oma warandust hoolega üle ja kirjutas üksikute summade suurst, ikka jälle kõrwal seiswa puldi juurde astudes, ühe paberilehe pääle üles. Selle juures wõttis ta aeg-ajalt ühest klaasist lõnkju punakat wedelikku ja kuristas sellega, pääd selga ajades, oma kurtu.

Sga säherduse kuristamise järele laskis ta oma rinna põhjast ühte häält tõusta, aga see hääl oli kuiv, kahisew, mannetu ja nii tasane, et jeda waewalt kaugemasse toanurka oleks kuulda olnud.

„See kord on asjal tõsi taga,“ ütles laulja peaaegu pilllikult öla nuktasid tehitades, „see sala, tundmata ja arusaamata asi, mis meie hääleks nimetame, on minu kõrjõlme mustulitest lahkunud ja ei saa ialgi enam wõiduhõiskamisel läbi

juure ruumi lendama. Kadugu ta, kadugu, mis sest juuremat lugu — murdugu see õrn libliku tiiv, mille päält iga karedam tuule hoog võib läikiva tolmu ära pühkida — mul on siin," lausub ta oma puldi juurde astudes ja rahulisti pilku paberi pääle üles tähendatud numbrite pääle heites, „palju kindlamad fuldsed tiivad, mis külma tuult ega inimeste muutlikku tuju ei karda."

Ta tõmbas kriipsu numbrite alla ja arvas summa kofku, mille juures ta nagu wähe nutaks läks.

„Ma ei ole," ütles ta ohkades, „seda summad mitte täiesti omandada saanud, mida ma enesele sihiks olen seadnud — aga ka see warandus jätkub nii kaugele, et ma wabalt ja ilma mureta elada wõin! Alu, kuulsus, armastus," ütles ta pilkawal toonil, „mis ma nendest hoolin, need on kingitused, mis wiletjad, halbid ja jalalitud inimesed täna meile pakuvad, et neid homme jälle tagasi pärida, aga mis ja kõlawa kullaga ostad, see on sinu omandus, sinu raudne warandus, seda ei wõi ükski sinu käest jälle ära wõtta, — aga kadugu sõherdused mõttekujutused, siin on meil ju lausa eluga tegemist!"

Ta silmitses külmal läikivate silmadega külmal läikivat kulda ja kenade kirjadega täis trükitud paberi lehti, mis, nii kerged, kui nad iseenesest ka olivad, ometi nii palju löbu, nii suurt wäge ja wõimust inimeste üle üles kaalusiwad.

Sääl tõi temale teener Bateli nimekaarti ja grahwinna d'Albrémonti kirja.

Ta kahwatas näost ära, kui ta kirja läbi luges, ja üks filmapiilk näis, nagu tahaks ta pahaselt tagasi lükkawat wastust anda, siis aga lendas kibe, pilklik naeratus tema juu ümber, ta käsits Brantsuse operi direktorit enese juurde paluda.

„Teie ei jäta oma jonnist, minu herra," ütles Moriani pääliskaudse ja uhke teretamise järele, ilma et ta herra Batelile oleks aega andnud oma sooviwaldada, „aga see kord olete oma sihile jõudmises parema tee walinud, ühe wana sõbra palwele," ta pani siin iseäranis läbilõikawa rõhu sõna „sõbra" pääle, „ei suuda mina wasta panna, ma tahan Pariisis ette astuda."

Batel ei jõudnud küllalt tänada ja palus õige arglikult tema tingimisi kuulda saada.

Moriani mõtles wähe järele ja ütles siis, kuna ta ühe pilgu puldi pääl olewa paberilehe pääle heitis:

„Siin on näitemängude ja kontsertide aeg mööda. Ma tulen kuueks kuueks Pariisi, laulan jälle kõik minu mänguõjad, mitte sagedamini kui 2 korda nädalis. Selle eest makstate Teie minule üle pää ja ühte kofku sadawiiskümmend tuhat franka."

Nii hooletusti, peaaegu põlastades kui Moriani seda summad ka nimetas, kohkus Batel ometi ära. Siiski arwas ta oma pääst ruttu kofku, kui juur tema kasu küll wõiks olla, kui temal nii ja nii mitu korda theatri-maja puu püsti täis ja kõik piletid kuni wiimseni ära müüitud oleksiwad, ja leidis sel rehendusel, et weel kaunis summa tema enese jaoks wõiks üle jääda.

Batel ütles, et ta selle tingimisega lepi.

„Mina ei tunne Pariisi elanikkust," ütles Moriani ikka jelsamal pilkawal toonil, „neil on wähest weidrad tujud ja arwamised laulu kohta, ma ei tea, kas nad minu laulust saawad lugu pidama, selle pärast peab mulle minu terwe palk kohe pärast seda, kui ma Pariisi olen jõudnud, ja weel enne minu esimest etteastumist wälja makstud saama."

Batel püüdis küll weel põigelda, aga Moriani ütles külmal: „Pidage seda meeles, minu herra, et mina waidlemist ei jalli; ma olen Teile oma tingimise nimetanud, see on Teie asi, kas Teie teda wasta wõtate või tagasi lükkate."

Ohkades wõttis Batel ka sellegi tingimise wasta. Lühikene kontrakt sai üles pandud, mille mõjudusel laulja ennast kohustas ette maksetawa palga, saja-

viiekümmne tuhande pranga eest, 6 kuud järestikku Pariisi linna Théâtre Italien'is 2 korda nädalis laulda.

Rõõmustades oma õnneliku kauba üle sõitis Batel wiibimata üle wäina jälle tagasi. Moriani aga lihas piklikul, wõidurõõmulikul naeratusel praegu tehtud kontrakti järele saadawa summa oma puldi pääl olewa paberi-lehe pääle kirjutatud numbrit juurde. Siis arwas ta kõik kogu ja õõrus südamelikul rõõmul oma käsi.

Terwe Pariisi linn läks kihama, nagu sipelga-peja, millesse karja pois oma kepiaga on pistnud, kui tutwaks sai, et wiimaks ometi esimese maailma-linna operis see auu-alandaw tühi koht pidi täidetud saama ja et kuulus Moriani oma maailma waimustawat häält saawat Salle Ventatouri näitelawalt kõlada lastma. Batelile sooviti õnne, et ta wiimaks ometi weel oma sihile oli jõudnud, ja kõik suurtsugu rahwas ruttas eelseiswate etenduste tarwis paremaid pileteid lunastama, loshed ja parket, isegi galleriplatšid saiwad kolme-, nelja- ja weel mitmekordse hinna eest ära ostetud; Batel wõis kõrgest palgast hoolimata, mis temal Morianile maksta oli, oma kaubaga wäga rahul olla.

Kõige uhkem teiste seas oli aga grahwinna d'Albrémont. Kõik maailm oli teada saanud, et tema palwe kalgi laulja nii pehmeks oli teinud, et ta Pariisi laulma tuli, ja uhkemalt ja wõidulootlikumalt, kui ialgi enne, sõitis tema oma toredas tõllas mööda uulitsaid ja Bois de Boulogne ridaspuiestikkude teede pääl. Moriani oli tema palwet otse kohe täitnud, ta pidas oma endist armukest weel meeles, ta ei olnud tema pääle enam pahane, wana armastus pidi uuesti wõrsuma, ta oli ju weel nii ilus naesterahwas, Moriani pidi tema pidudele tulema, jääb tahtis ta teda kõikide nähes oma armastusega wangistada, ja juba nägi tema uhkel wõidu-rõõmul, kuidas kõik need suurtsugu naesterahwad, kes küll iga muu asja wasta, üksnes mitte moe ja uudsihimu wasta ei jaksanud panna, tema majasje, mida nad nii kaua põlanud oliwad, püüdsiwad wasta wõetud saada. Kudas tahtis ta neile siis kõik nende teotawat tagasilükkamist kuhjaga kätte tasuda, kõrkuse eest kõrkusega maksta ja alandamise eest neid alandada!

Ta oli kõigi etenduste jaoks omale ühe esimese loshe näitelawa ees üürinud, terwe Pariisi linn pidi teda nägema, filmitsema, imestama ja tema pääle kadedaks minema, tema pääle, kellele ta oma laulusid pidi pühendama.

Moriani tuli. Tema laskis enesele otsekohe, nagu osaw kaupmees, oma palga ette wälja maksta, mis Batel temale pühalikult siidises taskuraamatus kätte andis; siidisest kestat hoolimata, luges laulja temas olewad pangapiletid pikkamiisi ja ettewaatlikult läbi, ükskord, teist korda weel. Proowide pääle tulla ei lubanud tema, ta ütles uhkesti, et jääb ta mõni teine laulja tema kohta wõiwat täita, tema tundwat oma oja selgesti ja proowimiseks ei olla temal aega. Grahwinna kutsus teda kohe lahke, ülihõrnasid tundmuši awaldawa kirjaga teda vaatama tulla, ta lükkas kutsu tagasi ja ei läinud oma hotelistgi wälja. Grahwinna oli wäga rõõmus selle üle, et Moriani mitte warsti ei tulnud, ta ei tahtnud ju mitte kui lihtlabane inimene tema filmade ette astuda, oma kuulsuse kõrgemal tipul, kui suur koda hiilgawa seltskonna käteplaksutamisest, imestuse- ja rõõmuühõiskamisest kajas, siis, jah, nõnda tahtis laulja tema ette astuda!

Etenduse õhtu oli tulnud. Batel oli operi „Lucia“ walinud, et sellega Moriani kohe tema kõige waimustawamas ja südant liigutawamas mänguõjas rahwa ette astuda lasta, kõik ajalehed oliwad juba enne seda wägewat mõju kirjeldanud, mis lauljal nimelt selles mänguõjas Londonis ja muudes päälinnades kuuljate kohta alati oli olnud, ja suurem oja arwustajaid tegiwad jäherduse näo, nagu oletsiwad nad seda ise juba tunda saanud, ehk küll nad eladesgi Pariisi linnast ei olnud wälja pääsnud.

Kõik suurtjugu rahvas, raha- ja waimu- crème de la crème (ütle: krääm dö la krääm) ehk mõi, mis koore pääl ujub, oli näitemajas. Naesterahwad mõitlešiwad enda keskel järeawate ülikondadega; kõikidest üle aga oli hiilgawuse poolest grahwinna d'Albrémont oma jädemeid pilduwate diamantidega ja woogawate, udusarnaste nip- listega. Aga tema diamandid ei jätendanud nii heledasti kui tema uhkel rõõmul wälkuwad filmad, tema oli üksi oma lošhes, ainult taga pool warjus oli wana grahwi kõhetu kogu nähtaw, üksgi grahwinna armurikkast sõprade ja kummardajate hul- gast ei olnud täna luba saanud temale ligineda, Moriani, kelle pääle kõik piki filmi ootasiwad, pidi ainu üksi teda nägema, ja need suurtjugu naesterahwad pidi- wad näha saama, et laulja hõbehääl ainult temale kõlas.

Wiimaks, wiimaks ometi oli see suur filmapilk tulnud, kus Moriani Edgardo ojas ette astus. Mürisew käte platiutamise maru wõttis teda wasta, orkester pidi waitima, mitu minutit kestis waimustatud teretuse torm edasi, milles kõik need hõis- kawad suud ja plaksuwad käed kuuljale mehele oma kiitust awaldada püüdsiwad.

Moriani aga ei pannud jeda tähelegi, ta ei kummardanud ega nifutanud päädgi, külm, pilkaw naeratus lehwis tema huulte ümber, ta waatas theatris ümber ringi tema film wiibis läbitungiwalt grahwinna pääl, kes ennast kaugele üle lošhe ääre oli ette kummardanud, ja ilus, järeaw naesterahwas ehmatas, kui tema jääkülm pilk teda täis ähwardust, pilkamist ja põlgust tabas.

Wiimaks waitis rahwas — orkester hakkas jälle mängima — Edgardo astus ette — weel pidi muusik mõne takti edasi mängima, ja siis pidi see imelik hääl, mille kõla Pariisis weel keegi ei olnud kuulnud, oma laulu algama — waewalt oli kuuljate kogus weel tasest hingamist kuulda — jääl algas aaria — Edgardo tõstis oma käe, tema huuled awasiwad ennast — aga muud ei olnud kuulda, kui peenikene kähisew hääl, mida waewalt küll oleks wõinud lauluks pidada ja mis siis, kui kuul- jad ootuse põnewuses mitte täiesti wait ei oleks olnud, juuresse ruumisje oleks kuul- mata kadunud.

Kõik waatašiwad wõõrastades üks teise otša, mõned mõtlesiwad, et näitemaja nii halwasti ehitatud on, et mõnes kohas kõla kuulda ei ole, arwati, et laulja äfit- selt häälest raugenud, oodati seletust selle üle, etenduse pooleli-jätmist, isegi kapell- meistri taktipult jäi filmapilguks puhkama.

Aga Moriani laulis rahulikult edasi, ehk õigemini ütelda, kähistas ta arusa- mata sõnu oma suust, näha oli tema käte laotamist, tema häält ei olnud kuulda, ainult waenulik, tige pilkamine jätendas tema filmast.

Esimene imestus muutis ennast hirmjaks ehmatuseks. Kas seesama jääl pidi see ilmatuulus laulja olema, seesama see taewalik hääl, mida ajalehe kirjutajad oma kõrwa kiitsiwad ju ennem kuulnud, ja wale-Moriani oli üle wäina jüa toodud?

Aga Moriani mängis ja laulis oma wiisi nii rahulikult edasi, nagu oleks asi igapidi korras, ehk küll ka tema kaasmängijad näitelawal segaseks läksiwad ja kulis- side warju astusiwad.

Aga rahwas ei kuulanud teda enam, esiteks sošinal, siis ifta waljumini, wi- maks ähwardawalt ja tulisel wihal tergitas iga üks oma südant ja harutas oma ar- wamist selle weidra loo üle, mille jarnast iganes weel ei olnud nähtud ega kuuldud.

Grahwinna oli ennast taha poole oma tooli pääle lasknud, ta nagu oli kah- watanud kui furnul, tema filmad wahtisiwad pea näitelawa pääle, pea ekšis nende pilk ringi kuuljate üle, ta nägi Moriani pilkawat naermist, nägi ka neid sõrmi ja lehwitajaid, mis kõigelt poolt tema enese pääle näitasiwad — kõik teadsiwad ju, et tema laulja kutsumisel iseäranis tegew oli olnud, selle pärast pidi tema auu alan- dawa juhtumise juures ka kaasjüüalune olema.

Edgardo esimene etendus läks mööda, Moriani astus, kuna kuuljad walju hää- lega rääkišiwad ja waidlesiwad, rahulikult kulisjide taha.

Batel, kellel juuksed pääs olivad püsti tõusnud, tormas tema juurde.

„Sumala pärast, herra, mis see tähendab?“ hüüdis tema, „Teie olete häälest ära, meie ei tohi seda tükki edasi mängida, kas Teie arvate, et see äpardus pea mööda läheb?“

„Seda ma ei usu,“ vastas Moriani, „sest nõnda, nagu ma täna laulsin, laulan ma juba kolmest nädalast saadik, ja nõndasamati saan ma edespäidi terve elu aeg laulma. Laske selle pärast rahulikult edasi mängida, ja olge mureta, küll ma oma kohust täpi päält täidan ja laulan 2 korda nädalis.“

„See ei ole ju võimalik!“ hüüdis Batel, kes näost kahwatanud oli kui furnu, „ma wannutan Teid, et Teie minuga mitte tühja nalja ei tee, — Teie olete mulle lubanud. —“

„Et ma laulan,“ jähwas Moriani wahela, „kaks korda nädalis, et ma proovideft oja wõtaksin, ei ole Teie nõudnud, hää küll, ma laulan, juuremat kohust ei ole ma enese pääle wõtnud — waadake, mis siin seisab!“

Ta tõmbas oma põuest direktoriga tehtud kontrahi ja pakkus seda õnnetumale Batelile lugeda, kelle filmade ees kõik tähed tantsuma hakkasivad.

„Minu sadawiiskümmend tuhat pranka!“ hüüdis muljutud direktor meeleheitmisel.

„Saawad täna minu konto pääle Inglise panku siisse maksetud,“ vastas Moriani rahulikult, „ja ma ütlen Teile veel ükskord, ma laulan, just nagu meie kontrahis on maha tehtud. Alga minu teine etendus algab.“

Tema pööras end nagu tarretuses seisma jäänud Batelist kõrwale ja astus näitelawale, tema ilmutamisel läks kära kuuljate seas kahetordse waljusega lahti.

Alga weel kord jäiwad kõik wait, kui Moriani laulma hakkas, siisgi weel vähem, kui enne oli tema häälest kuulda, ainult huulte- ja näitelawal tarwitawat kehaliikumist oli näha.

Kära läks järjest juuremaks, Moriani waatas kohisewa inimeste mere pääle peaaegu uudishimuliste filmadega, nagu oleks ta tulnud näitlest waatama, mis temale iseäranis meeldis.

Korraga hüüdis üks hääle ülevalt galleri päält, nõnda nimetatud „paradiisist.“

„See ei ole ju mitte „Lucia,“ see on ju Waterloo lahing*) — Waterloo selle wäitjele Napoleonile, kes jäherdust suurt nime julgeb kanda.“

„Jah, jah, Waterloo,“ kuuldi igalt poolt, üks teine hääle hüüdis: „Moriani sureb, aga ta ei heida ennast alla!“

Nüüd tõusis möll ja mäss, sihistamine, wilistamine, hulumine, röökimine, waevalt oli Salle Bentadour'i theatri, kus enamasti üksnes suurtugu rahwas käiswad, jäherdust pagana-lärmi ennem juhtunud.

Grahwinna d'Albrémont kargas tooli päält ja tormas, oma sootumaks ära ehmatanud teist poolt enese kaasa kiskudes, theatri wälja, teised naesterahwad pugewad kohkudes oma loshede tagumistesse nurradesse, Moriani seisis, käd risti rinna pääl, rahulikult, pilkawalt naeratades näitelawal.

„Wahetekk maha!“ hüüdis Batel wihasi kui meeletu, ja wiimaks langes ta päästew waip hullutsewa rahwa ja näitelawal olevate wärisewate näitlejate wahela.

Batel tormas, wiha pärast turtjades, rusikatega Moriani kallale.

„Herra, Teie olete päris petis — andke mulle minu raha tagasi — ma lasen Teid wangi wiia — see on ju päris rööwlitegu, mis Teie minuga olete teinud!“

*) Waterloo lahing, mil Napoleon Bonaparte wiimane wõimus sai murtud, oli 1815. Sääli olla tema wanad gardiwäe soldatid wahwasti wasta pannud, ehk küll neid enam palju ei olnud. Kui neile armu pakutud, kui nad sõjariistad maha panewad, siis hüüdnud keegi nende seast: „Gardewägi sureb, aga ta ei heida end alla!“

„Hoidke oma sõnu,” ütles Moriani koguni rahulikult, „ehk muidu kutsun ma kohust appi, et tema Teid karistab. Mina kutsun kõiki, kes siin on, tunnistajateks ülesse, et Teie, direktori herra, ise olete operi edasimängimist ära feelanud, mina olen walmis oma kohust täitma ja laulma.”

„Laulge kuradi ja pörguliste waimude ees, kes Teid siia on toonud, aga mitte minu theatris,” wahunas Batel juust, „ei ialgi enam pea Teie jalg nende laudade pääle astuma, mis Teie teotanud olete!”

„Teie kuulete seda, auustatud daamed ja herrad,” ütles Moriani ennaft teiste lauljate, nii hästi meeste- kui naesterahwa poole pöörates, kelle nägude pääl ennaft jaost pilkaw wõidurõõm, jaost tõsine meelepaha peegeldas, „ma palun Teid kõiki direktori herra sõnu kindlasti meeles pidada, et Teie neid kohtu ees tunnistada wõiksite.”

Ta jättis wiisakasti, aga pilkawal näol jumalaga ja läks teatrilt wälja.

Teisel päewal sai grahwinna d'Albrémont järgmise kirja:

„Grahwinna d'Albrémont tahtis hääks teha, mis Emilie Duval oli kurjasti teinud. See on sündinud. Emilie ei kohkunud selle eest tagasi waezele kontori kirjutajale nagu noaga otse surmawalt südamesse sorgata. Grahwinna on selle eest näinud, kudas kuulus laulja Moriani, keda tema ebaarmastuse mängukanniks ja oma edewuse kilbits tahtis teha, on ära surnud, kõik maailm saab Teie üle naerma ja Teid ära põlgama, uagu
Napoleon Moriani.”

Grahwinna kadus Pariisist. Arstid soowitasiwad tema haiglasele abikaasjal lõunepoolsete maade õhku.

See oli Moriani auutu kättemaksurine. See naesterahwas, kes teda oli petnud ja see linn, kus ta nii palju oli pidanud kannatama, ei ole kuulsat kunstnikku kuulda saanud, nad oliwad üksnes tema kunsti surma juures tunnistajaks olnud. Moriani ei saanud oma häält enam tagasi. Kuhu ta wiimaks on läinud, seda ma ei tea — ma ei ole temast enam midagi kuulnud. Pariislased waitisiwad selle juhtumise üle, mis nende auu nii raskesti alandas — kõik ajalehed waitisiwad ka, nagu oleks see nende wahel nõnda kokku lepitud olnud, ka Batel oli wait, ta sai wist aru, et ta oma protsessi Moriani wasta ometi ei oleks wõitnud, waid ennaft ainult maailma naeruks teinud. Aga kahjusse ei ole ta wist ka mitte jäänud, sest nüüd ei olnud temal enam waja teiste Europa operi-direktoridega wõitlemist karta.

„Nõnda suri laulja Napoleon Moriani,” ütles minu wana-isa peenikesel naeratusel, „tänagi weel näikse näitelawal kunstnikku surewat, aga seda ei arwata tähtsate juhtumiste jekka, kui nende nimi ka Napoleon on, leiawad nad oma Waterloo, aga neil ei ole Musterlitsi ega Marengo*) lahinguid olnud.”

Sõnumid muusiku elust.

B a y r e u t h on Sakslaste ilmalik Jerusaleml näitemängu poolest: Säälmängitakse Saksa-maa uue aja suurema helimeistri Richard Wagneri pidumängusid. Praegu mil seda kirjutame, on jälle mäng, mis wäga hiilgaw ja tore pidada olema. Terwelt Saksa-maalt woolab sinna kuulajaid kokku. Ja tegewalt wõtawad neist mängudest 65 lauljat, 59 lauljannad, 110 mängijat, 30 lilletüdrukut ja suur koor.

W i s k e on Ameerikas Brooklyn'i linna suure mängukoori juhatajaks saanud.

A m s t e r d a m i s tahetakse Saksa-keelne lauleldus elule asutada. Kas Hollandis on nii palju Saksa kuuljaid, et lauleldust jõuawad üles pidada?

E d v a r d G r i e g, kuulus Norra helilooja, on Pariisi Prantsuse kunstide akademia liikmeks Daani õndsja muusika-meistri N. W. Gade asemele walitud.

*) Kuuljad lahingud, milles Napoleon Bonaparte hiilgawat wõitu sai.

Jakob Gallus, kuulus kiriku-laulumeister, on 30. juunil (12. juulil) 1591 surnud. Tema surmapäewa pühitseti Saksa-maal. Sündinud on ta 1550.

Pietro Mascagni saab Italias ühte puhku kuulsamaks. Tema ühejärgune väike lauleldus «Cavalleria rusticana» (Maamehe peensus) on teda korraga üle sada tuhat rubla rikkaks meheks teinud, ja ta loob uusi töösid veel juurde, mis rohkesti ostjaid leiavad.

Simon Breu, Würzburgi kapellmeister, on Saksa üliõpilaste peakogu poolest kõige parema studendi-laulu tegemise eest auuhinna saanud.

Dr. Hans Richter, kuulus muusikumees ja armustaja Wienis, juhatab Inglise mängupidu, mis 23—26. sept. Birminghamis peetakse.

Ambroise Thomas, kuulus Prantsuse muusikameister, laulab oma kooriga Joh. Sebastian Bach'i oratoriumisid parislastele ette.

Paul Göpfart leiab Saksa-maal heliloojana palju kiitust.

Hugo Füngst ja prof. Franz Mannstädt leiavad ka sõpru.

Richard Wagnerile pandakse Leipzigit, kus ta kaua elanud, auuhammas üles.

Giacomo Meyerbeeri 100-aastane sünnipäew 24. aug. (5. sept.) tahetakse Pariisis, kus see meister palju elas, ja ka mujal ilusasti pidada. Sel puhul mängitakse kõiki tema juuremaid lauleldusi: Robert kurat, Eugenottid, Lahinguleer, Dinora ja Afrikatar.

Theodor Körneri Saksa luuletaja 100-aastast sünnipäewa tahetakse 2. (14.) sept. Saksa-maal pidada.

Dr. W. J. Westbrook, kuulus Inglise orelimängija, Londonis, on palju orelile komponerinud ning annab Saksa orelimängija Merkeli töösid välja.

Maailma-näitusel 1892 Chicago (ütle: tshikeego) linnas Ameerikas tahetakse kaks suurt laulupidu ära pidada: üks Inglise keeles ja teine Saksa-keeles, Inglise keeli pidu 5000 lauljaga ja Saksa keeli pidu 3500 lauljaga. Ikka suurt Ameerika wiisi!

Wilhelm Tschirch on Saksa-maal auu sees laulude loojana, kui ka ta nimi just laululine pole — täis hääleta tähti. (Mitte Tschirch, nagu mullu seisis.)

Kapellmeister Glawatsch läib Wene walitsuse käsul Wene-maal muusikalisi asutusi muusika poolest läbi katsumas. Tema on juur harmoniumi-mängija ja annab teekonnal ka kontsertisid.

Prof. Bruckner Wienis, wana 70-aastane mees, leiab oma lauludele eluõhtul rohkem kiitust.

Alfred Dregert'i rahwaloomulised laulud saavad Saksa-maal ikka kuulsamaks.

Max Bruch, üks Saksa-maa juurem helilooja, teeb usinasti tööd edasi ja leiab kõige juuremat kiitust. Tema ilmalik oratorium „Odysseus“ on palju lauldud.

Anton Rubinstein, kes Wene riigi tõsine riiginõunik, on nüüd ka Preisi «pour le mérite» ordu liikmeks saanud — see on auu, mis väga vähe muusikameestele on ojaks saanud.

Lauluneiu Nikita Ameerikast, kes hiljuti ka Wene-maal ja siis ka Tartus ja Tallinnas kontsertisid andis, on prints Mirza Riza Chan'iga, Persia shahi adjutandiga abielusse heitnud. Noorik võib aastas 5 kuud laululiud olla ja kontsertisid anda, aga 7 kuud peab — printseks olema! Imelik elujuhtumine küll, ühest maailma äärest teisesse mehele saada ja päälegi 7 kuuks aastaks.

Paulujelts „Muntra Musikanter“ Soomes on enese ise ära lahutanud. Põhjuseks annab ta, et ta kontserdi-reisidel tuludega välja ei olla saanud.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, poolaastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; poolaastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Gesti wanadest kiriku=lauludest.

Igaühel on wististi meele pärast, kui ta Gesti wanadest kiriku=lauludest ka natukegi sõnumid saab, ja kui ta kuuleb, kuda Gesti esiwanemad mitme saja aasta eest on kirikus laulnud. Rõneleme siin sellest mõne sõna.

Siljuti leiti Tallinna linna wanade kirjade hulgast suur hulk Gesti keeli jutlusi üles. Need jutlused oliwad üsna selgesti kirjutatud ja paksu paberi pääl. Jutlusi oli täitsa 39, nõnda siis arwa suur kogu. Tähendustest, mis aja kohta lehtede äärele tehtud, on näha, et need jutlused on peetud aastast 1600 kuni 1606, sellega siis juba umbes kolme saja aasta eest. Jutlused on Tallinna linna Püha Waimu kirikus peetud ja on neil sagedasti Saksa keeli sõnu Gesti kõne seas. Need jutlused on praegu kõige wanem Gesti keeles kirjutatud kiri, sest enne neid ei ole meil muud olnud kui need mõned ainjad sõnad, mis Läti Hindriku ajaraamatust leiame. Nõlja saja aasta jooksul, see on aastast 1200 kuni 1600 ei tea meie Gesti keelest midagi. See oli katoliki usu aeg meie kodumaal, kus Gesti keele eest kas ei midagi tehtud wõi wäga vähe tehti. Wõib olla, et ehk edespidiised uurimised midagi päewawalgele toowad. Üksnes mõned nimed on meil tuttawad, kelle kandjad Gesti keeles midagi kirjutanud, nõnda nimelt Saare-maa piiskopp Rievel, kes 1517 juba Gesti keeles ühe katoliki katekismuse wäljaandnud, siis jesuit Weltherus (1550), Buccius (1567) ja Franz Witte, kes wiimne 1580 ümber esimese Luteri katekismuse kirjutanud. Nagu nende raamatutest ei ole jeni midagi üles leitud.

Nimetatud jutlused on siis, nagu üteldud, esimesed Gesti keeli kirjad, mis alles on, ja nad on alles ligi kolm aastatada pärast kirjutamist üles leitud. Nende kirjutaja nimi on Georg Müller, Tallinna Püha Waimu kiriku hingekarjane. Tema oli nimetatud kiriku pääl õpetajaks aastatel 1600 kuni 1608, mil ta, alles 33 aastat wana, noores mehe-eas on ära surunud. Temast on ka teada, et ta ühte teist Gesti keeli raamatut on trükkida lasta tahtnud, aga on ära surunud, ja käsikiri on kaduma läinud. Tema jutlused on aga nüüd üles leitud ja Tartus trükitud, nii et neid igaüks võib osta.

Georg Müller annab neis jutlustes elawa täielise pildi Gesti elust Tallinnas ja selle järele ka mujal Gesti-maal. Ta teatab meile nii hästi rahwa kiriklikku kui ka muud elu. Tema jutlustest loeme, kuda Poolakad ja Saklad sõdinud, kuda katoliki ja ewangeli usk meie kodumaal teine teisega wõidelnud ja suured sõjad maad laastanud ning rahwast surmanud ja kurnanud, kuda Tallinnas 1603. aasta ümber juur näljahäda ja kätt tuhandete kaupa inimesi surmanud ja neid kümnete ja sadade

kaupa ühte hauda maetud, kuida inimesed näljaga kõik jugu hirmsaid asju söönud ja üks koguni furnukehast liha hammustanud, aga sellest kohe ise ka furnud.

Meist jutlustest nüüd loeme ka, misjugune lugu eestlaste kirikliku eluga olnud. Kirikus on juba jellel ajal Eesti keeli jutlusi peetud, nagu jutlused ise tunnistavad. Ka on üks kirjakeel juba pruugitav olnud, kui ka üksnes käega kirjutamisega, ning trükitud raamatuid ei olnud.

Suur osa jutlusi on kiriku-laulude üle peetud. Sellest näeme, et 1600 aasta ümber ka Eesti keeli on kirikutes lauldud. Ka loeme, et kiriku-lauludel sõnu on olnud, mis kogudus etteütlemise najal on päha õppinud. Wiiside laulmise pärast on kirikus laulu-koor olnud, kes ette laulnud, ja kogudus laulnud järele. Laulu-koor olnud väikesed poisikesed, keda Georg Müller „scholi-poisid“ (kooli-poisid) nimetab.

(Booleli.)

Üks kunstniku-paar.

Arnold Bellmer'i järele Fr. S—s.

Oli fewadel aastal 1828. Leipzigi linna juur „Gewandthaus'i“ saal oli wiimse istmeni täidetud. Kuulus flaweri-mängijanna Berthaler Grazist andis oma esimest kontserti. Aga ei mitte üksi see olnud, mis muusika armastajaid linnalasi nõnda külge tõmbas. Oli ka weel see armas uudishimu, mis igas kohas asub: üht noort, paljulubawat linna-last esimest korda awalikul näitelawal näha. Tja kae kõrwal astus väike, üheksa-aastane tüdruk walges kleidis, kollased lokid rooja paelakesega seotud, flaweri ette ja tegi arglikult ja kohmetult oma kummardusi. Ja siis istus ta patjadega kõrgendatud tooli pääle flaweri ette . . . ja mängis üht Mozarti sonati. Aga waewalt oli ta mõned esimesed affordid mänginud, siis oli ka arglik ja kohmetanud olek kui pühitud, ja kui silmad kinni oleks pannud, ei oleks mitte uskuda wõinud, et üheksa-aastane laps flaweri ees on . . . Nii pärli-jelgelt ja õigesti tuli toon tooni pääle raskest muusikatükist kuuldawale . . . ja jään juures oli nii täisõitsew anderikas waim nendes toonides.

Taga saali otjas seisnivad kats noort üliõpilast ja kuulatajivad waimustatult lapse mängu . . .

„Sumala eest, Gispert — see on esimene kord, kus ma ka tõesti flawerit kuulen mängivat . . . Ma mõtlesin muidu ka wahest, ja iga kuulja tõendas seda, et ma ka flawerit wõin mängida — aga selle lapse mängimise ees langeb minu terve muusikaline wõimine puruks . . . Ma tunnen seda täna õige walusasti, et muusika juures waimuanded üksinda ei aita — ta kallal peab ka tööd tehtama . . . ja ma ei ole nende minu mööda läinud kahetsateistkümnne aasta sees mitte õiget korralikku flaweri-õpetust saanud. Kas ma peaksin seda puudust weel parandada wõima? Kes on selle väikse meistrinna õpetaja?“

„Tema oma isa — Friedrich Wieck, Leipzigi kuulus flaweri-õpetaja . . . Aga Robert, nii äritatud ei ole ma kind weel ialgi näinud . . .“

„Oh, ma põlen igatsusest suurt meistrit paluda, et ta ka mind oma kooli-poisiks wastu wõtaks . . .“

Need mõlemad sõbrad olivad õiguse-teaduse üliõpilased Gispert Rosen ja Robert Schumann.

Robert Schumann oli jaanikuu 8. päewal 1810 Sakseni mäelinnas Zwickaus sündinud, kus ta isa tegewa ja auustatud raamatu-kaupmehena elas. Robert, kõige noorem poeg perekonnas, oli warsti oma armja olemise läbi maja ja naabrite pal-lapseks saanud. Ta oli ilus unenäoline poisike, pehmete pruunide tuffadega ja suurte, sügawate — peaaegu hale-kurbliste silmadega. Koolis ei näidanud ta midagi iseäralikku osawust. Aga üks muusika-tükk — ilus laul wõis teda imelikult elus-

tada ja waimustada. See tegi wana hääb, auusat, aga hirmus wanameelise Baccalaureus Kungshi oma koolipoisi kohta tähelepanewlikuks — ja ta andis poisile esimest praktilist klaveri-õpetust. Oli see küll nii puine ja puuduline: õppijal läks peagi nagu uus helide ilm lahti — see oli juure waimuande lill, mis ta karedamal puudutamisel õitsma hakkab . . . sest et ta mitte teist ei wõi, kui — õitsa!

Ja see lill äratas uusi õisi — luulet. Rõige hingega waos unenäoline poisike klaveri helidesse, mis plaanita wahel kuni hilja õfeni tema sõrmede all imelisteks wiisideks wälja woolasiwad. Ja luule imelised ja jampsilised kujud täitsiwad tema hinge ja südant. Jean Paul oli peagi tema armsam luuletaja.

Üheksa-aastase poisikesena kuulis ta esimest korda ühte kuulust klaveri-mängijat Ignaz Moscheles'i — ja tema muusika-armastus ja waimustus leidis uut toidust — aga ei ühtegi kohalikku õpetajat! Kui kolmeteistkümnepa-aastane poisikene komponeeris ta juba. Ikka wägewamalt õogas noore gymnaasiumi koolipoisi rinnas soow igawat raamatu-tolmu endast raputada ja ennast täiesti muusikale pühendada — ja juba oligi tema auus isa peaaegu jelles nõuus ja astus Karl Maria von Weberiga oma poja muusika-õppimise ja õpilaseks wastuwõtmise pärast kirjawahetusesse — jääb jureks jure armja isa filmad igawesti kinni! Ema ja täemees aga nägiwad noore mehe õune ja hääb kätikäitu üksi igapäewases õppimises — ja nõnda siis leiame Robert Schumanni kui õiguse-teaduse studenti 1828 Leipzigi juure kooli pääl. Siin sai Gispert Rosen tema südame-sõbraks . . . ja Friedrich Wied ülemal nimetatud kontserdi järele tema truutiks õpetajaks muusikas ja warsti ka isalikuks sõbraks. Nüüd alles hakkas ta õige tõsiselt ja wirgalt oma armast muusikat õppima . . . ja pime õiguse-jumalanna kaaluga, keda ta ialgi ei olnud armastanud, jäi ikka enam ja enam hooletuse sisse. „Hu, külm õiguse-teadus paneb mind wärisema!“ ütles ta fagedasti hirmuwärinal . . . ja ta unistas jällegi heli ilmas.

Friedrich Wiedi osawal juhatusel ja tema wäikse õitswa tütre Klara eeskujul täiendas ennast Robert Schumann ikka enam ja enam ning osawamaks klaveri-mängus, ja warstigi hakkas ta „kuuwaft igawaft komponeerimise-õpetuseft“ enam magu tundma. Schubert, Bethoven ja Bach oliwad tema armsamad meistrid — ja nende waimus komponeeris ta laulu- ja klaveri-tükka. Leipzigi kuulsad kontserdid kiskusiwad oma meelitawate woogudega noort üliõpilast peagi jurisprudenzi kuiwanud rinnalt.

Ema armastuse pärast läks ta aga ometi 1829 Heidelbergi juure kooli pääle, et edasi studeerida, kus ta ka oma sõpra Gispert Rosen'it eest leidis. Oli ta enne ühel jalgsi-reisil Baieri maast läbi Münchenis Heinrich Heinega tuttavaks jaanud, siis rändas ta nüüd Wilibald Alexis'ega — oma juure waimu sunnil ja jumalate sõde rinnas, üksteisega wäga sõbraks jaanud. Mefari ja Rheini jõgede ääres ei waimustanud teda aga mitte üksi muusik, — ei, waid ka imerikas, herrandlik looduse-ilu meelitas teda ikka enam õppimise kohustest eemale. Heidelbergi muusika-armastajate seas oli Robert Schumann peagi kõikidele armjaks jaanud, ja ükskord mängisgi ta muusika feltsis awalikult, kus ta palju kiitust sai. See pidi aga wiimane kord olema, et Robert Schumann klaveri-mängijana awalikult rahwa ette astus.

„Paganini annab Frankfurtis kontserti!“ — ja Heidelbergi muusika-poegade ühes tõttas ka Schumann wana Maini linna poole, et kuulust wiuli-kunstnikku kuulda ja näha . . . ja see imemäng andisgi talle julgust walju ema ette astuda ja ütelda: „Ema, ma ei wõi mitte teist, — ma pean kunstnikuks jaama!“

Ja ema andis Friedrich Wiedi soowimise pääle wiimaks oma luba. Täis rõõmu pööras Robert Schumann Leipzigi tagasi ja sai jällegi Wiedi tulijemaks õpilaseks. Sõrmede kärmus ja osawus ei tahtnud aga noore tulipää tahtmise järele mitte ühes edasi jõuda, isegi seitsetunnilise harjutuse järele ikka wäga aegamisi — ta tahtis sõrmi üleliigsele osawusele ja kärmusele wägisi sundida . . . ta sõdis raud-

pommid sõrmede külge, et neid wenitada . . . ja älisti oli ta oma parema käe klaveri-mängule igawesti kõlbmataks teinud, ära rikkunud . . .

See oli noorele kunstnikule raske walu — Schumanni auustajatele aga suur wõit! Oles Robert Schumann kätt tarwitada wõinud, ta oles ehk kuuljaks klaveri-mängijaks saanud, nagu Liszt ja teised — aga täna oles need kiidulehed jäljeta kadunud olnud, ilma et wilja ette tuua oles olema . . . kuna nüüd järeletulewad põlweid kaua pääle tema surma tema ime-magusate lauluwiihside ja komponeeritud tööde üle endid rõõmustada ja imestada wõiwad — kes aastajadade järele igaweses kadumata nooruse iluduses edasi õitsma saawad.

Kes Schumanni laule ükskord on laulnud ehk lauldawal kuulnud — sellel kõlawad nad igawesti kõrwus ja südames . . . ja kellel nad siiski mitte südames järele ei kõla, sellel ei olegi südant.

Ja pea astus ka komponist Schumann haruldase õnnega muusikalise kirjanikuna rahwa ette, omale kõrget eesmärki pannes: „Kuulet ja kunsti jälle auusse tõsta!“ Ta põhjendas Leipzigi 1834 „uus muusika ajakiri“ ja astus selles ja mujal jüdisti kõige uue aja wiletsate helisünnituste wastu ülesse — aga noori, edasipüüdjaid kunstnikka waimustas ja julgustas ta soojalt kõrgele eesmärgile.

Ja waheajal oli Klara Wied juba ilusaks neiuks sirgunud — ühtlasi ka ifka kuuljamaks klaveri-kunstnikuks saades. Ta leidis oma kontsertides Satja-maal ja Pariisis ifka rohkem kiitust. Ja Robert Schumanni lugupidamine noorest õitswast Klarast oli sellest kontserdist saadik, kus wiimne üheksa-aastase lapsena esimest korda mängis, ifka kaswanud, ifka wägewamaks saanud. Klara ja Schumann oliwad Chopin'i uuest helisünnitustest waimustust täis, — ehk küll wana Wied wiimast metsikaks warjaks nimetas. Klara Wied mängis Chopin'i tükka ühes oma noorepõlwe sõbra Schumanni omadega kontserdides.

Kui aga see noorepõlwe sõprus end ajajooksul palawaks õnnestawaks armastuseks muutis — kui nad isa ette astusiwad ja abieluks temalt õnnistust palusiwad . . . jääl ei andnud Friedrich Wied oma luba mitte.

Ehk ta küll Schumannist ja tema suurtest waimuannetest suurt lugu pidas, kartis ta ometi, et see igapäewases elus mitte praktiliselt, jagedasti haiglaselt äritatud mees tema tüdart õnnelikult teha ei jõua. Wiimaks mitme-aastase kibeda wõitluse järele — jah wiimaks, kui Klara kangemeelse isa majast ära oli läinud ja kohtute poolt abi otsis, wõis raskesti katjutud paar 12. septembril 1840 wäikeses Schönefeldi kirikus, Leipzigi lähedal, igaweseks ühenduseks kätt anda.

Amerikas armu- ja lauluaeg hakkas nüüd komponistil Robert Schumannil pääle. Oli kui tahaks nii kauase südame-igatsuse täideminemise järele tuhat luuleõit ühetorruga lahti lüüa . . . Selle aja sünnitused on magusamad wiisid Rückerti, Geibeli, Heine, Eichendorfi, Chamisso ja Lenau lauludele — ja ka kaunile laulukimbule: „Maesterahwa armastus ja elu!“

Kui Felix Mendelssohn Leipzigi konservatoriumi awas, astus Schumann klaveri-mängu ja komponeerimise õpetajaks, — andis aga selle koha aasta pärast jälle käest ära, sest et tal õpetamiseks annet ei olnud. Kunstniku-paar tegi nüüd hiilgwate järeldustega kroonitud kunst-reisi Wene-maale ja jäi siis Dresdenisse paigale, et kunstnikkudena ainult muusikale elada. Aga juba nüüd tegi Schumanni närwide-haigus sõbradele ja arstidele muret. Ta kannatas piinawat hirmu, wäsimust ja hypochondriat (kurwameele haigust), mille järeldused oliwad: töötegemise wõimetus, elutüdimus, ja ometi jälle surmahirm — hirm kõrgete mägede, kihwtitamisest, terawate nugade ja muude terawate raud-asjade eest. Iseäranis hirm oli tal lähedase Sonnensteini hullumaja eest. Külma-wee-wannid wähendasiwad jeda haiglast olekut — ja Schumann saatis oma abikaajat rikkalikult tajutud kunst-reisil Wieni ja Praga, ja komponeeris oma ainjama laulelduse (ooperi) „Genovefa.“ Imelikult mõjus

Schumanni muusik rahwa kohta, mis Lord Byroni „Manfredile“ warsti pääle selle tema haigest hingest wälja woolas. Siis loi ta, kui tahaks nooruse-jõud weel korra tumestatud heli-kunstniku sees õitsma hakata, ruttu üksteise järele palju wäitfid, imeilusaid klaweri- ja laulutükka, nagu: Nooruse-album, lastepildid, jampsi- ja öötütid, ja siis Goethe Wilhelm Meisteri kaunistele lauludele wiisid ning wiimaks wägewa muusika Goethe Faust'ile.

Uuematel kunst-reisidel Leipzigi, Bremenisse ja Hamburisse, kus kunstniku-paari „käte pääl kanti,“ sai Robert Schumann Düsseldorfi auusa koha muusika-direktoris. Aga Düsseldorf mõistis nüüd niisama wähe Schumannist lugu pidada, nagu enne Felix Mendelsjohnist. Wihaga oli Mendelsjohn oma muusika-direktori otalise kapi metja wiisanud . . . ja Schumann lasti kolme aasta pärast wähe wiisakamal kombel ametist lahti — et ta mitte muusika-õpetajaks ei kõlbada . . .

Sellest löögist ei toibunud Schumann enam — see oli liig hirmus, liig furmaw tema haigele hingele.

Pea oliwad need ütsikud hääled, pea jälle terwed wiisid, mis järelejätmata tema kõrwus kõlasiwad — ja siis jälle ajasiwad teda sofiistawad waimude-hääled päewal ja öösel taga . . . kuni ta wastlapäewa esmaspäewal 1854 meeleheitmises oma truu walwaja ja rawitseja abikaasa juurest ära põgeneda mõistis ja oma nimeta piinadele Rheini jões lunastust otsis . . . Kui kalapüüdjad tema päästmiseks ligi tõttasiwad ja teda lootitusse tõmbasiwad, palus ta liigutawal hirmul, teda jorra lasta! Ei ta tahtnud enam elada.

Tema aga pidi weel edasi elama — weel terwelt kaks aastat — — Endenichi erahaigete majas Bonni linna lähedal.

Sääl sai arglik hing wabaks lõikusekuu 29. päewal 1856 . . . ja lendas oma kibedasti nutja auusa ja tubli abikaasa tänupalwe saatusel ülesse rahuranda, ilusamasse ilmasse . . .

Bonni linna kalmuaial puhkab Robert Schumanni wäsinud ihu wiimast und maapäälistest wõitlustest. Klara Schumann, seitseme lapse mureitseja ja armastaja ema, elas pärast oma mehe surma Badenis, ja rõõmustas oma iga-aastastel kontserdi-reisidel rahwast Robert Schumanni helisünnitustega. — Müüd, mil jeda firju-tame, on ta juba wana, aga on naesterahwastest kõige juurem mängija maailmas.

Sõnumid muusiku elust.

L a m o u r c u x, Prantsuse kuulus muusika-mees, on Pariisi juure ooperi kapel-meistriks saanud. See on õige tähele pandaw, sest prantslased oliwad tema üle pahased, sest et ta Richard Wagner'i Saksa muusikat liig palju prantslastele kuulda tõi.

B r u n o G r a b e r t, muusika-mees, on 4500 marka (umbes 2250 rbl.) reisiraha õndsa muusikameistri testamendi-ajutusest saanud poolteise aastaseks muusika teekonnaks.

Dr. H e r m a n n L a n g e r'ile, Leipzigi endisele muusikaprofessorile ja kapellmeistrile, tehti hauale mälestuse-sammas ja awati see juuni-kuul.

Prof. Dr. I m m a n u e l F a i ß t, Stuttgardi muusikakooli direktor, on Württembergi kuningas poolest krooniordu auutähe saanud ja sellega rüütl-i-seiijusesse tõusnud.

S õ n a „c l a q u e“ (ütle: klat) on Gesti keeles jeni tundmata. Teistes keeltes tähendab see raha eest käteplaksutamist kontsertidel ja näitemängudel. Mõrgemad näitlejad ja lauljad palkawad wõõral maal tihti käteplaksutajaid, et selle läbi oma nörka mõistmist wäewõimul ülendada. Ka juured lauljad on pidanud säärasele plaksutajatele maksma, sest et nende wilistamist kartsiwad. Selle järele on otse plaksutajate jeltfid (claqued) ajunud. Ühe säärase „jeltfi“ päämees on hiljuti enesele teenitud rahast Ungari maale mõisa ostnud. Ei see ole siis ime, kui lehed kaebawad, et paljast käteplaksutamisest võib rikkaks saada, aga laulmisest enesest peab nälga surema.

H. Pfeil, tuntud Saksa helilooja, hakkas „Glauchau Zeitungi“ toimetajaks. Moritz Moszkowsky, Poola helilooja, on suure laulelduse „Boabdil“ loonud. Ta kirjutas ka Saksa keeles muusika üle.

Ph. Wolfrum, kapellmeister, Heidelbergi ülikooli poolest auu pärast muusika-doktoriks nimetatud.

Adrian Smith ja Arthur Messiter, kaks New-York'i linna organisti, pidasivad ühel päeval oma 25-aastast ametipüha. Sels oli uhke pidu ja kontsert tehtud.

Seda ja teist.

Paganini on Nizzas, jumaliku fremonlast (viulit) väsimata käes hoides hinge heitnud. Reed, kes tema imeliku haigust tundsid, arvasivad ta päivi warsti õhtule jõudma. Juba lapse-põlwest jaadik kannatas suur maestro närvi-haigust, mis tema õrna ja üleliiga ärtjat loomust ussi kumbel näris. Keegi ei wõi aga enesele selgeks teha, kui wastu meelt Paganinile surm oli. Ta käis seepärast kõik Europa liimad läbi, et nii wiisi oma haigust kudagi kaotada, aga ei ühtigi aidanud. Elas Saksa-maal, Brantsuse-maal, Roomas, Bolognas ja Genuas, aga terwis läks päew päewalt jandemaks. Wiimaks soovitasivad arstid talle Nizzad. Ta tegi ka nende nõuu järele ja reisis sinna. Nimetatud linn meeldis talle väga, nii et ta wiis kuud jääb paigal elas. Õhtul, 27. mail 1840 lõi piinaw haigus natuke tagasi. Paganini lastis akna-gardinad üles tõmmata ja waatles suure rõõmuga täis-kuud, mille kiired jädendawalt tahwli-kiwist katuste päale langesivad; kuulatas, kuda õhtu-tuul tihedates geraniate põõsastes kohises ja õöpik kurwa-toonilist lugu lõi. Imestusest wäsinud, langes suur maestro lõpetes pool une jarnasesse olekusse. Hälisti haaras ta aga oma jumaliku wiuli ja nõidus sellest mahedaid, jõdant sulatawaid helisid wälja. Wäljas aga ütlesivad mööda minijad üks teisele: „Kuulge, kuda Mikolo tähti tantsuma paneb!“ Niiviisi heitis kuulus Paganini hinge.

Etta petawad. Alatal 1800 awati Pariisi wabariigi näitemaja rahwale ilma hinnata. Etendati üht lauleldust. Sääb tuli teater niijuguseid päältwaatajaid puupüsti täis, kes enne ial näitemängu eest kopikutgi kulutada ei wõinud ja nii näitluse olu ei tundnud. Esimese kwarteti ajal hüüdis üks kalanaene kärisewa häälega: „Waadake nüüd, kudas meid petetaks! Et meie täna raha ei maks laulawad nad neljakesi ühe korraga, et aga ruttu walmis saada!“ — Sarnaselt oli lugu ühe juhtuse läbi rikkaks saanud alamast jugust kaupmehega. Tahtis teine ka „juurte jakske“ moodi oma tutwatele pidusid anda ja tellis piduts ka muusikatoori mängima. Kui külalised koos, algas muusik mängima, alguses pikalt ja haledalt (adagio). Wõõrad kuulatasivad isuga isujat mängu, peremehe kannatus aga katkes ja ta hüüdis pahaselt: „Waata mul kelmisid! Telli neid tüki päale mängima, siis wirutawad oma lugud üks kaks kolm ette, kui aga aja päält maksu saawad, siis wenitawad et aegutama jääb. Etta nad petawad!“

E. A.

Rangekaelus. Üks wõõras tahtis kuulsa Brantsuse mõtteteadlase ja luuletaja Voltaire'ga kokku saada. See oli alalistest külaskäijatest tüdinunud, kes teda kui mõnda waatamiseks wälja pandud asja waatamas käiswad ja hüüdis pahaselt oma teenrile: „Ütle, et ma mitte kodu ei ole, teener teatas seda, aga sai wastujeks: „Ma kuulsin teie isandat ju praegu kõnelewat!“ Kui teener seda ütelnud, wastas Voltaire: „Noh, siis ütle, et ma haige olen. — „Hää küll,“ ütles wõõras teenrile, „mina olen arst ja tahan ta käe joont katsuda. Jällegi teatas teener seda. „Pagana päralt, siis ütle, et ma jurnud olen!“ kisas Voltaire. Rangekaelne külaline ütles külmalt: „Olgu, siis tahan ma teda hauda saada.“ — „Waadake seda puupääd!“ pahandas Voltaire, „tulgu ta siis jisse!“ Wõõras astus jisse, ja kirjaniit hüüdis.

wastu: „Teie peate mind wist küll mõneks wõõramaa loomaks? Aga minu waatamine maksab üks rubla.“ — „Siin on tats rubla,“ wastas wõõras rahulikult, „sest ma tulen homme weel fõrd.“ Voltaire naeris teise sõjawa wastuse üle, unustas pahanduse, wõstis kawa aega oma külalisega juttu ja saatis teda wäga wiisakalt ära.

E. A.

Anna: Kuda meeldib sulle ju peidmees? — Miili: Wäga hästi, kuid muju — maitseb wäse magu, sest ta on — muusikant.

Talumees kontjerdil. Waata ometi naaber! Küll on need muusikandid laisad worstid, et neil ikka kapi-kubjas kulas ähwardamas on. Nõndapea kui ta filmad pöörab ja kapi ei ähwarda, siis ta koha wahiwad.

Talumees operis (laulebuses). Muudgu selge pettus: Laulawad kolmekesi, kümnekesi ja weel rohkem korraka, et aga rutem otja saaks. Ja mina pean selle pettuse eest ometi terve pileti raha maksma!

Mäitemängu. Kui liigutatud olete Teie?! — Ah, Annakene, kui teaksite, kui nägus Teie filmapijaretes palge on ja Teie filmad, need — Anna: Tõesti! — Laenake mulle siis oma tasku-pegelt.

Uhepiduperemees. Kudas on siis lugu meie pidu-moosikantidega? — Kõik on korras! — Kuus esimest wiili-mängijat, neli teist wiilut ja — pea, pea! — Minu majas mängitakse üksi esimest wiilut.

Ikka koha jelt. Klaweri-õpetaja: Ma ei tea mitte, mis Teie õieti klaweri-mängimiseks nimetate. Sääal on Allegro mõõdukas, aga Teie mängite nõnda, et ka üks sea-tigu, kes oma pahema tagumise jala on nikastanud, tõesti weel päris kunst-jooksja wirtsuses on. Klopege tublisti! Ta peab nõnda jooksuma kui õlitatud — wälk!

Eiläinud fõrda. Noh tubli ametnik, kuidas meeldis eilane kontsert? — Ah kohtuherra, kogu ei läinud fõrda. Muusika-mehed tegiwad oma asja üsna jandisti, et kui mäng lõppis, kõik pahandades käsi kofku pekswad, nõnda, et need weel fõrd pidiwad mängima. Weel hullem oli lauljatega: neile pekswad nad pahandades nõnda palju, et kolm fõrda uuesti pidiwad laulma, aga paraku, ikka nagu esitigi!

H. W.

Tui, jänes ja hobune.

Tui puhkas wilus, paksu metsa warjus
Just jääal, kus rohelistes raismikus

Üks jänes põõsa alla pugunud.

Ja karjamaal käib waba hobune.

Ennää, just wälgu wiisil tuleb küll
Ja lendab ringi puude ladwa kohal.
Ta näinud kaugele kuuse okste seest,
Kus tema wahtin'd, julgi wälja paistwat.
Ei usalda ta saaki kätte saada,

Sest hüüab kawal kõrgest waljul häälel:

„Oh tule, tui, ja õrn ja noorukene!

Ma tunnen, mis sa igatsed ja tahad.

Oh aja lendes tiiwad laiali,

Ma õpetan sind õige wirgaks jaama!”

„See ongi, mis mind koormab,“ kostab tui,

Et nüüd weel noor ja õppimata olen!

Ma olen küll ka õige karmas juba,

Kui, tiibu sirutades purjetan,

Kuid wirgemaks weel soowiksin ma saada.

Sest wanemate sõna meeles mul:

Küll lendab, nagu nool ja tuule tuhin,

Ja üksnes tuid, kes wäga tulised,

Need pääsewad weel tema küünte käest.

Seepärast soowiks teilt ma õppust saada,

Kuid enne andke oma nimi teada!”

„Nad nimetawad lennu-meistriks mind,“

Nii wastab kawal küll, „ja ärge kartke:

Kui jee teid õpetanud õieti,

Siis pole ilmas kurgil kulli leida,

Kell' fõrda lähaks, teid fõrd kätte saada!”—

Ja tuike waatab taewa kulli poole,

Kuis lennu-meister oskab lehwitada.

Et filmad läigiwad kui sõed ahjus,

Sest arwab tuike tema tarkust tundwat

Ja mehe meelt, mis kõrgeid asju nõuab.

Ta usub petja pehmeid palwe sõnu,

Ta jätab oma metsa warju maha
Ja ajab lendes, kurja aimamata,
Just kulli kohta elu laenukest.
Ning kohe kufutab kull ennaft maha
Ja ajab sügawasti küüned sisse!
Dh lootja loom, su weri jookseb, jookseb,
Ja surma waew ja walu on sull' palgaks!
Nüüd saak on söömaajaks rõõmlile,
Siis tõttab teele nõudma saaki uut. —

Dh kaitse, kaitse kadak jäneft nüüd!
Kuis hakkab kartlik kartma, süda peksma!
Ta kargab kohe pesast ülesse
Ja tulist ruttu paksu metsa poole.
Dh ehmatust, säält hüüab hobune:
„Mitspäraft, jänest, jooksed ja nii ruttu?“
„Dh heldeke, hirm ajab, hirm mind taga,
Eks ja ei näinud kurja kulli tegu?
Kas pole hull, kes ial teisi usub?
Küll kostab hobune: „Ei ole õigus!
Sa jääksid siis ju, jänest, hirmu pärast
Kõik eluaeg just surma sulaseks!“
Kas jänest seda küll weel kuulda wõtab?
Muud midagi, kui paneb kõrwad kulla
Ja kargab kohe metsa, krabinal!
Ning iga kord, kui pesa kohta otsib,
Siis rändab põigiti ja risti rästi.
Ta arwab: „Eks mu tembud eksita,
Et keegi mind siis kergelt lätte saa.“
Ta läheb üksnes öösel hulkuma,
Et nõnda üksigi teda ei saaks näha.
Ja kui ta kusgil aga kõla kuuleb
Siis jääb ta kuulama ja jookseb pakku.

X.

Ja päewa ajalgi, kui pesas puhkab,
Kas waene wähest magab maguast?
Ei mitte, kartlik kardab üle määri,
Ja filmad seisawad ka unes lahti! —
Nüüd täna karan'd tema karjamaale
Ja peitnud ennaft siina põõsa alla.
Ning karjast tuleb waga talleke
Just pesa paika, rohtu noppides.
Ei julge jänest lammasst uskuda!
Ta juured filmad liiad tigated,
Ta lõuad wäsimata liiguwad,
Ja waata, kudas hambaid kiristab!
Wist werd ta ta nõuab üsna ahnesti!
Ning pääd ta raputab weel päälegi.

Wist ähwardab ta seega ätist surma.
Ja lammas tuleb lähemale weel!
Nüüd jalad, jalad jookste jänestel,
Ja üle kraawi, künka, kiwi karake!
Nüüd näeb kargajat ka karjakoer,
Ja kohe järel! Hoia, jänest, nüüd!
Sest küla koerad kuul'wad kiskamist
Ja jookswad ühte kofku jalamaid
Ja tulist ajawad nad jälgi taga.
Dh kartja hädas, hirmus, ahastuses!
Ei päästa tembutajad targad tembud,
Ei aita, et ta lendab, nagu lind,
Sest koerad just kui tema kannust kinni.
Ja wiimati ei jaks tema jõud,
Ning kangeks jäänud kufub tema maha.
Ja need, kes teda saatnud surmale
On warsti walmis saaki näha sööma. —

Ning hobune? see tegi teisiti.
Ta paneb tähele, mis filma puutub:
Ei wõta ial hunti uskuda,
Ei kardab mitte kranstsi, talu koera,
Et küll ta karm nii kollakas, kui hundil.
Ja kargab koer ka haukudes ta ette,
Ta sest ei waata, ega ehmata,
Waid püüab, jookstes, julget pakku a'ada.
Kord käis ta jälle metšas karjamaal,
Kus parajasti poisid mööda läksid.
Neil wallatuse pärast witsjad käes,
Et watti anda waele loomale.
Küll kutsuwad nad kawalusega,
Kui looma filmad seletawad selgest':
Ta pöörab neile selga põlates
Ning jookseb tulist ruttu talu poole.
Kõik seda nägid peremees ja poeg,
Ja isand kutsus oma looma ligi.
Küll kannab tema waljad omas käes,
Kuid warsti kuulis kutsutud ta sõna
Ja jookseb hääle meelele kohe juurde.
Ta isand wõtab teda lahkest' wastu,
Ta hakkab hobusele ümber kaela
Ja annab õppust oma pojale:
„Mu poeg, et õpi temalt selget tarkust!
Kes ial ühtegi ei usalda,
Käib, nagu kesköö, paksus pimeduses.
Sest usu teisi — uskjäl hää on olla, —
Kuid waata enne ette hoolega,
Et, keda usud, seda wäärt ka oleks!“

f.

Laulu ja mängu leht.

T. MUTSU
raamatukogu

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Tallinnas

Vastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tulla aastas 80 kop.; pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Kuulsaate komponistide elust.

Nagu paljudel kuulsatel laulikutel, nõnda on ka suurtel komponistidel ehk helimeistritel oma iseäralised pruugid, ehk võime ütelda, kunstlikud abinõud oma tööde juures olnud, kus laulujumal nende luulele tiivad andis ja kunstniku waim suuremata töösid sünnitada wõis.

Nõnda oli Adolf Adami iseäraline harjunud pruuk, kui ta omad kaunid ooperid komponeeris. Pärast sööki sirutas ta ennast harilikult sohwa päale, kus end päewa palawusel paksude waiwadega kuni nina otsast saadik kinni laskis katta, oma kaks suurt kassi ühe pää ja teise jalgade päale panna ja komponeeris siis oma liigutawad wiisid.

Kuulus Ludwig van Beethoven jalutas hää meelega Wieneri linna ümbruses. Niiisugustel jalutuskäikudel oli tal ikka paber ja pliiats ligi, et kui mõni hää mõte meelde tuleb, seda kohe üles wõiks tähendada. Sarnaseid juhtumisi tuli küllalt sage-dasti ette ja juhtus ka, et ta igakord, kui mõni uus mõte päha tuli, kirjutamiseks just sündlikku kohta ei otsinud. Jutustatakse, et kord kaks talupoega sõitnud, kui parajasti Beethoven tee pääl istunud ja kirjutanud. Teine sõitja tahtnud tee pääl risti eesolijale ütelda, et eest ära läheks, kui tema seltsimees teda tagasi hoidnud, üteldes: „Sumala pärast ära seda tee, Hans, sees on see „Wieneri muusikant“, kes jälle midagi uut üles kirjutab,“ ja siis oodanud mehed, kuni Beethoven ülestähendamist lõpetanud, ja ilma et oma ümbrust tähelegi wõtsuks pannud, ära läinud. „Kord juhtus niiisugusel käigul,“ jutustab üks muusika tundja, „et Beethoven ühe puu najale ennast oli lastunud ja nagu näha, tähelepannes loomade ammu mist päält kuulas, kes ühe kõrgema niidu pääl karjas olivad, kui korraka pulli wägew kontrabas si hää l kõlas. Selle päale kummardas meister pääga, ja rahulolew naer mängis tema suu ümber. Natuke aja pärast tõmbas ta taskuraamatust pliiatsi ja paberi ning hakkas kirjutama. Ei ole sugugi wõimata, et wäga kuulus „pastoral-sinfonia“ oma sündimise eest ülemal tähendatud sündmust tänama peab, sest ta ilmus pea selle järele.“

Chr. Wilibald von Gluck pani, et rõõmsale tujule saada, mõlemile poole klaweri päale shapanjeri-pudeli ja hakkas siis komponeerima. Mõlemate „Sphigenia“, „Ar-mida“, „Orpheus'e“ ja mitmete teiste helitööde ilmumise eest tuleb osalt ka shapanjeri wõimule tänu anda. Mõnikord, kui wägew komponist töötas, oli ta kõnes ja teos koguni arusaamata. Kui Taurises „Sphigenia“ lõpu-proowi tehti ja Gluck tandsu tarwis ikka weel wiisi ei olnud walmistanud, sai balleti-meister Rower koguni nut-raks. Kui ta oma harjunud pruugi järele ühel hommilul komponisti juurde läheb, et igatsusega oodatud tandsu-tükki nõuda, kuulis ta juba eesttoas wõõrast kära Glucki

töötoast kostwat. Ta lähenes ettevaatlikult ja nägi läbi klaas-ukse, et Gluck järgi-
wäel, pale purpuripunasel ja mõnesuguste wärwidega kirjuts tehtud, maske ühe külje
pääle liifatud, lauldes, kummardades ja karates, nagu wanast jarwilisest ise taga aetud,
mõllas. Ohmatanud Rower teeb ukse lahti. „Sa, sina oled see, ütles Gluck balleti-
meistert nähes, „praegu oli suur asi käsil; jeda näed tohe.“ Niiuguses olekus oli
Gluck oma nii sügawa mõjuga „Orgie der Wilden“ komponeerinud. „Sa näed tohe :
see on inimeste kishendamine.“ Teises osas, kus taplust trianglega (kolmekandiline tera-
selt löödam mänguriist) saadetakse ja muusika iseloom ikka pehmemaks läheb, ütles
Gluck: „tin, tin, tin! Need on mu tantšiwad lapsed, tin, tin, tin, — nad ei jõo
weel ühtegi inimest, aga küll sa näed, pea saawad nad jõoma!“

Joseph Haydn oli ikka karmas. Kui ta töö juurde istus, siis ehtis ja puu-
derdas ta end hoolega ja pani omale paremad riided selga. Ta oli Friedrich Suure
käest diamandi-sõrmuse kingituseks saanud ja tõendas, kui ta ilma selle sõrmuseta
komponeerida tahtwat, temal siis ühtegi kujukust ega ainet ei olla. Ta tarwitas
kõige paremat paberit ja kirjutas omad noodid juurema hoolega ja puhtasti. Beet-
hoveni ja Haydni käsikirjade wahel on suur wahel: nii wäga selgesti ja puhtasti, kui
wiimane kõik kirjutas, nii segaselt ja selgusetu kirjutas jälle esimene. Aga temal oli
ka oma wabandus: „Et tähti ja nootisiid ilusasti kirjutada, selle tarwis on eluaeg
liiga lühike, ja ilusamad noodid ei aitaks mind mu waesuses juuremat midagi.“

Ludwig Halévy on natuke igaw komponist; tema töötas aegamööda ja muutis,
mis üles oli kirjutatud, kas wõi jada torda ümber. Ei tahtnud ta komponeerimiseks
hädad mõtet leida, siis tarwitas ta ikka iseäralisi abinõusid, et joone pääle saada.
Mõnda sai näituseks weega täidetud pada tulele pandud ja wahetpidamata wulifemine,
mis wee keemisest sündis, erutas wäga mõjuwalt tema luulewõimu. Kui ta kompo-
neeris, oli ta wend, kirjaladuja Leon Halévy, ta juures, kes talle laulu sõnu kor-
raldas: ühes kohas sai mõni silp ära mõetud ja teises juurde lisatud. Selle pärast
kutsuti teda sõprade keskes ka „salmide haawa-arstiks“.

Rudas maailmafuulus W. A. Mozart töötas, selle üle annab üks tema järel-
jäänud kiri kõige paremat tunnistust, kus pääle muu järgmiselt on kirjutatud: „Kui
üks olles rõõmsas tujus olen, näit. wanfriga sõites ehk ka jalutades pääle maitswa
toidu mõtmise ehk ka õõsi, kui magada ei saa, tulewad mul kõige paremad mõtted.
Mis mulle meeldiwad, neid pean ma meeles, sest mul on harjunud pruuk, nagu
üteldakse, tasakessti lauluwiiši lullitada. Mõnda katsum ühte ja teist tükki, et neist
teatawaid häälti kontrapunkti seaduste järele mõnesuguste mänguriistade tarwis kofku
seada jne. Kõik see pöörab mu tähelepanemist oma pääle, mu aine läheb juuremaks,
ümarmusumaks ja saab täielise wormi, ja isegi siis, kui tükk, on ta mul peaaegu pääs
täielikult saanud ja lõpetatud. Kõik tuleb mulle wiimaks ette, nagu mõni kujutus
ehk elaw pilt. Mõnda ei helise hääled mulle mitte ükssteise järele, waid minu meelest
on, nagu kuuleksin ma neid kõiki korraga. Mõisugust rõõmu selle läbi tunnen, ei ole
wõimalik kirjeldada. Kõik töö ilmub mu waimu ette, nagu ilus, elaw unenägu.
Seda ei unusta ma naljalt ära, kellega jarnasel wiisil selgusele olen saanud. Ja see
on wõib olla kallid anne, mille eest ma Soojale tänu wõlgu olen. Kui ma istun, et
oma mõtteid üles kirjutada, siis kuulen — kui ütelda tohin — mälestusest jedasama,
mis ma, nagu juba ütlesin, walmis olin saanud. Üleskirjutamine läheb õige ruttu,
sest et kõik, nagu tähendasin, walmis on ja harwa paberi pääl midagi teisiti muudan,
kui see mul mõttes oli. Kui ma niiuguse töö juures olen, siis ei wiiwita tüli-
tamine mind mitte; mis mul ka mõttes oleks, ikka kirjutatakse ma edasi, ja ma räägin
mõnikord kanadest ka munadest, Greetakesest ja Barbinidest ja teistest jarnastest asjadest.

Giacamo Meyerbeer hakkas kõike waljusega pääle; töö sünnitas temas rahutust,
ülesärritust ja rahutut und, segadust ja palawikku. Ta armastas enam siis tööd
teha, kui tuul hulus ja wihma ojana maha woolas. Niiuguses looduse rahutuses

laenetas tema kujutuste ja mõtte wald jõena, ja tema sõrmed meelitasiwad klaverilt haruldasi ja wägewaid hääli. Kord tuli keegi komponisti juurde ja leidis tema wäikse poja eesttoast. „Kas papaga wõib kofku saada?“ küsis ta. „Ei, herra, halwa ilmaga ei ole wõimalik temaga kunagi rääkida; kui Teie temaga soovite kofku saada, siis tulge ilusa ilma ajal. Minu isa näitab end ainult siis, kui päike paistab.“

Imestamise väärt rutu- ja kergusega kirjutas Gioacomo Rossini oma ilusad ja wägewad muusikatükid üles. Kord oli ta alles woodis ja naljatas mõne sõbraga, kui laulif Fotala sõnad kuulsale „Palwele“ „Mosese“ ooperis sisse tõi. Rossini silmitšes waewalt sõnad üle ja hakkas harjunud kärmusega komponeerima. Laulif, kes nii rutulist ülestähendamist kartis, julges ütelda: „See salm tarwitas mul terve tunni ära!“ — „Ma kirjutan talle muusika weerand tunni sees juurde,“ wastas komponist. Kohe laskis ta omale jule anda, ja kuni sõbrad waele lauliku üle naeršiwad, kirjutas Rossini 10 minuti sees palju imestatud „Palwe“ üles. Sel wiisil on ta palju ouvertüresid komponeerinud. Mõnda komponeeris ta neid ooperile „Othello“ Barbaja lossi toas, kuhu selle teatri direktor teda wee ja mafaroni pääle kiini oli pannud ja kust ta enne wälja ei tohtinud tulla, kuni wiimane noot paberi pääle oli kirjutatud. Ouvertüri „Gazza ladra“ tarwis kirjutas Rossini alles siis, kui seda ooperit juba etendati, kus juures direktori käsu järele neli inimest teda kaitšiwad ja noodid peaaegu näpu wahelt ära wõtsiwad, et neid kofku tulnud orkestrile anda. Ooperile „Tell“ komponeeris ta ouvertüri Pariisis, omas toas, kui pidu oli ja kõik läbisegamini rääkšiwad. Mida waljemaks koosolijate kõne läks, seda enam ta töötas, et wõimalikult wähe kõne kuuleks.

Gasparo Spontini, kes mõnes asjas end nagu pooleks jumalaks pidas, pani, kui pühalik tund kätte jõudis ja ta end komponeerimisele ette walmistas, nagu jutustatakse, laia, kullaga ehitud walge siidist riide ümber, pani walgest siidist, kullaga wäljaõmmeldud mütti päha, kellel weel kuld-tutt maha rippus. Muukartlikul wiisil istus ta siis kirjutuselaua juurde, ja kui kõige wähem tolmü iwakene paberi pääl juhatus olema, sai kohe waljusti helistatud, mis pääle teener sisse ruttas ja taktistuse ära pidi wõtma.

Tuttawad on Robert Schumanni omadused. Suur meister oli ikka mõtetes, ja sellest siis tuli, et ta mitte ainult wähe ei rääkinud, waid ka töö juures ikka wilistas. Kui kord tema waimurikas sõbranna proua Voigt Leipzigis juure pidu tegi ja Schumann, kes ka pidule oli palutud, ikka weel ei ilmunud, hakati juba arwama, et ta ei tulegi enam ja kutsu wist ära unustanud on, kui ta ruttu sisse astus, pääga kummardades ja rõõmsasti naeratades pidulisi teretas, lahki tehtud klaveri juurde läks, selle pääl tüki aega mängis, siis wilistades kanna pääl ümber pööras ja pidult ära läks, ilma et ise sõnagi oleks lausund.

Dr. Rudolf Kont'i järele J. Sammas.

Siimene ja wiimane Adagio.

See oli 1844. aastal. Saksa kroonprints Friedrich käis juba oma 13. elu aastat. Muusika tund oli lõpetatud, ja kroonprints muusikaõpetaja Reichardt tahtis praegu ära minna, kui Friedrich teda weel filmapilguks tagasi hoidis. „Herra Reichardt,“ ütles kroonprints lahke häälega, „pea jõuab isakele sünnipäew kätte, nimelt 22. märtsil. Herra Dr. Kurzius arwab, et see õige ilus oleks, kui ma selleks päewaks midagi iseäralikku kätte wõiksin õppida. Kas Teie oleksite nii lahke, ja waliksite sündliku tüki wälja? Aga see peaks juba natuke raskematest helisünnitustest olema, et isakene minu edasipüüdmist näeks ja selle üle rõõmustada wõiks. Isakene armastab enam armsasti helisewaid, tundmusrikkaid tükki — —“

„Jah, kuninglik kõrgus, — siis oleks tarwis mõnda ilusat adagiot (üttele adadshiot) selle tarwis walida. Hm, hm,“ ütles Reichardt ja hakkas nootide riulisiid mööda

otfima. Wiimaks hoidis ta ühte muusika-tükki kauemini käes kui teisi ja mõtles järele . . . „Kas ehk sünniks see, herra Reichardt?“ „Mitte nõnda ruttu, kuninglik kõrgus, tükk on raske, ta on adagio Schumanni F-is-moll-sonatest. See ei lähe, see ei lähe. Aeg on kuni kuningliku kõrguse sünnipäevani liiga lühike!“ — „O, hr Reichardt,“ ütles prints meelitades, „tüll ma saan hoolas olema. Palun jedaama! Küll ta läheb, — ta peab minema! Ja“ — lisas prints rõõmsasti juurde — „kui ka „adadshjo“ ei lähe, — siis läheb „forte!“ — Nõnda ütleb isake ikka minu kohta!“ — —

ulemal nimetatud raske adagio sai siiski kätte õpitud, ehk see küll palju waewa usinust ja kannatust nõudis. 22. märtsil walmistas noor prints oma kõrgele isale koguni ootamata rõõmu, jeda ilusat tükki imeksapanemise väärt julguse- ja tundmuslega mängides. Selle usinuse ja lapseliku armastuse palgaks läks ka tema palawam soov täide: isa kinkis talle täielikult sisse seatud tislari töötoa, mis talle mitte wähe rõõmu ei teinud. (Nagu teada, õppis prints raamatu-kõitmist, kirja-ladumist ja ka tiislari-tööd).

Aastat 44 hiljem! Päike paistis täiel ilul Friedrichroni uhe lossi pääle alla, mida pea pärast Friedrichi kroonimist selle nimega oli nimetama hakatud. Inimesed ja loodus, kõik hingasiwad kosutawat eluõhku sisse, kõiki rõõmustas jälle uuel ilul lille-leht ja linnu-laul. Kõiki? Ah ei, ei! Sääl hingas ühes alumise korra toas woodi pääl kahwatanud näoga mees, mees, kellest ainult hääd teati loota, kes kõigest, mis ilus ja auus, kõrge ja kaunis, soojalt oja wõttis ja jeda edendada püüdis.

See oli Saksa keiser Friedrich III., kes siin raskest haiguses otse kangelasena kannatas, kes neli korda weel siin ilmas päikese loojaminemist pidi nägema. Enne selged, sinised filmad, miss nii häämeelega looduse iludusi ja kunsti kaunidusi waata-siwad, oliwad nüüd wäsinud ja hiilgujeta. Minult kui kõrge kannataja aeg ajalt oma pää üles tõstis ja Potsdami poole wiiva laia ridaspuiestiku pääle kaugele läbi akna waatas, oli tema filmas nagu rõõmu läiget näha. Ehk oli see möödaläinud aja ilus, kustumata mälestus, õnnis unenägu!

Keisrinna oli sisse tulnud. Ta püüdis võimalikult lahke ja täis lootust olla, et oma murelise näoga haige kannatamist mitte weel raskemaks teha ja istus oma südamest armastatud abikaasa woodi juurde. Nagu loodus wäljas päikese paistel, nõnda lõi ka haige pale nüüd lahkeks. Tasa kätt liigutades tahtis ta näidata, kui wäga end ilusa ilma üle rõõmustawat. Wiimasel ajal, kus haige enam rääkida ei wõinud, awaldas ta oma mõtteid kõige armsamini käega näitamise läbi, mida keiserlik perekond ja ka lähemad teenijad nii wäga aru jaama oliwad õppinud, et keisril iga kord tarwis ei olnud oma soowi tähelepe pääle ühes kirjutada, mis teda tülitas.

Keisrinna küsis oma abikaasalt, kas see midagi iseäralikku soowiwat, mispääle see natuke aja pärast mõlema käe sõrmedega näitas, et ta klaveri-mängimist kuulda soowiwat.

„Kas peab mängima?“ küsis keisrinna ja lisas kahtlasele juurde: „Aga kas see sind mitte wäga üles ei äritaks?“

„Ei“ — näitas keiser ja kirjutas siis tähelepe pääle: „Häämeelega soowiksin muusikat kuulda. Kas ei wõiks Victoria kooliõpetaja Rüfer tulla?“

„Lassen teda paluda,“ wastas keisrinna. „Ta on ka praegu siinsamas Bornstedti kirikus ja õpetab Victoriale orel-mängimist.“

Keisrinna laskis Rüferi kutsuda, ja kella poole kaheteistkümnene ajal enne lõunat jõudis kunstnik sinna.

Kõrwalises toas oli lahtine tiwklawer, mille juurde kunstnik maha istus. Keiser oli palunud, et ta oma helitöödest midagi mängiks, ja kuulas siis hää meelega südamest tulewat ja südamesse minewat iluhelide keelt.

Mängija, niisugusest silmapilgust liigutatud, oli juba mitu oma ja teiste meistrite muusika-tükki ette kandnud, ja iga kord laskis keiser tänada ja weel mõnda tükki paluda.

Jälle olivad ühe tüki lõpu-akkordid ära helisenud, kui keisrina uuesti armu-
hoolega küsis: „Kas sa ei tunne end wäsinud ja üles ärritatud olevat?“

Keiser wastas ei-ga ja kirjutas jälle tähekeste pääle: „Minult ühte tükki weel.
Adagio ühest sonatest. See jäägu wiimseks.“

Kunstnik, kes leinawa südamega kõrwalises toas wiibis, istus jälle klaveri
ette ja mängis — ilusat adagiot! Raskesti haige keiser kuulas ja kuulas! — Nagu
uus eln hakkas tema silmas särama. Ta kutsus keisrinna oma juurde ja kirjutas
rutuga järgmised sõnad paberi pääle: „44 aasta eest mängisin ma jeda adagiot
oma isakesele tema sünnipäewaks ette. Muidugi mitte nii hästi. See on fis-moll
sonatest. Väga ilus. Rüfer, palju tänu. Wiimne tükk. Siis hingusele!“ — —

Tõesti oli ka see wiimane tükk, see adagio. Need olivad wiimased muusiku-
hääled, mida surija walitseja siin ilmas weel kuulis, oli wiimane jumalaga-jätmine
heli-kunstiga, mida ta nii auustas ja armastas!

Wastesti, nagu adagio wiimjed hääled helisesiwad, uinus see kannataja, kes
nii raskesti koormat nurišemata oli kandnud, igawesele unele kõige puhtama ja kaunima
iluhelide riiki minnes.

Geesti teelde jutustanud J. Sammas.

Sõnumid muusiku elust.

Anton Rubinstein on nüüd Peterburi konservatoriumi juhatusse jääda-
walt maha pannud ja Saksa-maale Dresden'i linna elama läinud, ehk ta küll Bene-
maal sündinud ja kaswanud, elanud ning ametis olnud.

Hermine Spies, kes jälle hiljuti nowembri-kuul Tartus on kaks korda
laulnud, tahab laulja-ametist lahkuda ja — mehele minna, ühele koftu-herrale
Sakfeni-maal.

Adelina Patti olla Inglise-maal oma lossis, mille nimi Craig-h-nos,
kodu-teatri siisse seadnud. Selles olla umbes paaril sajalt kuulajal ruumi. Siia
kutsub juur laululind oma tutwaid ja muid kuuljaid laulu kuulama — muidugi
juure hinna eest.

Richard Wagner on alles 8 aastat pärast surma oma töödes Brantsuse-
maale saanud. Tema lauleldus „Lohengrin“ on Pariisis mängitud pärast mitme-
aastast asjata-katsumist. Esimese etenduse ajal tegi hulk inimesi näitemängu maja
ees juurt käre, et Brantsuse waenlase ja alandaja Saksa-maa muusikat mitte Brant-
suse-maa päälinnas mängida lasta, aga pärast läks lugu üsna hästi, ning lauleldust
etendati paarikümme korda keelamata.

Saksa lauleldus New-York'is ei ole jõudnud end üles pidada,
waid selle asemele tuleb jälle Italia lauleldus, milles Patti, Zandt, Alvary
jne. saawad laulma. Meie usume, et ka Italia lauleldus end kaua ei pea. Rah-
was, kes muusikat armastab, tahab kõigi rahwaste paremaid meistrid kuulda, aga
mitte ühe ainsa omaid.

Hispania komponist Breton leiab nii hästi oma isamaal kui mujal
kiitust. Hiljuti on üks tema loodud lauleldus Wienis mängitud ja teine tema kodus
Barcelona linnas.

Mozarti laulelduse „Nõia-wile“ saja-aastane mälestus on Saksa-maal mit-
mel pool auustades pühitsetud.

Üleüldne Saksa Muusika-selts pidas mai-kuul Berlinis suure
laulu- ja mängu-pidu, aga on sellega „sisse kukkunud“, sest tulud olla palju suuremad
kui tulud. Mitmed lehed ütlewad, see tulnud sellest, et pidu programmis väga
palju teiste rahwaste muusikat olnud, kuna Saksa muusik puudunud. Kas tõsi?

Kuulsad orelitegijad praegusel ajal on Saksa-maal Ludwigsburgis Walker, kelle tehtud Tallinna Olewiste kiriku orel on, siis Sauer, kelle tehtud uus Tartu Maria kiriku orel, ja Goll Luzern'is Schweizis, Kölni doom-kiriku suure orelimeister.

Meie maal oli seni ajani kõige kuulsam ja tublim orelitegija Norman Tallinnas. Tema on Gesti jugu mees. Ta on hulgale meie maa kirikutele orelid teinud, mis enamasti kõik hädad on, nõnda Tallinnasse Kaarle ja Jaani kirikusse, Põltsamaa kirikusse ja teistele. — Tartus elaw orelitegija Müllverstedt on Saksa-maa mees. Ta tegi hiljuti Tartu Peetri kirikule orel.

Bernhard Stern, Tartu Gesti Peetri koguduse organist ja köster, lahkus sellest ametist ja läheb Tartu Saksa Jaani koguduse kantoriks ehk köstriks.

Karl Hess, Schweizi-maa orelimängija Berni linna Münstri kirikus, andnud hiljuti kirikus kontsertisid, millest nii palju osa võetud, et suur kirik puupüsti kuulsaid täisi olnud, mis orelikontserdiks harwa juhtub.

Walh Spliet, noor neiuviiu-maalt, leiab Saksa-maal oma ilusa lauluga palju kiitust. Ta kael oli kaks aastat haige olnud, ei saanud siis ta laulda. Nüüd on ta jälle terve.

Surm on viimasel ajal ka muusika-jüngerite seas rikkast lõikust pidanud. Nõnda on siit ilmast lahkunud: Proua Rubinstein, kuulsat Anton Rubinsteini ema ja esimene õpetaja, Odesjas, 86 aastat wana; muusikadirektor Heinrich Sattler Braunschweigis, 80 a. w.; klaverimängija Michelangelo Russo, Neapelis, 61. a. w.; Wene keiserliku koori laulukoori juhataja Bachmetjew 19. augustil Peterburis, 84 a. w.; muusika-mehed Gatti Neapelis ja van den Dries Antwerpen'is.

Noor helilooja Busoni, kes hiljuti Wene-maa heliloojate seas esimese auhinna sai komponeerimises, lahkus Moskwest, kus ta seni elanud, ja läheb Amerikasse Bostoni linna konservatoriumi õpetajaks.

Eugen d'Albert läheb jällegi Amerikasle kontsertisid andma.

Ernest de Munk, cello-mängija, on Londoni linna Guild Hall muusika-kooli juhatajaks saanud.

Platania, Italia tubli helilooja Catania linnast, aga praegu muusika-kooli juhataja Neapelis, on isiaranis oma waimulikkude lauludega oma ilusal isamaal suurt kiitust leidnud. Tema nimega on koguni terve uulits Neapolis, et temale auu teha.

„Chorgesang,“ muusikaline ajakiri, mis Leipzigit A. W. Gottschalg'i, Weimari organisti, toimetusel wälja tuleb, on ka meie Gesti suurest laulupidust sõnumid saanud. Selle lehe 2. numbris, lehekülj 50 uuesti ette alganud 1892. aastakäigust, loeme sõna sõnalt nõnda: „Tartust antakse meile teada, et kolmas üleüldine Gesti laulupidu Keiser Aleksandri III. 10-aastaseks walitsuse jubileumiks kõige ilusamas korras (in schönster Ordnung) on mööda läinud. Waimulik kontsert tegi hakatust koraliga „Wõta nüüd Issandat wägewat kuningat kiita.“ Teised laulud, näit. Beethoveni „Kõik taewad laulwad“ jne. saiwad Dr. R. A. Hermann'i poolest väga tublisti (vorzüglich) juhatatud. See väga osaw (ausgezeichnet) juhataja pidas ka ilmalikul kontserdil väga korda läinud (sehr gelungene) pidukõne muusika tähtsusest. Kõik pidu on üliwäga hästi (außerordentlich schön) läinud.“ — Nõnda „Chorgesangi“ sõnad. Nimetame siin, et nimetatud Beethoveni laul mitte Dr. Hermann'i juhatusel ei lauldud, waid D. Wirthaus'i juhatusel mängiti.

Austria wäikesed rahwad Slowenid ja Slowakid püüawad ka hariduses edasi. Hiljuti on Saksa keelesgi üks Illiria laulumäng, rahwawiisidest kokku jeadnud Wiener muusika-professor Rhom, ilmunud, ja Saksa kirjad kiidawad väga selle mängu muusika-ilu.

Muusika mõtteterad.

Rogunud J. Sammas.

Muusika-kunstil ei oleks eluõigust, kui seda, mis ta avaldab, võimalik oleks sõnadega ütelda ehk wärwiga maalida.

J. v. Hiller.

Muusik ei ole midagi muud, kui kõik looduses leida olevad soowi ja korra järele kokku seatud hääled, mis siis niisuguse wõimu saavad, et nad inimese waimu liigutada wõivad, ja see wõim on kookutõla.

R. Meng.

Ei wõi muusika waimust muidu aru saada, kui ainult armastuse läbi.

R. Wagner.

Oh, teie rikkumata helid, kui püha on teie rõõm ja teie valu! Teie ei rõõmusta ega kurwasta mitte mõne juhtumise, waid elu ja olemiste üle ja ainult teie piisarate wäärt on igawene aeg, mille waewata inimene on. Rudas wõisite teie inimeses püha kohta leida ehk teda ilmlikust elust wabastada, kui teie mitte juba wärmalt meie sees ei oleks olnud, kui tühja elu wastutõla ja meile teie laewas mitte ennemalt ei oleks osaks antud, kui see maailm!

J. Paul.

Wiis ja kookutõla, helikunsti tähtsamad osad, ei ole looduses leida, waid on inimese waimu sünnitused.

Hanslik.

Toonikunsti õpetusel ei ole võimalik lõppu leida.

A. Hauptmann.

Rõige tarwilisem, tungiwam ja tähtsam asi muusikas on tempo (aja mõõt).

B. A. Mozart.

Räägi, ja sa oled minu kaasinimene. Laula, ja meie oleme wennad ja õed.

E. v. Hippel.

Sõnade ja häälte ühendamine on tublim abielu, mis üleüldse ühendatud on.

Hiller.

Waimul on tarwis palju enam õppida, kui sõrmedel! See on tähtsam asi.

Moscheles.

Kiitus ja laitus saavad ainult selle läbi oma tähenduse, kes neid avaldab. Seda on muusikas iseäranis tähele panna, sest et siin iga mees tundmustes otjustamisele on kutsutud.

D. Klauwell.

Ainult see on auuwääriline, kes ka laituselt lugu oskab pidada.

R. Schumann.

Tundmuste inimene küsib häämeelega, kas muusik rõõmus wõi kurw on, — muusika-tundja, kas ta hää ehk halw on.

Hanslik.

Kallimat kingitust kui muusik, ei olnud jumalatel mitte võimalik inimestele nende oftalilele eluteele rõõmustajaks ja trööstijaks kaasa anda. Ta on taewa anne, selle pärast ei peta ega waleta ta ka ilmasgi, ja kui tema mõju meie kohta ka väga mitmesugune on, ikka ilmub ta tõsisel, otsekohesel kujul.

J. L.

Hiire-paar.

Kord oli noorel hiire-paaril pesa
Just keset wälja, mullas sügawas.
Nad olid õnnelikult ligi aasta
Sääls teine teisega ju elamas.
Bruukosti olid nemad praegu sõõnud
Ja ümmarguses toas istusid.
Äi tahtnud täna neile wõõraks tulla,

Ja teda parajasti ootasid.
Ta jaots olid hulk nad õlgi toonud
Ja püüdnud peenikeseks raiuda
Ning pehmet puhke-aset walmistasid,
Et wanake saaks hästi hingata.
Nüüd, korraga, on mehikene mõttes
Ning wiimaks ütleb: „Kuule, naeseks,

Meil olgu teine üks nüüd kohe tehtud,
Sest ühest ei saa meie majale!"
See sõna oli noorikul wist waja!
Sest, nuttes, hakkab tema kaebama:
„Wõi teine üks, ja kohe walmis tehtud!
Siis ühest enam korrage ei saa?
Tuul tõmbaks meie tubadest siis läbi,
Mül sest ju nagu hambawalu nüüd!
Ja isale siis tekkiks jooksjatõbi,
Ring üksnes uksel oleks sellest süüd!
Üks teeb ka wõõraks terve koha nagu,
Ja juhtuks kas siin isa kallale
Siis waene ehmataks, ei tunneks kohta
Ring langeks küüsi kurjategijale!"
„Oh, kulla naesekene," mees nüüd naerab,
„Su mured jalwe põhja waata!
Tuul toas terwisele tulusam
Kui sandis õhus, sumbus elada.
Ja äi ehmataks, ei tunneks kohta?
Ei, kes nii tark, kui wana isake
Ja ju nii hulgast urkest läbi pugend,
See teab, mis teha tuleb hiirele:
Kui kas ju kallal, siis ei küs'ta enam,
Kas wõõras maja, wõõras üks ehk koht,
Waid, lipsti, poeks isa sinna sisse
Kui teda taga ajab hädaoht.
Sest jätta naesekene oma jouni!"
Nüüd noorik wait, ja nemad lepiwad,
Mad läh'wad ilma wiibimata tööle,
Ja ruttu mulla rüpes kaewawad.
Waat, warsti teine tee neil walmis tehtud
Ja selle otsas auk, kust wälja saab.
Kui wäsiwad waewast pesas puhkawad,
Oh kuule imet, keegi koputab!
„Wist isa ukse ees," nii hüüab noorik,
„Kuid, miks ta koputab nii kõwasti?"
„Nüüd äia juurde! Waenlane on wäljas,
Eks ma ei kartnud seda alati!"
Nii hüüab mees, ja naene kostab nuttes:
„Wõi kas siis wäljas, tige waenlane,
Kes hilja alles minu wastu tuli?
Nüüd ots on käes, nüüd lahku, hingeke!
Oh heldeke! Kui mina, meheke,
Nüüd praegu sinuga siin surma saan!
Ja isakene tuleks meie juurde —
Oh ehmatus, mis mina ehmatan!"
„Ei ole kas, ta turtjub, see on koer!
Ta nuuskinud, et kodus oleme.
Nüüd teise ukse juurde tõlakem,

Sääl waatan, kas ka tark on waenlane.
Ta jookseb, tuleb, „ära karda mitte,
Küll pääseme," nii trööstib lahkest' ka,
„Sa tõtta uue ukse-angu juurde,
Koer hakand wana kohal kraapima!
Suu juures seisja paigal, kannata,
Ja kui ma wähe hakkam wilistama,
Siis jookse nii kui wähe jõuad ja!"
Ta ise istub koera kapa kohal,
Et tema agar oleks kraapima,
Kui uuristades kapid õige ligi,
Siis taganeb ta üsna kartmata.
Nüüd turtjub koera nina nuusutades —
Mees wilistab, oh noorik, ole wirt!
Ta wõtab jalad kätte, kargab wälja
Ja putkab patil, nagu wile nirt.
Küll häda, kartus, hirm ning ahastus,
Siis õnn ja rõõm ja rahu: terwelt jõudis
Ta oma armisa isa majasse. —
Mees istund seni ikka pesa kohal
Ja kuulab, kaalub hästi hoolega:
„Oh, sõgedaks saab see, kes tujus tuisab,
Laf' koera hullu pääle kaewata!"
Nüüd saanud auk ju nõnda sügawaks,
Et koera pää ju kõrwadeni sees,
Ta filmad päris finni kaetud
Ja nina lausa pesapaiga ees.
Nüüd korrage on kanged haisu tunda,
See näitab selgelt asja muudatust.
Koer kraabib tulist: käes on hiirekene —
Kuid ei, waid koeral kanged ehmatus,
Hiir jätnud mälestuseks midagi
Ja esimene ärapühkida!
„Et koerake la wähe pesas leiaks,
Sest muidu peksaks tühje õlgi ta!"
Nii narrides weel koera naljakas
Ei hirmunud ta mitte häda eel.
Siis läinud järele ta äia juurde.
Sääl leidis tema naese nutwat weel.
Kuid nutt sai naeruks, kui ta mehe nägi,
Ta kargab tema wastu karmesti
Ja hakkab armastades ümber kaela.
Wa isa nõrub kaja rõõmsasti
Ja ütleb lõpuks noorepaarile:
„Küll, lapsed, elu tarkus piik ja lai!
See oli tõesti teitelt targast tehtud,
Et teine auk teilt uuristatud sai.
Ei iial ära wõta kotti minna,
Kui juu saab finni pandud, jääb ja sinna!"—

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind aastaks kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Kse ära tuua aastaks 80 kop.;
pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Gesti wanadest kiriku-lauludest.

(Särg.)

Georg Mülleri jutlused on siis hoopis teist wiisi Gesti keeles kirjutatud, kui praegu räägitakse. Lugejale saab wististi meele järele olema, kui Mülleri jutlustest siin wähe proowiks üles paneme. Meie teeme seda just nõnda ja selles keeles, nagu need jutlused kirjutatud. Jutlus, millest ühe tüki siin üles paneme, on pühapäewal 2. septembril 1603. aastal Tallinnas Püha-Waimu kirikus peetud. Saksa-keelsed ja muud wõõramad sõnad tähendame numbritega, mille all lõpuks seletus leida on. Oma tähendused teeme ka lõpuks. Georg Mülleri meist nimetatud jutluse koht käib siis nõnda:

„Sesinake Jütluße siddes, taha mina lõhitelt iüttelda, sest Orsakist, ¹ mindprast mina sesinake Laulo, Kuy kaas eddespeiti (Lapseb Jumal meidt ellada) needt tohset Lauluth, taha henneße ette wotta.

Gott verleihe uns die gnade des H: Geistes etc: ²

Se Eßimene Dhrsaek A. R. ³ mindprast mina sesinake Laulo, nind needt tohset Laulut henneße ette tahan wotta, on se: Eßimelt, eth keid ned Laulut, mea meye syn meddy Maa, Sara nind Rothze Kelell laulame, Jumala Sanast nind Kiriaht omat ⁴ woetuth. Eth nüith küll nedsamat Laulut neist Inimeßest omat techtuth nind lauletuth, syß eb pidda meye nedsamat palia Inimeße Sanade eddest mitte piddama. Munito meye piddame taedtma, eth Jumal Pöha W: ⁵ iße se eike Meister on olnuth, ke ned Sanat nente Inimeße Kelede paele [omat] on kiriutanuth, nind ned Inimeßet taema Armu kaas walgustanuth, ke nedsamat Laulut omat Laulnuth, nind sen Pöha Risti Kirko siße saednuth, eth nedsamat Laulut weel taenakitpeiwa meddy Kirko nind Mayade siddes sawat lauletuth. Kudt mina kaas, annab Jumal terwet, igka Jütluße siddes tahan | neutada, ⁶ kuß paikas w: ⁷ igka Laull Jumala Sana siddes kiriutanuth seisab.

Syn kulet teye A. R. sest Eßimeße Dhrsakist, mindprast ⁸ mina nüith eddespeith needt Laulut henneße ette wotta, Moistket jemprast, eth ned Laulut Jumala Kiria siddes seiswat kinnituth, nind Jumala Sanast woetuth, jemprast ⁹ eb taha mina hend mitte hebbeda, moito teile se eike Sana moistus oppeta, eth teye piddate opma moistma, mea teye laulate.

Se toine Dhrsaek, mindprast mina ned Laulut henneße ette olle wotnuth, on se: eth meye keid piddame taedtma, eth eb sael w: ¹⁰ Sana meddy Laulode siddes mitte olle, kumb [eb mitte] Sana meddy Pöha Catechismo Oppotuse kaas wchte tulleb,

ny jelgſesti nind fauniſte, ¹¹ eth faas ned nohredt Lapſet, 10. 12. alt ſein ¹² etc: ſeſama woiwat moiſtada, kumba Paetiicki Oppetuſeſt ſeſama Laul on woetuth. Ja ſe Rohr Rachwas, kudd faas teye Wanambat, woyte needt Laulut ny ſebiaſte oppeta laulma, nind faas meeles piddada, eth eb teye naemat eales woy erraunnudtada. Seſama moiſtab ſe Rochnret ¹³ küll, ſempraſt erratab taema paliu nind moneſarnaſt ilma heitümatta Portulaulut ¹⁴ vles, eth nedt Inimeſe Lapſet, ned Portulaulut enne nind pigſemaſte ¹⁵ opwat, nind nedſamat heelmelell laulwat, kudd Jumala Sana. Sempraſt pearime meye, ſe meye Riſti Inimeſet tahame olla, Jumala Uuwux, ſen ¹⁶ Rochnretti wainux nind wihag, meddy henneſa Oppetuſex nind mainituſex. Jumala Sanas haelmelell opma, nind ned faunith Laulut haelmelel Kirckus nind Roddo Laulma.

Se Kolmas Ohrſaet, Minckpraest mina net Laulut henneſe ette olle wotnuth, on ſe: Eth nüith need Laulut küll löhikeſet omat, nind faas paliu Rachwaſt ſawat leudtuth, ¹⁷ ſe ned Sanat Suh faas laulwat, waidt naemat eb tae, echſ eb moiſta iſe mitte, mea naemat laulwat, monikat laulwat echſ makawat, kudd ned rumalat Lambat ſegſameſe, ilma ſeicke Sana moiſtuſe. Sepraſt A: R. Wanambat nind Rohrembat, on nüith weika ¹⁸ tarwis, eth teye eddeſpeiti piſuth parrembaſti tahagete oppeta moiſtma, mea teye laulate. |

Se Melias nind wymſes, Ja ſe eite nind ſeicke ſorgkemb Pae Orſaet, ¹⁹ minckpraſt mina ned Laulut henneſe ette olle wotnuth, on ſe: Eth eb pea vxiſit Inimene meddy Richlakunda ²⁰ Rachwa ſaeas ja leudtuth, ſe vche Alino Paulo tundtwat (üle kirjutatud: tunneb) eikeſti Laulda, kuy teye rumalat Inimeſet teddy Rohre Polwel neiſt tratist nind Santist nende vrede eddes olete kulnut laulwa, ninda laulate teye weel taenakiſpeiwa, eth vche wahſe Inimeſe Korwat kurtax iaewat kulma, kuy teye Laulate. Ja toeſti, mina ollen hend ſagkedashti pohl ſurnux hebbedanuth, ²¹ kui ſael wahelt woyrad Kirckſſandat meddy Kircko echſ Chore ſiddes omat olnuth, ſe teddy Kelae nind Paulo omat moiſtnuth, Toehpohleſt naemat omat ſeiſnuth, nind iſe henneſa meles nairnuth, nick praſt minu Silmadde waſta paiatanuth. Teye Rachwas laulwat vppriſ Bekiſeſte nind hulluſt, eth eb meye mitte pea moiſtame, mea naemat laulwat, tulles ſe Jumala Sanna faas vchte, echſ eb mitte. Kuy meye eikeſti ²² nente Sanade paele merckame, ſyß laulwat naemat enamb Jumala Sana waſta: Seſama minu A. Inimene, olle mina mondſorda oma Korwade faas kulnuth, ſedda eb woy mina mitte erraſalgkeda, Muito mina tunnista nente wöyra Kircko ſſandite faas, eth eb teye vxiſit Paulo mitte eikeſti laula.

Nüith eb olle ſeſama nente önfade mollembadde Kirckoſſandite Süy mitte, eth teye ny Balſchiſte laulate, Seſama tunnistuſe taha mina nente önfade mollembadde Surnuſuh paele andada nind faas paiatada, mea mina oma Korwadde faas ollen kulnuth, ets Önnis H: Balſar ²³ nind H: Johan tenet Rumalat Lambat ſagkedashti nind mondſorda omat nuchtelnuth, Teile faas ned Sanat teddy Su ſiſe pannuth nind opnuth, kuy teye nente Schole Poſſide haele nind Sana praſt piddate laulma. Echſ kuy ſagkedashti olle mina iſe teidt hae nind kura faas opnuth, kuy teye ned Laulut piddate eikeſty opma laulma, mea on ſe awitanuth? eb [toeſti] toeſti mittekſit eales, rumalat ollete teye, rumalax [iaete teye faas] nind wöyra Rachwa nairux iaete teye faas. |

Waidt eth teye nüith tahagite mottelda nind vttelda, ia meddy Rohr ſſandt vtleb doch ²⁴ ninda, oma henneſa Paest nind hae meleſt? iſe meye Laulame küll eikeſti? Terrae tullemas A. Inimene, iütte mina ielles vmber. Se eb olle mitte toſhy, eth mina ſeſama minu Paest echſ hae meleſt iütte, eth teye valſchiſt, nind eb mitte eikeſti Laulate. Seſama taha mina teile nüith parrahelliſ ²⁵ teddy oma [henneſa] Sanade faas neutada, kumb Sanat mina teddy henneſa Suſt nentefinake Pohlkolmet Aſtadde ſiddes ollen vlleſkiriutanuth, kuſt mina Chore ſiddes, echſ ſe Altary ees ollen ſeiſnuth, nind vſinaſti teddy Paulo paele kulnuth, eth eb teye vxiſit Paulo

eifeste Laula, vtle mina weel vxfordt, se piddat teye faas iße tunnistama, Ruy meye nüith teddy Sanat mea teye Laulate, meddy Sanade wasta peame, fuy meye Chore fiddes laulame, nind meddy Ramato fiddes kiriututh seifab, syt exite teye toepohlest faufelt Jumala Sanast. Was aber mit Gottes wort nicht vber ein kompt, ds ist ein grewel fur Gott. ²⁶

Nind taba mina nüith löhitelt monikat Sanat syn maellestada, nind vche toine toyse wasta piddada. Nüith on se faunis nind tröstlick laull teddy meles küll tut-taw, ds wir am Sontag zu sing pflegen. ²⁷ Vy peines Jumalall vll ewel olkut Auwo, nind taenno taema Armu eddest, ninda leula meye Chore fiddes, nind seifwat faas needtsamad Sanat (nind taenno taema Armu eddest) meddy Kirko Ramato fiddes kirjututh. Waid teye laulate ninda, Alleine G: in d' Höhe sey ehr, ²⁸ Nind taennatut olkut taema armu eddes. Ist nicht recht. Sol heißen. ²⁹ Nind taenno taema Armu eddest. Ds ist eins. ³⁰

Perrast jesama Laulo nind Gtimeße Berse fiddes fuß meye ninda Laulame. Semprast eth nüith nind eddespeite eb enamb, meydt lifuta woib vxfit wigfa. Ned Sanat Laulat teye ninda. Meyle lifuta woib vxfit Böha wigfa. Ist nicht recht: sol heißen, ³¹ meydt lifuta woib vxfit wigfa. Das ist ds ander im ersten Versu. ³²

Kolmandel jesama Laulo nind Gtimeße Berse fiddes fuß meye ninda Laulame. Vy haemeel Jumalall meist on nüith. Nedsinaget Sanat laulat teye ninda. Vy haemees Jumal on mennuth. ist nicht recht. sol heißen. ³³ vy haemeel Jumalal Jumalal meist on nüith. |

Neliandel, jesama Laulo nind sen toise Berse fiddes, laula meye, Rogkonis ilma erramoitmatta sinu waegky. Waidt teye Laulate ninda. Rogkon eddes fina erra nind Lamas sinu waeggy. Ist Vnrecht, solten singn. ³⁴ Rogkonis ilma erramoitmatta sinu waeggy. pea süinib mea sinu Tachtmas on mottelnuth, hae meile sest armast Issandast. Syß laulat teye. Pea süinib mea sinu Tachtmas on mennuth, eth meye sest Armast Issandast. ist Vnrecht. solten sing. diligenter repetas illa verba.

Wiendel jesama Laulo nind sen Kolmande Berse fiddes, laulwat ned Scholi Poyfit ninda. Leppitaya kummat ollit sael errakaddonut, Sina waikistaya meddy rydast. Syß laulat teye. Sina ollet meddy Pattut erraleppitanuth, Sina waikistaya meddy Böha rydat. Eb pear se hae nind wöyras Nachws vlle teddy pekifade Sana nind Laulo mitte nairma, kumba Laulo faas teye iße tunnistate, eth eb teye mitte moista mea teye Laulate.

Sen Neliande Bersi fiddes, Laula meye. Rochnretty waeggy aest meidteddespeite hoida. Syß laulate teye rummalat Inimeßet. Rochnretty waeggy is woyn meydt hoydta. Syn tetae teye rumalat Inimeßet sen Rochnretti ny ramatumax nind waetumax, eth eb taemal ny palu waegky ollex olnuth, eth taema meidt oma Walla all ech Ricku fiddes olex woinuth piddada, Sesama tunnistate teye oma Sanade faas, kust teye Laulate: Rochnretty waegky is woyn meidt hoydta. Waidt minu A. Inimene, se piddat fina taedtma, eth se Rochnret sen wahse Inimeße Suggu feide juhremb Waynlane on, nind eth taemal faas toesty se waeggy on olnuth, nind on faas weel nüittit, eth taema meidt emis igkewest oma Ricku fiddes omay wangix ollex piddanuth, Ruy eb se feide waegkiwene Jumal hend mitte vlle meidt olex hallastanuth, nind meidt lebby taema Boya Ihm Chrm ³⁵ sest Rochnretti wallast errapaestnuth. Semprast palwu meye, eth Jumal meidt nüith eddespeiti sen Rochnretti wae aest tahay hoydta, da wir singn. ³⁶

Rochnretty waegky aest meydt eddespeite hoydta. Semprast A. R. opfet nüith nind piddaket faas ned Sanat meles. eth teye io vxfordt vche Laulo woigite eifesti Laulda.

Wimatel syß eb laula teye need Sanat kaas mitte eifesti, Ruß meye ninda laulame: Errapõra keid meddy hahkus nind hedda. Teye Laulate. Errapõra meddy melest jest hoidust nind hedda st. Syn kulet teye, eth se toesty vx juhr wahe on teddy nind meddy Sanade wahel Semprast peab vx wayne Inimene hend pohl furnur hebbedama, kuy meye jesama nente woyra Rachwa just piddame kulma. Ja sael leutage Sumal parrakut paliu heütüth Inimeset, needtsamat motlewat, eth meye teile needt Laulut ninda olleme opnuth, Waidt se taha mina Sumala nind teddy eddest tunistada, eth mina, kudtkaas ned tohset onjat [Inimeset] Issandat, teidt küll olleme opnuth, kuy teye vche Laulo piddate eifesti opma Laulma. Mea nente Onjade Wana KirckIssandite mainigus echf Oppetus on awitanuth, jesama kuleme meye, Sumal parrakut, weel taenakitpeiwa oma Kormade kaas. Nind Jütte mina weel nüitkit, Teye eb tunnae vxgit Laullo eifesti Laulda, Olka mea Laull taema eales tahab. Kudt se Böha Kristi Vsu fiddes, Laula meye, Meddy eddest, ke meye ollime errakaddonut, nedtsinaget kaunit nind selgket Sanat, kumb vx Mohr Laps woib moistada, Lulat teye. Meddy eddest on vx Onnistegkia errakaddonuth. Ist nicht recht, sollen singn, ³⁷ Meddy eddest ke meye ollime errakaddonuth. etc:

Mina tahaxin haelmelell eddespeiti keidest neist tohset Laulust maellestada, nind teddy omat Sanat teile iüttelda, mea mina teddy omast Sust ollen vlesfiriutanuth, Waidt se Aid eb woy mitte jaldida, Nind piddat teye (annab Sumal terwet) omal ayall eemalle enam kulma, [kudt] kuy meye se aya ellame, eth meye needtsamat Laulut henneße ette wottame. |

Nind ollet teye A. R. sensinaze Jütluße fiddes löhitelt kalmuth, ned Dhrjakit, Minckprast mina sensinaze, kudt kaas ned tohset Laulut henneße ette tahan wotta.

Moistket A. R. semprast, eth meddy Laulut Sumala Sana kaas vchle tullewat, nind eth ned Lauluth Sumala Sanast nind Kiriaht omat woetuth. Nüith eb olle sael vxgit Sana, keid meddy Lulode fiddes, jesama leüname meye meddy Böha Cetechismi Oppetuse fiddes, ny selgkesty nind kauniste, eth kaas se Mohr Rachwas woywat merckeda, kumba Paetiücky Oppetusest jesama Laul on woetuth. Nind omat kaas ned Laulut ny kebiadt oppeta, eth vx Mohr Laps 10. 12. etc: aastapest küll woib oppeta, nind meles piddada.

Eddespeiti A. R. se eb olle mitte küll, eth teye ned Laulut vxpeines oma Su kaas Luladte, nind teye eb tae echf eb moista mittekit, mea teye Laulate, semprast maetadte nind kispendate teye wahelt, kudt ne rummalat Lambat, ilma keid Sana moistuse. Syß on nüith toesty weika tarwis, eth teye vxford, uind ollex kaas aid, [eth ten] need Laulut eifesti oppexite laulma.

Se Wymne Orjaek, minckprast mina ned Laulut heneße ette olle wotnuth, on se: Eth eb vxgit Inimene meddy Richlakunda Rachwa saas jaa leudtuth, ke vche Mino Laulo eifesty tunneb laulda. Muiro kuy vx tarck Inimene pißuth teddy Laulo paele kuleb, nind maerckab ned Sanat, syß piddab taema tunnistama, eth teye enam Sumala Sana wasta Laulate, nind se Kolmas echf Seigmess Sana, eb olle mitte eife, mea teye Laulate. | “

Nõnda on see tüff, mis Georg Mülleri jutlustest sõna sõnalt olemine wõtnud. Numbrite järele seletame Saksa-keelsed ja muud wõõrad sõnad ära: 1 Orjak on põhjus, asi; 2 Sumal andku meile Püha Waimu armu jne.; 3 A. R. armas rahwas; 4 omat=on; 5 Püha Waim; 6 neutada=näidata; 7 vx=üks; 8 minckprast=mits-päraht; 9 semprast=sen-päraht=selle päraht; 10 vxgit=üksgi; 11 selgesti ja kaunisti; 12 wanad on; 13 kochuret=kurat; 14 pordulaulud wist rahwalaulud; 15 pigtemaste=rutemini; 16 sen=selle, wana Soome wiisi; 17 leudtuth=leitud; 18 weika=wäga; 19 Pae Orjaek=pääpõhjus; 20 richlakunda=rihelkonna; 21 hebedanuth=häbenemud; 22 eifesti=õigesti; 23 Balgar on Balthasar Rusjow, ajaloo kirjutaja;

24 doch=ometi, Satja keel; 25 parrahellis=praegu; 26 mis aga Jumala sõnaga kokku ei jünni, on läila Jumala ees; 27 mis meie pühapäeval laulame; 28 Uuu kiitus olgu igawest; 29 ei ole õige, peab olema; 30 see on üks; 31 ei ole õige, peab olema; 32 see on teine esimeses wärsis; 33 ei ole õige, peab olema; 34 on wale, peaksiwad laulma; 35 Ihm Chrm=Jesuz Kristus; 36 kus me laulame; 37 ei ole õige, peame laulma.

Georg Mülleri sellest jutlusest näeb igaüks isegi, mis Eesti keelt 300 aastat tagasi kirjutati. Lauludest annab see ka sõnumit. Jutluse tegija on wäga kuri selle üle, et inimesed ilusasti ei laula. Aga kuida wõis see olla, kui ju mõõdu järele laulude sõnu ei olnudgi! Laul: „Uuu kiitus olgu igawest' Kolmainul' Jumalale,“ on, nagu jutlusest näeme nõnda: „Bypeines Jumalall ollewal olekut Uuwo || ninck taeno taema Armu eddest || Semprast eth nüith ninck eddespeit eb enamb || meidt likuta woyh wytit wigta || By haemeel Jumalall meist on nüith ||“. Meed on laulu esimese salmi esimesed sõnad. Keegi ei wõi neid wiisi järele laulda. Nõnda siis ei ole Müller hästi teinud, et ta rahwa laulmist lammaste määgimiseks nimetas. Rahwas ei wõinud ju paremini laulda. — Sellegi pärast on Georg Müller tänu ära teeninud, et ta meile suure hulga jutlusi ja nendes nii palju sõnumid wanast ajast on üles pannud ja järele jätnud.

Organisti walimine.

T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

Anna istus üksi metsas ja punus pärga, mille tarwis ta üksikud lilled mõtte-rikkalt kokku seadis. Rõõm järas tal oma töö juures filmast, ning ta lausis: „Kudas ma hääle Hindrikule homme ootamata rõõmu teen! Kui ta kirikust wälja tuleb ja kõik naabrid tema ümber kokku tungiwad, et temale, kui uuele organistile, õnne soovida, siis ei taha ka mina mitte tagasi jääda, waid tahan selle toreda pärga tema pääd ehtida.“ — Ujinaasti tegi ta oma tööd jälle edasi, ja ta mõtted läksiwad oma haige isa woodi juurde, kust ta üksnes täna oli oma armsa wenna pärast lahkunud, keda ta lootis homme linnakese kiriku päale organistiks walitawat, mislābi nende hää haige isa ja ka nende eneste puudusele ots oleks tulnud.

Ta oli oma töö juures sügawasõe mõttesse jäänud. Kõik endised päewad, kus wend eratundide läbi ning tema ise õmblemise- ning kudumise- ning nii palju ei jõudnud teenida, kui haige isa eest hoolitsemiseks tarwis läks, ja kõik muud kitsikused, mida waejed wäga jägedasti peawad kandma, seisiwad weel tema waimu ees. „Jumal, nüüd lõpetad sa meie häda!“ hüüdis ta nagu ärgates ja lõi oma sini-silmad, kus rõõmu-pisarad järafiwad, pärja päält üles taewa poole.

Sääl nägi ta äkitselt enese ees ühe noore mehe seiswat, kelle juurde-tulekut ta sugugi ei olnud aimanud. „Tere Jumala nimel, armas neiu!“ hüüdis wõõras wiisakalt Anna kookumist nähes. „Teie lahke ja sõbralik pale lubab küll paluda, et mulle teed juhataksite B. linnakesesse, mis mulle koguni tundmata on.“

„Hää meelega,“ wastas neiu ülestõustes. „Ma lähen ka ju seda teed; siis palun Teid nüüd minuga ühes tulla.“

Mõlemad läksiwad üheskoos edasi. Noor mees küsis ühte ja teist asja, mille päale neiu wiisakalt ja lahkest seletust andis. Wiimaks ütles noor mees: „Ma ei ole ennemalt ialgi B. linnakeses käinud, aga nüüd on ta ometi kõige tähtsam koht mulle terve maa pääl. Minu wanemad suriwad ju warakult ära, ning koduta olen ma terwel noorel eal siamaani olnud, ühest kohast teise rännates, aga nüüd loodan ma siin linnakeses rahu leida ning enesele oma peja ehitada.“

„Kas Teil siin siis sugulased on?“ küsis neiu.

„Sugulasi küll mitte,” vastas noor mees, „aga mul on siin üks sõber, kes mind siia kutsus, et siin tühjaks jäänud organisti-koha päale enuast valimiseks ette võin seada. Homme on valimise päev, ja ma tahan ka ometi ükskord katsuma, kas minu mäng ja helde taevast mulle viimaks jäädavat paika annavad.”

Anna kahvatas seda kuuldes ära. Kõik teised kohatahtjad olivad tagasi astunud; et Hindrik selle koha just enesele pidi saama, oli niisama kui kindel, ja nüüd — uued tatistused, nüüd ühekorraga jälle eesmärgist kaugel ning õnnelikust elust eemal, millest ta vähe aja eest parga punudes lahtiste silmadega oli und näinud! See oli liig! Aga Anna liig hää südamega laps. Kudas oleks ta võinud võõra lahke nooremehe vastu kade olla, kellel ju isegi wanemaid ega kodu ei olnud ning kes ka mitte süüdlane ei olnud, kui ta enesele jäädavat pesakest otsis? Ta rääkis niisama lahkelt temaga edasi nagu enne ja jutustas alles linna sisse minnes, et ka tema wend seda kohta soovib saada. „Temale sooviksin ma seda kohta,” ütles ta, „ei mitte minu pärast, vaid üksnes meie wana halli isa pärast, kes väga haige on ning hädasti abi tarwitab. Aga armuline Isa taevast on meid siamaani awitanud, tema tahtmine sündigu! Nii väga hää meelega, kui ma oma wenda näeksin järjele saawat, niisama südamest sooviksin ma ka Teile seda kohta.”

Neid sõnu rääkis neiu nii südamelikult, et neist jugugi kadest wälja ei paistnud, waid elaw osawõtmine tundmata noore mehe saatusest, mis pärast nad ka Arnoldi — nii oli nooremehe nimi — südamesse tõise kujukuse tema saatjast maalisiwad.

Mõlemad olivad jutustades linna sisse jõudnud, ning Anna juhatas siin võõra tema sõbra korteri juurde, kus Arnold tänades oma saatjast lahkus ning majasse astus. Pea tuli ta aga kurwalt tagasi, sest tema noore ea sõber oli enne tema sinna-tulekut ära surunud. Kuhu pidi ta nüüd minema? Ta läks oma saatjale, keda ta weel eemal nägi, ruttu järele ning jutustas temale, kudas praegu ta lootus, oma sõbra kaela langeda, teda libedasti on petnud.

„Siis tulge nüüd minuga ühes,” ütles neiu. „Minu wennal on weel ruumi sõbra jaoks, ja Teile on tõesti täna jee waitne elu parem, mis meie majas walitseb, kui võõrastemaja elamus ning liikumine.”

Rõõmuga wõttis Arnold kutsumise wasta ja läks Anna feltis tema wenna juurde. Puhtus ja korralik olek ehtisiwad kitsast hartsikut ning lihtsaid maja-riistu madalas toakeses; ja ehk küll Anna oma lõbuja kõneandega koge jutustas, et võõras herra meheks olla ära efsinud, ning et ta ka homme valimise tarwis mängida tahab; siiski wõtsiwad wanakene ja Hindrik teda nii lahkelt wasta, nagu oleks ta nende sõber ja ei mitte kardetanud kaas-wõidujooksja loodetud eesmärgile. Kõite, mis nende majakene ja aed andis, kandis Anna külalisele karastuseks ette, kuna Hindrik temaga juttu westis ning talle oma kodu-linnakese kohtasid ette kujutas.

Jutustades tuli õhtu kätte. Alles siis, kui Anna isaga üksi jäi, läks ta süda raskeks. Võõras noor mees oli kõne jookul palju jutustanud juurtest linnadest, nimelt ka Wienist ja Berlinist, kus ta kontsertides klaverit olla mänginud, niisama ka oma unustamata õpetajast Beethovenist ning teistest kuulsatest muusika-meistritest, kes teda siin ja sääla lahkelt wastu wõtnud olivad. „Waene, waene Hindrik, mis sinust küll saab! Sa ei ole ialgi oma linnast wälja saanud, ei ole ka mujal õpetust saanud, kui mõned tunnikesed kadunud organisti juures, ning sinu harjutuseks oli sul paljalt sinu wana, häälest ära läinud klaver!” — Walusad pisarad jooksiwad tal filmist. Ta oli enesele neid sõnu aga nii waljusti rääkinud, et isa üles ärkas ja ära kuulis.

„Häbene, Annakene!” ütles isa. „Kas sa siis Jumalat taewast nii vähe usud? Kõigewägewam wõib ju sinu wennale ka anda, mis temale kõige parem on. Ta ei ole meid weel ialgi maha jätnud. Wulle andis Ta jõudu ja terwist nii täna, kui teie minu abi tarwitasite, ja kas Ta ei ole ka teie tööd õnnistanud? Kas Ta on

meid ialgi ilma leiwata jätnud? Ja siisgi ja nutad? Ja miks pärast? Et üks wõõras tuleb ja sinu wennaga ühte ja sedasama kohta püüab saada! Temale, kes wanemateta ja koduta on, sellele armjale noore-mehele, ei soowits ja siis mitte tema lootuste täide-minekut?"

"Jah, isa," ütles Anna wahese, "mu olen ülekohut teinud, ma ei taha enam kaebata ega ohata. Ära ole mu pääle pahane, waid jää jälle rahulikult magama. Ka mina heidan nüüd magama ja tahan Jumalat paluda, siis saan ma tõesti rahulikult ja hästi magada."

Teisel hommikul läksiwad Hindrik ja Arnold üheskoos kirikusse. Anna süda põksus kangesti; aga ta ei usaldanud midagi rääkida. Ta leidis oma südamele üksnes hää isa waitsest lahkest palgest rahu. Nõnda läks tükk aega mööda, sääl hüüti teda nime pidi ukse eest. Tema tädi, kes kirikust oli tulnud, jutustas, et Hindrik väga ilusasti olla mänginud, ja et rahwas olla ütelnud, et ta niisama armsalt mängida, kui wana õnnis organist ise. (Lõpp tuleb).

Liiva-põrnikas.

Nõmmel oli metja all
Pesa liiva-põrnikal.
Mehel üsna hää meel:
Kosus, oli õnne teel.
Tangid on tal terawad,
Pigistama osawad.
"Mis ma nüüd weel ennast waewan,
Küll ma petan roomajaid:
Muku kuiwa liiwasse kaewan,
Lõksu läh'wad sedamaid.
Ise ennast ära peidan,
Nägemata sipelgal
Seisan põhjas liiwa all.
Rahul magamagi heidan.
'Pole waja oma higi
Waewas ära walada:
Tuleb rööwik lõksu ligi,
Libiseb alla ta liiwaga!"

Nii ta teeb, ja mööda sihti
Tuleb warsti sipelgas.
Ta ja mõni mardikas
Räinud seda teed ju tihti.
Aga nüüd ta forraga
Enam edasi ei saa!
Lõksu weerel ronib ta,
Jalad ei jää pidama.
Lahtiges liiwas sipelgas
Surma poole ju wajumas.
Kui ta näeb, et jõud ei jaks,

Kõik ta püüdmine ei maks,
Tõstab ta jalgu pikkamisi
Kõnnib nüüd aga aegamisi.
Nii ta ülespoole jõuab,
Aga rööwel saaki nõuab:
Püüsi ta laheb koguni
Liiva pildudes hulgani.
Silmapiilgul sipelgas
Dugi maha sadamas!
Tangid siis teda peawad,
Liiva alla weawad. —

Kütt nii püüdis ka putukaid
Nõnda jugu roomajaid.
Mis aga wähe puutus ette,
Laskis ta maha, sai ta kätte.
"Targasti asju seadida
Olen hästi teadnud ma,
Kasu saan ja röömu näen,
Siia igawesti jään."
Nõnda mõtles põrnikas.

Ennäe, metjast tuleb kass!
Lõksu ligi astub ta,
Heidab sinna puhkama.
Kui ta ennast sirutab,
Liiva tema põrutab:
Muku, nagu kerakesed,
Jookswad liiwa terakesed.
"Jälle," mõtleb põrnikas,
"Lõksu midagi langemas,

Uga et ei pääseta ta,
Hakkam liiva pilduma."
Kas nüüd üsna waguši
Wahib sinna alati.
Siis ta kargab forraga,
Krapsti ta tõmbab käpaga:
Läbi tungib küünele,
Tõmbab rõõwli walgele!

Kas siis hüüab: „Wenitene,
Ise wäike loomake,
Küll aga kavalust ja kurjust!
Ünn, et kätte sain ma lurjust:
Naera, nõmm, ja rõõmusta!
Otsas kurjategija!
Muku, mis teistele uurištad
Endale ise ja walmistad!” —

—f.

Paul.

Kui kanged kotta tiiwad õhu meres,
Mii pilwe poole tõuse, foori-laul,
Ja kõitmata, kui tormi tuuled auul,
Wiis, woola wõimsalt Eesti peres!

Oh laula, laula lahkest', õde, weli,
Su wiisil olgu Wanemuise waim!
Sääl lõpeb lein ja kadewe aim,
Kus lepitamas laulu heli.

Waim laulu ime tiiwul tunneb taewast
Ja suurus, mis priid waimud ihkawad,
Kes põrmu pinnal tolmu wihkawad,
Ta tõttu tõuseb elu waewast.

J. Seppit.

Paulu wõim.

Kui elus küllust, ilu
Mull' osaks merel, maal,
Ja süisgi waitne wilu
Mind koormab koidu a'al:

Siis kiirelt küllma ilma
Laul rinnast julatab
Ja kuiwaks pühib filma —
Waim taewa ulatab.

Laul wirgutab mind waewas,
Et paha põlgan ma,
Ja inglid laulwad taewas —
Laul mõjul määrata.

J. Seppit.

Mõistatus.

(Paul).

Ma maa pääl kulda-kallis wara
Ja jüa jündin'd eedenist;
Ma julgeta tegin hinge ara
Ja trööst'jin liia-leinalist.
Ei keegi näind mind filmaga,
Ehk algusest ju ilmas ma;
Mul jaunas, loosis lahke luba
Ja maituul metsgi minu tuba.

J. Seppit.

Laulu ja mängu leht.

Ruutiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastas kättesaamisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.; pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Seli ja karistus.

Nüüdse ajal on Gesti rahwa seas laialine kiiduwääriline mõitlemine joobnuse wastu igal pool alanud. Inimesed on terawa mõtlemise waral nii kaugele saanud, et nad joomise on väga kahjulise leidnud olewat. Mõiks ei peaks ka jääwane joob väga kahjuline olema, mis inimese mõistuse ning aru pääst ära wõtab ja teda joobnud pääst iga sugu hulla tempa tegema paneb! Joowastuse waim wiinas ja õlles on fihwt, surmarohi, mis inimese ihu ja waimu terwist rikub ja teda igale hääle tööle ja teole kõlbmataks teeb. Tema wasta wõidelda on siis aateline woorusline kasuline töö ja ettemõte.

Siin kohal astub aga see küsimus meie ette: Mis wõib iluheli teha joowastuse waimu wähenemiseks? Iuhelil, see on laulul ja mängul, on oma suur wõim, aga see on hää wõim. Joowastusel on weel suurem wõim, aga see on paha wõim. Hää wõim peab aga paha wastu astuma, olgu ka, et ta nõrgem on. Hää wõim teritab end paha wastu wõideldes. Ta ei tohi end mitte selle pärast ehmatada lasta, et ta vähem on.

Iuheli wõib tõesti palju teha joowastuse waimu wastu. Jäärane on ilus laul suur abiriist selleks otstarbeks. Kus ilus lauluheli kõlab, sinna ei sünni joomine ega prassimine, jääb elab tainus ja karistus. Kes iluheli armsat, wägewat, õnnestawat, õnnistawat, kosutawat wõimu on tundma saanud, see ei mõtle paha ega joomise pääle. Ta leiab ju palju mõnusamat, kaunimat, ilusamat ajawiidet kui talle iganes kõrts joomisega wõib anda. See on lõbus, kena ja waimustaw, kui neiud ja peiud, noorikud ja mehed, kellel laulu ja mängu häält wõi annet, koolimajasse wõi seltsi-majasse kõtku lähewad laulma ehk mängima. Teised, kellel iluheli annet ei ole, tulewad kuulama, ja see annab tainusele ja karistusele palju edenemist.

Imelik üsna on siin iluhelide mõju. Laul ja mäng ei sünni pea iganesgi joowastusega kõtku. Seda on seltside elus ära nähtud: Kus laul ja mäng edenes, jääb jõi joomine vähemaks, aga kus joomine algas, jääb jõi laulmine ja mängimine joitu. Selle pärast tantagu iluhelide edendamise eest hästi hoolt. Woolatu nad wooruse jöena igast awalikust hoouest wälja. Suur laulupidu 1891. aastal läks just selle pärast nii väga ilusasti, et tainus rahwa seas maad wõtab. Puhas kasu, mis limonadi ja muude ilma süüta jookide eest sisse tuli, oli suurem kui see puhas kasu, mis õllest ja wiinast saadi. See oli rõõmustaw nähtus.

Gesti wennad ja õed! Tehkem ühte puhku tööd, et iluhelide wõim ja temaga tainus ja karistus meie rahwa seas edeneb, kosub ja kallist wilja kannab!

Gesti luul.

Mis on luul? Luul on igasugune salmide loomine. Salmid ei ole muud kui südamelõhnade ilutundmuste ütlemine mõõduis olevate sõnadega. — Luul on mitmesugune näitus: tundeline ehk lyriline, luguline ehk epiline, jutuline ehk balladiline, muinasjutuline ehk mythisline, walmiline ehk fabuline. Igast ühest nende seast oleks pikemini kõnelda, aga jeda tahame teises kohas teha. Siin nimetame üksnes lühedalt mõne näituse seletuseks: Tundelised salmikud on nagu magusad unistamisest sõnadega kas armastusest, woorusest, usust wõi muust; jeda sugu salmid on igas keeles kõige wanemad, nõnda siis ka Gesti keeles; temasse tulewad arvata kiriku-laulud, pulma-, waimustuse-, isamaa- ja muud salmikud. Lugulised on säärased, nagu näituseks Gesti suur Kalewipoja luul ja mõned muud sarnased wäiksemad. Jutulised laulud on niisugused, milles lühem jutt salmides ära kõneldakse, nagu näituseks „Lenoora“, mis Kreuzwald Bürger'i järelt Gesti keelde pannud. Muinasjutulisi salmisid on Gesti keeles pea üksnes rahwa luuletustes; luuletajatest loodud on neid wähe. Walmilised salmikud on tähenduse sõnade siuga enamasti loomade elust wõetud. Kõneleme mõne sõnaga Gesti luuletustest.

Juba Georg Müller teatab meile aasta 1600 ümbert, et Gesti keeles kiriku-laulusid olnud, aga need ei olnud, nagu teada, mõõdu järel loodud, nagu teises kohas oleme näinud. Seesama lugu oli Henricus Stahli „Räsi- ja kodu-raamatu“ lauludega. Alles Salemann ja Brodmann, Tallinna gymnasiumi professorid, loiwad Gesti keeles 1632—1652 wahel esimesed ilmalikud salmid mõõduis. Nende järel loodi pärast ka kiriku-laulusid mõõdu järel, nii et neid laulda sai. Suure sammu edasi astus laulus kirjamees Hornung, kes 1694—1710 wahel 117 ilusat kiriku-laulu Saksa keelest ümber tegi. Pärast mindi tema teel edasi. Anton Thor ja Gutsleff ei jäänud selles töös ka wiljata. August Wilhelm Hupel kogus esimesed rahwaluuletused rahwa suust ja on selle poolest otse suur ja tähtjas mees Gesti kirjanduse ajaloo 1770. ümber. Arwelius ei luuletanud. Luce luuletas 1800. aasta ümber mõnda puudulist salmikut. R. Winkler pani esimesed walmid Gesti keele salmidesse ning andis nad 1812. ümber wälja. D. W. Masing luuletas ka mõned salmid ja edendas ka selles Gesti kirjandust. Grahw Peeter Maunteuffel korjas mõned luuletused rahwa suust ning teised sünnitas ise. — Seni kaua oli Gesti luuletus kaunis lapse-kingades. Müüd tuliwad Gesti luule kangelased, kellega Gesti luule mehe-iga kätte tuli.

Dr. Fählmann luuletas ise mõnda ja tegi hakatust Kalewipoja lugu- ehk wägilauluga, mille tarwis ka rahwa suust materjali kogus 1840—1850. H. Neus kogus suure hulga ilusaid ja tuumakaid luuletusi rahwa suust ning andis nad 1850—1853 aasta wahel trüffi. Siis tuli Gesti rahwa kõige juurem luuletaja Dr. Kreuzwald ja punus enesele nii hästi enese loodud kui rahwa suust korjatud luuletustega närtsimata wõidupärja ja sünnitas lugu-laulud „Kalewipoja“ ja „Lembitu“ esimese rahwalauludest, teise enese wõimust 1840—1883. J. W. Jannsen oli wäsimata ümber tegija Saksa keelest nii hästi waimulikkude kui ka ilmalikkude laulude hulka 1850—1880. Rõrgeandeline laulude loojanna L. Koidula, J. W. Jannseni tütar, rikastas ja rohendas Gesti luult hulga salmi-pärlitega 1869—1886. Tema wend Harry Jannsen luuletas ka mõndagi kena laulu. Iseäranis suur ja waimukas rahwalaulude koguja on õp. Dr. J. Hurt, kelle kogu juba ära rääkimata suur on. Dr. R. A. Hermann sünnitas iseäranis lauldawaid salmikuid. J. Bergmann sünnitas tuumakaid luuletusi. M. J. Eisen loi palju rahwalikka salmikuid.

E. R. Jakobson andis „Sünnitaja laulud“ wälja 1874. Dr. M. Weske sünnitas hulga rahwa meele järeliisi salmikuid ja korjas rahwalaulusid 1875—1890. J.

Kunder luuletas mitmed kaunid jalmikud ja tõlkis teised ümber 1875—1888. A. Reinwald luuletas „Wiljandi lauliku.“

Teisi uuemaid luuletajaid on õige rohkesti; neist nimetame üksnes nimesed: M. Jürgens, Fr. Brandt, Freundlich, A. H. Willigerode, A. Kurrikoff, E. Malm, F. Kuhlbars (Mangu Sild), E. W. Redlich, M. Lipp, F. Ederberg, A. Grenzstein (Piiritiwi), J. Järm. — Veel uuemad ja nooremad on: P. Jakobson, J. Liiv, G. E. Luiga, A. M. Saar, Jakob Tamm, P. Grünfeld, G. Dis, K. Krimm, J. Parm, K. E. Sööt, M. Kampmann, Fr. Rõiv, J. Leppik, J. Peets, W. Uniwer.

Raesterahvastest, kes wahwal kombel Koidula jälgedesse astuvad, on iseäranis nimetada kõrgeandeline Anna Haawa, õrnaloomuline Eliise Nun, siis veel warjuumelised Helmi, Salme, Linda.

Nõnda siis astub Eesti luuleloomine üsna jõudsal sammul edasi, ja tema käik ei wõi mitte tagurpidiseks nimetatud olla. Rahwas jaab nende ja uuemate julest paljugi kasulist waimu-kojutust.

Täiendus Eesti kirjanduse lühikese ajaloolise ülevaate kohta

minemas 1890. aastakäigus „Pauku ja mängu lehes.“

Vanematest Eesti kirjameestest jäiwad nimetamata järgmised, kelle nimesed Eesti kirjanduses mõndagi wõrt tähtsad on:

K. R ö r b e r, endine Wändra õpetaja, juttude ja jutluste kirjutaja 1850—1882.

Karl Malm, Rapla õpetaja ja praost, algas oma kirjamehelist tegewust juba 1860. aasta ümber, kirjutas luuletusi ja juttusid.

A d a l b e r t H u g o W i l l i g e r o d e, Tartu Maria koguduse õpetaja, praost ja konfistoriumi nõunik, algas niisama 1860 ümber Eesti keeles kirjutama ja luuletama.

M. J ü r g e n s, Pärnus Eesti raamatute koguja, kirjutas mõnda juttu ja luuletust. Tema raamatukogu oli õige tähtjas.

Dr. F e r d. H ö r s c h e l m a n n, endine Wiljandi õpetaja ja pärastene professor Tartus, kirjutas Mattias Zell ja mõne muu raamatu.

J. H a s s f e l b l a t t, endine Rambja õpetaja ja praost, kindralsuperdend W. Schulz, W. N o r m a n n Simunas ja E. W e g n e r, õpetaja Äfäs, ning teised kirjutasiwad jutlusi ja waimulikku raamatuid.

F r i e d r i c h B r a n d t kirjutas juttusid, luuletas palju laulusid ja kirjutas palweraamatuid.

G. R o s e n b e r g kirjutas mõnda juttu ja õpetust.

J. E g l o n andis raamatu „Hingeõnnistuse sündus elulugudes“ wälja.

Noorematest kirjameestest on iseäranis nimetada:

J. M õ t t u s, W. L i n k g r e i m, J. O t s t a w e l, J. K o n d r a d s o n, D. L i b l i k j. m. on juttude ümberpanijad ja kirjutajad.

P a u l U n d r i k andis õpetlikku juttusid wälja: Mõistlik jutustaja.

W. R e i m a n, Kolga-Taani õpetaja, uuris Eesti piibli ümberpanemise ja üleüldise Eesti kirjanduse ajalugu tublisti ja sügawasti.

Eesti komponistidest on siin veel iseäralisest nimetada Paistu kiriku organist:

J. S ä b e l m a n n, õndja warjunimelise A. Kunileidi wend. J. Säbelmann on „Pauku ja mängu lehes“ oma loodud laulud awaldanud.

Organisti walimine.

(Lõpp.)

Oh, kui armsalt helisejivad need sõnad Anna kõrvus! Uuesti kujutas ta omale armsat tulewiku lootust ette, mis pea sootumaks oli kadunud. Silgest jaadit unustatud parg sai jälle platsi toodud. Veel oliwad kõik lilled karged, veel oli terve parg wärste, lehtaw ja õitsew. Anna pani ta kornitsese sisse, mida ta usse taha laua pääle pani, et wenda koju tulles kohe wõiks pärja-ehtes isa ette wiia. Ta ise tuli wähe tuppä sisse, ikka wälja wahtides ja oodates, kas õnneosaline wõidulane ju tuleks.

Hindriku mäng oli ka tõesti kõlbulik, ning terve kogudus oli tema poole; jälle istus aga Arnold orelil ette, päälaulu kaasa mängima. Juba eesmärg pani kogudust imestama, sest niisugust mängu ei olnud, niikaua kui see linnake seisis, veel kuulnud. Ja kui to nüüd päris wiisi: Kes Jumalat nii lasseb teha jne. koguni uue ilusama harmoniaga ette kandis, ja kui ta waimustaw mäng terwet orelit nähti elustawat ning ka neid, kes paljalt uudishimu pärast täna kirikusse oliwad tulnud, tõsiwile palwele sundis ja neid iluhelide tiiwul Selle poole tõstis, kelle sõna kõike maailma juhatab: siis ei wõinud keegi enam pidada, waid kõik oliwad wõõra nooremehe üle waimustatud, ning Hindrik oli — ära unustatud!

Kohe pääle jumalateenistuse oli walimine, ja kudas otsus tehti, on isegi mõista. Arnold waliti ühel häälel linna organistik.

Kurwalt oma tumeda tulewiku pääle mõteldes läks Hindrik koju. Anna luges ju tema filmist ära, mis oli süündinud, ning langes talle nuttes kaela. „Meie isa, meie waene isa!“ nuutsujiwad mõlemad.

Seljal ajal filmapilgul astus ka Arnold ette tuppä. „Ma tulen Teid jumalaga jätma,“ ütles ta; „ialgi ei taha ma enam seda linnakest näha, kus ma mitte õnnelikult ei wõi elada, kui enesele pean ütleva, et ma ühe hää perekonna õnne olen ära rikkunud. Elage hästi ja õige kaua õnnelikult!“ Nende liigutatult räägitud sõnadega wõttis ta Anna ja Hindriku käed, waatas neid oma rinna wasta ja läks ruttu toast wälja.

Imestusest kohmetanud waatajivad õde wenda talle järele. Nad ei saanud tema sõnadest mitte aru, keda nad kiirelt wärawast wälja nägiwad minewat. Pea pidiwad nad aga teda mõistma ning teda imestama õppima. Veel ei saanud nad isa juurdegi minna, kui juba koguduse õpetaja ussest sisse astus.

„Ma soowin Teile õnne, herra Hartmann!“ ütles ta noorele mehele kätt andes. „Teie olete organistik walitud. Arnold ei wõtnud kohta wasta, waid palus, et see Teile saaks antud. Kogudus wõttis, nii hää meelega, kui nad ka — seda pean ma Teile ütleva — seda kallist meest enestele oleks tahtnud pidada, tema soowi kuulda. Tulge nüüd, et ma Teid koosolijatele ette seada wõin.“

Kes wõiks küll seda imestamist ja rõõmu ära rääkida, mis selle hää perekonna maja täitis! Õnnelikult elasiwad nad üheskoos; ialgi ei unustanud nad aga oma kallist külalist, kellele nad oma õnne eest tänu wõlgu oliwad.

Mis sai aga siis Arnoldist? See kallis mees oli juba sel päewal, kui ta Hartmanni perekonna seas lahket wastawõtmist leidis, nende häädust ja auusust tundma õppis, enesega wõidelnud. Juba enne walimisepäewa algust oli tal nõuu olnud ära minna ilma kellegi teadmata, aga piski oma rühkinud riiete ning mõte oma koduta elu pääle, oliwad teda jälle kinni pidanud. Rahutumalt ja tuitudes läks ta Hindriku seltsis kiriku. Sääli lõi ta päälaulu üles. Mõnus laul andis talle jälle rahu ja kinnitust. Jumal saab kõik hästi tegema, ka mina lasen Ta teha, nagu Tema tunneb, mõtles tema, ja nõnda usaldusest Jumala wastu täidetud, istus ta orelil ette ja saatis need tundmused, mis ta süda ja hinge täitsiwad, orelil läbi wälja. Tema

mäng oli meeldinud, ilma et ise seda oleks püüdnud. — Jumalateenistus oli lõpnud, ja ta läks alla kirikusse. Kõik teretasivad teda lahkesti ja soovisivad talle õnne uue koha peale, mida ta tõesti kätte saada võis. Säälsuulise ta enese kõrval tase õhtamist: „Oh Jumal, kuidas lähed see küll hää wanakeste südamest läbi! Wiimne, wiimne lootus! Kas pidi see siis nõnda langema?“ — Need sõnad liigutasivad Arnoldi südant sügawalt. Ta mõtles Anna kahwatamise peale teel, linna tülles, ja ka selle hää perekonna puuduse peale, ning tema otsus oli tehtud. Kuidas ta oma otsust täitis, ning Jumala peale lootes uuesti wälja ilma sisse läks, kuna tal kodu filma ees seisis, — teame meie juba. Tema uste ja lootus kõigewägewama ja kõigeheldema peale ei petnud teda ka mitte. Tema auuwäärt tegu ei jäänud tasumata. Ta sai peagi ligidal päälinnas pääkiriku organistiks walitud ja sisse seatud, ning mõne aasta pärast oli ka Anna tema truud, hää abikaasa, kelle kõrwal ta rahu, rõõmu ja õnne maitstis, mida tema hää ja armas süda ka igapidi tõesti wäärt oli.

Benner'i järele J. D. Biblii.

Sõnumid muusika elust.

Thomas, Buchat ja Brede on Saksa-maal heliloojatena hästi kuuljaks saamas.

Cosima Wagner, Richard Wagneri lesk, peab oma kadunud mehe teatrimängu Bayreuthis ikka weel ülewal ja otsib selleks kõige paremaid mängijaid.

Pietro Mascagni, Italia noore helilooja teine töö, „Cavalleria Ritz“ leiab niisama palju sõpru ja waimustatud wastamõtmist, kui tema esimene luuleldus „Cavalleria rusticana.“

Noorik Sigrid Arnsdson, kuulus Rootsi noor laululind, laulnud hiljuti Rootsi kuninga ees Stockholmis ooperi-majas. Kuningas Oskar andnud prouale auumärgi, mis wäga harwa Rootsi-maal üleüldse antakse.

Bretton, Hispania komponist, ei leia Wienis ega Berlinis armu. Tema loodud lauleldused on jääls läbi kukkunud ega saa neid enam mängitama.

Saksa ooper Amsterdami on kimbuz, ei tule kuludega wälja. Müüd on foolo-lauljad asja eneste kätte wõtnud ja koorilauljatele palka maksnud ning loodawad nii palju sisse wõtta.

Flukunsti direktoriks Prantsuse-maal on hr Henry Roujon ametisse pandud.

Anton Rubinstein on Dresdenist jälle Wene-maale tulnud näljahädaliste kasuks Peterburis ja Moskwas kontsertisid andma.

Otto Hegner, wäike 13-aastane pois, paneb Saksa-maal oma klaweri-mänguga kõik imestusesse. Ta mängib wõidu kõige juuremate mängijatega.

Reegi herras Gossse jutustab, et tema olnud Pariisis student, kui Wagneri „Tannenhäuser'i“ jäält esimest korda katjutud mängida, aga palju prantslasi teinud käre. Etendus jäänud pooleli. Pärast jaanud Gossse Wagneriga näitelawal kokku ja ütelnud: „Tühi teab, mis sel rahwal on, et ta hästi ei kuula, sest muusik on keht lauleldust arias hoopis ilus.“ Wagneri wastanud: „Aga just see aria on kõige nõrgem laul ooperis.“ Gossse teinud, et minema jaanud.

Masetti on Italias ühe uue komponisti nimi, kes Mascagni kõrwal kuuljaks tahab saada. Ta on hiljuti kema lauleduke kirjutanud.

Komponist Johann Weiss Saksa-maalt on Peterburi konservatoriumi professoriks ametisse pandud.

Prof. A n t o n B r u d n e r Wienis on jälle ülikooli poolest auu-doktoriks nimetatud.

Neiu Kathi Bettaque leiab Saksa-maal oma ilusa lauluga palju kiitust. Ta on Ameerikas laulmas olnud, Bayreuthis ka, elab aga Dresdenis.

Johannes Brahms, kes seni üksnes tõsi sümfoonia- ja kiriku-muusikat loi, tahab nüüd ka balletti ja ooperid kirjutada.

Emil G ö t t e, kuulus Saksa tenori-laulja, on abielusse heitnud neiu Marie Wesjel'iga.

Fr. H a h n, 70-aastane raut, suur wiulimängija, annab Saksa-maal kontserte. Ta on terwest maailmast oma wiulit mängides läbi käinud ja ei lahku wiulist, mis temale kord elu on hoidnud. Hahn langes taga Raspi merd Aafias kord rõõwliste kätte, aga pääsis lahti, sest et ta rõõwlitele väga ilusasti wiulit ette mängis. Hahn tahab Norra-maale minna ja jääb jürra, sest et ta seda maad väga armastab.

Marie Wilt, kuulus ooperilauljanna, on 58 aastat wana, end kolmandalt korralt maha kukutades surma saanud. Kurvastus enese hääle kadumise ja armastuse wastamata olemise pärast ühe noore mehe wasta, on wananewat naesterahwast õnnetule otjale ajanud.

Neiu Alice Barbi, kes hiljuti ka Tartus ja Tallinnas laulis, leiab Saksa-maal ikka suuremat kiitust.

Liwi-maa mees Reinhold v. Stern leiab oma ilusate salmikutega Saksa-maal suurt kiitust.

Näitemängud Wanemuises Tartus lähewad edasi. Herra A. Wiera on ülemalt poolt luba saanud nii palju mängida kui tahab.

Marwa Gesti jeltis kojub üsna kaunisti ja jääb on tihti kena laulu kuulda. A. Grenzstein ja pärast Dr. R. A. Hermann pidaswad jääb 1891. aasta lõpul kõnesid.

„Lootuse“ jeltis Tallinnas peab kenasid perekonna-õhtuid, milles ta oma liikmetele mõnda jugu lõbu pakub.

Karstuse waim mõtab Gesti rahwa seas õige rohkesti maad. Palju jeltisid tõusewad ja pakuwad rahwale joowastujeta lõbu.

Tartu Gesti käsitöölise abi-andmise jeltis on hiljuti elule tõusnud, et oma liikmetele häda-ajal abi ja muul ajal lõbu pakkuda.

Seda ja teist.

M õ t t e j õ u d. Üks kuulus loomusetark, kes ühe tähtsa raamatu mõtte-jõuu üle kirjutanud oli, nõudis oma teoria proowiks järeltulewad katsed teha: tema palus ühe surma mõistetud süüalusega ühte proowi oma kirjade tõendamiseks ette võtta, luba. Temale anti see ja ka üks wõllasurma mõistetud kurjategija. Loomuse-uurija läks nüüd wangikotta süüaluse juurde ja ütles sellele: „Mitmed suurtsugu inimesed, kes Teie suguselti tunnewad ja mitte ei taha, et Teie niisugust hirmust jurma surete, on Teie eest palunud, ja nüüd on Teie surm selleks ümber mõistetud, et wangikojas Teil käte ja jalgade sooned saawad lahti lastud ja seeläbi Teile kerge surm tehtud.“ See oli sellega väga rahul, ja teda wiidi ühte teisje kohta, kus temal silmad ja ta ise ka ühe laua päale kinniseotud sai. Nüüd kriipsutati temale käte ja jalgade külge ühe julega wäikesed haawad ja seati laua päale neli weega täidetud riista taja nende allseiswate riistade sisse sirijema. Kurjategija, kes oma

werd arwas jookšma, jäi ikka kord korralt nõrgemaks ja kuulas hoopis tase häälega kahest juures seisvast arstist peetud petujuttu. „See ilus veri,“ ütles üks. „Kahju, et see inimene sedawiisi peab surema; tema oleks võinud muidu väga wanaš jaada!“ „Taja!“ ütles teine ja lisas veel taja sinna juurde, aga ikka nii, et kurjategija seda kuulda wõis: „Kui palju on nüüd werd küll wälja jooksnud?“ — „Arwata kümme naela.“ „Noh, siis ei ole enam ühtigi parata, sest et inimese keha sees katksummend neli naela werd kõigest on.“ Selle pääle läksiwad mõlemad eemale ja rääkisiwad jala iseeneses. Waiksus toas, kus muud midagi kuulda polnud kui wee sirinat, mis kurjategija oma wereks pidas, mõjus aga nii selle pääajude sisse, et ta järjest nõrgemaks jäi ja mõtteriigis sünnitatud aadri-laskmise kätte suri, ilma et ta jäl juures tiskagi werd kaotanud oleks.

P. O.

Mitme suguse rahwa üleskasvatamise abinõuud. Moodsidest ja wiisidest, kudas üks rahwas oma lapsi kaswatab, wõib kergesti rahwa iseloomusest aru saada. Smetspanna aga on, et mitme „harimata rahwa seltsil“ sugugi seda pruuki lapsi peksa ei ole. Mõned neegrifugu seltsid ei peksa oma lapsi mitte, waid rõõmustawad endid veel päälegi, kui need nii suureks on kasunud, et oma wanemaid peksa jõuawad. Põhja-Amerika indianlased ei karista oma lapsi ihumuhtlusega waid sõnadega, ja kui need ei aita, siis kallab lapsela pangea wett kaela, et seeläbi lapsela meelt jahutada ja lahutada. Creek-indianlased trahwiwad lapsi nõelte pistmise läbi ehk määrivad nende näod mustaks ja lasewad neid siis paastuda. Et aga jahutamine lastele hää näib olewat, näiwad ise ka eskimood teadma, sest nemad waigistawad oma karjuwaid lapsi seeläbi, et neid natukejeks ajaks lume sisse istuma panewad — muidugi 30 graadi külma! Kruu-neegrid Afrikamaal püüawad ebausja läbi lapsi juhtida ja tõidawad neile puust ukerdatud kujud kaela selle tähendusaga, et kuhu sees olew waim neid karistama saaks, kui nad mitte sõnakuulelikud ei püüa olla. Kui waimul laste üle küllalt mõimu ei ole, siis pandakse last sipelga-korwi sisse ja lastakse korrapärast nõelata! Teised neegrid wabandawad oma lapsi sellega, et neil 'pole veel täitsa aru, sellepärast ei tea nad ka, mis teewad. Mida rohkem haritud aga üks rahwas on, seda rohkem peksa saawad lapsed. See wist kõige wanem hariduse-rahwas, hiinlased, peksab oma lapsi ja on ka veel wanemal õigus oma täiskaswanud lapsi peksa, ja 'pole kusagil kohal wanemal selle eest wastutamist ehk wastuhakkamist kartu.

P. O.

T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

Musträästas ja hunt.

Kirik paistab kaugelst juba
Oma sirge torniga,
Ühtelugu taewa poole
Näitab wagal kombel ta.
Ligi mets ja kõrgeid pärnad,
Metsilastel magus moon,
Ringis sirelite põõsad,
Kaunid, nagu õilme-kroon.
Katusel on igal aastal
Kewade, ju paastu-kuul,
Räästas rõõmsalt wiliistamas,
Et ju pehmem õhk ja tuul.
Seleta, miks siis ta sinna
Oma maja asutan'd. —

Kirikul, just harja nurgal,
Teinud pesa wanemad.
Kitsas praos, pimeduses,
Moored linnud kaswawad.
Nüüd, kui hakan'd alles õitsma
Rohuaias toomingas,
Oli pesast pojakene
Juba wäljaronimas.
Ja nüüd waatab rõõmsalt ringi
Kõrgelt meie pojake,
Oh, kuis kewadeses ehtes
Oled ilus, ilma ke!
Nüüd ta oleks, rõõmu pärast,
Waljult tahtnud hõifata,

Aga tite-kuub tal seljas,
Ei ta nüüd veel toime saa.
Kuub on hall, noff must, küll walmis
Toitu wõtma alati,
Aga linnu laulu laulma
Alles liiga wäeti.

Sest ta waatab wälja poole,
Hüüab omad wanemad,
Kes jääb usja koristades,
Küündja järel kõnnivad.

Kisa kuulis hundikene,
Oli metsas mängimas,
Kärmsal sammul jookseb juurde,
Waata ma, kes jääb hõikamas.
Hilja alles hundi-kutsit
Läinud pesast hulkuma,
Nüüd ta tõstis omad filmad,
Teretades ütles ta:

„Ütle, mis just peab saama?
Lammastega mängin ma,
Lamba kisa armas kuulda,
Just nii, nagu naeraks ta.“

„Sügiselised külmad ilmad
Ujawad meid rändama,
Aga kodu tulles tahan
Kirikul ma elada.

Puhastan siis jõõdikutest
Põldu põllumeestele,
Kes ka meile kündes katnud,
Söögilaua heldesti.“

„Räästas, kui ma suureks saanud,
Ajemel siis olen ma,
Ole sina seltsimeheks
Mull', kui kodu tulnud sa!“
Lind ka lepih hääle meelel,
Kutsit tõttab oma teed.

Aasta kadun'd, nad on kohal,
Ja nüüd hundi sõnad need:

„Seltsimees, eks ole tõsi,
Silm on tühi, paljas, lai,
Ütelge, kust ta nii kurjaks
Ja nii pimedaks küll sai?
Teie nagu läinud teiseks:
Noff teil läigib nagu kuld,
Kollakad on jule ääred,
Kuub on must teil, nagu muld.
Lapsepõlwe mõtted meeles?

Lammastega mängija!
Krapsti kohe turjast finni
Ja, mis mahub, murrat ma.“

„Minu riie teiseks läinud,
Aga süda mul ja meel
Jäid jeksjamaiks, mis nad olid
Lapsepõlwe õndsäl teel.

Teil on kasukas seesama,
Aga süda hulluks läin'd,
Teie sõnad tunnistawad,
Et te' kurja tee pääl käin'd.

Kisaja loomaga küll mina
Säl tegemist ei tee!

Selle kohe minu filmist
Kaduge ja kasige!“

Oh küll lõikas südamesse
Sõna metja isandal!

Näotumaks läts ta nägu,
Metja pani tuhinal.

Aga manitsuse sõna,
Kahju, jäänud kasjuta:

Ei ta jätnud kurje kombeid,
Oma meelt ei muutnud ta.

Selle hulgub hunt veel praegu
Laanes, rabas rahuta,

Elusate hirmjaks hirmuks,
Kiusatud ja põlgtud ka.

Aga räästas kaunis riides:
Noff on kuldne, süda ka!

Loodus leinab, kui ta lahkeb,
Hõiskab siis, kui tuleb ta.

Waata, wabalt istub kõrges
Wilus ta ja wilistab,

Et ju wali tali kasib
Kewade nüüd loodud saab.

Armas waadata, kui laulja
Kõõmsalt tiibu liigutab,

Jumalale kõrges kiitust
Lauludega ohwerdab.

Poisid toowad kastikesi
Toast pääle kauba weel,

Ja neid puude otsa panna
'Pole muud, kui hää meel.

Sinna tehtu pojad pesa,
Kui nad suureks kaswanud

Ja kord, aasta pärast, jälle
Kaugelt kodu tulewad. —

ENSV Teaduste Akadeemia
Keskraamatukogu

Rar

Laulu ja mängu leht.

Seitsmes aastakäik.

Noodi jagu.

Laulude juhataja.

(Lühendused : ft. = segaloor ; mf. = meesteloor ; ft. j. mf. = sega- ja meesteloorile ; 3 h. = kolme häälega ; wt. = wiulitüft.)

Laulud tähtsorra järel.

	Nr.	St.		Nr.	St.
Alga kõike Jssandas!	ft.	57 89	Ma laulan armust õndsamast	ft.	46 68
Nuu olgu Jumalale kõrge	mf.	54 81	Meid Jumal taewas.	mf.	58 90
Gallenbergi wals.	wt.	62 96	Miks nii kurw on minu	ft.	5 15
Pallelujal Sull' kiidulaulu	ft.	49 73	Miks oled minust laugel	mf.	60 93
Helide lained, Eedeni ained	ft.	38 56	Mu Jumal, mu Jumal	mf.	14 25
Jlusilm, oh waata lahtelt.	ft.	61 94	Müürsepp ja luttsepp	wt.	63 96
Jsa, sind palun mal.	ft.	8 17	Magu pääsu, päewa lindu	mf.	59 92
Jsamaa, isamaa!	4 h.	33 48	Nüüd järw on wait j. linn.	ft.	3 13
Jsamaada ikka jälle?	3 h.	23 38	Nüüd rahu teiegal	ft.	9 18
Jssand ;: ;: Sa oled meile	mf.	35 50	Nüüd rõõmuuag on ilma sees	ft.	34 49
Jssand, su arm küll ulatab	ft.	29 43	Oh isamaa ilus	3 h.	24 38
Jumal, kes ja wägewam	ft.	12 23	Oh kallis maa, mu kodumaa	ft.	36 54
Jumal, oh wõtku sa heldesti	3 h.	32 47	Oh laulgem nüüd	mf. j. ft.	1 1
Ju tuul, see puhub	ft.	44 63	Olgem rõõmsam	mf.	15 26
Kewade tundmus	wt.	7 16	Oh rõõmustal nüüd ilusaks	ft.	17 30
Kodu, armas sünnikoht sa	ft.	28 42	Peotäis ma mulda wiimaks	ft.	31 46
Kui kusaigil näed rõhutatud	mf.	22 37	Rannamees, see on kalastades	ft.	27 41
Kui kõnelõnga loolisin ma	ft.	21 36	Sa wõtad oma lapsi kuulda	ft.	16 29
Kui käisin suwisel õhu a'al	ft.	47 69	Sind teretan ma	ft.	48 70
Kui nägin sind, end waatas	ft.	43 62	Su juurde, mu ingel	ft.	51 76
Kui päitse hiilg'wad jooned	ft.	56 84	Talwe ja kewade	wt.	18 32
Kui wõõral' maale minna	ft.	55 82	Teid ma teretan	ft.	45 65
Kurw ja rõõmus	wt.	13 24	Tere tulemast	ft.	11 21
Kus järwe äär	ft.	42 61	Tule jälle meile	ft.	50 74
Kus on mu kallis isamaa?	3 h.	25 59	Waal', kuis marub jääl m.	ft.	4 14
Kuule, helid kõlawad	ft.	2 10	Waata, kuida suwe ajal	ft.	20 34
Kõla, wäike lauluke	ft.	6 16	Waata, lillekesed löbu lehtaw.	ft.	37 55
Lauluke, sõua sa	ft.	40 58	Wait on ju ilm, päikese film.	ft.	10 19
Lipud, tunles lehitage	3 h.	26 39	Õhtu eha taewa wõlwiit waob	mf.	19 33
Lätsin mina suwe õõsel.	ft.	30 45	Ära küsi ematene	ft.	52 77
Ma kõnnin wäljade äärel.	ft.	39 57	Üks laps on meile sündin'd	ft.	53 79
Ma lätsin täna turule	ft.	41 59			

Laulud tuuma järel.

Jumalikud laulud.

Jsamaa laulud nr. 12, 21, 23, 24, 25, 33.
 Kodumaa laulud nr. 28, 36, 48, 59.
 Piduts nr. 1, 56.
 Laulust nr. 2, 38, 40, 46.
 Kaewamehe laulud nr. 4, 27, 44.
 Armastus ja igatus nr. 5, 6, 40, 41, 43, 50, 51, 55, 60, 61.
 Kewade laulud nr. 11, 17.
 Suwe laulud nr. 20, 37.
 Sügise laul nr. 39.
 Öhtu laulud nr. 3, 10, 19, 30, 47.
 Palwe nr. 22, 31, 32.
 Sõja laulud nr. 8, 26.
 Mitmesugused laulud nr. 42, 45.

Waimulikud laulud.

Palwe laulud nr. 16, 32, 58.
 Riituse laulud nr. 29, 35.
 Sõuluts nr. 49, 53, 54.
 Uueks aastaks nr. 57, 58.
 Suureks reedeks nr. 14.
 Ülestõusmiseks nr. 9, 15, 34.

Wiulitüfid.

Kewade tundmus nr. 7.
 Kurw ja rõõmus nr. 13.
 Talwe ja kewade nr. 18.
 Gallenbergi wals nr. 62.
 Müürsepp ja luttsepp nr. 63.

Rep. 137
 ENSV Teaduste Akadeemia
 Keskraamatukogu
 Rar

Laulu ja mängu leht.

1. Pidulaul.

(Meeste- ja segakoor.)

A. A. Hermann.

Wägewalt ja tervelt.

Meestefoor. Vähe pitka. *mf* Oh laul-gem nüüd, oh laul = gem

mf Oh laul-gem nüüd, laul = = gem, laul = gem,
Oh laul-gem nüüd, *mf* Oh laulgem

nüüd — — ja tõst-tem hüüd, — — oh

f laul = gem nüüd, ja *mf* tõst-tem hüüd, tõst = = tem,
laul = gem nüüd, *mf* ja tõst-tem

f nüüd

tõst = kem hiiud, ja tõst = kem hiiud! Waat', rah-wa
hiiud, tõst-kem, tõst = kem hiiud!

ja tõst-kem hiiud, ja tõst-kem hiiud!

arw nüüd pi = du pil = wel tõt = tis, kui lin = nu = parw end ko = hal ko = guš

ta, sest Ges-ti laul, mis te = ma kuulda wõt-tis, mis kõ = lab auul, teeb

fü = dant füt = ti = ma.

Ei ol = nud mah = ti ma = = jaš = je

Ei ol = nud mah = ti

mf

ol = nud mah = ti ma = jaš = se jää = da, kui kä = es

jää = da, kui kä = es tund, nii wä = gew on fund, kui

ma = jaš = se jää = da, kui kä = es tund, nii

mf
tund, Ei ol = nud mah = ti ma = jaš = se
nii wä = gew on fund, kui kä = es

kä = es tund,

wä = gew on fund, nii wä = gew on fund.

jää = da, kui kä = es tund, nii wä = gew on fund. *f*
tund, nii wä = gew on fund. *p* Sest

nii wä = gew on fund.

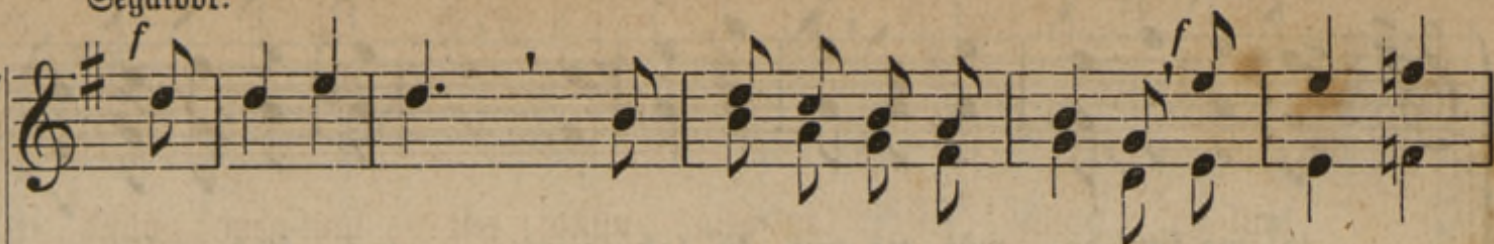
laul-gem nüüd, fest laul-gem nüüd, fest laul-gem nüüd, et

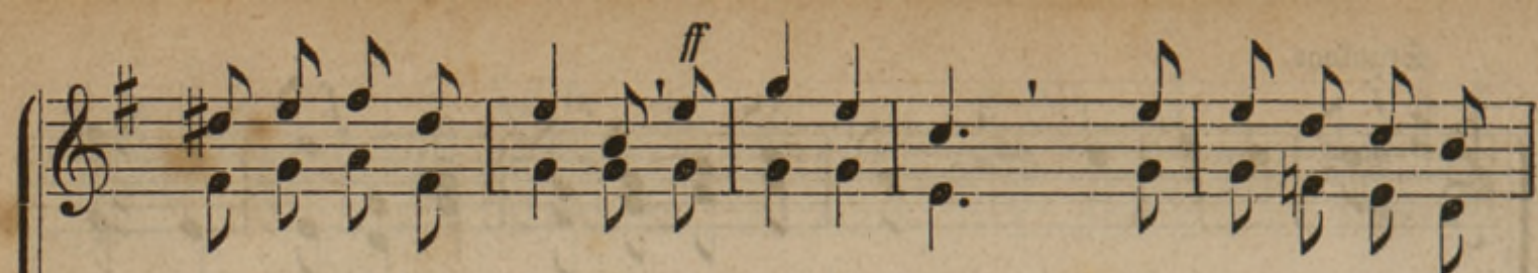
tae-wa la-gi la-jab, ja tõst-kem hüüd, ja tõst-kem hüüd, ja

tõst-kem hüüd, et kau-gel kaa-rel ka-jab, oh tõst-kem hüüd ja

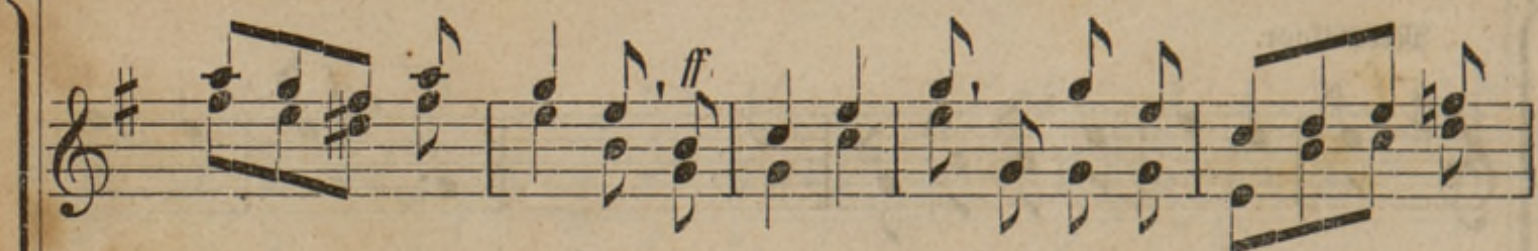
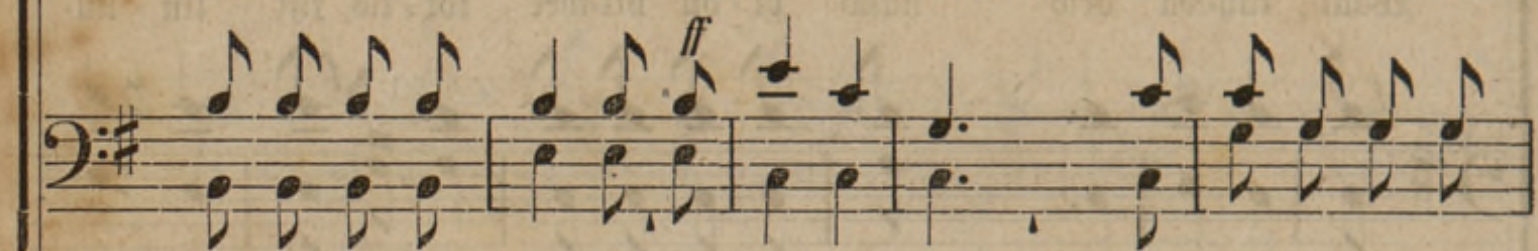
õi-sa-kem nüüd, ja õi-sa-kem nüüd! Waat', rah-wa arm kui lin-nu-parw,

Segatoor.

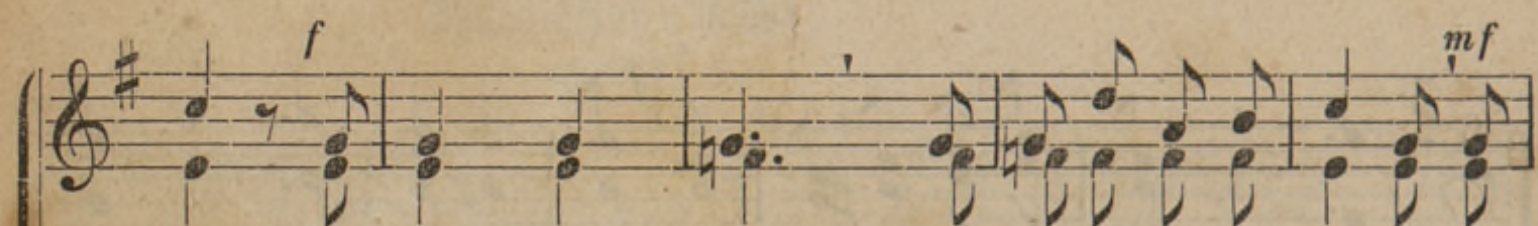

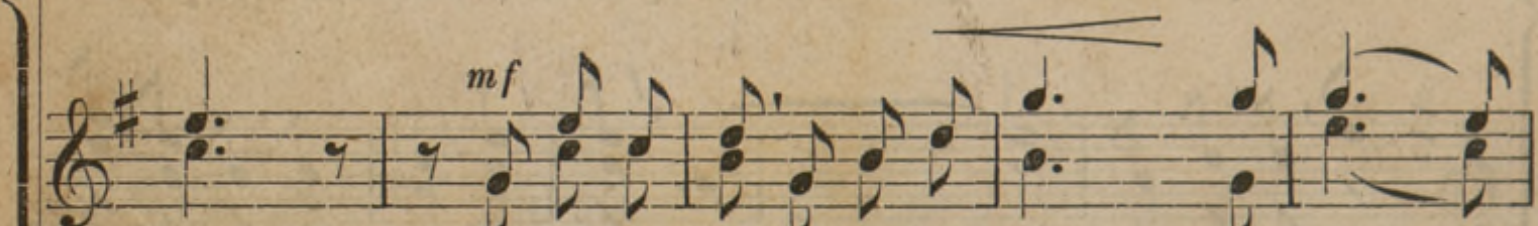
te = ma kuul-da wõt = tiš, miš kō = lab auul, teeb sü-dant sü-t = ti =

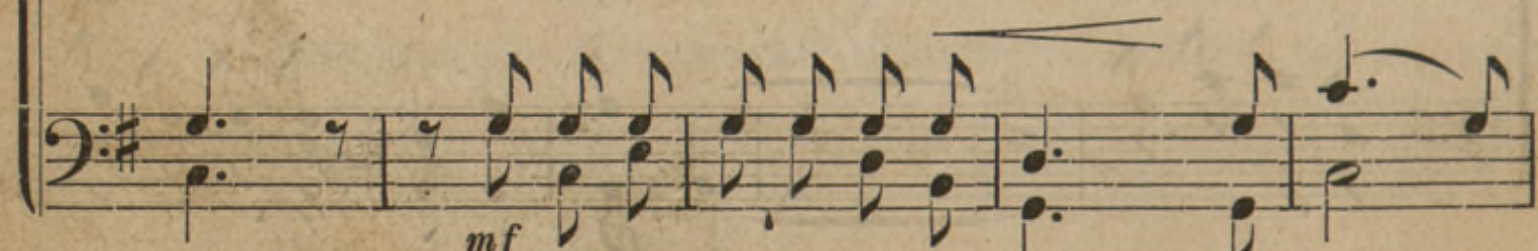
kuul = = da wõt-tiš, miš kō = lab auul, teeb sü-dant sü-t = = ti =

ma ; fest laul = gem nüüd, et tae-wa la = gi la = jab, ja

ma ; fest laulgem nüüd, et tae = wa la = = gi la = = =

tõst = tem hüüd, et kau = gel kaa = rel ka = jab. Oh

= = jab, ja tõst = tem hääst, et kau = gel kaa = = rel ka = jab. Oh

õie = sa = ku wä = ge = was = ti pil = we poo = le pi = = du keel, oh

õie = sa = ku wä = ge = was = ti pil = = = = we poo = le pi = =

pp *mf* *p*
 mō = = = ju = gu mō = nu = šas = ti raḥ = wa rin = da rōō = mu

pp *mf* *p*
 = = du keel, oh mō = ju = gu mō = nu = šas = ti raḥ = = = = wa

pp
 meel, oh õis = ka wä = ge = waš = ti, keel, — —

f
 rin = da rōō = mu meel, oh õis = ka wä = ge = waš = ti

ff

— — ja mō = ju mō = nu = šas = ti, meel, — — ja laš = ju

ff

ff

feel, — ja mō = ju mō = nu = šas = ti, meel, — ja

ff

lō = bu = du = šel, auul, ša pi = = du laul,

laš = ju lō = bu = du = šel, auul, ša pi = = du laul,

ff

fa pi - du laul.

ff

fa pi - du laul.

ff

A. A. A.

2. Laulu mõim.

Mõimsasti.

(Segafoor.)

Soome „Porilaisten marssi.“

f

Kuu = le, he = lid kō = la = wad, kui ke = na = du = se, lō = bu = du = se

f

f

i = lu te = ri kül = wa = ta = se, jō = ed, jär = wed jō = la = wad, ja

f

mä = ed, o = rud, met = sad, laaned he = la = wad. Lau = lu = de lae = ned

fõ = = mul fõ = li = se = wad, laul = ja = te hää = led

i = lul he = li = se = wad: Se = da kau = nis kuu = la = ta ning

Wõit on jel
ii = hes hää = le os = ta = mi = jel huu = la = ta. Wõit on jel
Wõit on jel

laul = jal, kel

pu = has hää

laul = jal,

kel = le

he = li

käib mõ = nul puh = tu = sel, on

laul = jal, kel

pu = has hää

on kuul = da sääl.

teis = test kuul = da sääl.

Sest pei = ud, nei = ud,

läh = me ru = tu = ga

kõik

on kuul = da sääl.

rõõm = has

mee = les

lõ = bu = lau = lu

kuu = la = ma.

A. H. B.

3. Õhtu rahu.

Armsalt ja õrnalt.

(Segafoor.)

G. Pfeil.

p

1. Nüüd järw on wait ja lin-nud u = neš, ja ko = hin kuul-da wae-walt
 2. Ja tae = wa wõl-wist nä = ha tä = hed, nad mei = le al = la waa-ta =

p

weel; ju õh = tu käes, öö ra = hu tu = leb, kõit loo = dus
 wad: ka i = ni me, jää ra = hul' wa = ga, fest u = ne =

p

f *pp rit.*

nüüd on u = ne teel, kõit loo = dus nüüd on u = ne teel.
 le ka si = na jaad, fest u = ne = le ka si = na jaad.

f *pp rit.*

Saksa keelest A. A. B.

4. Meri ja hing.

Parajalt.

(Segafoor.)

Niels W. Gade.

Daani laul.

f

Waat', kuis ma-rud säääl möl-la-wad me-re päääl, ja kuis

f

wah-tu käib lae-ne-test ü-leš-se! Ei ra-hu säääl

ff

mf

o-le-gi! Al-leš pä-rast, kui tuul pu-hub waik-seš-ti, jää-wad

mf

f

lae-ned ka kii-ku-ma wa-gu-si: sel-leš hin-ni ka hin-gešt on

1. forb *dim.* 2. forb *dim.* *f* *rall.*

tu - ju meil ees! — ees! — Ta lii-gub ja waitib meil fees.

dim. *dim.* *f* *rall.*

A. A. S.

5. Wõõral maal.

Parajalt.

(Segatoor.)

A. Lürupu.

1. Mits nii kurw on mi = nu sü = da, mits nii mu = res mi = nu
 2. Wõõ = ral maal on uh = fed lin = nad, kü = lad ke = nad i = lu =
 3. A = ga mi = nu i = ja ko = du, i = ja ta = re, kamb = ri =

meel? Weel on mu = res, kurw on sü = da, et ma kau = gel ko = dust weel.
 jad, wõõ = ral maal on lai = ad jõ = ed, mä = ed mär = ka kõr = ge = mad.
 te, wäi = ke kü = la, kink ja o = ja, armja = mad nad mi = nu = le.

M. Meske.

6. Väike lisse-laul.

Barajalt.

(Segatoor.)

R. Türrpu.

1. Kõ = la, wäi = ke lau = lu = ke, hõ = be = hää = lil õ = huß =
 2. Wai = nul leh = tab lil = le = ke, kes sind oo = tab õi = te.

je! He = li = je nii hel = las = te wa = gu = ja = le wai = nu = le.
 le: te = da wäi = ke lau = lu = ke häl = li = te = leb u = ne = le.

R. E. Sööt.

7. Kewade tundmus.

Clawalt.

(Tükk kahe wiinulile.)

R. M. S.

p
f

8. *Palme lachinus.*

(Segafoor.)

C. M. v. Weber.

Kindlast.

f *p*

1. *f* *p*

2. *f* *p*

f *p*

f *p*

p

ENSV Teaduste Akadeemia

Keskraamatukogu

Theodor Körneri järelse J. W. Jannsen.

Pr. 3.

Kar

9. Rahu teiega.

Rahulifest.

(Segafoor ülestõusmise ajaks.)

Franz Schubert.

p

Rüüd ra = hu tei = e = ga! Mii üt = les ter = wi = ta = des jee,

p

f

kes end näi = tas ü = les tõusnud ju, kes wõi = du = kroo = ni kan = dis hiilgwas

f

p

pääs. Ta ra = hu wa = las end siis ü = le maa = de, ja ra = hu tu = li

f

tut = ta = wa = te rin = da ja maa = ilm tun = dis te = ma kõr = get hin = da, mis

f

p *cresc.*

surm ei mõi = nud i = al nee = la = ta. Ma kii = dan ra = hu

p *cresc.*

f

Su = ma = lat, ma kii = dan ra = hu Su = ma = lat.

f

Soome keelest R. A. B.

T. MUTSU
Laenn raamatukogu
Tallinnas

10. Õ h t u.

(Segafoor.)

D. Sindblad.

Varajalt pikka, õrnalt.

Rootsi viis.

p

Wait on ju ilm, päi = ke = je film ka = tab end kin = ni ju

Wait on ju ilm, päi = ke = je film ka = tab kin = ni end

p

päi = ke = je film ka = tab end kin = ni ju

fult=pil = we loo-ril; òr = nu = se pilf, dia-man = di wilf
 òr = nu = se pilf, dia-man-di
 dia-man-di wilf

ma = ha káib te = mast weel il = mas = se. *fz* Loo-dus hei = dab

fz ra = hu hōl-ma, *p* loo = mad ja tai = med saan'd ui = nu = le,

mi - nu sil - ma sünnib kõl - ma, i - hu ja hing saab nüüd puh - ke - le.

Soome keele põhjusemõttel A. A. B.

11. Kewade terefus.

(Segafoor.)

Dr. E. M. Hagfors.

Kergelt.

Soome viis.

1. Te - re tu - le - mast, oh wäit - sed - lin - nu - ke - sed, ei teid u - nus - ta - nud
2. Te - re, kärmjad tä - ed, jäl - le teh - kem tööda, wa - li talwekül on

tu - le - mast veel
õn - nis - tust jaaks

lah - sed i - ni - me - sed, te - re te - re tu - le - mast veel
wäl - jal met - jas möö - da, et meil, et meil õnnistust jaaks

mei = le taas. Te = re, li = na = västriit jää, kus sel = ge me = si,
 hoo = lel = la. Sauldes ol-gu mei = e töö meil ker = ge te = na,

te = re lin = nu = te = ne, kel = le tee = lel me = si,
 käi = gu kä = ed ja = lad kaa = rel tau = nis = te = na,

te = re pää = ju = te = ne, mei = e maas!
 tul-gu tae = wäst õn = ne põl = lul? ka!

Soome keelest R. H. B.

12. Ungari rahva-hymnus.

(Segafoor.)

Maghari rahwaviis.

Wõimsalt.

Melja häälele jdn. H. Faltin.

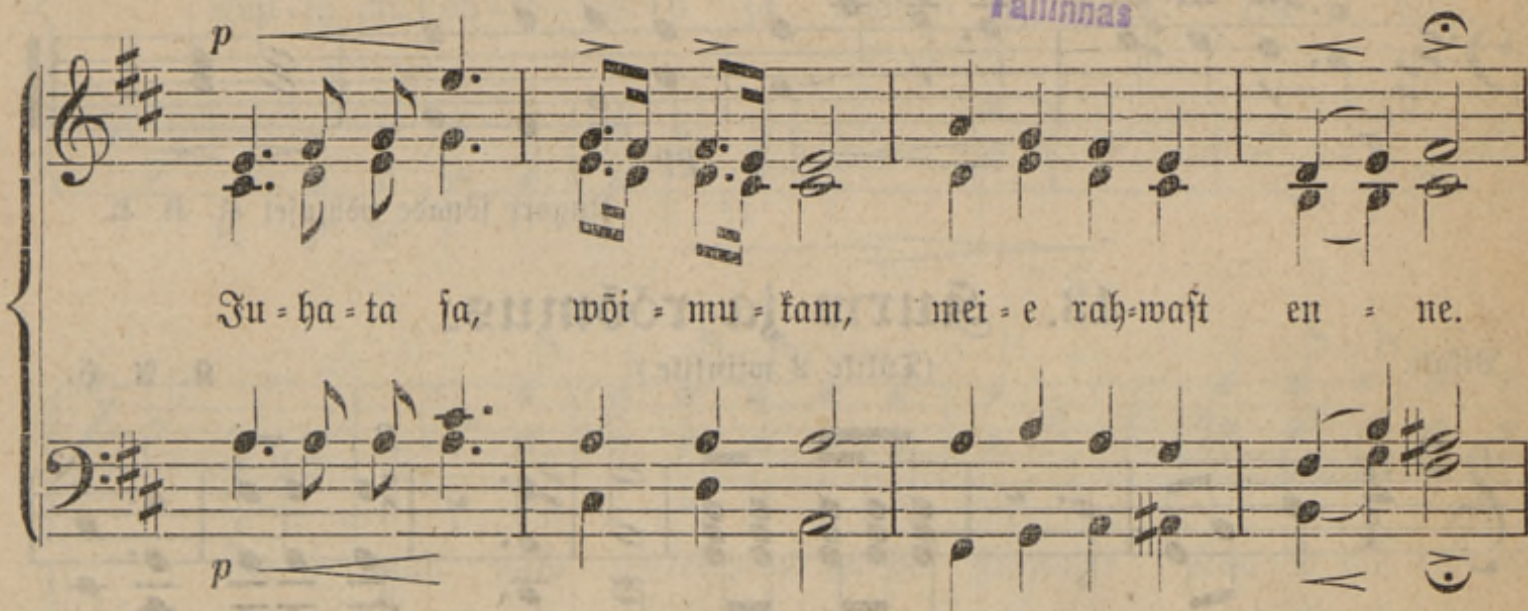
f

Ju mal, kes ja wä : ge = wam, an = na mei = le õn = ne!

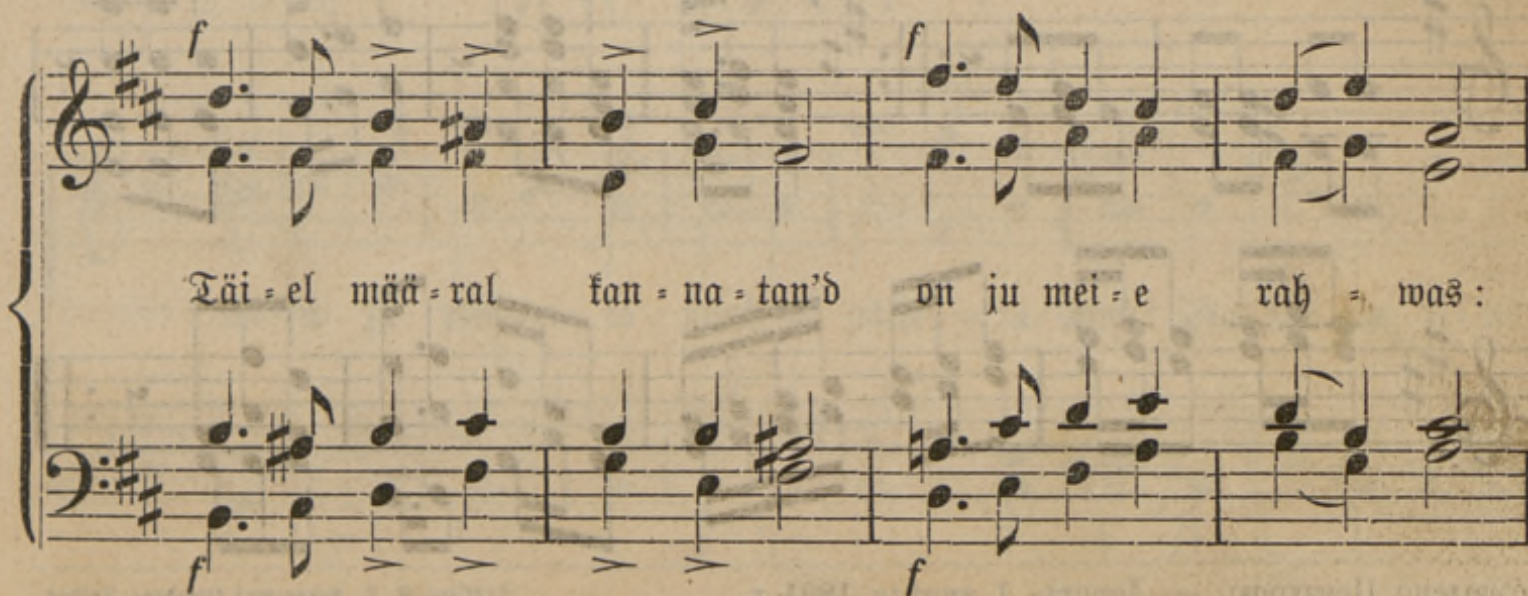
T. MUTSU
Laenu raamatnõugu
Tallinnas

p

Ju = ha = ta ja, wõi = mu = kam, mei = e rah = wast en = ne.

f

Täi = el mää = ral kan = na = tan'd on ju mei = e rah = was :

ff *p*

tee, et õn = ne ae = ga jaan'd, kee ta wa = ba wah = waš ;

ff *pp*

tee, et õn = ne ae = ga jaan'd, kee ta wa = ba wah = waš.

Ungari sõnade põhjusel A. A. S.

13. Kurw ja rõõmus.

Pisalt.

(Tükile 2 wiulile.)

A. A. S.

p

Rutemalt.

f

14. Desuse ohkamine.

(Meestefoor suureks reedeks.)

C. Hörschmann.

Tundmussega.

Meestefoorile jdn. R. M. S.

f *p* *mf*

Mu Su - mal, mu Su - mal, miks o - led mind ma-ha jät-nud?

f *p* *mf*

Ruu - le mu oh - ka - mi - si ja pääs - ta mind! Su - mal,

p

Su - mal, miks o - led mind ma-ha jät-nud? Ruu - le mu oh - ka -

f

mi - si ja pääs - ta mind ja pääs - ta mind! Ma hii - an si - nu

poo = le, päästa mu hing, muud a = bi-meest ei o = le mul o = le:

mas! Mu Ju = mal, mu Ju = mal, miks o = led mind ma = ha

jät = nud? Kuu = le mu pal-wet, pääs = ta mu hin = ge!

E. Börschelmann.

15. Ülestõusmise laul.

Wägewasti.

(Meestefoor.)

K. A. Hermann.

Ol gem rõõmsad, ol gem rõõmsad: Kris-tus tõusnud

Ol gem rõõmsad, ol gem rõõmsad: Kris-tus tõusnud

ii = les = se, Kris-tus tōusnud ii = les = se, Kris = = tus

tōusnud ii = les = se, ii = les = se, ii = les = se!

Surm tah-tis te = da tee = la = ta, haud püü-dis te = da nee = la =

ta : Kris-tus jäi mõit-jaks, Kris-tus jäi mõit-jaks,

Kris = = = = = tus jai wõit = = = = =

f

Kris = = = = = tus jai wõit-

f

Kris = = = = = tus jai wõit-

p *f* *p* *f*

jaks, jai wõit-jaks, jai wõit-jaks, jai

p *f* *p* *f*

1. forb 2. forb

ff

wõit-jaks! wõit-jaks, jai wõit = = = jaks.

ff

16. Palwe laul.

(Segatoor.)

Anton Niißtröm.

Mitte ruttu.

Soome laul.

mf

Sa wõ = tad o : ma lap : si kuul = da, see = pä = rast

mf

p

kum = mar = da : : me find ; full' sü = da : mest on

p

p

tä : : nu luul = da, et a = waks end fu ar = mu

p

mf

rind, et a = waks end ju ar = mu rind,

mf

p dim. pp

et a = waks end ju ar = mu rind!

p dim. pp

et a = waks end mei = le

Soome keelest A. A. B.

17. Kewade rõõm.

S. Borenins.

Preisfekt.

(Segafoor.)

Soome laul.

9/8

Oh rõõ = mus = ta: nüüd i = lu = faks ju lin = nu lau = lud

jaa-nud; ju pe = sa lind on te = ge = mas, kus

ju pe = sa lind on te = ge = mas, kus

Rüü

puud on leh = te a'a-nud, kus puud on leh = te a'a-nud. Rüü

puud on leh = te

i = lus on nüüd ja i = lus he = li

i = lus on nüüd e = la = da ja i = lus he = li tõs = ta,

nüüd lõ = bu, lõ = bu

tõs = ta ka, nüüd i = lu lõ = bu, lõ = bu il = mas ja rõõ = mu

lõ = bu il = mas, ja

jä = ra sil = mas.

rõõ = mu jä = ra

T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

Sooma keelje salmi põhjusel A. A. B.

18. Tälme ja kemade.

Parajalt.

(Tüfite wiulile.)

R. A. S.

The musical score is written for a violin in 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#). It consists of seven staves of music. The first staff begins with a *p* (piano) dynamic. The second staff includes *mf* (mezzo-forte), *p*, and *f* (forte) dynamics. The third staff is marked *Rutemalt.* (Allegretto) and includes *mf* and *f* dynamics. The fourth staff features a *ff* (fortissimo) dynamic. The fifth staff includes *mf*, *f*, and *ff* dynamics. The sixth staff includes a *ff* dynamic. The seventh staff concludes with a repeat sign. The score is decorated with slurs and accents.

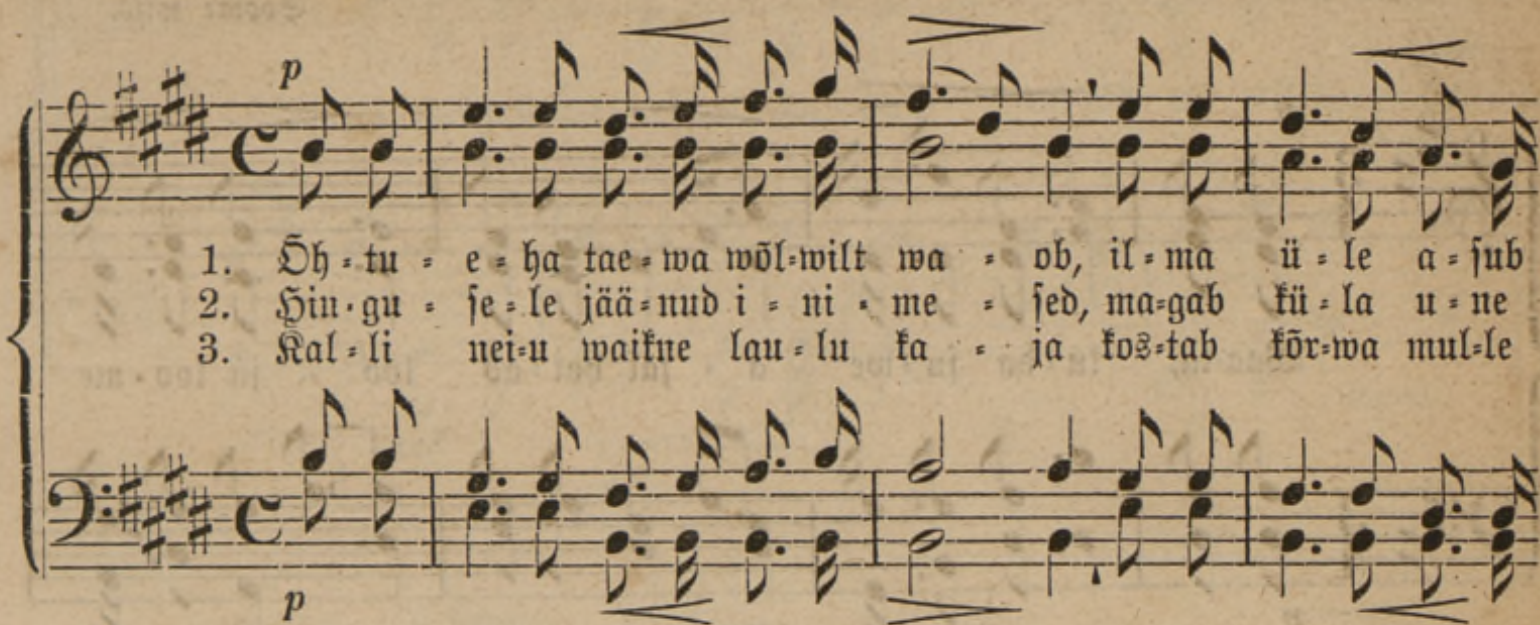
19. Õ h f u l.

Tundmusjega.

(Meestekoor.)

R. Ramm.

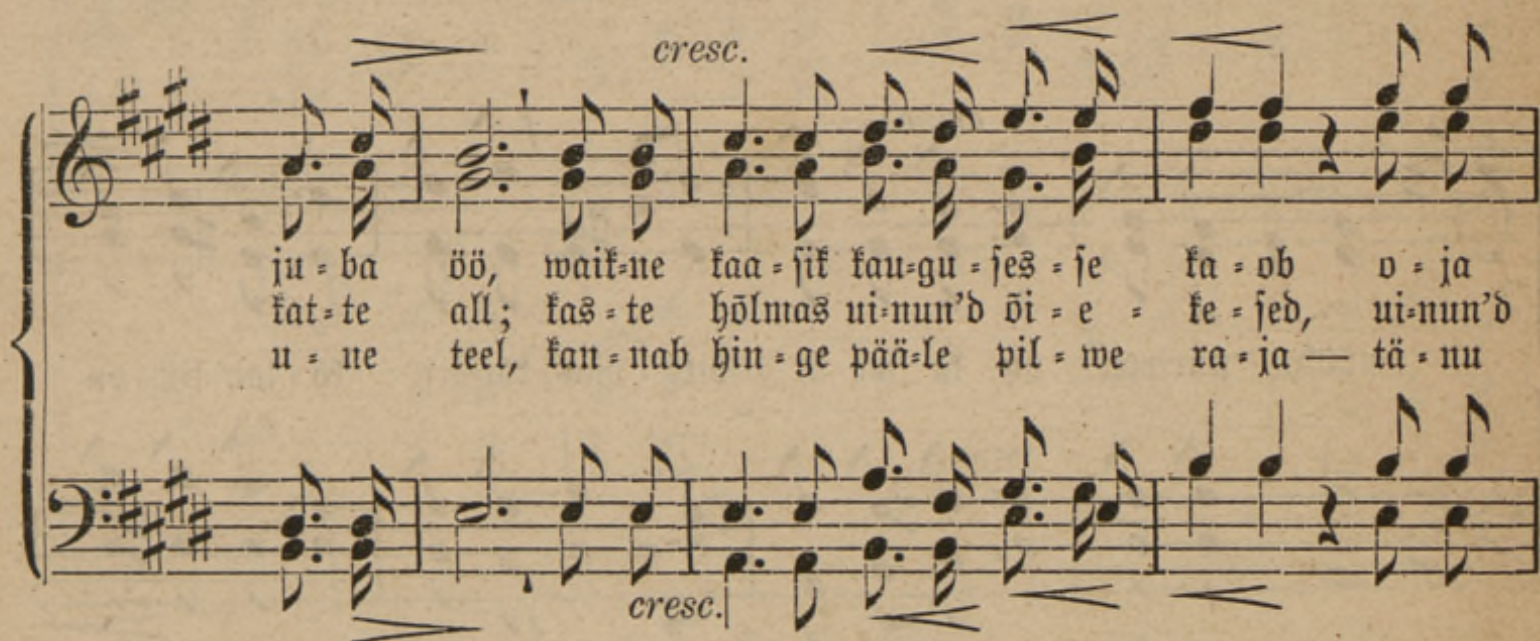
p

1. Õh = tu = e = ha tae = wa wõl-wilt wa = ob, il = ma ü = le a = sub
 2. Hin-gu = se = le jää = nud i = ni = me = sed, ma-gab kü = la u = ne
 3. Kal = li nei-u waifne lau = lu ka = ja kos-tab kõr-wa mul-le

p

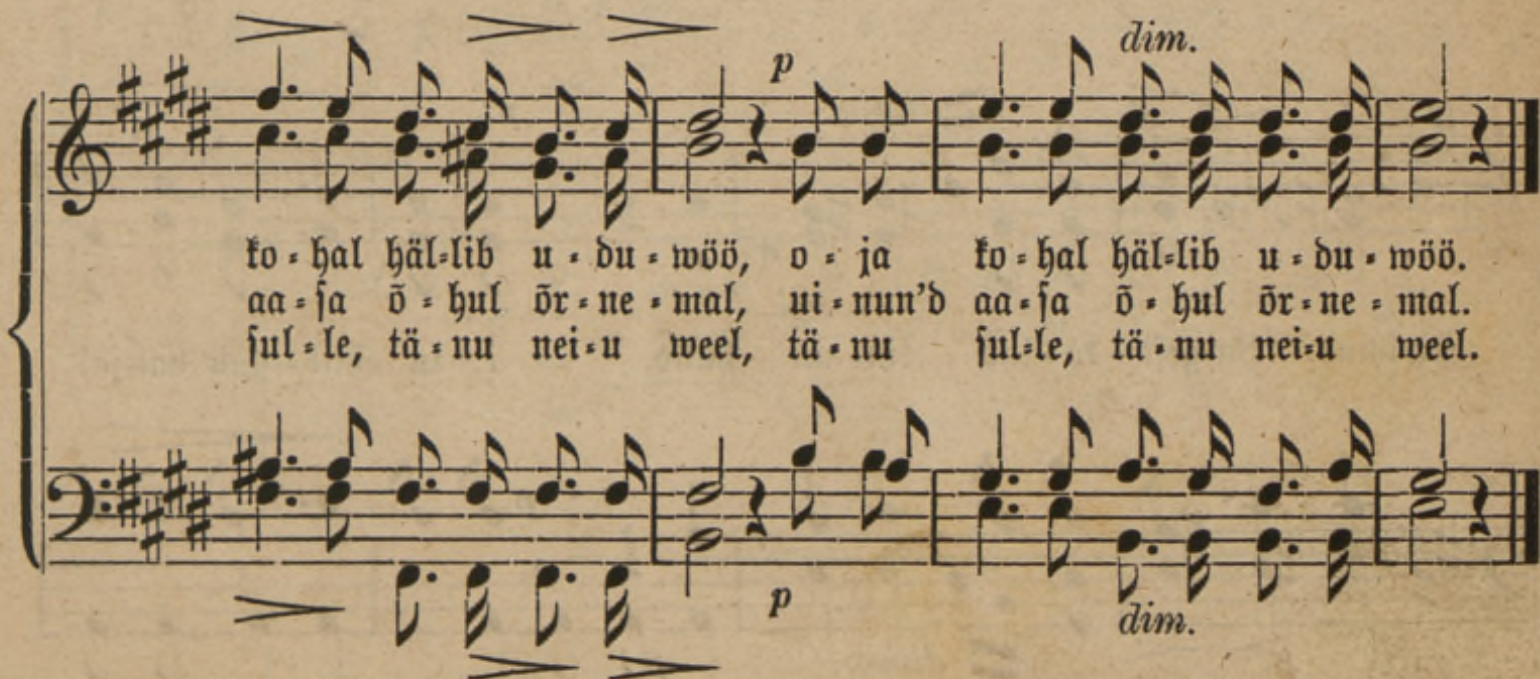
cresc.

ju = ba öö, waif-ne kaa = jil kau-gu = jes = se ka = ob o = ja
 kat = te all; kas = te hõlmas ui-nun'd õi = e = ke = sed, ui-nun'd
 u = ne teel, kan = nab hin = ge pää-le pil = we ra = ja — tä = nu

cresc.

p *dim.*

ko = hal hāl-lib u = du = wöö, o = ja ko = hal hāl-lib u = du = wöö.
 aa = ja õ = hul õr = ne = mal, ui = nun'd aa = ja õ = hul õr = ne = mal.
 sul = le, tä = nu nei-u weel, tä = nu sul = le, tä = nu nei-u weel.

p *dim.*

Jakob Ramm.

20. Suwe ajal.

Moderato e cantabile.

(Segatoor.)

E. M. Sagfors.

Soome wiis.

p

Waa-ta, fu-da su-we a = jal hoi-ab loo = ja loo-me

p

cresc.

nüüd, nur-mel on ka wi-li õits = mas, kõr-geft kõ = lab lin = nu

cresc.

dimin.

hüüd, kõr-geft kõ = lab lin = nu hüüd, i = lu hiil = gab hal-jal

dimin.

p

i = lu hiil = = gab

mf *ritard.*

ot = šal, wil-jast nõ = reb ui = bu = puu, wil-jast nõ = reb ui = bu.

mf *f* *ritard.*

e dim. p à tempo.

puu : tii = du = lau = lud, hiiüdke jäl = le, he = lil sui = ša lõt = ka

p *e dim. à tempo.*

mf *f* *ritard. e dim.*

šuu, tii = du = lau = lud, hiiüd-ke jäl = le, he = lil sui = ša lõt = ka šuu !

mf *f* *ritard. e dim.*

Soome keelest Siimari Krohn'i järelle R. H. B.

21. Isamaale.

(Segatoor.)

E. S. Sagfors.

Allegretto.

Soome wiis.

mf

Kui kō - ne - lōn - ga loof - sin ma ja - ja tee - le pääl, kui

mf

cresc. *dimin.* *f*

lō - olt lō - bu toof - sin, et pil - welt kō - laks hää, ma

et pil - welt kō - laks hää

pai - su - tak - sin pu - gu küll lah - te mee - le - ga ning

küll lah - te mee - le - ga

dim.

i - ja - maa - le lu - gu ta kō - la fee - le - ga.

dim.

J. Suonio järelt Soome keelest R. A. B.

22. Hing, halasta ja kannata!

Saledusega.

(Meestefoor).

Anna Anweldt.

1. Kui ku - ja - gil näed rõ - hu - tud üht sü - dant, wa - lust koor - ma -
 2. Waat', mä - e ot - jas kas - wa - wad nii noored rõõmjad ka - je -
 3. Nii e - lu mei - e - ga just teeb: ta lõ - hub noo - red sü - da -

tud, kas süüid - la - ne, kas süü - ta ta, hing ha - las -
 puud: küll ti - he - dad nad nä - gu - jad ja lad - wad
 med, neid wõõ - ra tee pääl' kää - nab ta, mil, ku - da ?

ta ja kan - na - ta.
 süs - gi kō - we - rad.
 je - da nä - e ja.

L. Koidula.

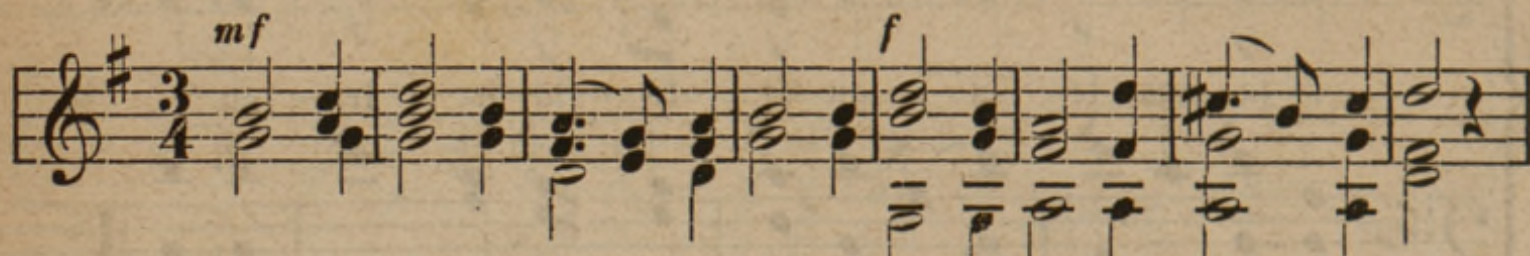
23. Isamaast ikka!

(Kolme mehe ehk naese häälega.)

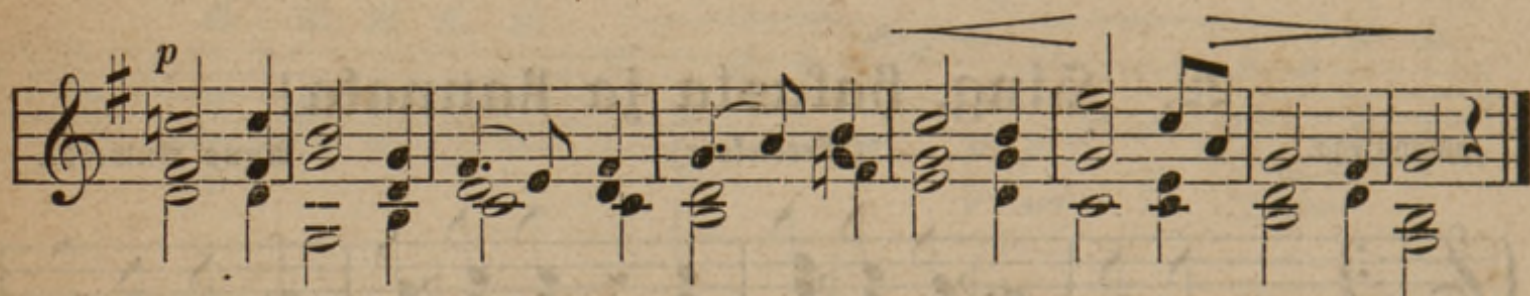
J. A. Schulz.

Südamest.

Kolme hl. sdn. R. A. S.

1. „I = sa = maa-da i = ka jäl = le? Kas ja muud ei mõis = ta siis?
2. Muud ei, jah, ma te = a laulda, i = sa-maa, mis i = = ga = west'!

Kas ja muud ei te = a laul = da? Wa-naks am = mu läin'd see wiis!“
Reeb see sõ = na mi = nu rin = nas, hiiu-ab puust ja õil = me-test!

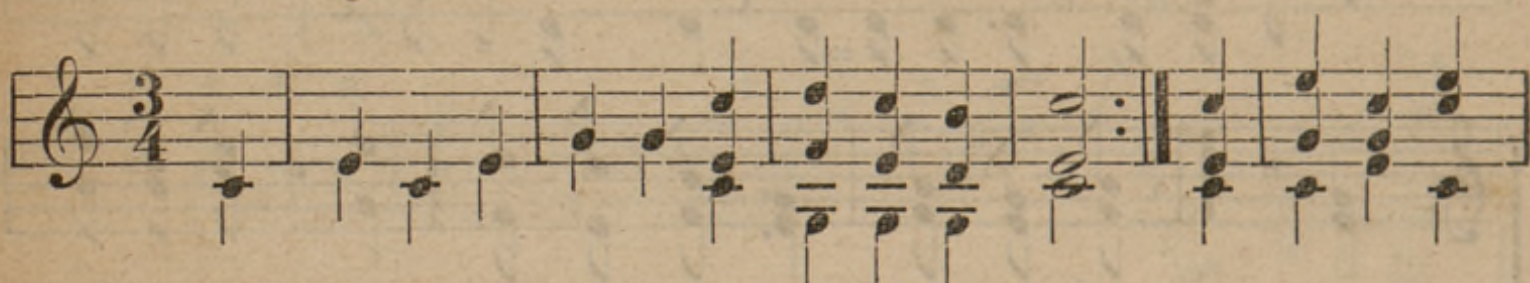
E. Koidula.

24. Isamaale.

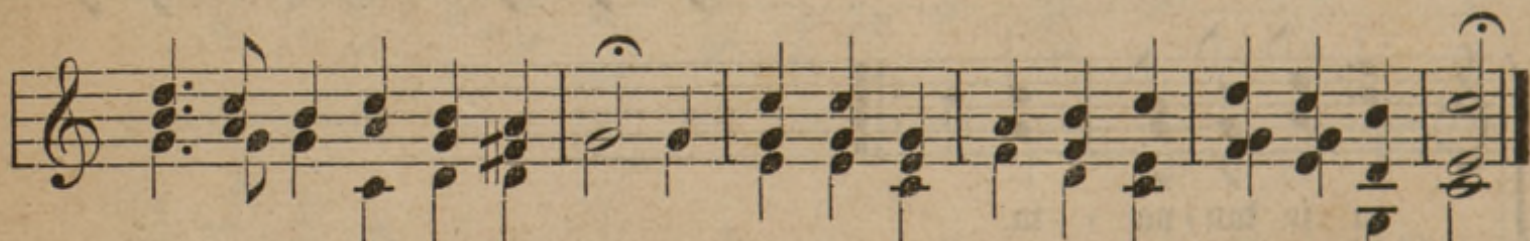
Waimustatud.

(Kolme mehe ehk naese häälega.)

Tundmata.

1. { Oh i = sa = maa i = lus, sull' mõl-gub mu meel, } Sa o = led mu
{ sull' tuksub mu sü = da, sull' kõ = lab mu keel! }
2. { Oh o = ma maa armas, ja o = led mu loit, } Sa o = led mu
{ ja jä = rad, kui hommi-ku wä = ra = wal loit! }
3. { Oh ko = du = maa kal-lis, mu põh-jus ja pää, } Sa sõo = dad ja
{ mu rõh-kus ja rit-kus, mu õnn ja mu hää! }

pär = li, mu õil = me = te puu, mu i = lu ja e = lu, mu li = ha ja luu.
pärg ja mu õnd = su = se kaew, kui tunnen ju õh = ku, siis ka = ob kõik waew.
joo = dad, ja kait = sed ka mind, ei e = lus, ei surmas wõi u = nus-ta find.

Mangu Bild.

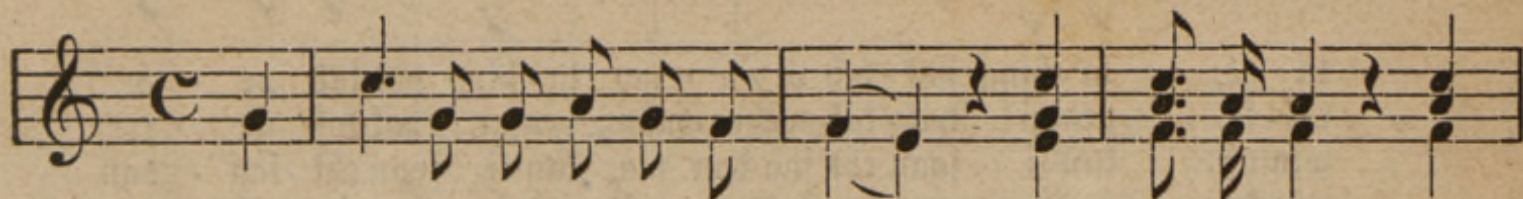
25. Kus on mu isamaa?

(Kolme häälega.)

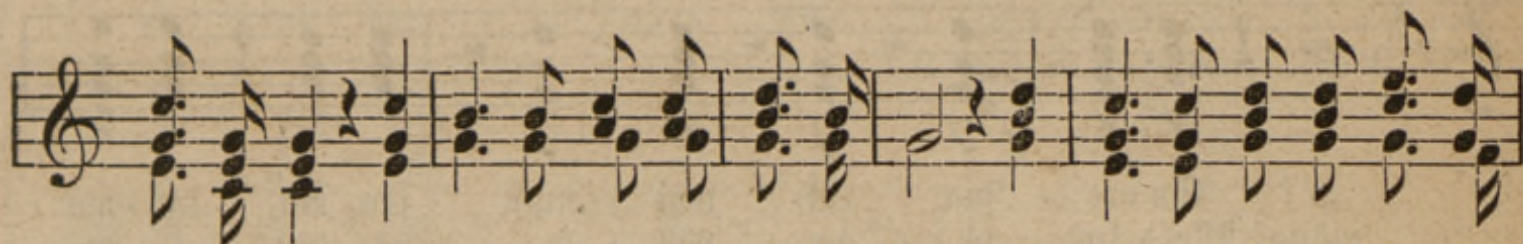
J. Reichardt.

Preisest.

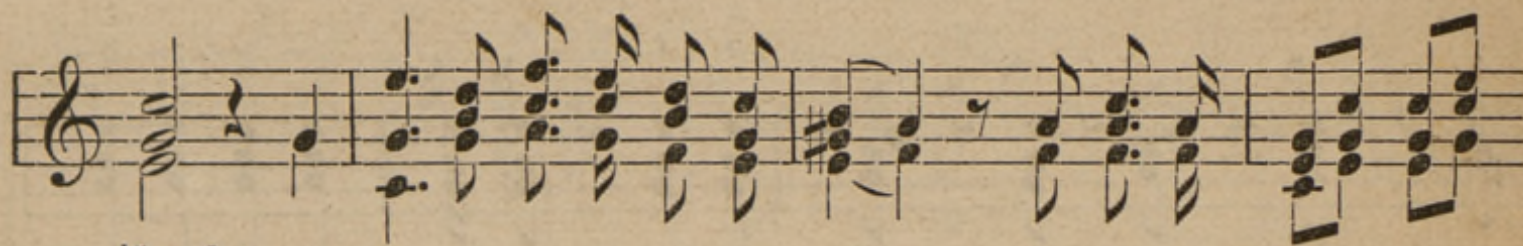
Kolme hl. sdn. A. M. S.

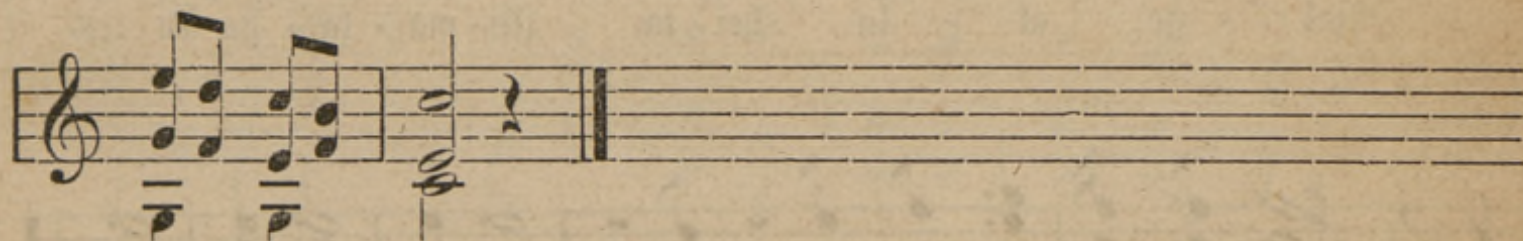
1. Kus on mu kal-lis i-sa-maa? Dns Gēs-ti maa, ons
 2. Kus on mu kal-lis i-sa-maa? Dns Har-ju maa, ons
 3. Kus on mu kal-lis i-sa-maa? Dns Hii-u maa, ons

Lä-ti maa, ons Lääne kit-sas kal-da jerm, ons Nar-wa jō-gi, Peip-si
 Wi-ru maa, ons lae-wa-rit-ta Jär-wa kald, ons Soo-me kõr-ge kal-ju-
 Mu-hu maa, ons Sõrwe kit-sas ran-na-taar, wõi wil-ja-kand-ja Ku-re-

järm? } Oh lau-la, keel, oh lau-la, keel: Mu i-sa-maa on
 wald? }
 saar? }

tuu-rem weel!

J. M. Jannsen.

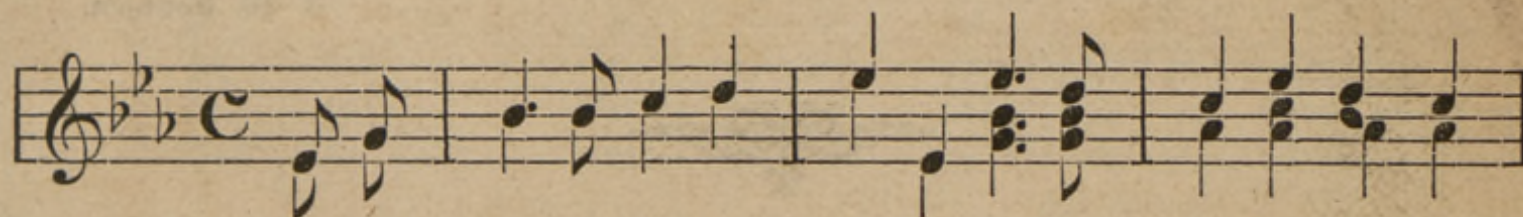
26. Sõffa!

(Kolme häälega.)

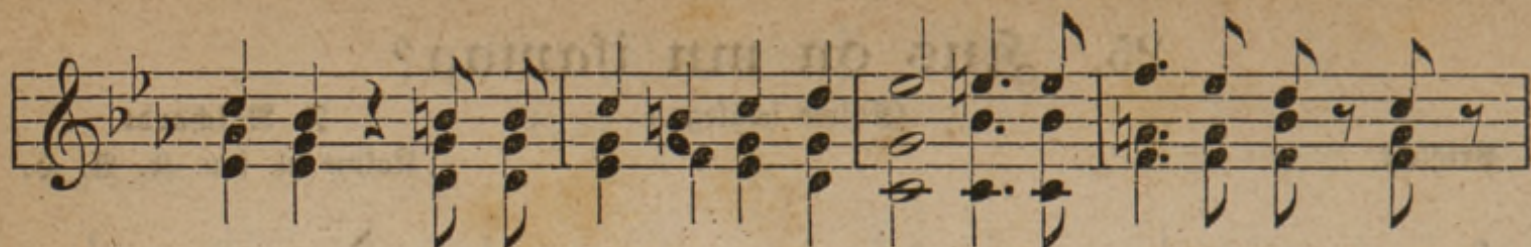
J. M. Jannsen'i „Gesti laulikust.“

Tugewalt.

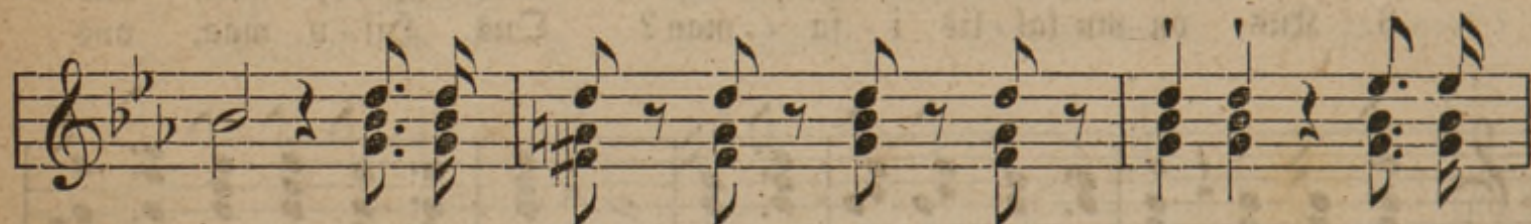
Kolme häälele sdn. A. M. S.

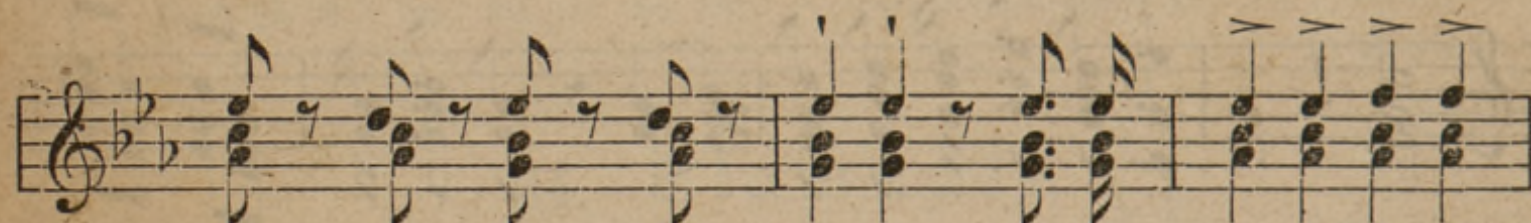
1. Si-pud, tuu-les le-hi-ta-ge, mõõ-ga-ga end e-hi-
 2. Ju-ba mõõ-gad i-hu-taf-se, wä-gi et-te ni-hu-
 3. Sur-ma was-tu wälja min-na, tõm-ba o-ma püs-si
 4. Wennad, rõõmsast' et-te ast-kem, sõ-ja-riis-tad kät-te

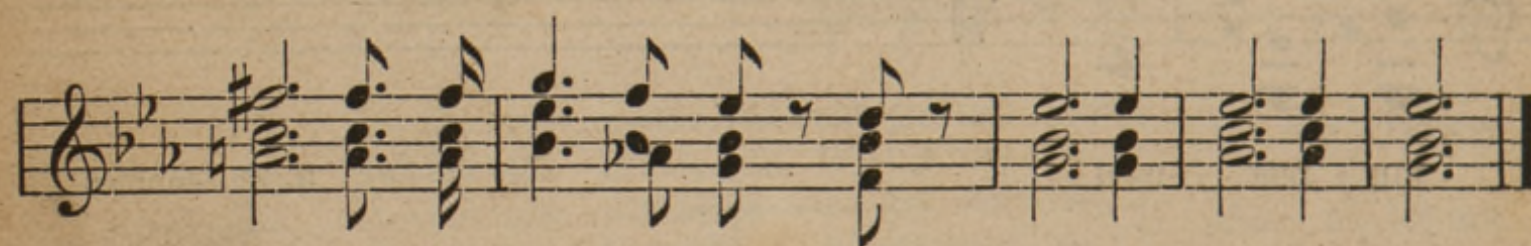
ta = ge, la = hing haſ = tab pe = a = ge, la = hing haſ = tab pe = a =
 taſ = ſe, pea = gi haſ = tab we = re = mäng, pea = gi haſ = tab we = re =
 win = na, tuu = li ſaan ehſ ſaa = dan ma, tuu = li ſaan ehſ ſaa = dan
 wõt = tem i = ſa = maa ja ſeiſ = ri eeft, i = ſa = maa ja ſeiſ = ri

ge! Su = re = ma ehſ wõi = muſt ſaa = ma, tap = ma
 mäng! Muld, kuſ tä = na pää = le aſ = tun, o = ma
 ma! Ehſ ma ſur = ma ſuus küll ſei = ſan, ſiis = gi
 eeft! Su = mal an = nab mei = le wõi = ta, waenlaſt

teift ehſ i = ſe jää = ma — ſõ = ja = mees ei ta = ga =
 we = re = ga ehſ kaſ = tan — homme on mu ſur = ma =
 Su = ma = la = ga wõi = dan, ta wõib hoi = da, ai = da =
 jal = ge al = la hei = ta, Su = ma = la = ga tu = leſ =

ne, ſõ = ja = mees ei ta = ga = ne, ei ta = ga = ne!
 ſäng, hom = me on mu ſur = ma = ſäng, mu ſur = ma = ſäng.
 ta, ta wõib hoi = da, ai = da = ta, jah ai = da = ta!
 ſe, Su = ma = la = ga tu = leſ = ſe, jah tu = leſ = ſe!

J. W. Jannſen.

27. Rannamees.

(Segatoor.)

Soo me rahwawiis.

Sdn. N. Kallin.

1—3. Ran-na-mees, see on ka - las - ta - des

1—3. Ran - na - mees on

1. na - gu we - si - lin - du
2. jul - ge na - gu ka - ru
3. i - se o - ma jundja

hõis - fas - ja ju lau - lab ta, on na - gu we - si - lin - du.
on jul - ge na - gu ka - ru.
on i - se o - ma jundja.

Pi - kad saa - pad on ja - las - ja - gi
Ei ta kar - da ka me - rel ol - les
Sest ka te - ma on lai - al me - rel

Pi - kad saa - pad, tal na - hast põll ja kin - dad,
Ei ta kar - da, kas mõi - la - ku wõi ma - ru,
Sest ta me - rel on wa - ba - du - se tund - ja,

hõis-fas-sa ju lau-lab ta, tal na-hast põll ja tin-dad.
 tas möl-la = ku wõi ma=ru.
 on wa-ba = du = se tund-ja.

Soome rahwaluulde „Tukkipoika“ ainetel järele A. Daniel.

28. R o d u.

M. Nordraat.

Marši-taktis.

(Segafoor.)

Norra wiis.

mf

Ro-du, ar-mas sün-ni-koht ja nur-me, met-ja-ga,

mf

f

si-nus lei-an lei-ba, ka-tet, wiimaks hau-da ma.

f

p

Kal-lis, kau-nis mei-le ai-na keh-wa nee-me-te, kan-ge-

p

mf *f*

li = ne, ful = la = pind = ne, i = me = ra = hu = ne, fan = ge = li = ne, ful = la =

mf *f*

ful = la = pind = ne, ra = hu = ne.

mf

pind = ne, ful = la = pind = ne, i = me = ra = hu = ne.

ful = la = pind = ne

mf

ful = la = pind = ne, i = me = ra = hu = ne.

Soome teeleft A. A. B.

29. Motett.

Andantino.

(Segatoor.)

A. C. Grell.

mf *f*

Is-sand, su arm küll u = la = tab nii kau = gel' kui tae = wa

mf *f*

p

lao = tus on; ja si = nu tō = de, ja si = nu tō = de,

p

mf

ja fi = nu tō = de tōu = feb pil = west saa = dit, Is = sand, ju

mf

f

arm küll u = la = tab nii kau = gel' kui tae = wa lao = tuš

f

1. forð 2. forð *f*

on. on. Hal = le = lu = ja = = = =, Hal = le = lu =

f

Hal = le = lu = ja

ja = = = =, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu =

Hal = le = lu = ja

ja = = = , Hal = le = lu = ja = = = , Hal = le = lu =

Hal = le = lu = ja Hal = le = lu = ja

ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja!

30. **K ä i j a.**
(Segatvor.)

Soomerahwawis.
Edn. N. Kallin.

sin = na wai = nul'

Lät = sin mi = na ju = we öö = sel kái = ma sin = na wai = nul'

ku = sa lin = nud lau = lul,

met = ja = ta = na = te = sed

met = ja = ta = nad kōõ = rul ja mu sü = da = me = te

ot = sis wa = gu = just, ja ra = hu. Soome rahvaluulde järel R. H. B.

dimin. rit. p

31. Peo-täis mulda.

Tundmusega, wiivitades.

(Segafoor.)

Anna Anweldt.

Pe = o = täis ma mul = da wii = mats kat = tels jaan.
Kui ma e = lust wä = sind hau = a põh = ja läen.

mf p

Ei jää mu = red wae = wa, ra = hul hin = gan ma, ku = ni mind Je =

p mf

p *ritard.*

ho = wa wõ = tab kut = ju = da. E. Koidula.

p *ritard.*

32. Ülematse.

(Kolme mehe või lapse häälele.)

Geesti rahwawiis.

M. Weske juust üles kirjutatud.

1. Su = mal, oh wõt = ku ja hel = des = ti tääl ü = le = maid õn = niis = ta
2. Ü = le = mad rah = wa = ga ra = hu fees tääl e = la = gu wae = wa = ta
3. Ei muud kui hel = de meel e = la = gu tääl, ei muud kui ar = mu feel

hel = des = ti tääl! Wai = mu = ga wal = gus = ta, ar = mu = ga e = hi = ta
 ra = hu fees tääl, siis mei = e i = ja = maa lä = heb ka õit = se = ma
 e = la = gu tääl, ja keis = ri ar = mas = tus ja keis = ri au = us = tus

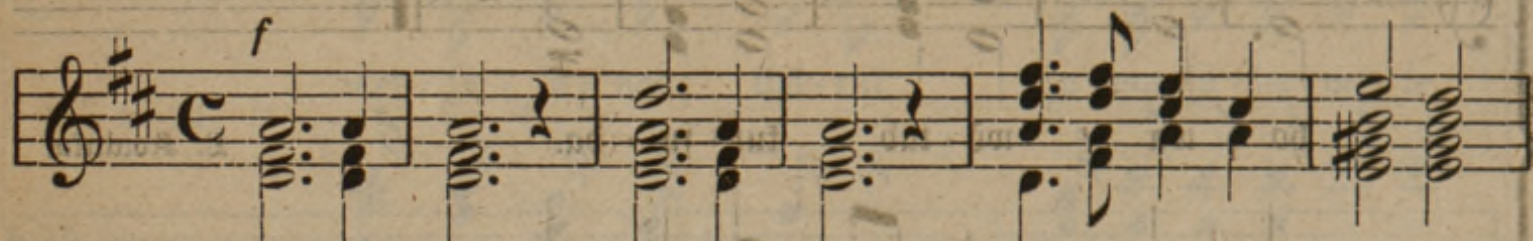
neid it = ka il = ma pääl, it = ka il = ma pääl, it = ka il = ma pääl.
 küll i = ga pai = ga pääl, i = ga pai = ga pääl, i = ga pai = ga pääl.
 ja loo = tus Is = ja pääl, loo = tus Is = ja pääl, loo = tus Is = ja pääl.

A. B. Willigerode.

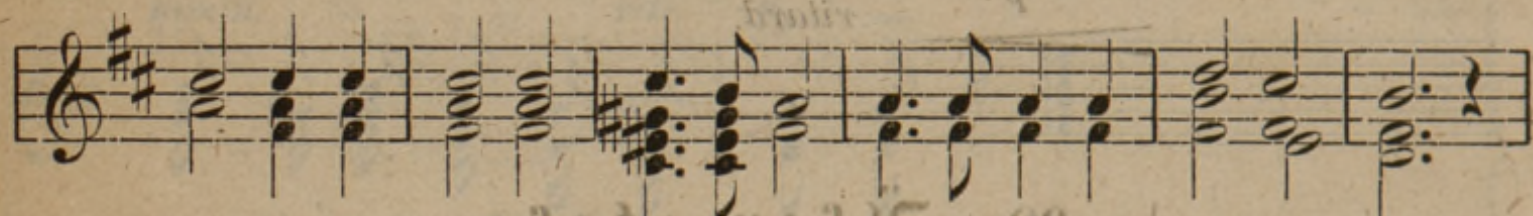
33. Geisa ikka minu ees.

(Melja mehe wõi lapse häälele.)

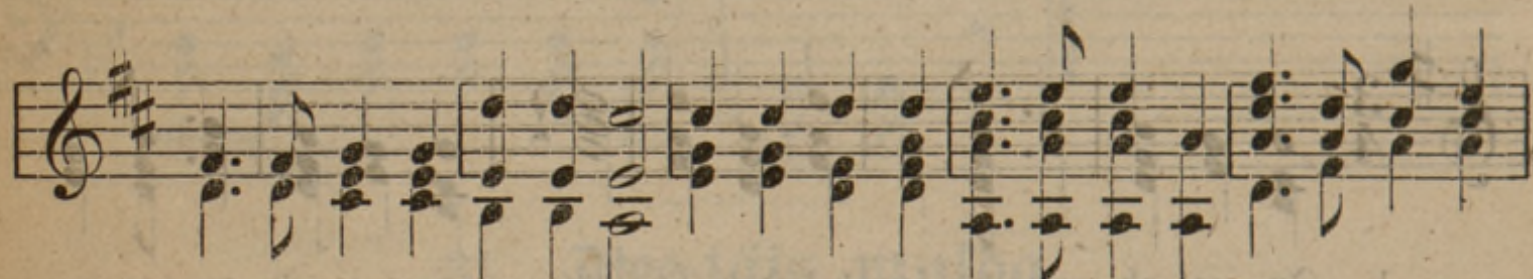
R. A. Hermann.

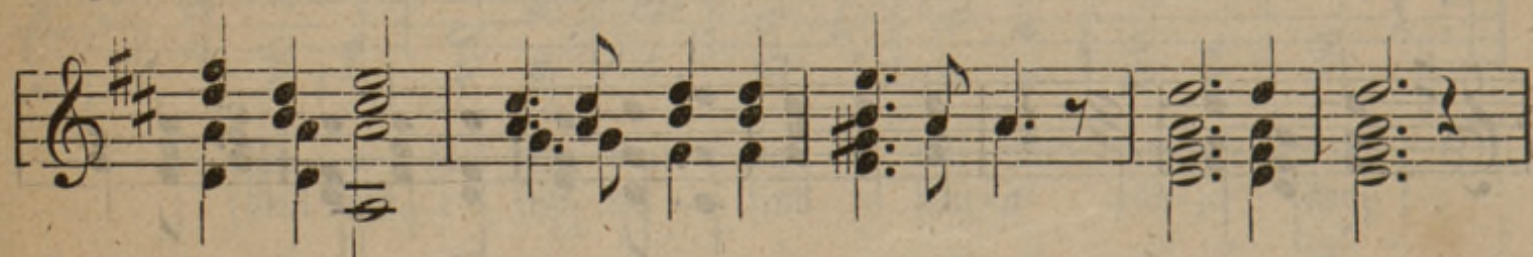
1. 3 : ja = maa, i : ja = maa! ku = da wõ = tad fõ = la-
2. 3 : ja = maa, i : ja = maa! hoidku arm find hoo = le-

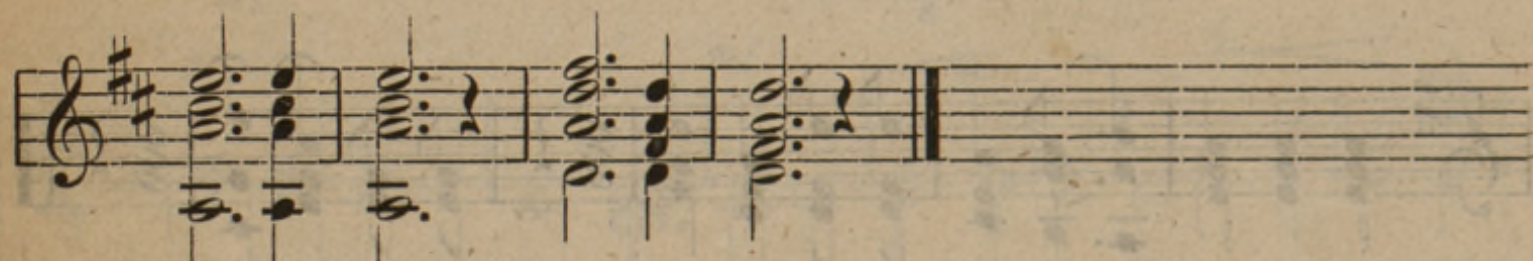
da, fuld-ne jõ = na wäl-jast-gi põu = e põh = ja ta = ga = si!
ga, and = ku õi = gust hel = des = te wa-gats kaitstjaks si = nu = le!

Õh = tu e = hal, hom-mi-kul, it = ka tun = gib he = li = se = des sil = ma kõr-wa
Dit = few e = ma, hiil = ga-des te = ma war = jul õn = ne-pär-jal sei = ja it = ka

kau = du sul jü = da = mes = se wä = e = ga : } 3 : ja = maa,
mei = e ees, o = ma lap = si te = re = ta : }

i : ja = maa, i : ja = maa!

L. Aoidula.

34. Rõõm ülestõusmisest.

Aug. N i k s t r ö m.

Parajalt ja tõsiselt.

(Segakoor.)

Soome viis.

p

Rüüd rõõ = mu = aeg on il = ma sees, suur wal = guš hiil-gab

p

mf

mei = e ees: ject Is-sand on tõus-nud sur = mast

ject Is-sand on tõus = = = nud

mf *p*

ii = les, ei ui = nu ta e = nam hau = a jii = les. Tact

ei ui = nu ta e = = = nam

mf *pp*

sai ju wõit-ja wä = gew mees, ject rõõm on kõi = gel il = ma sees.

mf *pp*

doi:10.1017/S096382371000049

(Meestefoor.)

1876. X.

50

f

i = ga = wes = te. Su-mal on mei = le war = ju = pai-gaß ja tu = ge-

f

mf *mf*

ta an-nab en = nast küll lei = =

wu = ßeß; ta an = nab en-nast küll lei = = da kui a = bi =

mf *mf*

ta an = nab

da kui a = bi = mees fōi-geß a = haß = tu = = = =

mees fōi = geß a = = = = = haß = tu = = = =

fōi = geß a = haß = tu = = jes, fōi = geß a = haß = tu = = =

en = nast küll lei = da kui a = bi = mees fōi-geß a = haß = tu =

p *ff*

jes, fōi = geß a = haß = tu = jes. See pä = rast ei far = da mei = e mit = te,

jes, *p* *ff*

jes, *p* *ff*

sf *ff*

fui ka maa a = se = melt lü-guts, ja kui mä = ed kõi = gut = si = wad

sf *ff*

pp

me = re = de põh = jaš. Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le =

pp

f *f*

lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le =
Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu =

f

Hal = le = lu = ja, Hal =

lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le =
ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal =

Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu =

lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu =
 le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu =
 ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu =

A musical score for the song 'The Rose Tree'. The score is written on a single staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked 'Allegretto' and the time signature is 3/4. The music begins with a piano introduction marked 'pp' (pianissimo). The main melody is marked 'mf' (mezzo-forte) and 'f' (forte). The lyrics are written below the staff, and the melody is written above it. The score includes a repeat sign and a double bar line. The music is in a simple, folk-like style.

ja! *pp* *mf* *f*

A musical score for the song "The Rose Tree". The score is written on a single staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked "Allegretto". The music begins with a treble clef and a key signature of one flat. The first measure is a whole note chord of F4 and A4. The second measure is a whole note chord of B-flat4 and D5. The third measure is a whole note chord of C5 and E5. The fourth measure is a whole note chord of F5 and A5. The fifth measure is a whole note chord of B-flat5 and D6. The sixth measure is a whole note chord of C6 and E6. The seventh measure is a whole note chord of F6 and A6. The eighth measure is a whole note chord of B-flat6 and D7. The ninth measure is a whole note chord of C7 and E7. The tenth measure is a whole note chord of F7 and A7. The eleventh measure is a whole note chord of B-flat7 and D8. The twelfth measure is a whole note chord of C8 and E8. The thirteenth measure is a whole note chord of F8 and A8. The fourteenth measure is a whole note chord of B-flat8 and D9. The fifteenth measure is a whole note chord of C9 and E9. The sixteenth measure is a whole note chord of F9 and A9. The seventeenth measure is a whole note chord of B-flat9 and D10. The eighteenth measure is a whole note chord of C10 and E10. The nineteenth measure is a whole note chord of F10 and A10. The twentieth measure is a whole note chord of B-flat10 and D11. The twenty-first measure is a whole note chord of C11 and E11. The twenty-second measure is a whole note chord of F11 and A11. The twenty-third measure is a whole note chord of B-flat11 and D12. The twenty-fourth measure is a whole note chord of C12 and E12. The twenty-fifth measure is a whole note chord of F12 and A12. The twenty-sixth measure is a whole note chord of B-flat12 and D13. The twenty-seventh measure is a whole note chord of C13 and E13. The twenty-eighth measure is a whole note chord of F13 and A13. The twenty-ninth measure is a whole note chord of B-flat13 and D14. The thirtieth measure is a whole note chord of C14 and E14. The thirty-first measure is a whole note chord of F14 and A14. The thirty-second measure is a whole note chord of B-flat14 and D15. The thirty-third measure is a whole note chord of C15 and E15. The thirty-fourth measure is a whole note chord of F15 and A15. The thirty-fifth measure is a whole note chord of B-flat15 and D16. The thirty-sixth measure is a whole note chord of C16 and E16. The thirty-seventh measure is a whole note chord of F16 and A16. The thirty-eighth measure is a whole note chord of B-flat16 and D17. The thirty-ninth measure is a whole note chord of C17 and E17. The fortieth measure is a whole note chord of F17 and A17. The forty-first measure is a whole note chord of B-flat17 and D18. The forty-second measure is a whole note chord of C18 and E18. The forty-third measure is a whole note chord of F18 and A18. The forty-fourth measure is a whole note chord of B-flat18 and D19. The forty-fifth measure is a whole note chord of C19 and E19. The forty-sixth measure is a whole note chord of F19 and A19. The forty-seventh measure is a whole note chord of B-flat19 and D20. The forty-eighth measure is a whole note chord of C20 and E20. The forty-ninth measure is a whole note chord of F20 and A20. The fiftieth measure is a whole note chord of B-flat20 and D21. The fifty-first measure is a whole note chord of C21 and E21. The fifty-second measure is a whole note chord of F21 and A21. The fifty-third measure is a whole note chord of B-flat21 and D22. The fifty-fourth measure is a whole note chord of C22 and E22. The fifty-fifth measure is a whole note chord of F22 and A22. The fifty-sixth measure is a whole note chord of B-flat22 and D23. The fifty-seventh measure is a whole note chord of C23 and E23. The fifty-eighth measure is a whole note chord of F23 and A23. The fifty-ninth measure is a whole note chord of B-flat23 and D24. The sixtieth measure is a whole note chord of C24 and E24. The sixty-first measure is a whole note chord of F24 and A24. The sixty-second measure is a whole note chord of B-flat24 and D25. The sixty-third measure is a whole note chord of C25 and E25. The sixty-fourth measure is a whole note chord of F25 and A25. The sixty-fifth measure is a whole note chord of B-flat25 and D26. The sixty-sixth measure is a whole note chord of C26 and E26. The sixty-seventh measure is a whole note chord of F26 and A26. The sixty-eighth measure is a whole note chord of B-flat26 and D27. The sixty-ninth measure is a whole note chord of C27 and E27. The seventieth measure is a whole note chord of F27 and A27. The seventy-first measure is a whole note chord of B-flat27 and D28. The seventy-second measure is a whole note chord of C28 and E28. The seventy-third measure is a whole note chord of F28 and A28. The seventy-fourth measure is a whole note chord of B-flat28 and D29. The seventy-fifth measure is a whole note chord of C29 and E29. The seventy-sixth measure is a whole note chord of F29 and A29. The seventy-seventh measure is a whole note chord of B-flat29 and D30. The seventy-eighth measure is a whole note chord of C30 and E30. The seventy-ninth measure is a whole note chord of F30 and A30. The eightieth measure is a whole note chord of B-flat30 and D31. The eighty-first measure is a whole note chord of C31 and E31. The eighty-second measure is a whole note chord of F31 and A31. The eighty-third measure is a whole note chord of B-flat31 and D32. The eighty-fourth measure is a whole note chord of C32 and E32. The eighty-fifth measure is a whole note chord of F32 and A32. The eighty-sixth measure is a whole note chord of B-flat32 and D33. The eighty-seventh measure is a whole note chord of C33 and E33. The eighty-eighth measure is a whole note chord of F33 and A33. The eighty-ninth measure is a whole note chord of B-flat33 and D34. The ninetieth measure is a whole note chord of C34 and E34. The hundredth measure is a whole note chord of F34 and A34. The hundred and first measure is a whole note chord of B-flat34 and D35. The hundred and second measure is a whole note chord of C35 and E35. The hundred and third measure is a whole note chord of F35 and A35. The hundred and fourth measure is a whole note chord of B-flat35 and D36. The hundred and fifth measure is a whole note chord of C36 and E36. The hundred and sixth measure is a whole note chord of F36 and A36. The hundred and seventh measure is a whole note chord of B-flat36 and D37. The hundred and eighth measure is a whole note chord of C37 and E37. The hundred and ninth measure is a whole note chord of F37 and A37. The hundred and tenth measure is a whole note chord of B-flat37 and D38. The hundred and eleventh measure is a whole note chord of C38 and E38. The hundred and twelfth measure is a whole note chord of F38 and A38. The hundred and thirteenth measure is a whole note chord of B-flat38 and D39. The hundred and fourteenth measure is a whole note chord of C39 and E39. The hundred and fifteenth measure is a whole note chord of F39 and A39. The hundred and sixteenth measure is a whole note chord of B-flat39 and D40. The hundred and seventeenth measure is a whole note chord of C40 and E40. The hundred and eighteenth measure is a whole note chord of F40 and A40. The hundred and nineteenth measure is a whole note chord of B-flat40 and D41. The hundred and twentieth measure is a whole note chord of C41 and E41. The hundred and twenty-first measure is a whole note chord of F41 and A41. The hundred and twenty-second measure is a whole note chord of B-flat41 and D42. The hundred and twenty-third measure is a whole note chord of C42 and E42. The hundred and twenty-fourth measure is a whole note chord of F42 and A42. The hundred and twenty-fifth measure is a whole note chord of B-flat42 and D43. The hundred and twenty-sixth measure is a whole note chord of C43 and E43. The hundred and twenty-seventh measure is a whole note chord of F43 and A43. The hundred and twenty-eighth measure is a whole note chord of B-flat43 and D44. The hundred and twenty-ninth measure is a whole note chord of C44 and E44. The hundred and thirtieth measure is a whole note chord of F44 and A44. The hundred and thirty-first measure is a whole note chord of B-flat44 and D45. The hundred and thirty-second measure is a whole note chord of C45 and E45. The hundred and thirty-third measure is a whole note chord of F45 and A45. The hundred and thirty-fourth measure is a whole note chord of B-flat45 and D46. The hundred and thirty-fifth measure is a whole note chord of C46 and E46. The hundred and thirty-sixth measure is a whole note chord of F46 and A46. The hundred and thirty-seventh measure is a whole note chord of B-flat46 and D47. The hundred and thirty-eighth measure is a whole note chord of C47 and E47. The hundred and thirty-ninth measure is a whole note chord of F47 and A47. The hundred and fortieth measure is a whole note chord of B-flat47 and D48. The hundred and forty-first measure is a whole note chord of C48 and E48. The hundred and forty-second measure is a whole note chord of F48 and A48. The hundred and forty-third measure is a whole note chord of B-flat48 and D49. The hundred and forty-fourth measure is a whole note chord of C49 and E49. The hundred and forty-fifth measure is a whole note chord of F49 and A49. The hundred and forty-sixth measure is a whole note chord of B-flat49 and D50. The hundred and forty-seventh measure is a whole note chord of C50 and E50. The hundred and forty-eighth measure is a whole note chord of F50 and A50. The hundred and forty-ninth measure is a whole note chord of B-flat50 and D51. The hundred and fiftieth measure is a whole note chord of C51 and E51. The hundred and fifty-first measure is a whole note chord of F51 and A51. The hundred and fifty-second measure is a whole note chord of B-flat51 and D52. The hundred and fifty-third measure is a whole note chord of C52 and E52. The hundred and fifty-fourth measure is a whole note chord of F52 and A52. The hundred and fifty-fifth measure is a whole note chord of B-flat52 and D53. The hundred and fifty-sixth measure is a whole note chord of C53 and E53. The hundred and fifty-seventh measure is a whole note chord of F53 and A53. The hundred and fifty-eighth measure is a whole note chord of B-flat53 and D54. The hundred and fifty-ninth measure is a whole note chord of C54 and E54. The hundred and sixtieth measure is a whole note chord of F54 and A54. The hundred and sixty-first measure is a whole note chord of B-flat54 and D55. The hundred and sixty-second measure is a whole note chord of C55 and E55. The hundred and sixty-third measure is a whole note chord of F55 and A55. The hundred and sixty-fourth measure is a whole note chord of B-flat55 and D56. The hundred and sixty-fifth measure is a whole note chord of C56 and E56. The hundred and sixty-sixth measure is a whole note chord of F56 and A56. The hundred and sixty-seventh measure is a whole note chord of B-flat56 and D57. The hundred and sixty-eighth measure is a whole note chord of C57 and E57. The hundred and sixty-ninth measure is a whole note chord of F57 and A57. The hundred and seventieth measure is a whole note chord of B-flat57 and D58. The hundred and seventy-first measure is a whole note chord of C58 and E58. The hundred and seventy-second measure is a whole note chord of F58 and A58. The hundred and seventy-third measure is a whole note chord of B-flat58 and D59. The hundred and seventy-fourth measure is a whole note chord of C59 and E59. The hundred and seventy-fifth measure is a whole note chord of F59 and A59. The hundred and seventy-sixth measure is a whole note chord of B-flat59 and D60. The hundred and seventy-seventh measure is a whole note chord of C60 and E60. The hundred and seventy-eighth measure is a whole note chord of F60 and A60. The hundred and seventy-ninth measure is a whole note chord of B-flat60 and D61. The hundred and eightieth measure is a whole note chord of C61 and E61. The hundred and eighty-first measure is a whole note chord of F61 and A61. The hundred and eighty-second measure is a whole note chord of B-flat61 and D62. The hundred and eighty-third measure is a whole note chord of C62 and E62. The hundred and eighty-fourth measure is a whole note chord of F62 and A62. The hundred and eighty-fifth measure is a whole note chord of B-flat62 and D63. The hundred and eighty-sixth measure is a whole note chord of C63 and E63. The hundred and eighty-seventh measure is a whole note chord of F63 and A63. The hundred and eighty-eighth measure is a whole note chord of B-flat63 and D64. The hundred and eighty-ninth measure is a whole note chord of C64 and E64. The hundred and ninetieth measure is a whole note chord of F64 and A64. The hundred and twentieth measure is a whole note chord of B-flat64 and D65. The hundred and twenty-first measure is a whole note chord of C65 and E65. The hundred and twenty-second measure is a whole note chord of F65 and A65. The hundred and twenty-third measure is a whole note chord of B-flat65 and D66. The hundred and twenty-fourth measure is a whole note chord of C66 and E66. The hundred and twenty-fifth measure is a whole note chord of F66 and A66. The hundred and twenty-sixth measure is a whole note chord of B-flat66 and D67. The hundred and twenty-seventh measure is a whole note chord of C67 and E67. The hundred and twenty-eighth measure is a whole note chord of F67 and A67. The hundred and twenty-ninth measure is a whole note chord of B-flat67 and D68. The hundred and thirtieth measure is a whole note chord of C68 and E68. The hundred and thirty-first measure is a whole note chord of F68 and A68. The hundred and thirty-second measure is a whole note chord of B-flat68 and D69. The hundred and thirty-third measure is a whole note chord of C69 and E69. The hundred and thirty-fourth measure is a whole note chord of F69 and A69. The hundred and thirty-fifth measure is a whole note chord of B-flat69 and D70. The hundred and thirty-sixth measure is a whole note chord of C70 and E70. The hundred and thirty-seventh measure is a whole note chord of F70 and A70. The hundred and thirty-eighth measure is a whole note chord of B-flat70 and D71. The hundred and thirty-ninth measure is a whole note chord of C71 and E71. The hundred and fortieth measure is a whole note chord of F71 and A71. The hundred and forty-first measure is a whole note chord of B-flat71 and D72. The hundred and forty-second measure is a whole note chord of C72 and E7

Hal-le - lu - - - - - ja, *f*

Ceſt otjaſt kuni mǎrgini

A single staff of music in G major, 2/4 time. The melody consists of eighth and sixteenth notes, ending with a double bar line and repeat dots. The lyrics are written above the staff.

53

36. Kodumaale.

Kindlast.

(Segafoor.)

A. N i t t r ö m.

Soome viis.

Oh kal-lis maa, mu ko-du-maa, find lau-lan röö-mu-

Oh kal-lis maa, mu ko-du-maa, find lau-lan röö-mu-

Oh kal-lis maa, mu ko-du-maa, find lau-lan röö-mu-
Oh kal-lis maa, mu ko-du-maa, find lau-lan

Oh kal-lis ko-du-maa, find lau-lan röö-mu-

ga; oh kau-nis maa, täis i-lu ja, fest rää-gin i-ha-

ga;
ma; oh kau-nis maa, täis i-lu ja, fest rää-gin i-ha-

ga; oh kau-nis maa, täis i-lu ja ning i-ha

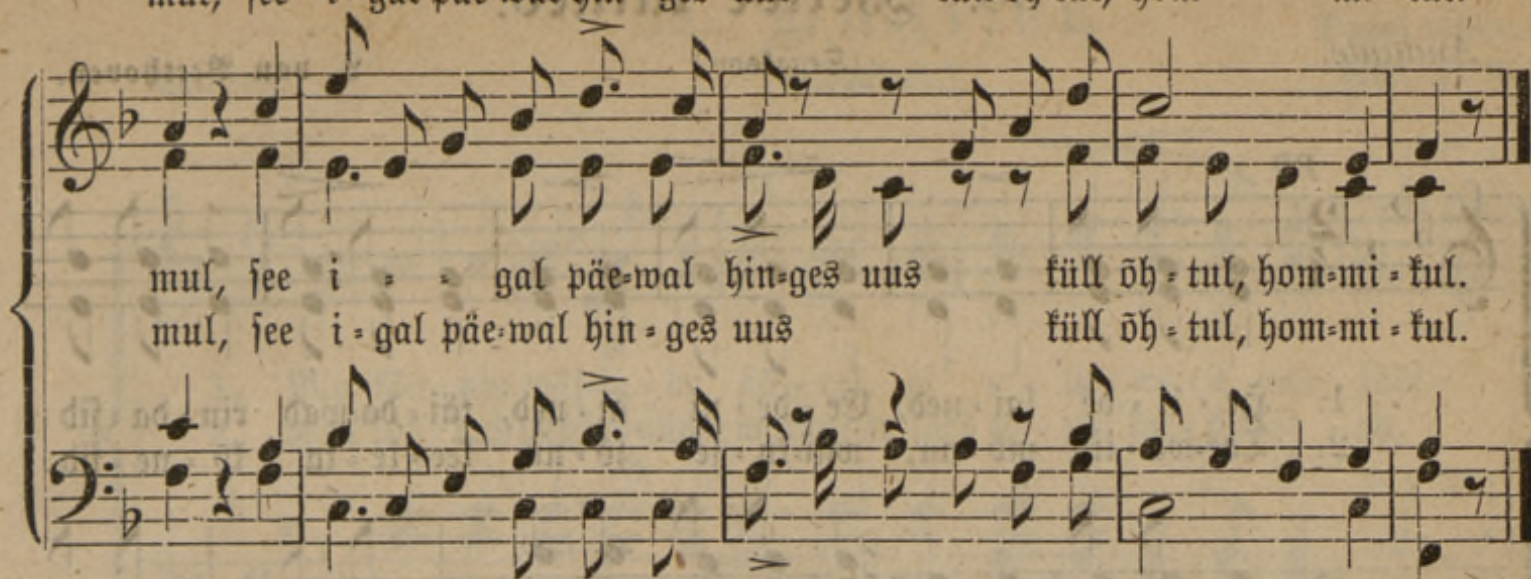
ga: juš lap-je-pöl-we mä-leš-tuš on ar-mas it-ka

ga: juš lap-je-pöl-we mä-leš-tuš on ar-mas it-ka
ga: juš lap-je-pöl-we mä-leš-tuš on ar-mas it-ka

ka: juš lap-je-pöl-we mä-leš-tuš on ar-mas it-ka

mul, see i = gal päe-wal hin = ges uus

küll õh-tul, hom = = mi = ful.

mul, see i = gal päe-wal hin-ges uus küll õh-tul, hom-mi = ful.
mul, see i = gal päe-wal hin = ges uus küll õh-tul, hom-mi = ful.

mul, see i = gal päe-wal hin-ges uus küll õh-tul, hom = = mi = ful.

R. A. B.

37. Looduse ilu otstarbe.

Kindlast.

(Segatoor.)

Ungari rahwawiis.

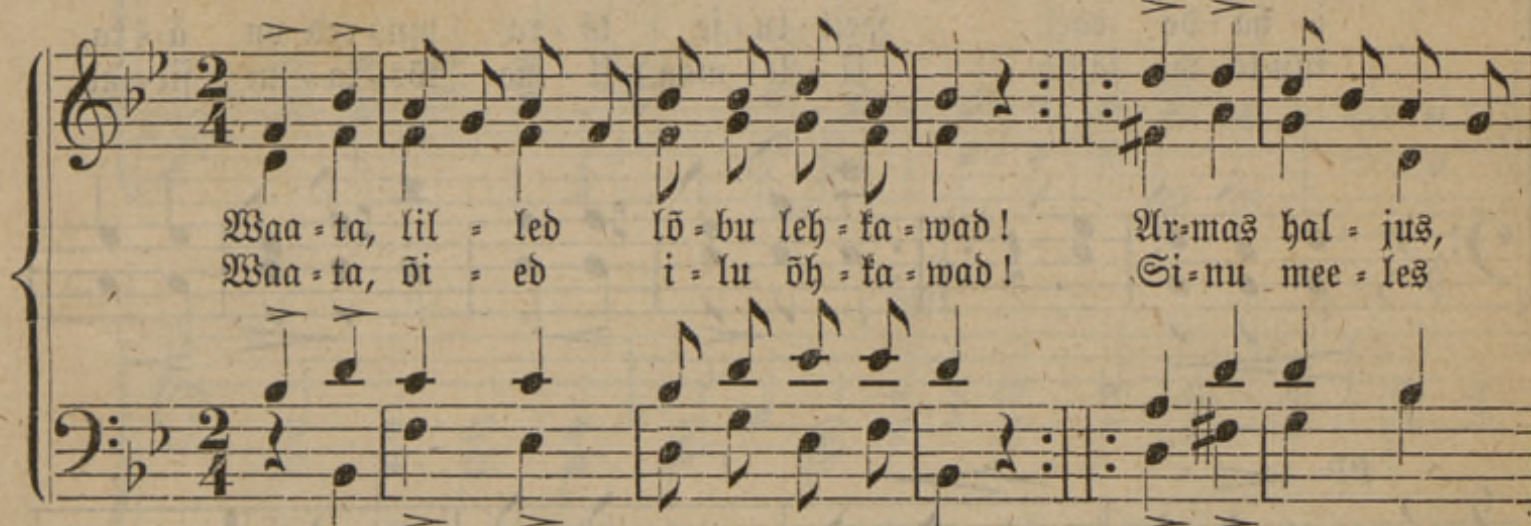
Sdn. R. Faltin.

Waa-ta, lil = le = fe = sed

Waa-ta, õi = e = fe = sed

Ar-mas puu-de-hal = jus,

Si-nu mõi-gu-mee = les

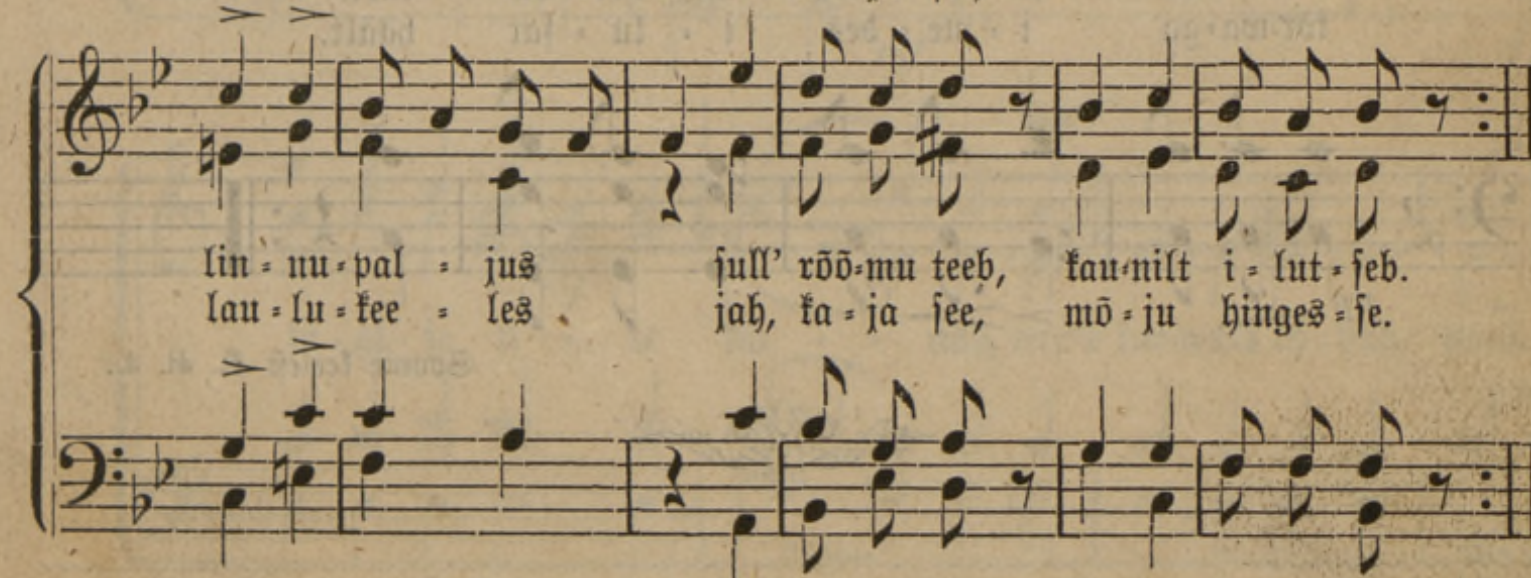

Waa-ta, lil = led lõ-bu leh = fa = wad! Ar-mas hal = jus,
Waa-ta, õi = ed i = lu õh = fa = wad! Si-nu mee = les

Waat'

lin = nu = lau = lu pal = jus jul = le rōō = mu teeb,

lau = lu = fō = la = fee = les leid = ku ka = ja = see,

lin = nu = pal = jus jult' rōō = mu teeb, kau-nilt i = lut = feb.
lau = lu = fee = les jah, ka = ja = see, mō = ju hinges = fe.

38. Helide lained.

Andante.

(Segatoor.)

L. van Beethoven.

pp

1. He : li : de lai = ned, Ge = de : ni ai = ned, täi = da = wad rin = da = fid
2. Tae-wa : list mõ = nu, wai-fu : je jō = nu, kee = le = ta kō = ne = fid

pp

i : ha : de wäel. Heit : lu = je kä = ra mu = red on ä = ra,
fuu-le = me jäält. Ü = le maa = il = ma tōs = ta = me fil = ma

pp

i : lu on jü = da = mel, fan = nel on käel.
fõr-wa = ga i = me = des i = lu = fat häält.

pp

Soome keelest R. A. B.

39. S ü g i s e l.

Para jalt.

(Segatoor.)

Daani rahwaviis.

Edn. R. M. S.

p

1. Ma kōn = nin wäl = ja = de ää = rel, ei e = lu nä = e ma jääl; ma
 2. Kõik loo = dus puhkab nüüd; warmast' läeb lu = me kat = tes = se ta, jääl

p

mf

kōn = nin mä = e jää = rel, ei õi = si jääl mu = ru pääl. } Nüüd
 oo = tab, ku = ni arm = ast' saab ke = wa = de i = lu = ga. }

mf

p

mf

f

kõik nii pal = jaks läi = nud, kõik lil = led ka = du = nud, sest

mf

f

sü = gi = se ü = le kõi = nud, tein'd kur = waks ro = hud, puud.

mf

40. Lau luke.

R. A. Hermann.

(Segakoor.)

1891. VII. 10.

Parajalt ja õrnalt.

p *mf*

1—3. Lau = lu = ke, jōu = a ja, kal = li kamb-ri jōu = a ja,

p *mf* *f* kal = li

kal = li kamb-ri jōu = = = a

1. Lau-la lae = ned
2. U = ne = nä = ol
3. Leh-wi jäääl tui

f *mf* *p*

kal = li kamb-ri jōu = a ja!

1. Lau-la lae = ned
2. U = ne = nä = ol
3. Leh-wi jäääl tui

mf

kamb-ri jōu = = = = a ja!

lah = tu = = ma, furb-tus pōu = es kus = tu=
i = lu = = šal, hel = ju wii = fil wait = je=
wait = sem õht hoi = a ee = mal i = ga

mf *mf* *mf*

lah = tu = = ma, furb-tus pōu = es kus = tu=
i = lu = = šal, hel = ju wii = fil wait = je=
wait = sem õht hoi = a ee = mal i = ga

1. Lau-la lae = ned lah = tu = ma, *mf* furb-tus pōu = es
2. U = ne = nä = ol i = lu = šal, hel = ju wii = fil
3. Leh-wi jäääl tui waitsem õht hoi = a ee = mal

ma,
mal,
rõht,

f *mf*

ma, lau = la lae = ned lah = tu = ma, kurb = tus põu = es kus = tu = ma!
mal, u = ne = nä = ol i = lu = sal, hel = ju wii = sil wait = se = mal!
rõht, leh = wi jää = l tui wait = sem õht, hoi = a ee = mal i = ga rõht!

kus = tu = ma, *f* *mf*
wait = se = mal,
i = ga rõht,

Lau = lu = fe,
Lau = lu = fe, *f* *mf*
Lau = lu = fe, jõu = a ja, tal = li kamb = ri jõu = a ja!

Anna Saarna.

41. Lähme metsa!

Elawalt.

(Segakoor.)

Prantsuse wana rahwawiis.

1. Ma läk = sin tä = na tu = ru = le, jää = l tal = le os = ta taht =
2. Kui läh = me met = sa kōn = di = ma, nii üt = les nei = u i =
3. Kui pe = an õi = gelt üt = le = ma: see pu = na = lill mu mee =

fin; üks i = me = i = lus nei = u = te fää! o = li, te = da
 lus, ei tea, ehk siis ju ta = had sa muud pu = na = lil = le
 les on si = nu pu = na = huul, oh sa, ta kii = tus on mu

waht = = sin. } Oh tu = le, neit = si, mi = nu = ga nüüd nop = pi = ma
 wi = = lus. }
 fee = = les. }

f *Rituu.* *mf* *a tempo.*

pu = na = lil = = le, jah tu = le ii = hes met = sa sa,
 pu = na = lil = = le, jah tu = le ii = hes met = sa sa,

f *rit.*

Väga kergelt.
 fää! wõi-me pu = na = lil = le nop = pi = = da.
 fää! wõi-me pu = na = lil = le nop = pi = = da.

pp

42. Kus järwe äär.

Parajalt.

(Segafoor.)

Rootsi rahwawiis.

pp *cresc.*

1. Kus jär = we äär, kus jär = we äär, sääl to = hi = seb hal = ja = ne
2. Tal sü = da wa = lu, hä = da täis, siis to = hi = seb hal = ja = ne

pp *cresc.*

p *p*

mets, sääl kurwalt käib neit-si = ke kae = ba = tes, ta kae = bab, mis waewab ta
mets, ju nei = u = ke matnud end jär = wes = se, sest tea = wad wast kal = da = sed

p *p*

mf *f* *p* *rit.* *f*

meelt, sääl kurwalt käib neitsi = ke kae = ba = tes, ta kaebab, mis waewab ta meelt.
puud, ju nei = u = ke matnud end jär = wes = se, sest teawad wast kal = da = sed puud.

mf *f* *p* *rit.* *f*

Rootsi rahwalaulu järel A. A. B.

43. Armastuse walu.

Kaunis ruttu.

(Segafoor.)

Neapeli rahwawiis.

p

1. Kui nägin sind, end waotas mu hingest se su film,
2. Ei rõõmu e = nam tunne ma, mu süda murdub ka,

p

p

mu süda rõõmu lee = ki a'as, mu waimul i = lu = ilm. Oh
end mi = must kau = gel hoi = ad ja, mind ei wõi sal = li = da. Ma

p *f*

rit. *a tempo.*

pa = ha tund, mis tu = lid ja, ei ar = nu too = nud ja. } Küll ar = mas =
pe = an hau = da lan = ge = ma, fest mind ei ta = ha ja. }

f *rit.*

ta = sin pa = la = walt, oh, oh, ent ei ta šal = li mind, küll ar-mas-
 Küll ar-mas-ta = sin pa = la-walt,

p

ta = sin pa = la = walt, oh, oh, ent ei ta šal = li mind.
 küll ar-mas-ta = sin pa = la-walt,

rit.

f

rit.

Neapeli rahwalaulu järel A. A. B.

44. Laewamehe laul.

(Segafoor.)

Prantsuse rahwawiis.

1. Su tuul, see pu-hub, ja we = = si keeb, ja pu = ri
 2. Kui ma = ru möllab, kui pi = = me öö, kui torm küll
 3. Küll i = = šal e = mal on pal = = wes tätt, et ar = mu

f

u = hub, mis šōi = = tu teeb :
 hul-lab, kui ras = = ke töö :
 te = mal, kes ju = = hib wett : } Meid, Su-mal, wõ = ta šaa = ta, meil'

näi = ta ar = mu teel, me šōi = du pää = le waa = ta, et šaa = me ko = du

weel ! Müüid Su = ma = la = ga, kõit, nüüd Su = ma = la = ga, kõit !

Su = ma = la = ga, kõit !

Ü. t. A. A. S.

45. Terefus.

Elawalt.

(Meestefoor.)

Miina Hermann.

f

1. Teid ma te = re = tan, Ees = ti maa po = jad, kel = lel
 2. Mehi = jel' mee = le = le a = su = ta ko = da, prii = u = sel

f

ful = mud fuu = ma = wad töös, kel = lel sü = da = med
 pühe = nen'd Eest = las = te muld! Mul = ju ja mu = das = se

p

rin = da = des soo = jad, kel = gi = nud si = hid
 ti = ge = da o = da, wal = ge = le tõu = se = ja

f

fil = ma = de ees, i = ga = west' ka = ob põ = li = ne põud,
 wai = mu kuld, ko = ha = ge, le = hed ko = du = maa puus!

f

il = = mub i = ja = maal tei = = e joud : As = tu = ge et = te,
 Wa = na mä = les-tus Gest = las = te juus — e = lus = se är = fa,

as = tu = ge et = te, as = tu = ge, as = tu = ge et = te!
 e = lus = se är = fa, e = lus = se, e = lus = se är = fa!

Pittamisi.

Sind a = ga, tae = wa wä = ge = de Ju = mal, kum = mar:

da = me, ju las = te hoor. Tu = le ja,
 tu = le ja,

tu = le ša, tu = le ša jõuu = le mõi = me = tu = le
tu = le ša,

i = še ap = pi, tu = le i = še ap = pi, kus te = gu

noor. Val = gu = še wa = hiks kut = su = me šind, ko = jaks si = nu = le
ko-jaks,

pp *p* *f*
Ees = ti pind, a = wi = ta Iss = jand, a = wi = ta Iss = jand!
pp *p* *f*

L. Roidula.

46. Ma laulan.

R. A. Hermann.

(Segatoor.)

10. IX. 1891.

Ornalt.

mf

Ma lau - lan ar - must õnd - sa - mast ja ar - mu - õn - nest i - lu.

mf

p

fast, ma lau - lan küld - sest tru - du - sest, ma lau - lan kõi - gest sü - da -

p

mf

mest — kuid sõ - nad kõik on sõ - na - ta, ei i - al ü - tel - da wiist

mf

f

jaa, kui ü - li õn - nis o - len nüüd, ja see, mu arm, on si - nu süüd.

f

Anna Saawa.

47. Kui käisin.

(Segakoor.)

J. Krohn.

Kaunis elawaht.

Soome viis.

mf

1. Kui käi - sin ju - wi - sel õh - tu a'al ford nii - dul hal - jal
2. Need mä - les - ta - si - wad õn - ne mull', mis o - maks mi - nul

mf

p

ma, siis lin - du - de hää - li hil - ja kuul - sin met - sas ma li - bis - ta -
fiin, fui ar - mu - te - se - ga ü - hes mi - na tundmu - sel so - sis - ta -

p

ma ; } su - da sum wa - di ral - lal = = lei fu - da
fin ; } su - da sum — —

ja su - da sum, *f*

p

jum wa = di ral = lal = lei jüis lin = du = de hää = li hil = ja
tui ar = mu = te = se = ga ü = hes

jum wa = di jum wa = di ral = lal = lei

p

p

kuul = sin met = jas ma li = bis = ta = ma.
mi = na tund = mu = sel so = sis = ta = sin.

Soo me keelest A. A. B.

p

48. Kodumaa tereetus.

(Segafoor.)

J. Pacius.

Wägewalt.

Soo me wiis.

Sind te = re = tan ma, sind te = re = tan ma, oh ko = du =

maa, find te = re = tan ma nüüd rõõ = mu = ga, full' soo = win ma

õn ne, õn = nis = tust ka, full' soo = win ma ko = ju, oh ka = lis

Molto espressivo.

maa! Oh e = la ja hää = ti, ar = mas pind, ju poe = ga = de

arm, see kait = su find; oh jää = gu ja kau = niks, i = lu = saks

weel, sul tüit-red i - luts e - lu teel! Ka kõ - la - gu

arm - jast' lau-lu hää! ju aa - jal ja wai - nul, wäl-ja

pääl, jah, kõ - la - gu he - lid o - rul ja mäel ja hüüd-tu

hin - ge - fid i - me - wäel.

A. A. B.

49. Jõusu laul.

Barajalt.

(Segatoor.)

B. Klein.

Hal = le = lu = ja! Sull' kii = du lau = lu loo = me! Hal = le = lu =

ja! Sull' tä = nu ohw = rit too = me! Tae = wa ruu = mist ja

tu = lid ma = ha, si = na jät = ta meid ei

ta = ha. Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja! Said mei = le lu = nas =

rit. *f* a tempo. *f* *p*

rit. *f* a tempo. *f* *p*

ta = ja ts ja suu-reks õn = nis = ta = ja ts, oh Je = sus Kri st! Hal = le =

le = lu = ja, Hal = le = lu = ja!

le = lu = ja, Hal = le = lu = ja!

Affabile.

50. Minu soowimine.

(Segafoor.)

Mr. Raudsepp.

Tu = le jäl = le mei = le, i = lu Taa-ra mä = elt, wa-na

e = lu! Puista pil-wed mei = e pii = relt, kao-ta kü l = ma tal = we

fii = relt! Saa-da päi = fest jä-ten = da = ma, wal-gust kuld = felt wa = len =

da = ma! Hei-da eh = ted Ges = ti ra = jal', muu-da ku = da muiſtsel

rit.

p a tempo.

a = jal; õi = tel Ges = ti i = lu õits = ma, wa = ga wa = ba = dus = ta

p a tempo.

cresc. *f* *dim.*

maitsma, ä = ra wõi = tes wi-ha win = gud, ra = hus = ta = des ra = hu fin = gud.

cresc. *f* *dim.*

51. Sa oled mu elu.

Tundmussega.

(Segatoor.)

R. Ramm.

1. Su juur-de, mu in-gel, mu i-lu, su juur-de müüd rut-taf-sin
2. Oon tuu-le-ke, tur-ja-le wõ-ta ja kal-li-le kan-na ja

ma: Sa o-led mu e-he, mu e-lu, mu loo-tus, mu tae-was ja
mind ja kii-res-ti len-da ja rut-ta-weel kii-rem, kui pää-su-ke

maa! Su kõ-ne on üf-si mul la-he, su waa-de
lind! Et näet-sin ma jäl-le-gi se-da kust ra-hu

mul ma-gus ja ma-he, su juu-res, mu ing-li-ke, wiibiks ma,
jaab tuf-su-ja sü-da: Su juur-de, mu ing-li-ke, lendaks ma, mu

ful - la - te, kal - li - te ja! Mu ful - la - te, kal - li - te ja!

p

p

E. Peterson.

52. Ära küsi.

Parajalt.

(Vaul sopranile klaveri saatuseks.)

K. Tüürpu.

Vaul.

Klaver.

p

** Ped.*

** Ped.*

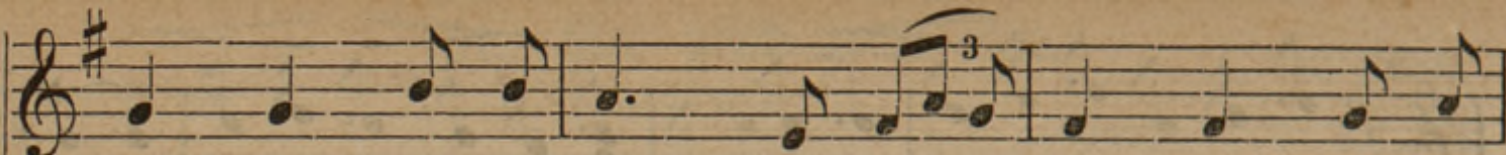
1—3. Ä - ra kü - si e - ma-

** Ped.*

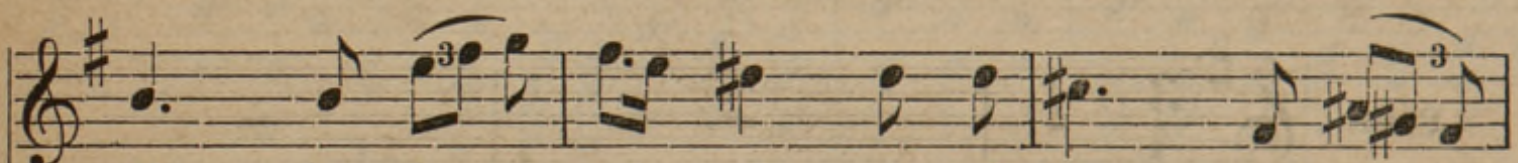
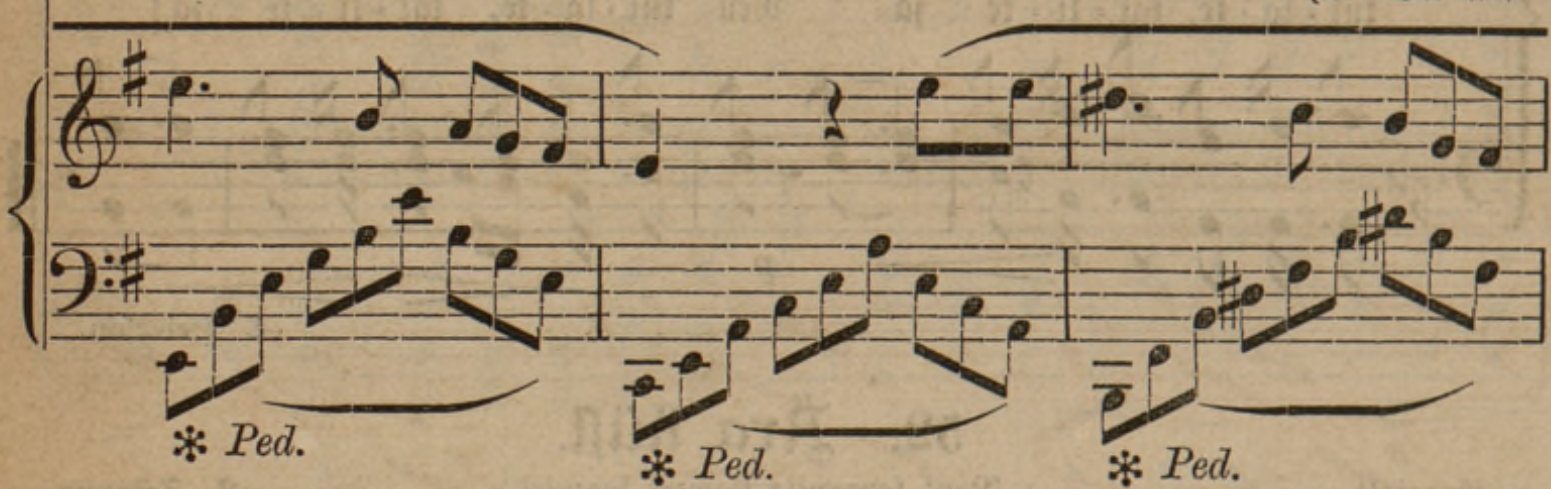
** Ped.*

** Ped.*

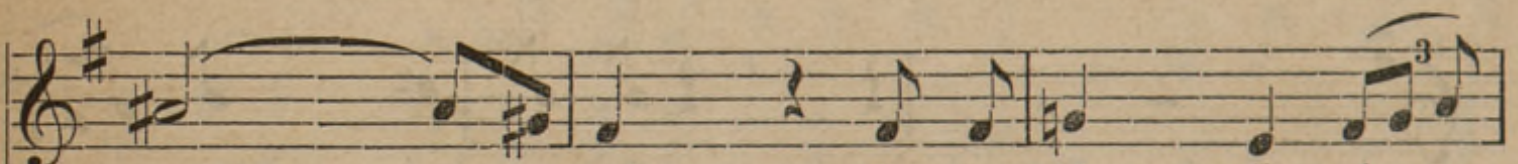
** Ped.*

te = ne, ful = la = kup = pu ei = de = te = ne, } 1. miß mul
2. Hiil = gab
3. On = niß =

pi = = far ja = gelt pal = gel, af = nast waa = tan e = ha
täb = te tae = wa wöl = wil, ja = la jun = = nil lan = gen
ta mind, e = ma, e = ma: Wi = nu wal = = guß, önn on

wal = = = = = gel; — ä = ra tü = = fi, ei tea
pöl = = = = = wil', lan = gen pöl = = wil', pal = we =
te = = = = = ma, mi = nu wal = = guß täht sääl

i = = = se = = gi, ei tea i = = = se = =
 tan wist siis, pal = we = tan wist
 ü = = = le = = wel, täht sääl ü = = = le = =

* Ped. * Ped. * Ped.

gi.
 siis.
 wel.

Anna Saawa.

* Ped. * Ped.

Parajalt.

53. Jõulu sõnum. (Segafoor.)

R. M. Hermann.
1891. X. 29.

üks laps üks poeg
 mf f

üks laps on mei = le sünn = din'd, üks poeg on mei = le

mf f

mf *p* *f*

an = = tud, kel = le õ = la pääl', kel = le õ = la pääl' ta wa = lit = sus on, ta

mf *p* *f*

f

wa = lit = sus on, ja te = ma = le pandakse ni = = = mi :
ja te = ma = le pandakse ni =

f

mf *ff*

Õ = me = li, Nõuu = and = ja, Õ = ga = we = ne Õ = ja, Wä = gew
mi : Õ = me = li,

mf *ff*

p *f* *mf*

Su = = mal, Ra = hu = würst, Wä = gew Su = mal, Ra = hu = würst.

p *f* *mf*

54. Jõuliks.

(Meestefoor.)

R. A. Hermann.

1891. XI. 11.

Tugewalt, aga mitte ruttu.

f

Auu ol - gu Ju - ma - la - le kõr - ges, auu ol - gu Ju - ma - la - le

f

mf *p*

kõr - ges ja maa pääl ra - hu, maa pääl ra - hu

mf *p*

mf *ff*

i - ni - mes - test hää meel, i - ni - mes - test hää meel! Hal - le -

mf *ff*

lu - ja, hal - le - lu - ja, hal - le - lu - ja!

55. Laskumine.

Con amarezza.

(Segatoor.)

M. Raudsepp.

p

Si - ui wõõ - ral' maa - le min - na ma taht - sin tō - es -

p

mf

ti, siis wä - ra - wal weel wäs - tu mull' tu - li An - ne -

mf

cresc.

te. Ta kau - a läis mu kõr - wal, ei tead - nud

cresc.

f

ku - hu läe, ma üt - le - sin tall' wii - mats: Müüd Su - ma -

f *p dim.*

pp

la = ga jäe! Kui pi = sa = rad mu põs = fil, siis kü = sis kur = walt

pp

p *mf* *f* *pp*

ta: Mõis-pä-rast si = na nu = tad? Kus poo = le lä = hed ja? Ei

p *mf* *f* *pp*

lau = sun'd mi = na mus = ta ma taht = sin ju = re = da ja

cresc. *mf*

lah = ku = sin taht ä = ra ta jäi = e nut = ma ka!

cresc. *mf*

A. Reinwald.

56. Pulma mars.

August Södermann.

Allegretto.

(Segaloor.)

Rootsi wiis.

p

Kui päit'se hiilg'wad joo = ned ju paist'wad i = me = wäel, ja

kuld-ne wal-gus woo = lab ju met-sas, o = rus, mäel, siis töt-tab sõi = dul

rall.

peid = mees ka sin = na ta = lus = je, kus te = da oo = tab ar = mus ta

rall.

a tempo. *ff marc.* *Et ff marc.*

pruu = di = te. Et män-gi = ge nüüd, pil = lid, et siit

a tempo. Et män-gi = ge nüüd, pil = lid, et siit kau = ge = le küll

män = gi = ge nüüd, pil = lid, et siit kau = ge = le kõ = laks

pil = lid, et siit kau = ge = le küll ka = jaks was-tu pil = we
kau = ge = le küll ka = jaks häält ja kõ = laks kõr = gelt pil = we

ka = jaks häält ja kõ = laks kõi = gil' was = tu kõr = gelt pil = we

häält!

päält!

Sempre marc.

Et män = gi = ge nüüd, pil = lid, et siit

päält! Jah nüüd, et män = gi = ge, et kau = ge = le küll ka = jaks häält ja

män = gi = ge nüüd, pil = lid, et siit kau = ge = le kõ = laks häält!

pil = lid, et siit kau = ge = le küll ka = jaks was-tu pil = we päält!
kau = ge = le küll ka = jaks häält ja kõ = laks kõr = gelt pil = we päält!

kõ = laks was-tu kõr = gelt pil = we päält, jah kõ = laks pil = we päält!

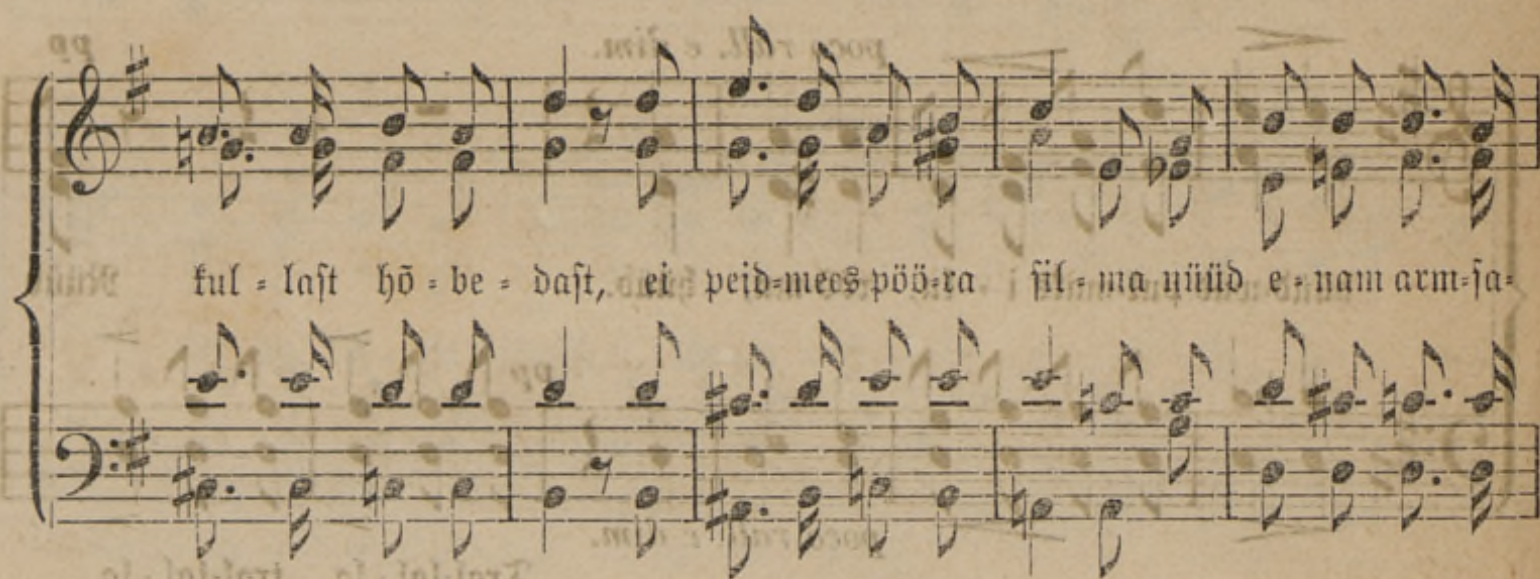
mf marc.

Nüüd ki = ri = ku kõik min = gem me

tral-lal = la, tral-lal = la, tral-lal = la, tral-lal = la,

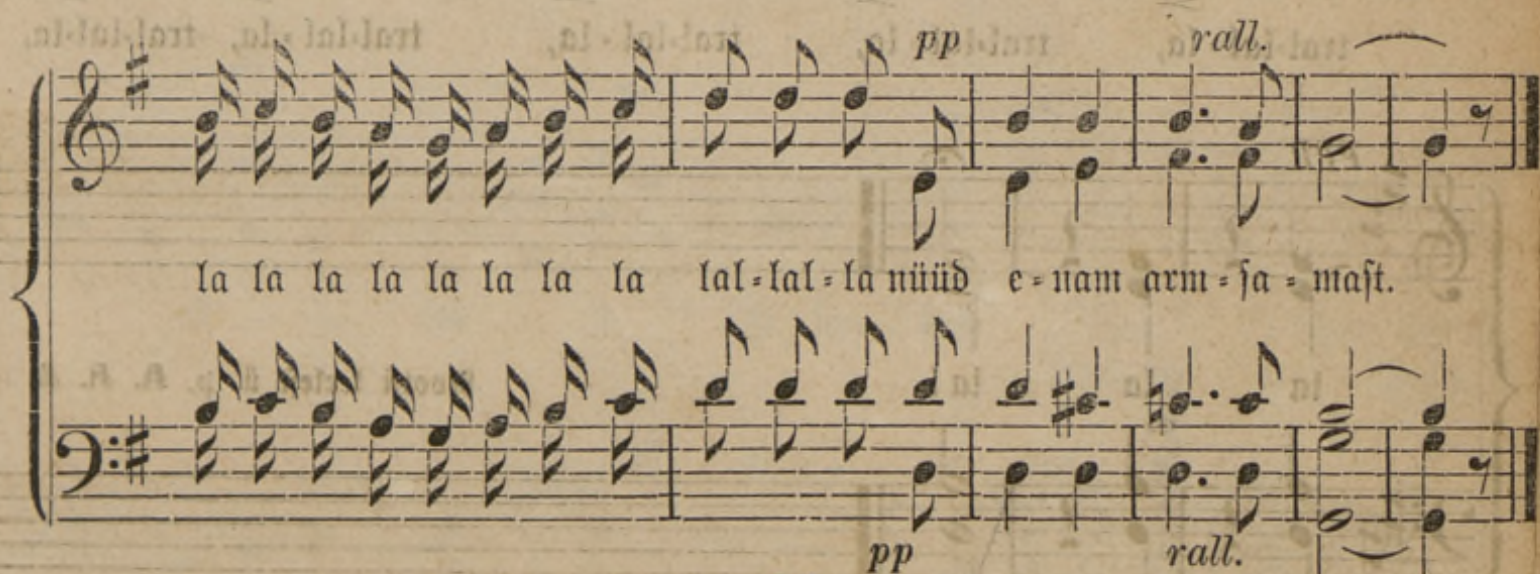
la la la la la la la - la - la! Näe, fu - da mõr - ja jä - rab fui

ful - last hõ - be - daft, ei peid - mees pöö - ra fil - ma nüüd e - nam arm - ja -

p mast. Tral - la la la la la la la la la la la la la la la la

la la la la la la la la la - la - la nüüd e - nam arm - ja - mast. *pp* *rall.*

{ Siin vahel on eest otjast kuni märkini $\S$ uuesti laulda, ja siis tuleb see, mis edespidi lõpuks laulda.

p

Ring tor = nist kel = lad he = li = se = wad pi = du = päe-waṣ nüüd, nad

p

poco rall. e dim. *pp*

hüüd-wad pul-maṣ i = lu, rōō-mu, hüüd. Müüd

poco rall. e dim. *pp*

Tral-lal = la, tral-lal = la,

fi = ri = ku kōik min = gem me ri = daṣ-sam-mu = deṣ!

ppp

tral-lal = la, tral-lal = la, tral-lal = la, tral-lal = la, tral-lal = la,

ppp

la la la!

ppp

Rootsi keelest ü. p. A. A. A.

57. Kõik Issandas.

Andantino.

(Uueaasta segakoor.)

Wilh. Tschirch.

f *mf*

Al - ga kõi - te Iss - jan - das! Lap - se - li - kult u - su

f *mf*

te - da, o - ma jõuust ei kõr - git - se - da, o - le u - sin

Esimene kord üksikud aga lõpuks koor.

dolce.

pa - lu - mas! Al - ga kõi - te Iss - jan - das,

mf *f* "Dts." *mf* Koor.

al - ga kõi - te Iss - jan - das! Koor. Need, kes
Need, kes wa - lin'd,
mf *f* *mf* Need, kes

wa = lin'd ju = hits te = da, ei wõi ä = ra

ei wõi = gi

ta = ga = ne = da, teel nad kind = lal kōn = di = mas. Al = ga

kõik, al = ga

Al = ga kõik, al = ga

Geist ✂ luni „Dts.“

58. Palswe - laul.

Andante.

(Uueaasta meeskoor.)

A. M. Gleit.

Meid Su = mal tae = was, kuu = = = le ja, meid

nu = el aas = tal ju = = = ha = ta ning ar = mas = tu = fest

a = = wi = ta. Oh an = na şa wă = ge jah

an = na wă = ge ar = mu = ga, et wōi = me, et wōi = me, et

wōi = me şi = nuş e = = = = = la = da.

59. Roduta.

Geesti rahwawiiš.

(Meestefoor.)

Mina Hermann.

Parajalt.

p

1. Na = gu pää = ju, päe = wa lin = du, o = leu ful = la fo = du.
3. Kus on fo = du = te = ne ful = la, warju = pai = fa wae = je.

pp

ta, na = gu lõ = o, lõ = bu lin = du, a = jun tuu = le tor = mil =
le, ma = ga = deš ma Maarja mul = la, lei = an ra = hu a = je =

p *rit.* *lõpp.*

la, a = jun tuu = le tor = mil = la.
me, lei = an ra = hu a = je = me.

2. Pää = jul = gi on peh = me

pp *rit.*

mf *p* *cresc.* *rit.*

pe = sa rääs = ta war = jul wi = lu, wait, lõ = o = te = jel te = na

mf *p* *cresc.* *rit.*

a tempo. *ff rit.*

fe = ja, lus = ti = li = ne lõ = bu = paik. Elise Hun.

f *a tempo.* *ff rit.*

T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

60. Igatsus.

Raebates.

(Meesstefoor.)

R. Ramm.

mf *cresc.* *p*

1. Miks o - led mi-nust kau-gel, miks sind ei näe mu film? Mul pi = jar
2. Miks wa = he mei-e wa = hel, nii pikk, nii suur, nii lai, kust mui-du
3. Mil jõudwad jäl = le tun-nid, kus si = nu fil = ma näen? Mil saatwad

mf *cresc.* *p*

p *pp* *rall.*

lõi = gib lau = gel, mu mee-lest tü = hi ilm, mu mee-lest tü = hi ilm!
i = gal ta = hel jalg hõlpjast' ü = le sai, jalg hõlpjast' ü = le sai?
ar = mu sun = nid, et si = nu juur-de jäen, et si = nu juur-de jäen?

p *pp* *rall.*

M. J. Eisen.

61. Ilusfilm laulus.

(Segafoor.)

M. G. Ingelius.

Soome viis.

Elawalt.

S = lu = film, oh waa = ta lah = felt mi = nu pää = le, wõ = ta he = lil

jaa = ta mind, kui tõs = tan hää = le: si = nu jä = ra = pal = gel,

i = lu = päit = se wal = gel, iit = si õn = ne al = gel

o = len ma. ü = hes lõ = bu = šas = ti lau = la = me siis,

lau = = = la = me siis,

mf

kau = = gel fō = lab mei = e lau = lu = de wiis, ot = je = gu fātš
 kau = gel fō = lab mei = e

mf

lin = du he = liš = ta = me rin = du, film see waatab fil = ma, i = lu = il =
 film see waa = tab fil = = ma,

ma.
 fi = nu i = lu = il = ma.

A. A. B.

62. Gassenbergi wass.

(Wiinlile.)

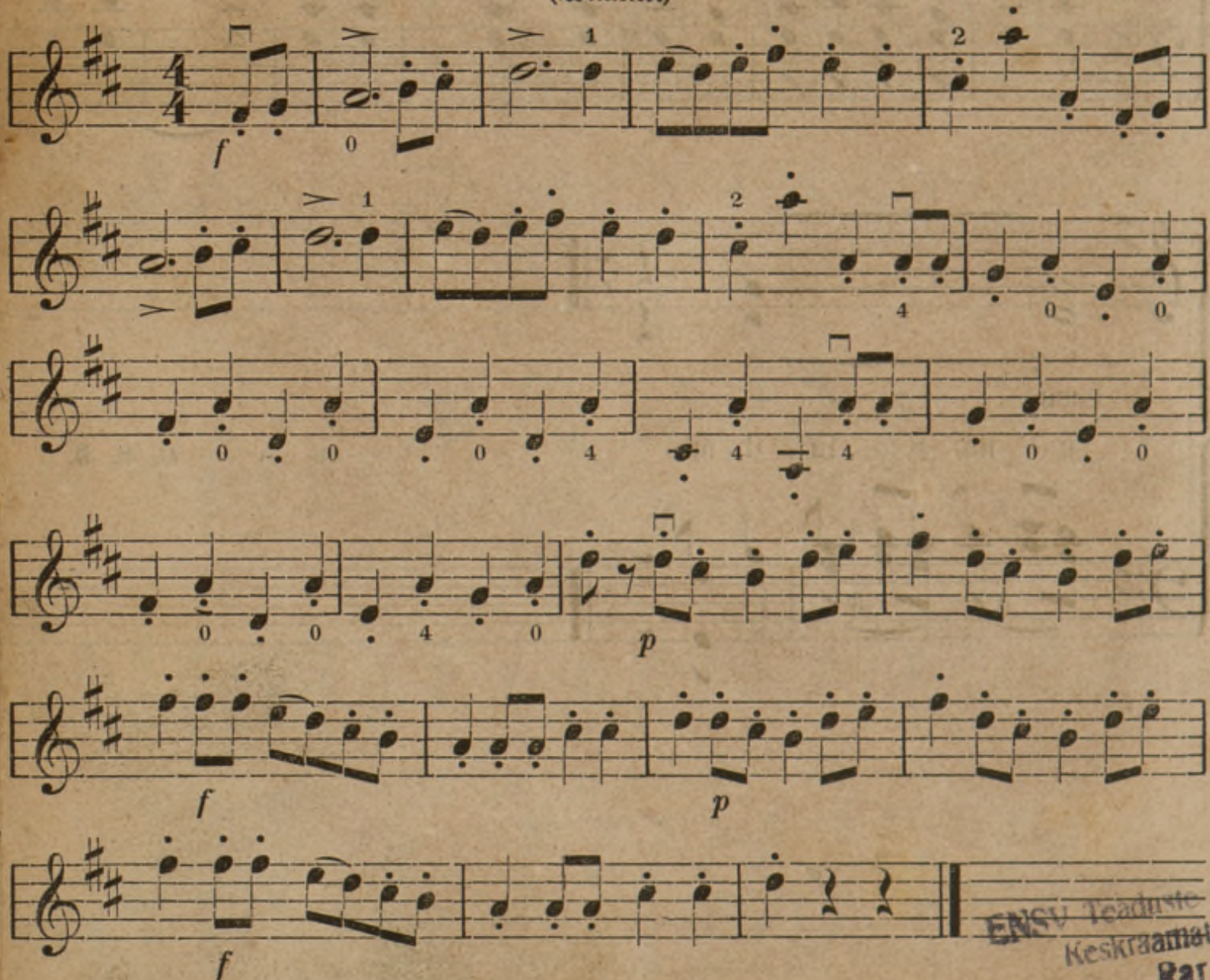

63. Määrsepp ja lukeksepp.

(Wiinlile.)

Muber.

Allegro.

ENSU Teaduste Akade
Keskraamatukogu
Rar

T. MUTSU
Laenu raamatukogu
Tallinnas

Koxm 300 m
8.30 m

57/503

